Polska

Województwo Mazowieckie

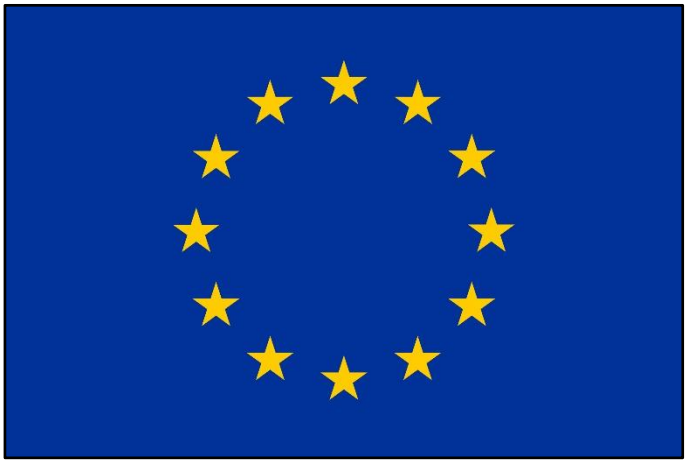

Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027

wersja 5.2

Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie

Warszawa, 23 lutego 2026 r.

Informacje dotyczące programu FEM 2021-2027

Kod CCI	2021PL16FFPR007
Tytuł w języku angielskim	European Funds for Mazowsze 2021-2027
Tytuł w języku polskim	Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027
Pierwszy rok	2021
Ostatni rok	2027
Kwalifikowalny od	1 stycznia 2021 r.
Kwalifikowalny do	31 grudnia 2029 r.
Fundusze	EFRR, EFS+

Informacje dotyczące decyzji wykonawczych o przyjęciu poszczególnych wersji programu FEM 2021-2027 przez Komisję Europejską

Wersja FEM 2021-2027	Numer i data decyzji KE	Data obowiązywania / notyfikacji*	Uwagi
1.2 z 15 listopada 2022 r.	C(2022) 8693 z 2 grudnia 2022 r.	2 grudnia 2022 r.	Nie dotyczy
2.0 z 27 lutego 2024 r.	C(2024) 2800 z 22 kwietnia 2024 r.	23 kwietnia 2024 r.	Wydatki wynikające ze zmiany FEM 2021-2027 stają się kwalifikowalne od 28 lutego 2024 r.
3.0 z 16 grudnia 2024 r.	C(2025) 1195 z 4 marca 2025 r.	6 marca 2025 r.	Wydatki wynikające ze zmiany FEM 2021-2027 stają się kwalifikowalne od 17 grudnia 2024 r.
4.0 z 31 marca 2025 r.	C(2025) 4079 z 25 czerwca 2025 r.	26 czerwca 2025 r.	Wydatki wynikające ze zmiany FEM 2021-2027 stają się kwalifikowalne od 31 marca 2025 r.
5.2 z 23 lutego 2026 r.	C(2026) 1878 z 18 marca 2026 r.	19 marca 2026 r.	Wydatki wynikające ze zmiany FEM 2021-2027 stają się kwalifikowalne od 23 grudnia 2025 r.

* Zgodnie z art. 297 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. poz. 864, z późn. zm.) „Inne dyrektywy, jak również decyzje, które wskazują adresata, są notyfikowane adresatom i stają się skuteczne wraz z tą notyfikacją”.

Spis treści

Wykaz stosowanych skrótów i symboli 5
1. Strategia programu: główne wyzwania w zakresie rozwoju oraz działanIa podejmowane w ramach polityki 9
2. Priorytety 32
2.1. Priorytety inne niż pomoc techniczna 32
2.1.1. Priorytet I – Fundusze Europejskie dla bardziej konkurencyjnego i inteligentnego Mazowsza 32
2.1.1.1. Cel szczegółowy 1(i) rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii 32
2.1.1.2. Cel szczegółowy 1(ii) czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych 41
2.1.1.3. Cel szczegółowy 1(iii) wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne 48
2.1.2. Priorytet II – Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza 57
2.1.2.1. Cel szczegółowy 2(i) wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych 57
2.1.2.2. Cel szczegółowy 2(ii) wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju 65
2.1.2.3. Cel szczegółowy 2(iv) wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego 71
2.1.2.4. Cel szczegółowy 2(v) wspieranie bezpiecznego dostępu do wody, zrównoważonej gospodarki wodnej obejmującej zintegrowane zarządzanie wodą, a także odporności wodnej 78
2.1.2.5. Cel szczegółowy 2(vi) wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej 84
2.1.2.6. Cel szczegółowy 2(vii) wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia 90
2.1.3. Priorytet III – Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu 96
2.1.3.1. Cel szczegółowy 2(viii) wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej 96
2.1.4. Priorytet IV – Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza 104
2.1.4.1. Cel szczegółowy 3(ii) rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej 104
2.1.5. Priorytet V – Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu 110
2.1.5.1. Cel szczegółowy 4(ii) poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online 110
2.1.5.2. Cel szczegółowy 4(iii) wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne 117
2.1.5.3. Cel szczegółowy 4(v) zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej 123
2.1.5.4. Cel szczegółowy 4(vi) wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych 129
2.1.6. Priorytet VI – Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza 135
2.1.6.1. Cel szczegółowy 4(a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej 135
2.1.6.2. Cel szczegółowy 4(b) modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy 142
2.1.6.3. Cel szczegółowy 4(c) wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu 148
2.1.6.4. Cel szczegółowy 4(d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia 153
2.1.7. Priorytet VII – Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu 160

2.1.7.1. Cel szczegółowy 4(f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami....160
2.1.7.2. Cel szczegółowy 4(g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej....168
2.1.8. Priorytet VIII – Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu....174
2.1.8.1. Cel szczegółowy 4(h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji....174
2.1.8.2. Cel szczegółowy 4(i) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów....182
2.1.8.3. Cel szczegółowy 4(k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej....188
2.1.8.4. Cel szczegółowy 4(l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci....194
2.1.9. Priorytet IX – Mazowsze bliższe obywatelom dzięki Funduszom Europejskim....201
2.1.9.1. Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich....201
2.1.9.2. Cel szczegółowy 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie....208
2.1.10. Priorytet XII – STEP na Mazowszu....214
2.1.10.1. Cel szczegółowy 1(vi) wspieranie inwestycji przyczyniających się do realizacji celów Platformy na rzecz Technologii Strategicznych dla Europy (STEP), o których mowa w art. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/795....214
2.1.11. Priorytet XIII – Fundusze Europejskie dla rozwoju umiejętności w dziedzinie gotowości cywilnej Mazowsza....220
2.1.11.1. Cel szczegółowy 4(g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej....220
2.2. Priorytety dotyczące pomocy technicznej....225
2.2.1. Priorytet X – Pomoc techniczna (EFRR)....225
2.2.2. Priorytet XI – Pomoc techniczna (EFS+)....230
3. Plan finansowy....235
4. Warunki podstawowe....238
5. Instytucje programu....334
6. Partnerstwo....335
7. Komunikacja i widoczność....338
8. Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązanego z kosztami....340
Aneks 3. Wykaz planowanych operacji o znaczeniu strategicznym w wraz z harmonogramem....341

WYKAZ STOSOWANYCH SKRÓTÓW I SYMBOLI

Skrót lub symbol	Wyjaśnienie skrótu lub symbolu
ALMA	Aim, Learn, Master, Achieve (ang.) – cel, nauka, mistrz, osiągnięcie
AOS	Ambulatoryjna Opieka Specjalistyczna
B(a)P	Benzo/a/piren
B+R	Badania i rozwój
B+R+I	Badania, rozwój i innowacje
BDL GUS	Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego
BP	Budżet Państwa
BUR	Baza Usług Rozwojowych
CIS	Centrum integracji społecznej
CIS	Centrum Integracji Społecznej
CKP	Centrum Kształcenia Praktycznego
CKU	Centrum Kształcenia Ustawicznego
CKZ	Centrum Kształcenia Zawodowego
CKZIU	Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego
CO_2	Dwutlenek węgla
CP	Cel polityki, cele polityki spójności 2021-2027
CS	cel szczegółowy
CSR 2019	Country Specific Recommendations (ang.) – Zalecenie Rady w sprawie krajowego programu reform Polski na 2019 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2019 r.
CSR 2020	Country Specific Recommendations (ang.) – Zalecenie Rady w sprawie krajowego programu reform Polski na 2020 r. oraz zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2020 r.
DI	Deinstytucjonalizacja
DNSH	Do No Significant Harm – „nie czynić znaczących szkód” w środowisku w rozumieniu art. 17 rozporządzenia PEiR (UE) nr 2020/852.
EDM	Elektroniczna dokumentacja medyczna
EFPS	Europejski Filar Praw Socjalnych
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
ePUAP	Elektroniczna platforma wymiany danych pomiędzy administracją a obywatelami
ERI2021	Europejski Ranking Innowacyjności 2021
ERTMS	European Rail Traffic Management System (ang.) – Europejski System Zarządzania Ruchem Kolejowym
ETSC	European Transport Safety Council (ang.) – Europejska Rada Bezpieczeństwa Transportu
EURES	European Employment Services (ang.) – Europejskie Służby Zatrudnienia
EZŁ	European Green Deal (ang.) – Europejski Zielony Ład
EZT	Elektryczne Zespoły Trakcyjne
FE	Fundusze Europejskie
FEM 2021-2027, Program	Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027
FENG	Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027
FEnIKS	Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027
FERS	Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027
GBER	Rozporządzenie Komisji (UE) NR 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu
GIOŚ	Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GOZ	Gospodarka Obiegu Zamkniętego
GPR	Gminny program rewitalizacji
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IF	Instrument Finansowy/Instrumenty Finansowe

Skrót lub symbol	Wyjaśnienie skrótu lub symbolu
IIT	Inne Instrumenty Terytorialne
IOB	Instytucja/instytucje otoczenia biznesu
IP	Instytucja Pośrednicząca
ITS	Inteligentne Systemy Transportowe
IZ	Instytucja Zarządzająca
JN	Jednostka naukowa
JST	Jednostki samorządu terytorialnego
KE	Komisja Europejska
KFS	Krajowy Fundusz Szkoleniowy
KIS	Klub Integracji Społecznej
KPEiK	Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030
KPGO	Krajowy plan gospodarki odpadami
KPOŚK	Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych
KPP	Karta praw podstawowych Unii Europejskiej
KPPUiWS	Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do roku 2030
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
KSRR	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
LGD	Lokalna grupa działania
LOWE	Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji
LSI	Lokalny System Informatyczny 2014
LSR	Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność
MBP	Mechaniczno-biologiczne przetwarzanie odpadów
MCPS	Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej
MCWD	Mazowieckie Centrum Wsparcia Doradczego
MOF	Miejskie obszary funkcjonalne
MPA	Miejski plan adaptacji do zmian klimatu
MPZ	Mapy potrzeb zdrowotnych
MSIT	Mazowieckie strukturalne inwestycje terytorialne
MŚP	Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa
MW	Megawat
MWh	Megawatogodzina
NFZ	Narodowy Fundusz Zdrowia
NGO	Organizacje pozarządowe
NUTS	Nomenclature des Unites Territoriales Statistique (fr.) – klasyfikacja jednostek terytorialnych do celów statystycznych
OECD	Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
OHP	Ochotnicze Hufce Pracy
ONZ	Organizacja Narodów Zjednoczonych
OPS	Ośrodek pomocy społecznej
ORE	Ośrodek Rozwoju Edukacji
OSI	Obszar strategicznej interwencji
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna
OWES	Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej
OWP	Ośrodek wychowania przedszkolnego
OZE	Odnawialne źródła energii
P&R	Park&Ride – parkuj i jedź
PAF	Priorytetowe Ramy Działań (PAF) dla sieci Natura 2000 w Polsce na lata 2021-2027
PAN	Polska Akademia Nauk
PEP 2030	Polityka Ekologiczna Państwa 2030
PEP 2040	Polityka energetyczna Polski do 2040 r.
PES	Podmiot ekonomii społecznej
PGO WM	Plan gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2030
PI PGO WM	Plan inwestycyjny dla województwa mazowieckiego (załącznik nr 1 PGO WM)
PIFE	Punkty informacyjne funduszy europejskich

Skrót lub symbol	Wyjaśnienie skrótu lub symbolu
PKB	Produkt Krajowy Brutto
PM10	Pył zawieszony zawierający cząstki o średnicy mniejszej niż 10 mikrometrów
PM2,5	Pył zawieszony zawierający cząstki o średnicy mniejszej niż 2,5 mikrometra
POP WM	Program ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim
POWER 2014-2020	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
POZ	Podstawowa Opieka Zdrowotna
PPJiOSW	Program inwestycyjny w zakresie poprawy jakości i ograniczania strat wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi
PPO	Proces przedsiębiorczego odkrywania
PS	Przedsiębiorstwo społeczne
PS 2021-2027	Polityka spójności na lata 2021-2027
PSF	Podmiotowy System Finansowania
PSZ	Publiczne służby zatrudnienia
PSZOK	Punkt/Punkty Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych
PT	Pomoc Techniczna
PUP	Powiatowy Urząd Pracy/Powiatowe Urzędy Pracy
RIS 2030	Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2030 roku
RLKS	Rozwój lokalny kierowany przez społeczność
RLM	Równoważna liczba mieszkańców
RMR	Region mazowiecki regionalny
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Rozporządzenie EFRR/FS	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności
Rozporządzenie EFS+	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1057 z 14 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejskie Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013
Rozporządzenie ogólne	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej
Rozporządzenie STEP	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/795 z dnia 29 lutego 2024 r. w sprawie ustanowienia Platformy na rzecz Technologii Strategicznych dla Europy (STEP) oraz zmiany dyrektywy 2003/87/WE oraz rozporządzeń (UE) 2021/1058, (UE) 2021/1056, (UE) 2021/1057, (UE) nr 1303/2013, (UE) nr 223/2014, (UE) 2021/1060, (UE) 2021/523, (UE) 2021/695, (UE) 2021/697 i (UE) 2021/241
RPI	Regionalna pomoc inwestycyjna
RWS	Region warszawski stołeczny
SIO	System Informacji Oświatowej
SK	Strategia Komunikacji
SK FEM 2021-2027	Strategia Komunikacji Funduszy Europejskich dla Mazowsza 2021-2027
SL2021	Centralny system informatyczny na lata 2021-2027
SPE	Specjalne potrzeby edukacyjne
SR WM 2030+	Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze
SRKL	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego
SROR	Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
SRSI WM 2020-2030	Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2020-2030

Skrót lub symbol	Wyjaśnienie skrótu lub symbolu
STEP	Platforma na rzecz Technologii Strategicznych dla Europy
SUERMB	Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego
SUMP	Plan zrównoważonej mobilności miejskiej
TEN-T	Transeuropejska sieć transportowa
TIK	Technologie informacyjne i komunikacyjne
UE	Unia Europejska
UMWM	Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie
UP 2021-2027	Umowa Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce
USB 2030	Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności do 2030 r.
USMT	User State Migration Tool (ang.)
wb.	Wartość bazowa
WCAG	Web Content Accessibility Guidelines (ang.) – wytyczne dotyczące dostępności treści internetowych
WKDT	Wskaźnik Kolejowej Dostępności Transportowej
WM	województwo mazowieckie
WOF	Warszawski Obszar Funkcjonalny
WPT	Wojewódzki Plan Transformacji dla województwa mazowieckiego na lata 2022-2026
WTZ	Warsztaty Terapii Zajęciowej
WUP	Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie
WWK	Warszawski Węzeł Kolejowy
Wytyczne KE dla Polski 2019	Załącznik D: Wytyczne inwestycyjne dla Polski w zakresie finansowania Polityki spójności na lata 2021-2027 do Dokumentu roboczego służb Komisji Sprawozdanie krajowe – Polska 2019 Towarzyszący dokumentowi: KOMUNIKAT KOMISJI DO PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY EUROPEJSKIEJ, RADY, EUROPEJSKIEGO BANKU CENTRALNEGO i EUROGRUPY Europejski semestr 2019: Ocena postępów w zakresie reform strukturalnych, zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania oraz wyniki szczegółowych ocen sytuacji na mocy rozporządzenia (UE) nr 1176/2011
ZAZ	Zakład Aktywności Zawodowej
ZIT	Zintegrowane Inwestycje Terytorialne dla metropolii warszawskiej 2021-2027+
ZP	Zdrowa Przyszłość – Ramy Strategiczne Rozwoju Systemu Ochrony Zdrowia na lata 2021-2027 z perspektywą do 2030 r.
ZSK	Zintegrowany System Kwalifikacji
ZSU	Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (Warszawa, 2019)

1. STRATEGIA PROGRAMU: GŁÓWNE WYZWANIA W ZAKRESIE ROZWOJU ORAZ DZIAŁANIA PODEJMOWANE W RAMACH POLITYKI

Specyfika WM wymaga zarządzania rozwojem makroregionu przy zastosowaniu zróżnicowanych instrumentów interwencji publicznej oraz właściwego ukierunkowania i zaadresowania wsparcia, w celu niwelowania różnic społeczno-gospodarczych. Wzmacnianie konkurencyjności WM opierać się będzie na zrównoważonym rozwoju podregionów oraz zapewniać spójność terytorialną.
Podejmowane będą działania w obszarach: gospodarka, dostępność, środowisko i energetyka, społeczeństwo, kultura i dziedzictwo. Wzmacniane będą potencjały poprzez wzrost gospodarczy oparty na przedsiębiorczości i innowacyjności, chłonnym rynku pracy, a także zrównoważonym rozwoju zasobów. Działania przyczyniać się będą do zrównoważonego rozwoju, w tym dostosowania do zmian klimatu, efektywnego wykorzystania kapitału ludzkiego poprzez przedsięwzięcia na rzecz włączenia społecznego, edukacji mieszkańców i rynku pracy oraz poprawy jakości usług świadczonych przez administrację publiczną. Interwencje będą podejmowane zarówno w miastach i na obszarach wiejskich.
CP będą realizowane m.in. w formie IF, które stanowią operacje wyższej jakości. Doświadczenie we wdrażaniu IF wskazuje, że ryzyko związane z ich wdrażaniem można ograniczyć, poprzez wybór IF lub jego połączenie z dotacjami. Wdrażanie IF angażuje także kapitał prywatny, co stanowi wypełnienie zasady dodatkowości i oddziałuje na zwiększenie dźwigni finansowej. Kontynuacja wdrażania IF w dotychczasowej formule poprzez doświadczone instytucje finansowe zgodnie z art. 59 ust. 3 lit. a, c, zapewnieni efektywność, trwałość, ciągłość i komplementarność wsparcia.
Procedury wyboru operacji w CP mogą być konkurencyjne lub niekonkurencyjne, pod warunkiem, że zastosowane kryteria i procedury są niedyskryminujące, włączające i przejrzyste, a wybrane operacje maksymalizują wkład finansowania unijnego i są zgodne z zasadami horyzontalnymi określonymi w Rozporządzeniu ogólnym. Możliwości zastosowania procedury niekonkurencyjnej zostały dodatkowo określone w ustawie z 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. Podstawowym sposobem wyboru operacji w CP jest procedura konkurencyjna, której zastosowanie nie jest uzależnione od spełnienia żadnych dodatkowych wymogów.
W latach 2021-2027 WM będzie realizować działania w ramach wszystkich pięciu CP PS 2021-2027. Nowa perspektywa posłuży realizacji wizji rozwoju WM, wyrażonej w SR WM 2030+.
Horyzontalna zasada równości szans kobiet i mężczyzn będzie realizowana we wszystkich priorytetach (obligatoryjne kryterium wyboru projektów).
Podejmowane w FEM 2021-2027 działania będą spójne z filarami i celami SUERMB.

CP 1
W WM nakłady wewnętrzne przedsiębiorstw na B+R w relacji do PKB wzrosły, jednak ich wysokość jest nadal niezadowalająca. Większość nakładów ponoszą podmioty z RWS. RMR ma jedynie 5% udziału. Osiągnięcie wyższych nakładów na B+R+I wymagać będzie dalszej koncentracji środków unijnych, a także zwiększenia nakładów prywatnych. O potencjale naukowym WM decyduje sektor nauki zlokalizowany w Warszawie. Z 625 funkcjonujących w Polsce JN, 216 ma swoją siedzibę w WM (182 w Warszawie). ERI2021 zaliczył RMR do wschodzących innowatorów, RWS to umiarkowany innowator. Wg „Analizy wąskich gardeł dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji na Mazowszu", własne prace w obszarze B+R+I prowadziło na przestrzeni ostatnich 3 lat: 29% firm z RWS i 20% firm z RMR. Średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w WM w 2019 r. to 17,7% (RWS 19,8%, RMR 11,9%) (Polska 15,5%). Wg badania: „Określenie potrzeb interesariuszy Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego post 2020", jedynie 9% firm z RWS i 12% z RMR opiera swoją strategię rozwoju na wdrożeniach wyników prac B+R. Główne bariery w prowadzeniu prac B+R+I to wysokie koszty badań, niepewność ich wyników oraz ryzyko, którym są obarczone. Problemem jest też utrudniony dostęp do wykwalifikowanej kadry, infrastruktury oraz brak

świadomości przedsiębiorców, że realizacja prac B+R+I przekłada się na zwiększanie konkurencyjności. Innowacyjność nadal nie jest powszechna i przedsiębiorcy muszą się jej nauczyć np. przy wsparciu IOB. Współpracę z IOB deklaruje ok. 10% mazowieckich firm (9% w RWS i 8% w RMR). Najczęściej taką współpracę podejmowały firmy z m. st. Warszawy (15%). Nadal niski jest poziom współpracy przedsiębiorstw z sektorem nauki. Według BDL GUS, przedsiębiorstwa przemysłowe współpracujące z uczelniami w latach 2017-2019 w RWS stanowiły 14,4%, w RMR – 7,7%, a usługowe – w RWS 6,1%, w RMR – 6,2% w odsetku przedsiębiorstw aktywnych innowacyjnie. Kontynuowane będą więc działania nakierowane na rozwijanie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, szczególnie MŚP, również we współpracy z dużymi przedsiębiorcami oraz z sektorem nauki. Będzie temu służyć m. in. zapewnienie JN odpowiedniej infrastruktury B+R w celu dostosowania oferty JN do zapotrzebowania przedsiębiorców. Wspierane będą projekty mające na celu transfer technologii z sektora naukowego do przedsiębiorstw. W RIS 2030 ustalono cele strategiczne, służące podniesieniu innowacyjności Mazowsza, m.in.: Zwiększanie aktywności innowacyjnej na Mazowszu, Silne i efektywnie działające łańcuchy wartości łączące przedsiębiorstwa, Efektywny ekosystem tworzenia i wspierania innowacji, Wzrost umiędzynarodowienia mazowieckiego ekosystemu innowacji. Działania w FEM 2021-2027 również będą służyć osiągnięciu tych celów strategicznych.
Aby zapewnić suwerenność i bezpieczeństwo UE należy wspierać krytyczne i powstające technologie strategiczne oraz ich odnośne łańcuchy wartości w odpowiednich sektorach.
JST świadczą obywatelom coraz więcej e-usług w różnych sektorach działalności. Efektywne wykorzystanie TIK w administracji oraz ochronie zdrowia nadal stanowi wyzwanie, mimo że poziom rozwoju e-usług w WM sukcesywnie wzrasta. Na przełomie 2019 i 2020 r., 16 (z 23) podmiotów leczniczych udostępniło on-line usługi publiczne, w tym e-rejestrację, telemonitoring oraz telekonsultacje. W drugiej połowie 2019 r. ewidencja gruntów i budynków była prowadzona zgodnie z przepisami prawa, dla obszaru 29% obrębów ewidencyjnych z terenu 27 powiatów WM. Dla 66% obrębów ewidencyjnych z terenu 33 powiatów WM, wykazany został brak takiej zgodności. Potrzeba dalszej modernizacji ewidencji gruntów i budynków została zidentyfikowana dla 67% obrębów ewidencyjnych (71% powierzchni WM). Odsetek urzędów w WM posiadających elektroniczną skrzynkę podawczą na platformie ePUAP w 2018 r. osiągnął wartość 90,8%. 91% urzędów udostępniało usługi drogą elektroniczną. 76,6% urzędów posiadało strony internetowe spełniające kryteria dostępności WCAG 2.0 (79,9% w RWS, 74,3% w RMR). 81,8% urzędów administracji publicznej w WM korzystało z systemu elektronicznego zarządzania dokumentacją. System ten w 2018 r. pełnił rolę podstawowego sposobu dokumentowania przebiegu i rozstrzygania spraw w 46,6% urzędów w RWS i zaledwie 21,1% w RMR.
Priorytet I oraz Priorytet XII obejmujące CP1 będą rozliczane zgodnie z art. 63 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego.

CP 2
Energetyka. W PEP 2040 wyznaczono cele polegające na ograniczeniu emisji gazów cieplarnianych (o 30%), zwiększeniu udziału energii ze źródeł odnawialnych (o 23%) i poprawie efektywności energetycznej (o 23%). Polska gospodarka jest jedną z najmniej efektywnych pod względem ograniczeń emisji CO_2. Zaplanowane działania przyczynią się do transformacji WM w myśl strategii EZŁ. Inwestycje w obszarze efektywności energetycznej budynków przyczynią się do optymalizacji kosztów jej zużycia. Wraz z poprawą jakości powietrza polepszy się również stan zdrowia mieszkańców. Wyrazem dbałości o środowisko oraz realizacji gospodarki niskoemisyjnej zgodnej z zasadą zrównoważonego rozwoju jest również wytwarzanie energii z OZE. WM posiada znaczący potencjał w tym zakresie. Wytwarzanie energii z OZE stanowić będzie ważny element działań na rzecz dywersyfikacji źródeł w mikście energetycznymi i przyczyni się do zaspokojenia wzrastającego zapotrzebowania na energię. Niezrównoważony bilans energetyczny WM stanowi duży potencjał do rozwoju produkcji zielonej energii.
Środowisko. Ponad 57% powierzchni WM cechuje duże zagrożenie suszą rolniczą, ok. 30% rzek, jezior i zbiorników zagrożonych jest suszą hydrologiczną. Sieć hydrograficzna WM jest dobrze rozwinięta, jednak większość cieków charakteryzuje się małymi przepływami, a nasilające się zjawisko

suszy okresowej jest przyczyną wysychania i obniżania się poziomu wód gruntowych. W I poł. 2020 r. na terenie WM odnotowano ponad 4500 pożarów traw i blisko 1000 pożarów lasów (dane KG PSP w Warszawie). W 2019 r. odnotowano 8964 pożarów traw i 2596 pożarów lasów. Średni udział powierzchni terenów zieleni w miastach WM w ostatnich latach utrzymuje się na niskim poziomie 2,8% (kraj – 3,9%).
Zgodnie z KPOŚK w WM 47 aglomeracji 2-15 tys. RLM nie spełnia wymogów Dyrektywy Rady 91/271/EWG, co stanowi ponad 56% aglomeracji w tym zakresie. Wg GUS BDL łączna długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej w 2019 r. to 46 568,1 km, natomiast długość czynnej sieci kanalizacyjnej – tylko 16 920,9 km. Odnotowano 7 864 awarii sieci wodociągowych, a 3 648,7 dam^3 nieoczyszczonych ścieków komunalnych odprowadzanych siecią kanalizacyjną trafiło do wód lub ziemi. Wyzwaniem jest spełnienie warunków wyposażenia aglomeracji w systemy zbierania ścieków komunalnych związanych z wydajnością oczyszczalni oraz zapewnienie standardów oczyszczania ścieków, w tym zapewniającego podwyższone usuwanie biogenów w aglomeracjach powyżej 10 tys. RLM.
W 2019 r. w WM ilość odpadów komunalnych wyniosła 1 736 171,63 ton, w tym odpady selektywnie zebrane stanowiły ponad 28%. Wyzwaniem są działania zgodne z hierarchią postępowania z odpadami prowadzące do jak największego ograniczania masy wytwarzanych i składowanych odpadów. Zrównoważony rozwój systemu zagospodarowania odpadów komunalnych nie jest możliwy bez dofinansowania infrastruktury do zagospodarowywania i przetwarzania odpadów komunalnych tj. recyklingu, odzysku, selektywnej zbiórki. Istnieje potrzeba rozbudowy i tworzenia nowych PSZOK. PGO WM zakłada powstanie 353 PSZOK oraz zmodernizowanie i rozbudowę 53 o miejsca napraw i punkty ponownego użycia. Planowane jest również zagospodarowywanie odpadów niebezpiecznych przez stworzenie dodatkowych mocy przerobowych do unieszkodliwiania zakaźnych odpadów medycznych i weterynaryjnych.
W WM znajduje się: 5 parków krajobrazowych w całości leżących na obszarze WM, 30 obszarów chronionego krajobrazu, 6 stanowisk dokumentacyjnych, 4 074 pomników przyrody, 189 rezerwatów przyrody oraz obszary Natura 2000, w tym 17 obszarów specjalnej ochrony ptaków (428 614,6 ha) i 60 specjalnych obszarów ochrony siedlisk (192 950,4 ha). Obszary prawnie chronione zajmujące 29,7% powierzchni WM wymagają działań, które zapewnią osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału ekologicznego obszarów cennych przyrodniczo i związanych z nimi ekosystemów oraz zachowają siedliska przyrodnicze. Celem interwencji będzie: wzrost ochrony przyrody i zagrożonych populacji, ograniczenie antropopresji prowadzący do zrównoważonego wykorzystania walorów przyrodniczych, eliminacja ubytków terenów zielonych oraz rozwój zielonej infrastruktury i ochrona bioróżnorodności. Likwidowane i rekultywowane będą również miejsca nielegalnego magazynowania lub porzucania odpadów.
Mobilność miejska. Niezbędna jest kontynuacja ograniczania emisji ze źródeł transportu kołowego, wymiana taboru komunikacji publicznej, stosowanie nowych niskoemisyjnych paliw i technologii w transporcie publicznym, tworzenie stref z zakazem ruchu samochodów. Podstawowym celem działań w zakresie mobilności na obszarach miejskich będzie ograniczenie ruchu samochodowego na rzecz transportu publicznego i niezmotoryzowanego oraz zwiększenie liczby pojazdów niskoemisyjnych w transporcie publicznym.
We wszystkich projektach, w których będzie to zasadne i możliwe, zostaną zastosowane rozwiązania w zakresie GOZ, jak również elementy sprzyjające adaptacji do zmian klimatu oraz działania dotyczące kwestii ochrony, promowania i przywracania zdrowych ekosystemów, zielonej infrastruktury i rozwiązań opartych na rodzimych zasobach przyrody. Elementem projektów będą mogły być również dodatkowe inwestycje, jeżeli będą miały za zadanie realizację szerszych celów polityki spójności.

CP 3
Problemem systemu transportowego WM jest niedostatecznie wysoki udział transportu zbiorowego i szynowego oraz ruchu niezmotoryzowanego w podziale zadań przewozowych. Skutkuje to zanieczyszczeniem powietrza i hałasem (w szczególności w MOF), niedostatecznym poziomem bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz zbyt dużym natężeniem ruchu samochodowego. Istotnym problemem systemu transportowego WM jest niezadowalający stan dróg stanowiących uzupełnienie

sieci dróg krajowych, w szczególności leżących w sieci TEN-T. Drogi wojewódzkie w dużej części nie spełniają parametrów technicznych w zakresie szerokości jezdni oraz wymaganej nośności, 30% pozostaje w złym lub niezadowalającym stanie (09.2021). Problemem jest również brak pełnej obwodnicy Warszawy oraz obwodnic miast WM, przez które przebiegają drogi tranzytowe o wysokim natężeniu ruchu.
Istotny element regionalnego systemu transportowego stanowi transport kolejowy. Liczba pasażerów KM w latach 2010-2019 wzrosła o ponad 10 mln osób (22%). Pomimo realizowanych inwestycji, kolej nie zaspokaja w pełni potrzeb przewozowych i oczekiwań podróżnych z uwagi na zbyt długi czas przejazdu, ograniczoną przepustowość linii kolejowych, brak cykliczności kursowania pociągów (szczególnie w obrębie Warszawskiego Węzła Kolejowego), zbyt małą częstotliwość kursowania.
W każdej gałęzi transportu są widoczne niedobory infrastrukturalne, które ograniczają możliwość sprawnego dojazdu do wielu ośrodków w WM, zarówno do stolicy, do subregionów, jak i do innych miejscowości. Istotnym problemem jest wykluczenie transportowe obszarów wiejskich. W większości są one całkowicie pozbawione transportu publicznego organizowanego w rozumieniu ustawy o publicznym transporcie zbiorowym. Usługi prywatnych przewoźników, o ile są dostępne, ograniczają się do kursów w relacjach, dniach i godzinach zapewniających największy popyt. Ponadto, często odbywają się taborem nieprzystosowanym do celów transportu publicznego. Infrastruktura ładowania pojazdów elektrycznych i wodorowych jest znikoma i w związku z tym ma niewielki wpływ na rynek transportowy na Mazowszu.

CP4
WM jest największym w Polsce rynkiem pracy i zarazem najbardziej zróżnicowanym. Koncentruje się on wokół potencjału Warszawy i gmin sąsiadujących bezpośrednio ze stolicą oraz większych ośrodków miejskich w podregionach. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-64 lata (2019) w RWS wyniósł 77,3%, z kolei w RMR był niższy niż średnia wartość dla Polski – 66,7%. Wyzwaniem dla rynku pracy w WM jest wsparcie osób w reaktywacji zawodowej, w tym adaptacji do nowych warunków zatrudnienia, wsparcie młodzieży wkraczającej na rynek pracy, w tym zagrożonej wykluczeniem społecznym. Istotne jest również łagodzenie skutków negatywnych zjawisk związanych z kapitałem ludzkim i społecznym w WM takich jak: starzenie się społeczeństwa, niskie bądź niedostosowane do potrzeb rynku pracy kwalifikacje, niepełnosprawność. Szczególna sytuacja dotyczy kobiet, wśród których, pomimo ich relatywnie lepszego wykształcenia, odnotowuje się niższy wskaźnik zatrudnienia (w 2020 r. w przedziale 20-64 lata: 66,4% dla kobiet; 88% dla mężczyzn). Kobiety są częściej bierne zawodowo (63% ogółu biernych zawodowo). Konieczne jest zatem wdrożenie mechanizmów przeciwdziałających negatywnym zjawiskom poprzez przywracanie na rynek pracy bezrobotnych i osób będących poza rynkiem pracy oraz wsparcie instytucji rynku pracy i elastycznej organizacji form prac, tworzenie warunków sprzyjających długotrwałemu utrzymywaniu się na rynku pracy w dobrym zdrowiu. Tym samym celem strategicznym programu w obszarze rynku pracy jest dążenie do utrzymania wskaźnika zatrudnienia w grupie wiekowej 20-64 lata na poziomie stanu z grudnia 2020 r. dla całego WM.
W obszarze edukacji priorytetowe interwencje dotyczyć będą zapewnienia równego dostępu do wysokiej jakości edukacji, zapobiegającego segregacji, na wszystkich poziomach, dla wszystkich uczniów, zwłaszcza ze SPE oraz komplementarnego z nim wsparcia rozwoju infrastruktury edukacyjnej na podstawie opracowanej mapy potrzeb. Wsparcia wymagają działania umożliwiające wspólne kształcenie i wychowywanie dzieci i młodzieży, uwzględniające zróżnicowanie ich potrzeb edukacyjnych i rozwojowych, także w zakresie dostępności do szkół i placówek oświatowych. Wyzwaniem dla szkół jest zapewnienie równości szans, wsparcie uczniów pochodzących ze środowisk defaworyzowanych i mających najsłabsze wyniki edukacyjne. Wspierane będą kompetencje kluczowe, społeczne i społeczno-emocjonalne uczniów, podnoszenie kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w zakresie uzupełniającym do realizowanego z programów krajowych. Obszarem wymagającym wsparcia jest szkolnictwo branżowe, w tym podniesienie jego jakości i konkurencyjności, poprzez włączenie pracodawców w proces kształcenia zawodowego oraz rozwój uczenia się w miejscu pracy, a także rozwój doradztwa zawodowego. W WM odnotowuje się także duże różnice w udziale osób dorosłych w różnych formach kształcenia i szkolenia. Odsetek osób w

wieku 25-64 uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu jest wyższy wśród mieszkańców RWS (8,6%) niż RMR (1,5%) (BDL GUS 2020 r.). Dlatego jednym ze strategicznych celów będzie podnoszenie i zmiana kwalifikacji osób dorosłych w ramach samokształcenia z wykorzystaniem BUR oraz poza BUR.
WM ze względu na swoje wyjątkowe położenie geograficzne oraz kluczowe znaczenie administracyjne, wymaga szczególnego wsparcia w zakresie budowania zdolności reagowania na sytuacje kryzysowe, dlatego niezbędne są działania mające na celu rozwój umiejętności w zakresie bezpieczeństwa i reagowania kryzysowego.
Poziom ubóstwa w WM systematycznie maleje, jednak kryzys wywołany pandemią powoduje, że należy przygotować się na zmianę tej tendencji i pogłębienie się wykluczenia społecznego. Głównym wyzwaniem będzie niwelowanie przyczyn ubóstwa poprzez działania mające na celu włączanie do rynku pracy osób zagrożonych wykluczeniem, osób biernych zawodowo, migrantów, długotrwale bezrobotnych, w kryzysie bezdomności i osób z niepełnosprawnościami. Aktywizacja niewykorzystanych zasobów rynku pracy wpłynie pozytywnie na problem zmniejszającej się, w wyniku starzenia się społeczeństwa, liczby osób w wieku produkcyjnym i powinna odbywać się przy równoczesnym rozwoju usług społecznych.
Wyzwaniem jest dalszy rozwój usług świadczonych w społeczności lokalnej zwiększający ich dostępność i pozwalający na przyspieszenie procesu DI, m.in. usług opieki długoterminowej i dziennej. Wyzwaniem będzie także zwiększenie dostępu do placówek infrastruktury społecznej w formach DI na podstawie potrzeb wynikających m.in. z przeprowadzonej analizy: „Prognoza potrzeb JST w zakresie inwestowania w rozwój infrastruktury społecznej w ramach funduszy europejskich dla Mazowsza 2021-2027". Podejmowane działania będą ukierunkowane tak by jak najlepiej dopasować je do potrzeb odbiorców wsparcia. Wsparciem zostaną objęte osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym osoby z niepełnosprawnością oraz osoby starsze. Głównymi potrzebami tych grup jest zaspokojenie codziennych potrzeb życiowych, a także kontaktów i integracji z otoczeniem. Ponadto zapewnienie godnego życia uwzględniając specyfikę potrzeb wynikających z rodzaju niepełnosprawności, wyrównywanie ich szans w różnych dziedzinach życia społecznego, w tym potrzeb mieszkaniowych. Pozwoli to na aktywizację opiekunów osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu i ograniczy ryzyko pogłębienia ubóstwa rodzin.
Należy kontynuować wsparcie dla dzieci, poprzez działania skierowane do rodzin oraz DI usług pieczy zastępczej.
Działania w zakresie włączenia społecznego będą realizowane przy wykorzystaniu potencjału PES i uwzględnieniu lokalnych potrzeb mieszkańców WM, dając szansę na rozwój ekonomii społecznej w obszarze reintegracji i usług społecznych. Tworzone będą miejsca pracy dla osób w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy w nowych i istniejących PS.
W przypadku wsparcia obywateli państw trzecich, w tym migrantów planowane jest dostosowane do potrzeb wsparcie integracyjne w obszarach generujących trudności i obniżających jakość ich życia, mające na celu zmniejszenie marginalizacji oraz dające szansę na poprawę funkcjonowania całych rodzin, działania wspierające edukację i zatrudnienie, których rezultatem powinno być znalezienie pracy dopasowanej do posiadanych kwalifikacji, realizację aspiracji i pożądanej ścieżki rozwoju zawodowego. Dlatego celem strategicznym w obszarze włączenia społecznego będzie utrzymanie trendu zmniejszania się liczby osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, pomimo wystąpienia pandemii oraz negatywnych skutków ataku Rosji na Ukrainę.
Projektowane działania są zgodne ze Strategią Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) oraz z kierunkami wskazanymi w KPPUiWS.
W Wytycznych KE dla Polski 2019 oceniono, że wyzwaniem pozostaje podniesienie jakości i dostępności do usług zdrowotnych. Konieczne jest zwiększenie roli profilaktyki, diagnostyki i rehabilitacji prowadzących do wydłużenia życia w zdrowiu oraz wzmocnienie opieki długoterminowej, jak również odciążenie opieki szpitalnej na rzecz wzmocnienia roli opieki podstawowej i ambulatoryjnej. Najważniejsze wyzwania wynikające z MPZ oraz z WPT dla WM obejmują m.in.:

- wzmocnienie opieki długoterminowej, geriatrycznej, paliatywnej i hospicyjnej w formach DI,
- zwiększenie dostępności do rehabilitacji,

- wzmocnienie lecznictwa specjalistycznego w formie AOS, dziennej, jednodniowej, w tym w zakresie: schorzeń neurologicznych, mukowiscydozy,
- wsparcie przejścia od opieki szpitalnej na rzecz POZ i AOS,
- zapewnienie dostępu do opieki psychiatrycznej w formach DI.

W celu poprawy dostępności do usług zdrowotnych niezbędny jest również dalszy rozwój e-usług i teleusług, jak również kompleksowej i skoordynowanej opieki oraz inwestycje w nowoczesną aparaturę i sprzęt medyczny, który zwiększa możliwości diagnostyczne i terapeutyczne.
Realizacji powyższych celów będą służyły przedsięwzięcia zgodne z dokumentem: „Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027 z perspektywą do 2030.”.
Inwestycje infrastrukturalne w placówki świadczące całodobową opiekę długoterminową w instytucjonalnych formach są niedozwolone.
Sektory kultury i turystyki stanową istotny potencjał zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego. W zaleceniach ze sprawozdania ECA na temat kultury 08/2020 wskazano, że UE powinna szanować swoją bogatą różnorodność kulturową i językową oraz czuwać nad ochroną i rozwojem dziedzictwa kulturowego Europy. Mazowsze ze swoim ogromnym zróżnicowaniem, znajduje się w czołówce, m.in. pod względem liczby instytucji kultury oraz liczby turystów, w tym zagranicznych. Pandemia oraz wprowadzone w celu jej zahamowania ograniczenia, zmieniły funkcjonowanie instytucji kultury i turystyki. Negatywne zmiany w tych obszarach wpłynęły także na inne sektory gospodarcze, stanowiące z nimi łańcuchy wartości. Tymczasem oddziaływanie kultury na społeczeństwo jest ważne z punktu widzenia życia codziennego – uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych (zarówno w formie stacjonarnej jak i online) i wpływa na wzrost kompetencji w różnych aspektach, przyczynia się do podniesienia jakości życia oraz poprawę dobrostanu społeczeństwa i rozwój gospodarki. W związku z zaistniałą sytuacją wymagane są działania mające na celu złagodzenie skutków społeczno-gospodarczych pandemii i zwiększenie odporności sektorów na podobne zmiany w przyszłości.
Wobec tego podejmowane działania koncentrować się będą na:

- doinwestowaniu działalności sektora kultury i trwałość finansowania jego działalności,
- zwiększeniu wspierania konkurencyjności i odporności sektora turystycznego i wzrost jego znaczenia w gospodarce WM,
- utrzymaniu różnorodności sektora kultury, jego potencjału i aktywności twórczej jego aktorów poprzez zwiększenie elastyczności ich działań,
- dostosowaniu sektorów kultury i turystyki do nowych wzorców socjologicznych oraz dostosowaniu do zmian klimatu,
- wzmocnieniu roli sektorów kultury i turystyki budujących wizerunek WM, jako nowoczesnego i posiadającego duży potencjał rozwoju branż kreatywnych.

Zasadne jest wykorzystanie zaleceń wynikających z dokumentu „Europejskie zasady jakości dla finansowanych przez UE interwencji o potencjalnym wpływie na dziedzictwo kulturowe”.

CP 5

CP 5 będzie realizowany przez dwa CS koncentrujące się na obszarach miejskich i wiejskich. Wymaga on odmiennego podejścia od pozostałych CP, m.in. poprzez mocny nacisk na inicjatywy oddolne oraz wzmacnianie wymiaru terytorialnego, co w przypadku WM, będącego jednym z najbardziej zróżnicowanych wewnętrznie w kraju, jest zadaniem niezwykle trudnym i ambitnym. Wyzwanie to będzie realizowane poprzez maksymalne wykorzystanie atutów poszczególnych terytoriów i ich społeczności lokalnych za pomocą procesu rewitalizacji oraz konserwacji i rewaloryzacji zabytków nieruchomych, a także ich udostępnianie na cele publiczne. Szczególny nacisk zostanie położony na poprawę bezpieczeństwa przestrzeni publicznych, w tym dostosowanie przestrzeni publicznej, architektury i produktów do wymagań wszystkich obywateli – seniorów, osób z niepełnosprawnościami, ale też np. kobiet w ciąży i rodziców z małymi dziećmi. Warunkiem realizacji ww. projektów będzie upowszechnianie projektowania uniwersalnego. Wszystkie projekty, adekwatnie

do swojego zakresu, muszą uwzględniać adaptację i dostosowanie do zmian klimatu oraz technologie cyfrowe.
Wspierane będą wyłącznie projekty wynikające z pozytywnie zaopiniowanych przez IZ, gminnych programów rewitalizacji pełniących rolę strategii terytorialnych. Dokumenty te muszą być opracowane z szerokim udziałem gremiów społecznych. W zakresie wspierającym dziedzictwo kulturowe zasadne jest wykorzystanie zaleceń wynikających z dokumentu „Europejskie zasady jakości dla finansowanych przez UE interwencji o potencjalnym wpływie na dziedzictwo kulturowe", szczególnie w obszarze trwałości funkcjonowania oraz długotrwałego planu zarządzania i finansowania.

W każdym CP, wszystkie inwestycje w infrastrukturę i usługi edukacyjne, społeczne i zdrowotne będą musiały być zgodne z zapisami art. 9 Rozporządzenia ogólnego, wymogami Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych (art.19), w tym Komentarzami Ogólnymi 4 i 5 i uwagami końcowymi dla Polski Komitetu ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych, z należytym poszanowaniem zasad równości, wolności wyboru, prawa do niezależnego życia, dostępności i zakazu wszelkich form segregacji. Inwestycje będą musiały wykazać zgodność ze strategią DI i odpowiednią polityką UE i ramami prawnymi odnośnie przestrzegania zobowiązań w zakresie praw człowieka, tj. KPP, EFPS, Strategią na rzecz praw osób niepełnosprawnych 2021-2030, Konwencją ONZ o Prawach Dziecka (art. 20 i 21). Zostanie to odpowiednio odzwierciedlone w kryteriach wyboru projektów.

Podejście terytorialne
Inwestycje wdrażane będą za pomocą instrumentów terytorialnych. Istotą będzie dobranie pakietu działań adekwatnie do charakteru terytorium, dla którego dany instrument będzie wskazany. Przewiduje się instrumenty terytorialne skierowane do miast lub miast i ich obszarów funkcjonalnych – rozumianych jako wyodrębniający się, intensywny i otwarty system powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych, uwarunkowanych cechami środowiska geograficznego (przyrodniczego i antropogenicznego) wskazany w SR WM 2030+, a także obszarów wiejskich. Realizacja projektów wspólnych dla MOF może odbywać się na obszarach gmin miejskich i wiejskich oraz miejsko-wiejskich. Zachodzące dynamiczne procesy urbanizacji i zagospodarowywania przestrzeni wokół miast, wpływają na definiowanie tego typu obszarów zupełnie inaczej, niż poprzez podziały administracyjne. Szczególnie istotnym zjawiskiem jest wzrost ich powiązań funkcjonalnych oraz poprawa dostępności, a także przywracanie przestrzeni zdegradowanych. Także obszary wiejskie zmieniły swoje funkcje pierwotne, m.in. tracąc funkcje i mocno odczuwając oddziaływanie miast, dlatego konieczna jest poprawa ich dostępności i rozwój nowych funkcji. Zaproponowane podejście terytorialne uwzględnia wsparcie i instrumenty wspomagające dla zachodzących zmian oraz potrzeb wzmocnienia zdolności administracyjnej samorządów i ich aktywizację.
Instrumenty terytorialne:
I. Zintegrowane Inwestycje Terytorialne dla Warszawy i jej obszaru funkcjonalnego (NUTS 2 RWS). Funkcjonowanie ZIT opiera się na zinstytucjonalizowanej partnerskiej współpracy gmin i powiatów, położonych w obszarze funkcjonalnym m.st. Warszawy (OF: obszar RWS na którym JST zawiązały zinstytucjonalizowaną formę partnerstwa). Dokumentami warunkującymi proces zarządzania i realizacji instrumentu są pozytywnie zaopiniowane przez IZ, strategia rozwoju ponadlokalnego i strategia ZIT. Realizacja ZIT na Mazowszu będzie odbywała się poprzez Stowarzyszenie „Metropolia Warszawa", wykorzystując doświadczenia zdobyte przez współpracę JST z WOF we wdrażaniu ZIT w poprzednich perspektywach finansowych UE. Wyzwaniem dla ZIT jest integracja obszaru funkcjonalnego, szczególnie w zakresie transportu miejskiego, infrastruktury pieszo-rowerowej, poprawy jakości powietrza oraz kształcenia i kompetencji mieszkańców.
II. Inne instrumenty terytorialne:
1. Mazowieckie strukturalne inwestycje terytorialne (MSIT) dla 6 miast będących stolicami podregionów wraz z ich obszarami funkcjonalnymi:

- Ciechanowa,
- Ostrołęki,
- Płocka,

- Radomia,
- Siedlec,
- Żyrardowa.

Podstawowym dokumentem realizacji działań poprzez MSIT jest pozytywnie zaopiniowana przez IZ, strategia rozwoju ponadlokalnego lub strategia terytorialna. Realizacja MSIT będzie odbywać się dzięki współpracy JST, zainicjowanych przez ww. miasta i przyjmujących formę: stowarzyszenia, porozumienia międzygminnego lub związku międzygminnego, powiatowego lub powiatowo-gminnego. W ramach ZIT i MSIT mogą być realizowane wyłącznie projekty zintegrowane, rozwiązujące wspólne problemy i realizujące wspólne cele.

2. Rewitalizacja gmin rozumiana jako skoordynowany wielopłaszczyznowy i wielowątkowy proces, prowadzony wspólnie przez władzę samorządową oraz inne podmioty, w tym społeczne i gospodarcze, mający na celu przeciwdziałanie degradacji społecznej i przestrzennej, w tym ochronę dziedzictwa narodowego, pobudzanie rozwoju oraz poprawę jakości życia. Dokumentem, na podstawie którego wspierane będą działania rewitalizacyjne są pozytywnie zaopiniowane przez IZ, gminne programy rewitalizacji pełniące rolę strategii terytorialnej, wpisane do Wykazu programów rewitalizacji województwa mazowieckiego.

Środki na zrównoważony rozwój obszarów miejskich (SUD) wyniosą 407,344 mln EUR, w tym na:

- ZIT 135 mln EUR,
- IIT poza rewitalizacją 178 mln EUR (w tym dla obszarów funkcjonalnych miast wskazanych do wsparcia z poziomu krajowego, co najmniej 46 mln EUR).

Nie będzie zastosowany instrument RLKS. Możliwym jest wsparcie LGD jako potencjalnych beneficjentów oraz projektów wynikających z LSR (wpisanych na listę regionalną LSR) – w ramach konkursów dedykowanych oraz punktów preferencyjnych. Na ten cel przewidziano ok 23 mln EUR (wkład UE).

Szczególne preferencje otrzymają miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz obszary zagrożone trwałą marginalizacją wskazane w KSRR, dla których przewidziano wsparcie w ramach MCWD.

W ramach przygotowania i wdrażania wszystkich instrumentów terytorialnych przewiduje się aktywny udział organów samorządowych oraz partnerów społecznych i gospodarczych, m.in. poprzez ich udział w pracach komitetu monitorującego oraz grup roboczych. W całym procesie wykorzystane zostaną dotychczasowe doświadczenia dotyczące wdrażania instrumentów i mechanizmów terytorialnych 2014-2020, tj. ZIT i RIT oraz rewitalizacji.

Założono, że na jednym obszarze może funkcjonować więcej niż jeden instrument terytorialny (wykluczając pokrywanie się instrumentów tego samego typu), zapewniając komplementarność podejmowanych działań. Warunkiem jest wzmocnienie i komplementarność, nie zaś ich powtarzanie czy konkurowanie.

Wyzwania w zakresie zdolności administracyjnych, zarządzania oraz środków upraszczających

Kontynuowane będą działania ukierunkowane na utrzymanie i zwiększanie zdolności administracyjnych IZ. Głównym wyzwaniem będzie stabilizacja kadr, podnoszenie kompetencji, wiedzy i umiejętności oraz podejmowanie działań służących szybkiemu zakończeniu perspektywy 2014-2020 i uruchomieniu projektów w perspektywie 2021-2027. W celu zmniejszenia obciążeń administracyjnych planuje się odstąpienie od powierzenia ZIT roli IP. Kontynuowane będą działania ukierunkowane na zwiększanie efektywności i elastyczności wdrażania FEM 2021-2027, głównie przez wprowadzanie uproszczeń dla beneficjentów, szczególnie MŚP. Ważne jest upraszczanie zasad naborów i języka, tak by był zrozumiały dla wnioskodawców. W nowej perspektywie zamiast zwrotu rzeczywistych wydatków w oparciu o faktury, płatności będą coraz częściej oparte na uproszczonych formach rozliczania kosztów, zgodnie z art. 53 Rozporządzenia ogólnego. Weryfikacji podlegać będzie wykonanie zadania przez beneficjenta. W przypadku kontroli i audytów, przewiduje się stosowanie zasady proporcjonalności. Zostaną wprowadzone uproszczenia w analizie ekonomicznej projektów, np. stosowanie takich narzędzi jak CEA (analiza efektywności) i MCA

(analiza wielokryterialna), proponowane do dobrowolnego stosowania w oparciu o sektor i/lub rodzaj skalę projektu.
W zakresie informacji i promocji planuje się kontynuację udziału w standaryzacji stron internetowych Programu oraz dalsze wykorzystanie nowoczesnych technologii do upowszechniania informacji, w tym publikowanie informacji na portalach społecznościowych, informowanie wnioskodawców i beneficjentów o zmianach w dokumentach (np. wytycznych) i nowych naborach dodatkowo w formie newsletterów czy powiadomień mailingowych poprzez do tego służące aplikacje. Kontynuowanym uproszeniem będzie stosowanie elektronicznych generatorów wniosków w postaci lokalnego oraz centralnego systemu informatycznego.

Tabela 1. Uzasadnienie celów polityki i celów szczegółowych

Cel polityki	Cel szczegółowy	Uzasadnienie (streszczenie)
CP 1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej	1(i) rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	Bycie innowacyjnym wymaga otwartości na partnerów oraz zasoby z zewnątrz. Oprócz własnej aktywności (m.in. działalności B+R), przedsiębiorstwa muszą czerpać z otoczenia innowacyjnego np. instytucji naukowych, innych przedsiębiorstw czy IOB. Najważniejszymi instytucjami oddziałującymi na dostępność usług badawczych są uczelnie wyższe i instytuty badawcze. „Analiza wąskich gardeł dyfuzji innowacji na Mazowszu" wykazała, że jej barierę stanowią m.in. dysproporcje rozwojowe, nieefektywna komunikacja między władzami lokalnymi, nauką i przemysłem, niski poziom transferu wiedzy do gospodarki. W WM nadal niezadowalający jest poziom współpracy JN z biznesem. Zatem uzasadniona jest kontynuacja działań zmierzających do aktywizacji innowacyjności MŚP, pobudzania współpracy oraz wspólnego wdrażania nowych produktów lub usług. Będzie to możliwe tylko jeżeli oferta JN będzie atrakcyjna dla przedsiębiorców. Niezbędne jest, aby sektor nauki dysponował nowoczesną infrastrukturą B+R, dlatego należy dalej wspierać jej rozwój, zgodnie z popytem zgłaszanym przez przedsiębiorców. Realizacja projektów przez partnerstwa umożliwi czerpanie z potencjału naukowego JN zlokalizowanych w Warszawie i zapewni dyfuzję wiedzy z RWS do RMR. Niezbędny jest też rozwój kompetencji w przedsiębiorstwach oraz organizacjach badawczych w obszarach inteligentnych specjalizacji, obszarach związanych z cyfrową i niskoemisyjną transformacją przemysłu oraz w zakresie prowadzenia badań i wdrażania innowacji. Wszystkie powyższe elementy są zawarte w projektach kompleksowych, których realizacja pozwoli na dostosowanie pomocy do realnych potrzeb przedsiębiorcy. Rozwój regionalnego ekosystemu innowacji wymaga również wzmacniania współpracy podmiotów z różnych branż m.in. przez wsparcie rozwoju usług klastrów. Wspieranie klastrów umożliwi rozwój gospodarczy danego obszaru i powiązanych z nim jednostek (przedsiębiorstw i jednostek naukowych). Interwencja będzie realizować cele SR WM 2030+ oraz RIS 2030. Wsparcie bezzwrotne i zwrotne.
CP 1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej	1(ii) czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	Zgodnie z Wytycznymi KE dla Polski 2019 interakcje cyfrowe obywateli z instytucjami publicznymi pozostają w Polsce na niskim poziomie. Mimo stałej poprawy liczby i jakości e-usług oraz standardów interoperacyjności, realizowane w okresie programowania 2014-2020 e-usługi w Polsce nadal charakteryzują się rozproszeniem, zwłaszcza na poziomie regionalnym. Stąd także wynika potrzeba kontynuacji prac nad budową sieci usług, dostępnej w każdym powiecie i w każdej gminie na Mazowszu. W ślad za budową e-usług podążać musi także ich integracja, interoperacyjność, intuicyjność i dostępność. Niezbędnym są zatem procesy oparte na współpracy i wysokiej aktywności projektowej JST w celu wypracowania rozwiązań uniwersalnych, umożliwiających swobodną mobilność mieszkańców, ale także dzięki uniwersalizacji usług dostępnych w każdej części WM, swobodne funkcjonowanie we wszystkich dziedzinach życia bez konieczności migracji wynikającej z zagrożeń wykluczenia społecznego czy informacyjnego. W związku z tym priorytetowe jest: • wprowadzenie we wszystkich podmiotach leczniczych wyłącznie elektronicznego systemu dokumentacji medycznej oraz zapewnienie cyberbezpieczeństwa EDM, • udostępnienie jak najszerszego zakresu usług publicznych świadczonych elektronicznie, umożliwiających pełną interakcję z urzędem, czyli możliwość całkowitego załatwienia danej sprawy na odległość, • rozwój internetowych platform kulturalnych poprzez zapewnienie stałego dostępu do zasobów oferowanych przez instytucje kultury, niezależnie od bieżących uwarunkowań, • rozwijanie zasobu geodezyjnego należącego do właściwości danego JST, które umożliwią realizację spraw urzędowych drogą elektroniczną. Wsparcie bezzwrotne.

Cel polityki	Cel szczegółowy	Uzasadnienie (streszczenie)
CP 1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej	1(iii) wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	Zgodnie z Wytycznymi KE dla Polski 2019: „Wydajność małych i średnich przedsiębiorstw wzrasta powoli. Mniejsze przedsiębiorstwa napotykają również trudności z utrzymaniem przewag konkurencyjnych oraz prowadzeniem działalności na rynkach krajowych i zagranicznych.” W związku z tym priorytetowe jest: • wspieranie działań zwiększających wydajność MŚP, • ułatwienie dostępu do zaawansowanych usług dla przedsiębiorstw, • stymulowanie środowiska przedsiębiorczości, • wspieranie wdrażania technologii cyfrowych. MŚP w WM stanowią 99,9% wszystkich przedsiębiorstw i pełnią kluczową rolę w rozwoju gospodarki Mazowsza. Średnie nakłady firm na innowacje według GUS wydają się wysokie, ponieważ dane obejmują wyłącznie nakłady ponoszone przez firmy zatrudniające powyżej 9 pracowników, ponadto najczęściej działalność innowacyjną prowadzą firmy duże. Z badań ankietowych wynika, że zaledwie 1,9% firm mikro i 3,6% pozostałych firm w okresie ostatnich trzech lat przeznaczyło na innowacje powyżej 1 mln PLN. Niskie nakłady tłumaczą umiarkowaną innowacyjność wprowadzanych przez firmy rozwiązań. W świetle badań ankietowych i danych GUS jedna z kluczowych barier działalności innowacyjnej mazowieckich firm to bariera finansowa. Dlatego nadal należy wspierać MŚP wdrażające innowacje, w tym marketingowe i organizacyjne wewnątrz przedsiębiorstwa oraz dążyć do zwiększenia nakładów na B+R+I. Na innowacyjność przekładają się wdrożenia prac B+R. MŚP nie dysponują wystarczającą wiedzą z zakresu innowacyjności, dlatego wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP musi odbywać się z udziałem IOB, które mają rozległą wiedzę i doświadczenie niezbędne do działań proinnowacyjnych. Wsparcie będzie obejmowało działania usprawniające systemy rozwoju innowacyjności oraz transformacji przemysłowej, zwłaszcza transformacji w kierunku Przemysłu 4.0. i cyfryzacji przedsiębiorstw. Interwencja będzie realizować cele SR WM 2030+, RIS 2030 oraz SRSI WM 2020-2030. Wsparcie bezzwrotne i zwrotne.
CP 1. Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej	1(vi) wspieranie inwestycji przyczyniających się do realizacji celów Platformy na rzecz Technologii Strategicznych dla Europy (STEP), o których mowa w art. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/795	Zmiany demograficzne w Europie powodują wzrost zapotrzebowania na nowoczesne terapie w obszarze chorób neurodegeneracyjnych i nowotworowych. Dla przykładu obecnie szacuje się, że na chorobę Parkinsona w Europie cierpi ok. 1 mln osób, a przy obecnym trendzie starzenia się społeczeństwa, należy oczekiwać wzrostu tej liczby. Jednocześnie obserwowany jest szybki postęp technologiczny, który umożliwia prowadzenie badań i opracowanie nowoczesnych i innowacyjnych rozwiązań z obszaru biotechnologii, w tym terapii genowej, w celu ich zarejestrowania jako dostępnych procedur medycznych stosowanych w leczeniu i ich komercjalizacji. Uzasadnione jest wspieranie w regionie prac badawczych zmierzających do opracowania nowych technologii medycznych oraz zwiększenia ich dostępności. Niezbędne jest również zapewnienie systemów i komponentów oraz powiązanych usług, które są kluczowe i specyficzne dla rozwoju terapii genowych i uniezależnienia od dostaw z ośrodków zewnętrznych. Wsparcie bezzwrotne.
CP 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i	2(i) wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	Zgodnie z Wytycznymi KE dla Polski 2019: „Polska gospodarka jest jedną z najmniej efektywnych pod względem ograniczeń emisji dwutlenku węgla. Nieodpowiednia izolacja budynków publicznych i prywatnych przyczynia się do większego zużycia energii i ubóstwa energetycznego”. Polska stopniowo odchodzi od węgla jako paliwa kopalnego. Jeszcze w roku 1990 udział węgla w wytwarzaniu energii elektrycznej wynosił 98%, natomiast w roku 2017 stanowił 77%. Planowane do realizacji cele na rok 2030 wskazane w PEP 2040, to osiągnięcie 56% udziału węgla brutto oraz ograniczenie emisji CO2 o 30% w stosunku do 1990 r.

Cel polityki	Cel szczegółowy	Uzasadnienie (streszczenie)
sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej		Z rocznej oceny jakości powietrza dla WM za rok 2019 wykonanej przez GIOŚ wynika, że na terenie Mazowsza podobnie jak w latach poprzednich, głównym problemem są wysokie dobowe stężenia pyłu PM10 oraz stężenia zawartego w nim B(a)P. Jako główną przyczynę przekroczeń podano emisje z sektora bytowo-komunalnego (spalanie stałych paliw kopalnych w celach grzewczych). Na Mazowszu z powodu złej jakości powietrza co roku umiera ok. 4-6 tys. osób. Jednym z głównych problemów, który jest odpowiedzialny za smog w mikroskali jest problem ubóstwa energetycznego. Skala tego zjawiska w WM dotyczy około 200-300 tys. mieszkańców. Z analiz przeprowadzonych na potrzeby POP WM wynika, że na terenie Mazowsza kotłów bezklasowych lub klasy 3 i 4 jest około 631 919, łączny koszt wymiany wszystkich kotłów to ok. 9,5 mld PLN (na podstawie analizy przeprowadzonej w czerwcu 2020 r.) Realizacja ambicji UE dot. osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r., z należytym uwzględnieniem konsekwencji społecznych i gospodarczych, będzie możliwa tylko dzięki wsparciu środkami finansowymi UE i przyczyni się do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych i zwalczania ubóstwa energetycznego. Wsparcie bezzwrotne i zwrotne.
CP 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej	2(ii) wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	Cele polityki energetyczno-klimatycznej w perspektywie do roku 2030 zakładają, co najmniej 40% udział źródeł odnawialnych w zużyciu końcowym energii brutto w UE. Zgodnie z PEP 2040, Polska deklaruje swój udział na poziomie 21-23% (łączne zużycie w elektroenergetyce, ciepłownictwie i chłodnictwie oraz dla celów transportowych). Mając na uwadze fakt, że osiągnięcie celów EZŁ stanowi duże wyzwanie, realizacja planowanych zamierzeń będzie możliwa w sytuacji zaangażowania dodatkowych środków finansowych UE. KPEiK podkreśla szczególną rolę OZE w dywersyfikacji źródeł energii. Niezrównoważony bilans energetyczny Polski stanowi duży potencjał gospodarczy Mazowsza do rozwoju produkcji zielonej energii. Przeprowadzona ewaluacja ex-post „Określenie potrzeb interesariuszy Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego post 2020", wskazuje zapotrzebowanie w rozbiciu na poszczególne rodzaje OZE. Cały obszar WM charakteryzuje się korzystnymi warunkami do wytwarzania energii ze słońca, ponad 80% jednostek terytorialnych jest zainteresowanych instalacjami typu fotowoltaika oraz kolektory słoneczne. W produkcji ciepła/energii duży potencjał dostrzega się w wykorzystaniu biomasy i biogazu, w szczególności występuje on na obszarach wiejskich i dużej koncentracji hodowli zwierząt. W północno-zachodniej części Mazowsza występują natomiast bardzo dobre uwarunkowania wiatrowe. Mniejsze znaczenie przypisuje się energetyce wodnej na co wpływ mają warunki hydroenergetyczne rzek. Ponadto, w dalszym ciągu należy dążyć do generowania energii z OZE w systemie rozproszonym. Tego typu inicjatywy prowadzone w formie działalności jak np. klastry energetyczne oraz spółdzielnie energetyczne są już rozpowszechnione na Mazowszu, jednak ciągle nie wykształciła się stała formuła współpracy dostrzegalna na tle rynkowym. Wsparcie bezzwrotne i zwrotne.
CP 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian	2(iv) wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	Zgodnie z Wytycznymi inwestycyjnymi dla Polski 2019 określono potrzeby inwestycyjne zmierzające do przeciwdziałania postępującej zmianie klimatu i adaptacji do jej negatywnych skutków, a także zapobiegania ryzyku i odporności na klęski żywiołowe, m.in. poprzez wdrażanie MPA oraz ochronę przed klęskami żywiołowymi i zapobieganie im. Negatywne skutki zmieniającego się klimatu skutkują bardzo wysokim ryzykiem występowania pożarów lasów oraz innych negatywnych zjawisk atmosferycznych w WM. Dane PSP za 2018 r. uplasowały WM na pierwszym miejscu w kraju pod względem występowania pożarów lasów, upraw rolnych, łąk i rzysk oraz wyjazdów do takich interwencji jak: usuwanie następstw silnych wiatrów czy różnego rodzaju zagrożeń (ekologicznych, w transporcie oraz zagrożeń na obszarach wodnych i w obszarach medycznych). Wyraźnie dostrzegana jest potrzeba interwencji niezbędnych do poprawy sytuacji Mazowsza, obejmujących budowę lub modernizację infrastruktury przeciwpowodziowej, proekologiczne zarządzanie zasobami lokalnymi wód, w tym

Cel polityki	Cel szczegółowy	Uzasadnienie (streszczenie)
klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej		zarządzanie wodami opadowymi na obszarach zurbanizowanych poprzez różne formy retencji oraz rozwój infrastruktury zieleni. Zgodnie z Wytycznymi do przygotowania MPA, w ramach projektów dotyczących zielonej infrastruktury istnieje konieczność: zwiększenia powierzchni zielonych na terenach miejskich z zachowaniem różnorodności biologicznej i unikaniem nasadzeń gatunków inwazyjnych oraz ochroną gatunków rodzimych, efektywnego i skutecznego zarządzania infrastrukturą zieloną, a także realizacji działań związanych z instalacją roślinną i powierzchni zielonych w mieście, czyli zielone dachy, ściany oraz tereny pokryte roślinnością. Wytyczne MPA potwierdzają również konieczność interwencji dot. rozwoju niebieskiej infrastruktury, zwłaszcza związanej z systemem gospodarowania wodą, który głównie dotyczyć będzie retencji wodnej i elementów miejskiego systemu wodnego mającego na celu gromadzenie wody opadowej. Wsparcie bezzwrotne.
CP 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej	2(v) wspieranie bezpiecznego dostępu do wody, zrównoważonej gospodarki wodnej obejmującej zintegrowane zarządzanie wodą, a także odporności wodnej	Zgodnie z Wytycznymi KE dla Polski 2019 za priorytetowe uznano inwestycje w odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych oraz efektywne wykorzystanie wody. Kluczowe zatem jest uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej. Łączna długość czynnej sieci kanalizacyjnej w 2019 r. bez przyłączy w WM stanowiła tylko 16 920,9 km i była ponad 2,5 razy niższa niż długość sieci wodociągowej. Braki w podłączeniu do sieci kanalizacyjnej dotyczą aż 70% ogółu ludności wiejskiej na Mazowszu. Z sieci kanalizacyjnej w 2019 r. korzystało 70% ludności WM, w RWS – 83%, a w RMR – tylko 52%. Na obszarze WM znajduje się ponad 41 aglomeracji w zakresie 2 tys. do 10 tys. RLM z koniecznością spełnienia wymogów Dyrektywy Rady 91/271/EWG (stanowią ponad 87%). Aglomeracji w zakresie od 10 tys. do 15 tys. RLM jest 6 i wszystkie naruszają ww. Dyrektywę (100%). Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w 2019 r. był nieco niższy niż średnia w kraju i wyniósł 73,5%. W miastach udział ten wyniósł 96%, a na obszarach wiejskich – 33%. W RWS z oczyszczalni ścieków korzystało 86,5% mieszkańców, natomiast w RMR 56,3%. Według BDL GUS w 2019 r. odnotowano 7 864 awarii sieci wodociągowych, co stanowi 10,42% i daje Mazowszu 3. miejsce w kraju (średnia kraju 4 713 awarii rocznie). Wśród głównych przyczyn awaryjności sieci wodociągowych zaliczyć trzeba: przestarzałą infrastrukturę, brak ciągłości oraz zmienność natężenia przepływu wody. Średnie straty wody w kraju, według raportu NIK za 2018 r., wyniosły – 15,2%. Zgodnie z PPJiOSW, największe straty wody odnotowano w gminach do 10 tys. mieszkańców, natomiast potrzeby inwestycyjne w tym obszarze, plasują WM na 2. miejscu w kraju. Wsparcie bezzwrotne.
CP 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się	2(vi) wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	Zgodnie z Wytycznymi KE dla Polski 2019 gospodarka odpadami notuje opóźnienia pod względem recyklingu, odzysku i gospodarki o obiegu zamkniętym. Za priorytetowe uznano wspieranie recyklingu odpadów komunalnych i efektywne gospodarowanie zasobami. Na podstawie analiz i prognoz zawartych w PGO WM oraz KPGO zdiagnozowano konieczność powstania nowych instalacji w zakresie przetwarzania wysegregowanych odpadów. Natomiast w ramach zidentyfikowanych problemów w zakresie gospodarki odpadami uznano przede wszystkim niewystarczającą liczbę PSZOK, zbyt małą liczbę punktów, w ramach których istnieje punkt napraw czy punkt przyjmujący rzeczy używane. Zgodnie z PI PGO WM interwencja zakłada powstawanie nowych oraz rozbudowę i modernizację istniejących PSZOK. Wykorzystanie funkcji PSZOK to krok do zwiększenia recyklingu, odzysku odpadów i realizacji podstawowych celów związanych z minimalizacją odpadów, zawracaniem zasobów z powrotem do gospodarki. WM ma tylko jedną spalarnię odpadów niebezpiecznych o niewystarczającej mocy 11,34 tys. Mg/rok. Według danych ze sprawozdania z realizacji WPGO dla WM 2017-2019 w 2018 r. było 10,1 tys. Mg odpadów medycznych i weterynaryjnych, a w czasie pandemii COVID-19 liczba

Cel polityki	Cel szczegółowy	Uzasadnienie (streszczenie)
do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej		generowanych przez szpitale odpadów medycznych wzrosła o minimum 50%. W szpitalu w Ostrołęce odnotowano wzrost strumienia tych odpadów, minimum na poziomie 30%. Ponadto narastającym problemem jest znaczny wzrost usług transportu i zagospodarowania tych odpadów. Wsparcie bezzwrotne.
CP 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej	2(vii) wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	PEP 2030 stanowi dokument, w którym priorytetowo potraktowana jest ochrona dziedzictwa przyrodniczego Polski. Podejmowanie działań mających na celu poprawę stanu różnorodności biologicznej i pełniejsze powiązanie jej ochrony z rozwojem społecznym i gospodarczym kraju, to zasadnicze zadania, które będą realizowane w WM, a wpisują się zarówno w krajowy dokument strategiczny PEP 2030, jak również w USB 2030. Dlatego WM priorytetowo traktuje podjęcie działań gwarantujących poprawę ochrony gatunków i siedlisk, ochronę i odtworzenie ekosystemów, eliminację ekspansji gatunków inwazyjnych, przywrócenie różnorodności biologicznej w miejscu jej naturalnego występowania. Zasadniczym celem interwencji podejmowanych w CS będzie wzmocnienie mechanizmów ochrony różnorodności biologicznej w regionie m.in. poprzez zachowanie lub odtworzenie ekosystemów, siedlisk przyrodniczych, populacji gatunków, wsparcie centrów ochrony różnorodności biologicznej i ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej oraz inwestycje w zakresie zielonej infrastruktury. Według danych GUS za 2019 r. parki spacerowo-wypoczynkowe na Mazowszu stanowiły ponad 1519 ha (221 obiektów), zieleńce 640 ha (1147 obiektów), natomiast tereny zieleni osiedlowej ponad 752 ha. Ubytki terenów zieleni w gminach miast i wsi to 20 382 szt. drzew oraz 14 292 m2 krzewów. Ważny jest również aspekt związany z redukcją emisji i zanieczyszczeń poprzez działania na rzecz rekultywacji terenów zdegradowanych, usuwania szkód w środowisku spowodowanych porzucaniem i nielegalnym magazynowaniem odpadów, wg danych GUS BDL za 2021 r. WM ma 139 takich miejsc o łącznej powierzchni 58 956 m^2. Wsparcie bezzwrotne.
CP 2. Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej	2(viii) wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	Zgodnie z Wytycznymi KE dla Polski 2019: „Słabo rozwinięty transport publiczny i długi czas dojazdów na obszarach miejskich powodują dalsze uzależnienie mieszkańców od transportu indywidualnego, co prowadzi do zatorów komunikacyjnych i dużej liczby wypadków.” Dlatego wspieranie zrównoważonej mobilności miejskiej, promowanie zintegrowanego, czystego i bezpiecznego transportu publicznego uznano za priorytetowe. Ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko, wskazane zostało w „Strategii zrównoważonego rozwoju transportu do 2030 r.” poprzez określenie celu pośredniego – od 2025 r. redukcja średniego poziomu emisji CO_2 parku nowych samochodów osobowych i lekkich samochodów dostawczych o 15% w odniesieniu do 2021 r. Wzrost atrakcyjności i konkurencyjności zarówno transportu publicznego jak i niezmotoryzowanego pozwoli na zmniejszenie zatłoczenia na drogach miast, poprawiając tym samym również warunki ruchu pojazdów. Zgodnie ze SROR: „Zwiększenie wykorzystania taboru niskoemisyjnego (…) pomoże w ograniczeniu emisji zanieczyszczeń powietrza i gazów cieplarnianych.” W WM od kilku lat wzrasta liczba pasażerów transportu zbiorowego, z czego ponad 92% podróży ma miejsce w Warszawie oraz jej otoczeniu. Na poziomie krajowym, w Strategii zrównoważonego rozwoju transportu do 2030 r. w prognozie optymistycznej przewidziano szybszy wzrost natężenia ruchu rowerowego niż samochodowego w miastach. Podkreślono też potrzebę tworzenia łańcuchów ekomobilności, z uwzględnieniem transportu rowerowego i zbiorowego na terenach miejskich i podmiejskich. Wsparcie bezzwrotne i zwrotne.
CP 3. Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności	3(ii) rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu,	Zgodnie z Wytycznymi KE dla Polski 2019, siatkę połączeń transportowych, zwłaszcza w transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T) charakteryzują luki. Problemem są też niskie standardy w zakresie ochrony środowiska i bezpieczeństwa. Jako priorytetowe określono wsparcie przejścia od transportu drogowego do kolejowego i innych zrównoważonych form transportu. Z uwagi na negatywne efekty zewnętrzne transportu tj. uciążliwości takie jak

Cel polityki	Cel szczegółowy	Uzasadnienie (streszczenie)
	inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	zanieczyszczenie powietrza czy nadmierny hałas, konieczne jest położenie szczególnego nacisku na wdrożenie rozwiązań przyjaznych środowisku i mieszkańcom, w szczególności mających na celu zwiększenie udziału efektywnych i przyjaznych dla środowiska środków transportu oraz budowa obwodnic miast. Obszary peryferyjne zwłaszcza na pograniczach WM nadal są niedostatecznie dostępne ze względu na niewystarczające połączenia autostrad i dróg ekspresowych z siecią dróg drugorzędnych. Stan dróg wojewódzkich ulega poprawie, między innymi dzięki środkom UE. 70% jest w stanie dobrym, jednak 30% nadal pozostaje w stanie złym lub niezadowalającym. Na terenie WM eksploatowanych jest 171 618 km linii kolejowych normalnotorowych. Gęstość sieci kolejowej w 2019 r. wynosiła 4,8 km/100km2, co plasowało Mazowsze na 7. miejscu wśród wszystkich województw w Polsce. Pod względem gęstości w regionach NUTS 2, RMR cechuje się najniższą gęstością w kraju (3,3 km/100 km_2). Wg ETSC, Polska jest państwem o najwyższym udziale pieszych i rowerzystów wśród ofiar śmiertelnych wypadków. Ok. 1/3 wypadków śmiertelnych z udziałem pieszych i 40% z udziałem rowerzystów ma miejsce poza obszarem zabudowanym. Jak wynika ze sprawozdania krajowego KE – Polska 2020, wysoki wzrost przewozów w transporcie drogowym ma wpływ na mniejszy udział przewozów kolejowych w transporcie towarów i osób. Istotne znaczenie w rozwoju publicznego transportu kolejowego ma tabor dedykowany do realizacji przewozów. Pomimo realizacji przez KM znacznych inwestycji taborowych, część pojazdów nadal wymaga gruntownych napraw lub wymiany. Istotnym problemem jest wykluczenie transportowe obszarów wiejskich. W większości są one całkowicie pozbawione transportu publicznego organizowanego w rozumieniu ustawy o publicznym transporcie zbiorowym. Wsparcie bezzwrotne.
CP 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	4(ii) poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online (EFRR)	Rozwój infrastruktury edukacyjnej jest istotnym warunkiem poprawy dostępu dzieci i młodzieży do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu. Zgodnie z diagnozą przeprowadzoną w maju 2021 r. na Mazowszu, zapotrzebowanie na wsparcie infrastrukturalne w zakresie edukacji, nadal jest duże. Niezwykle jednak istotną kwestią jest tworzenie infrastruktury dostępnej dla uczniów z niepełnosprawnością. Wg danych GUS BDL na Mazowszu są 1919 szkoły podstawowe, w tym 204 szkoły z oddziałami integracyjnymi, 462 licea ogólnokształcące, w tym 16 z oddziałami integracyjnymi. Powyższe dane w zestawieniu z danymi Urzędu Statystycznego w Warszawie na temat liczby uczniów, posiadających orzeczenie publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej o potrzebie kształcenia specjalnego w roku szkolnym 2020/2021 w powiatach WM, potwierdzają wyraźne braki w tym obszarze. Interwencja w ramach edukacji ogólnej będzie w całości skierowana na podniesienie dostępności szkół i placówek edukacyjnych dla uczniów z niepełnosprawnością, z wyłączeniem edukacji przedszkolnej, dla której wsparcie zaplanowano w CS 4f. Drugim bardzo istotnym obszarem, wymagającym wsparcia infrastrukturalnego jest edukacja zawodowa. Celem interwencji w tym obszarze będzie poprawa warunków nauczania poprzez modernizację bazy techniczno-dydaktycznej szkolnictwa branżowego, wyposażenie pracowni praktycznej nauki zawodu oraz wyposażenie infrastruktury dydaktycznej szkół, co umożliwi poszerzenie oferty edukacyjnej szkoły, dostosowanie jej do potrzeb regionalnego rynku pracy, zwiększenia konkurencyjności szkolnictwa branżowego i poprawy jakości nauczania. Trzecim obszarem jest infrastruktura szkolnictwa wyższego. Zgodnie z prognozą Barometr zawodów na 2025 rok dla WM, w tym dla RMR, w grupie zawodów deficytowych znajdują się następujące zawody z branży medycznej: lekarz, pielęgniarka, położna. Zgodnie z diagnozą do SR WM 2030+ w WM zaznacza się niekorzystna struktura wiekowa kadry medycznej: 27% lekarzy, 18% pielęgniarek i 14% położnych osiągnęło wiek 65 lat. Wskazuje to potrzebę podjęcia działań służących rozwojowi kształcenia na kierunkach medycznych, co przyczyni się do wzrostu i zastępowalności pokoleniowej zasobów kadry medycznej. Wsparcie bezzwrotne.
CP 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym,	4(iii) wspieranie włączenia społeczno-	Pandemia COVID-19 ujawniła problemy i zagrożenia dotyczące funkcjonowania opieki zinstytucjonalizowanej, całodobowej i długoterminowej. Wskazuje to na potrzebę wzmocnienia i przyspieszenia procesu deinstytucjonalizacji

Cel polityki	Cel szczegółowy	Uzasadnienie (streszczenie)
bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne (EFRR)	usług świadczonych w środowisku lokalnym. Największe potrzeby w zakresie tworzenia placówek świadczących usługi społeczne dotyczą mieszkań chronionych (30 powiatów nie posiada tego typu jednostek), mieszkań wspomaganych (40 powiatów nie posiada tego typu placówki), dziennych domów pomocy (19 powiatów nie posiada tego typu placówek) oraz środowiskowych domów samopomocy (7 powiatów nie posiada takiej placówki). Stopień zaspokojenia potrzeb w środowiskowych domach samopomocy w WM wynosi ok.72% i kształtuje się poniżej średniej krajowej (ponad 79%). Liczebność placówek reintegracyjnych takich jak CIS zmniejszyła się w stosunku do lat ubiegłych, natomiast liczba KIS pozostaje na stałym poziomie. W przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców liczba podmiotów CIS, KIS, WTZ, ZAZ jest jednak niewystarczająca – wartość mieści się w najniższym przedziale wartości w skali kraju. Wsparcie może obejmować m.in. współfinansowanie infrastruktury społecznej powiązanej z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno-zawodowej, inwestycji w zakresie realizacji usług środowiskowych i dziennych, np. dziennych domów pomocy, środowiskowych domów samopomocy dla krótkookresowego całodobowego (np. placówki całodobowej opieki wytchnieniowej) i krótkookresowego dziennego pobytu, tworzenie i funkcjonowanie mieszkań wspomaganych i treningowych. Priorytetem podejmowanych działań będzie zwiększenie dostępu do usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym poprzez rozwijanie infrastruktury społecznej dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Wsparcie ze środków EFRR jest komplementarne ze wsparciem oferowanym w ramach EFS+. Wsparcie bezzwrotne.
CP 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	4(v) zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz promowanie przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	Zmiany demograficzne na Mazowszu powodują wzrost zapotrzebowania na świadczenia w zakresie: opieki długoterminowej, geriatrii, usług opiekuńczo-leczniczych i paliatywno-hospicyjnych, w tym w formach DI. Ze wskazanym trendem demograficznym wiąże się wzrost liczby osób z chorobami neurodegeneracyjnymi, w tym chorobą Alzheimera i innymi otępiennymi. Jednocześnie liczba ośrodków opieki długoterminowej na 100 tys. mieszkańców, zarówno domowej jak i stacjonarnej jest niższa od ogólnopolskiej. Niższe od średniej są również wskaźniki liczby pacjentów objętych opieką długoterminową, paliatywną i hospicyjną. Tendencję wzrostową obserwuje się w zakresie potrzeb dotyczących rehabilitacji. Liczba ośrodków jest w WM mniejsza od średniej w kraju. Popyt przewyższa podaż. MPZ WM wskazują m.in. na rosnącą zachorowalność na choroby układów: krążenia (w tym udary), oddechowego (w tym na mukowiscydozę), oraz choroby neurologiczne wymagające nowoczesnych rozwiązań technologicznych na potrzeby świadczonych usług zdrowotnych. Zgodnie z MPZ na terenie WM świadczenia POZ są w pełni zabezpieczone. Jednocześnie obserwuje się wysoki odsetek hospitalizacji w celach diagnostycznych oraz niewystarczające zabezpieczenie świadczeń AOS. W związku z planowanym odwrócenie piramidy świadczeń, tj. zwiększeniem roli POZ i AOS, w szczególności w zakresie profilaktyki i diagnostyki, przewiduje się wzrost potrzeb infrastrukturalnych w POZ i AOS, w tym w zakresie standardów dostępności. W zakresie psychiatrii widoczna jest rosnąca zachorowalność, szczególnie wśród dzieci. Jednocześnie wprowadzane są zmiany systemowe zmierzające do DI opieki. W MPZ wskazano również na potrzebę dostosowania infrastruktury podmiotów leczniczych biorąc pod uwagę stan techniczny, układ funkcjonalny, wymagania użytkowników, normy i warunki techniczne, w tym dostępność dla osób z niepełnosprawnościami. Wsparcie bezzwrotne.
CP 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu	4(vi) wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju	Z powodu obostrzeń związanych z COVID-19 firmy na Mazowszu poniosły znaczące straty, a wiele z nich upadło. Kryzys odczuły zwłaszcza branże: kulturalna, turystyczna, hotelowa, restauratorsko-gastronomiczna oraz wystawienniczo-targowa. Pandemia wpłynęła zarówno na poziom udziału w kulturze, jak i na sposoby praktykowania tego udziału.

Cel polityki	Cel szczegółowy	Uzasadnienie (streszczenie)
społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	Wymusiła na instytucjach kultury zmianę formatów działań – na bardziej kameralne (by możliwe było zachowanie dystansu), hybrydowe (łączące możliwość uczestnictwa online i fizycznie w siedzibie instytucji), mniej kosztowne w przygotowaniu i produkcji (ze względu na ograniczenia budżetowe). Paraliż gospodarczy skutkował ograniczeniami podróży wypoczynkowych, turystyki edukacyjnej, ale także ruchu biznesowego, co doprowadziło do spadku przychodów z samej turystyki (tzw. turystycznego łańcucha wartości), ale także z działalności silnie związanych z turystyką (transport – w szczególności czarterowy, organizacja kongresów, konferencji, targów, konkursów, wydarzeń kulturalnych, sportowych i wielu innych rodzajów spotkań, wymiana towarowa związana z turystyką itd.). Pomimo to, przemysł turystyczny na Mazowszu posiada duży potencjał rozwojowy, który nie jest dostatecznie wykorzystywany. Przyczyną są m.in. rozproszona oferta turystyczna i niedostateczna baza noclegowa. Ponadto niewystarczający jest również poziom innowacji w ramach przemysłu turystycznego i jego produktów, np. w zakresie systemu organizacji usług, kreowania nowych, innowacyjnych produktów czy wykorzystywania efektów współpracy i synergii do realizacji usług turystycznych. Wyzwania w obszarze kultury i turystyki, to przede wszystkim wzmocnienie roli kultury i turystyki dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej, w tym modernizacja infrastruktury kultury i turystyki, wzmacnianie potencjału instytucji kultury, wspieranie rozwoju sektorów kreatywnych i przemysłu czasu wolnego oraz promocja walorów turystycznych Mazowsza. Wsparcie bezzwrotne.
CP 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	4(a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej	Zgodnie z Wytycznymi KE dla Polski 2019: „Sytuacja na polskim rynku pracy jest ogólnie dobra, ale przejście na gospodarkę opartą na wiedzy stwarza istotne wyzwania w zakresie rozwoju umiejętności, uczenia się dorosłych i zwiększania podaży pracy". Inwestycje w zakresie poprawy dostępu do zatrudnienia długotrwale bezrobotnych, zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, osób z niepełnosprawnością, wspierania możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji, określono jako priorytetowe. Wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 18-64 lata w XII 2019 r. wyniósł 78,9%, a współczynnik aktywności zawodowej osiągnął w tej grupie poziom 81,4%. W końcu 2019 r. odnotowano rekordowo niską stopę bezrobocia – 4,4%. Sytuacja ta stawia przed mazowieckim rynkiem pracy konieczność wypracowania mechanizmów łagodzących negatywne skutki bezrobocia: trudności adaptacyjne długotrwale bezrobotnych, osób o niskich kwalifikacjach, młodych, z niepełnosprawnością, kobiet. Interwencja dotyczyć będzie także aktywizacji zawodowej osób młodych przez OHP. Brak powyższych działań może w dłuższym okresie źle wpłynąć na rozwój regionu. Celem interwencji jest aktywizacja zawodowa bezrobotnych i tym samym zmniejszenie rezerw rynku pracy. Działania są spójne z celem rozwojowym Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki SR WM 2030+. Interwencja odpowiada Zaleceniu nr 2 CSR 2019 w zakresie zwiększenia uczestnictwa w rynku pracy osób bezrobotnych i Zaleceniu nr 2 CSR 2020 w zakresie łagodzenia wpływu kryzysu pandemicznego na zatrudnienie. Interwencja odpowiada też na wyzwania EFPS w zakresie warunku 2, 3, 4. Wsparcie bezzwrotne.
CP 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca	4(b) modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania	Zgodnie z Wytycznymi KE dla Polski 2019: Ocena postępów w zakresie reform strukturalnych, zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania oraz wyniki szczegółowych ocen sytuacji na mocy rozporządzenia (UE) nr 1176/2011 jednym z celów inwestycyjnych jest modernizacja PSZ ukierunkowana na dynamicznie zmieniający się rynek pracy.

Cel polityki	Cel szczegółowy	Uzasadnienie (streszczenie)
Europejski filar praw socjalnych	zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy	Według raportu, transformacja gospodarcza w kierunku gospodarki opartej na wiedzy kreować będzie rozwój umiejętności, uczenia się dorosłych i zwiększania podaży pracy. Te potrzeby określono jako priorytetowe m.in. w celu modernizacji instytucji rynku pracy jako ogniwa realizującego proces przywracania osób na rynek pracy. Jego kurczące się zasoby zmuszają do wspierania przez PSZ dotychczas niezainteresowanych zatrudnieniem, u których dezaktywacja zawodowa powodowana jest przez różne czynniki. Należy też wzmacniać kompetencje PSZ w kierunku obsługi rosnącej liczby migrantów podejmujących legalne zatrudnienie i powracających do kraju obywateli polskich. Celem interwencji jest przygotowanie PSZ do zmieniających się warunków na regionalnym rynku pracy a także ich wsparcie w realizacji usługi EURES. Jest on spójny z celem rozwojowym: Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki SR WM 2030+. Interwencja odpowiada Zaleceniu nr 2 CSR 2019 w zakresie podjęcia działań w celu zwiększenia uczestnictwa w rynku pracy poprzez stosowne przygotowanie PSZ do pracy na zmieniającym się rynku pracy oraz z Zaleceniem nr 2 CSR 2020 w zakresie łagodzenia wpływu pandemii na zatrudnienie. Interwencja odpowiada też na wyzwania EFPS w zakresie warunku 1, 2, 3. Wsparcie bezzwrotne.
CP 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	4(c) wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Zgodnie z Wytycznymi KE dla Polski 2019: Ocena postępów w zakresie reform strukturalnych, zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania oraz wyniki szczegółowych ocen sytuacji na mocy rozporządzenia (UE) nr 1176/2011 aktywność ekonomiczna kobiet jest mniejsza niż w przypadku większości pozostałych państw członkowskich UE. W pierwszej połowie 2018 r. niewiele ponad 63% kobiet w wieku produkcyjnym (15–64) jest aktywnych zawodowo, w stosunku do średnio 68% w UE28. Jednym z celów inwestycyjnych jest poprawa dostępu do zatrudnienia, w szczególności zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy. Mając na uwadze cel strategiczny programu a więc dążenie do utrzymania wskaźnika zatrudnienia szczególnie istotnie są działania sprzyjające aktywności zawodowej kobiet, w szczególności na obszarze regionu Mazowieckiego regionalnego. Celem interwencji jest stworzenie regionalnych mechanizmów sprzyjających podejmowaniu przedsiębiorczości i aktywności zawodowej kobiet biernych zawodowo. Jest on spójny z celem rozwojowym SR WM 2030+Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki. Interwencja odpowiada Zaleceniu nr 2 CSR 2019 w zakresie podjęcia działań w celu zwiększenia uczestnictwa w rynku pracy kobiet. Wsparcie bezzwrotne.
CP 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	4(d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które	W Wytycznych KE dla Polski 2019 jako jeden z celów inwestycyjnych wskazuje się konieczność przeciwdziałania niedoborom pracowników i niekorzystnym perspektywom demograficznym poprzez zwiększanie poziomu inwestycji w umiejętności i kwalifikacje. W latach 2014-2020 wspieranie nabywania kwalifikacji przez pracowników w WM odbywało się za pomocą KFS. Z KFS skorzystało 8 849 pracodawców i 67 tys. pracowników. Możliwości KFS nie pokrywają wszystkich potrzeb firm. Konieczne jest wprowadzenie popytowego systemu finansowania usług rozwojowych za pośrednictwem BUR. Istotne jest tworzenie elastycznych form zatrudnienia. W Wytycznych KE dla Polski 2019 zwrócono uwagę na niezadowalającą oczekiwaną długość życia w zdrowiu, przekraczającą średnią UE liczbę zgonów możliwych do uniknięcia, m.in. dzięki profilaktyce. Wsparcie profilaktyki i rehabilitacji medycznej pozwoli ograniczyć absencję w pracy, ryzyko jej utraty oraz przyczyni się do aktywnego i zdrowego starzenia się. Wpłynie też na wykorzystanie miejsc pracy i pracowników na Mazowszu. Celem jest przygotowanie kadr WM do długiego funkcjonowania na runku pracy.

Cel polityki	Cel szczegółowy	Uzasadnienie (streszczenie)
	uwzględnia zagrożenia dla zdrowia;	Cel jest spójny z SR WM 2030+, celem rozwojowym: Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki. Interwencja odpowiada Zaleceniu nr 2 z Wytycznych KE dla Polski 2019 w zakresie rozwijania umiejętności odpowiadających potrzebom rynku pracy, zwłaszcza poprzez kształcenie dorosłych. Interwencja odpowiada na wyzwania EFPS w zakresie warunku 1, 2, 3, 5, 10. Wsparcie bezzwrotne.
CP 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	4(f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnością	Zgodnie z przeprowadzoną diagnozą w WM nadal utrzymują się deficyty w zakresie wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, w szczególności na obszarach wiejskich. Na terenie RWS odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat wynosi 99,3%, w gminach wiejskich 84,8%, tj. poniżej średniej dla WM – 92.1%. Dane statystyczne wskazują również na wyraźne różnice między RWS a RMR. W RMR odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat wynosi 81,2%, natomiast na wsi tylko 63%. Dostępność do placówek jest gorsza, zwłaszcza w powiatach zwoleńskim i sierpeckim, w których na 1 miejsce przypada więcej niż 2 dzieci (BDL GUS z 2020 r.). Wyzwaniem dla szkół jest zapewnienie równości szans, wspieranie rozwoju umiejętności podstawowych i przekrojowych, wdrażanie działań związanych z edukacją włączającą, w tym umożliwienie uczniom ze SPE uczestnictwo w edukacji ogólnodostępnej, włączenie w polski system edukacji dzieci migrantów (zwłaszcza z Ukrainy), wsparcie uczniów pochodzących ze środowisk o niekorzystnej sytuacji społeczno-ekonomicznej i osiągających najniższe wyniki edukacyjne. Wyniki Bilansu Kapitału Ludzkiego (BKL, 2017) wskazują na istotne deficyty młodzieży w zakresie kompetencji społecznych oraz cech gwarantujących odpowiednią jakość wykonanej pracy. Deficyty w tym obszarze zostały pogłębione przez pandemię COVID-19. Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej zaznaczyła potrzebę jak najwcześniejszego rozpoczynania działań umożliwiających wspólne kształcenie i wychowywanie dzieci oraz uczniów uwzględniające zróżnicowanie ich potrzeb edukacyjnych i rozwojowych. W WM 66% uczniów (r. szk. 2018/2019) posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego uczęszczała do szkół ogólnodostępnych. Istotną kwestią jest szkolnictwo branżowe, w tym podniesienie jego jakości i konkurencyjności, poprzez włączenie pracodawców w proces kształcenia zawodowego oraz rozwój kształcenia w miejscu pracy. W WM, w tym obszarze zaznaczają się wyraźne różnice regionalne. Blisko 70% uczniów szkół branżowych I stopnia uczęszcza do placówek, zlokalizowanych w RMR. Wsparcie bezzwrotne.
CP 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	4(g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania	W Wytycznych KE dla Polski 2019 wskazano na niski poziom uczestnictwa osób dorosłych w edukacji formalnej lub pozaformalnej (wg danych z 2018 r. jedynie 5,7%; średnia UE: 11,1%). SROR kluczową rolę przypisuje umiejętnościom uniwersalnym (np. umiejętności językowe, komunikacyjne, przedsiębiorczość), umiejętnościom cyfrowym, które są niezbędne do funkcjonowania we współczesnym świecie oraz umiejętnościom zawodowym. ZSU wskazuje, że jednym z priorytetowych działań w sferze edukacji jest poprawa umiejętności podstawowych i ogólnych osób dorosłych. W WM odnotowuje się niski udział osób dorosłych w kształceniu ustawicznym. Dane wskazują, że wskaźnik osób uczestniczących w kształceniu i szkoleniu w wieku 25-64 dla RWS wynosi 8,6%, dla RMR zaś jedynie 1,4% (BDL GUS 2020 r.). Wyniki z badania OECD na temat umiejętności dorosłych wskazują, że ponad 60% polskich dorosłych nie planuje uczestniczyć w kształceniu dorosłych. Zainteresowanie podnoszeniem kwalifikacji wyróżnia osoby z wyższym wykształceniem, mieszkańców dużych miast.

Cel polityki	Cel szczegółowy	Uzasadnienie (streszczenie)
	na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	Wg pracodawców oprócz kwalifikacji zawodowych równie ważnym elementem są kompetencje miękkie: współpraca w grupie, komunikatywność i jasne przekazywanie myśli, oraz łatwe nawiązywanie kontaktów. Kluczową kwestią jest walidacja i poradnictwo, które pomagają w ocenie umiejętności pozyskanych poza formalnym kształceniem, wdrażaniu ich w praktyce oraz określaniu szkoleń służących uzupełnieniu braków. Dodatkowo, w związku z sytuacją geopolityczną, konieczne jest wdrożenie kompleksowych działań wzmacniających odporność społeczną mieszkańców województwa na różnego rodzaju sytuacje kryzysowe. Wsparcie bezzwrotne.
CP 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	4(h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	W związku ze starzeniem się społeczeństwa i zmniejszającą się liczbą osób w wieku produkcyjnym, ważna staje się aktywizacja niewykorzystanych zasobów pracy oraz włączanie w rynek pracy osób wykluczonych. Wyzwaniem będzie docieranie m.in. do osób biernych zawodowo, długotrwale bezrobotnych, osób z niepełnosprawnościami i osób opiekujących się osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz wykorzystanie potencjału migrantów przybywających na Mazowsze. Część osób korzystająca ze świadczeń charakteryzuje się biernością w zakresie działań prowadzących do zmiany swojej sytuacji zawodowej. Wymagają one skoordynowanych z aktywizacją zawodową, działań integracyjnych oraz uzupełniających je usług opiekuńczych. W 2020 r. długotrwała choroba, ubóstwo, niepełnosprawność i bezrobocie były najczęstszymi przyczynami ubiegania się o pomoc społeczną w województwie. W 2021 r. problemem stała się długotrwała choroba. Wpływ na to miała pandemia, która spowodowała zwiększenie się problemów zdrowotnych mieszkańców województwa i ograniczyła dostęp do usług zdrowotnych z powodu konieczności leczenia osób chorujących na koronawirusa i powikłań po nim. Szczególnie ważnym elementem wsparcia w ramach CS jest wsparcie sektora ekonomii społecznej. Istotnym wydaje się wzmocnienie kompetencji i oferty usług oferowanych na rzecz PES, w tym dla PS, przez OWES. Mazowsze mimo relatywnie dużej liczby podmiotów świadczących usługi reintegracji społeczno-zawodowej (KIS, CIS, WTZ, ZAZ) osiągnęło najniższą wartość wskaźnika – niespełna 2 placówki na 100 tys. ludności (2018 r.), co obrazuje potrzeby w tym zakresie. Ponieważ ubóstwo często jest następstwem długotrwałej choroby lub niepełnosprawności, potrzebne jest zapewnienie kompleksowych działań mających na celu integrację społeczno-zawodową, przy jednoczesnym objęciu wsparciem opiekunów, którzy mogliby powrócić na rynek pracy. Szczególną rolę w zakresie działań mających wpływ na realizację CS 4(h) pełnią partnerzy społeczni oraz organizacje pozarządowe, które skutecznie przyczyniają się do promowania m.in. zasad równościowych, niedyskryminacji oraz zwiększania zdolności do zatrudnienia osób w niekorzystnej sytuacji, stąd planowane jest wsparcie działań mających na celu budowę ich potencjału. Wsparcie bezzwrotne.
CP 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	4(i) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	Zgodnie z danymi zawartymi na stronie internetowej www.migracje.gov.pl liczba cudzoziemców w województwie mazowieckim systematycznie rośnie. W 2021 r. pobyt stały posiadało ponad 32 tys., natomiast pobyt czasowy ponad 82 tys. migrantów. Przeważającą część spośród tych osób stanowiły osoby w przedziale wiekowym 20-39 lat (60%). Natomiast pod względem kraju pochodzenia najliczniejszą grupę stanowili Ukraińcy – ponad 65 tys. osób oraz Białorusini – ponad 14 tys. osób. Blisko 2 tys. osób posiadało status uchodźcy. Od 2014 r. zauważalna jest znacząca intensyfikacja imigracji ukraińskiej do Polski, która miała związek przede wszystkim z chęcią podejmowania pracy (77%), tak więc byli to głównie imigranci zarobkowi. W 2021 r. 300 tys. obywateli Ukrainy posiadało ważne zezwolenia na pobyt w Polsce z czego najwięcej (20%) z nich przebywało na terenie województwa mazowieckiego. Natomiast w 2022 r. (według danych Straży Granicznej) w związku z wybuchem wojny w Ukrainie od lutego do kwietnia 2022 r. przybyło do Polski blisko 3,3 mln osób z terenu Ukrainy, głównie kobiet z dziećmi. Tym samym Polska stanęła przed niespotykaną dotąd falą migracyjną. Według danych z Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej przekazanych przez Ośrodki Pomocy

Cel polityki	Cel szczegółowy	Uzasadnienie (streszczenie)
		Społecznej (system CAS MRiPS) w kwietniu 2022 r. na Mazowszu przybywało 420 795 osób (RWS 375 934 osoby, RMR 44 861 osób), z czego ponad 320 tys. osób z tej grupy pozostaje w Warszawie. Aktualnie Polska, a także województwo mazowieckie stają przed wyzwaniem sprostania zwiększonej fali migracji, szczególnie osób przybywających z Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terenie tego kraju. Dlatego koniecznym jest zintensyfikowanie działań na rzecz integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich. Ma to duże znaczenie w przypadku integracji zawodowej, podnoszenia kompetencji potencjalnych pracowników co wpłynie pozytywnie na lokalny rynek pracy i potrzeby przedsiębiorców w zakresie zatrudnienia bardziej wykwalifikowanej kadry. W związku z powyższym wsparcie dla cudzoziemców przebywających na terenie województwa mazowieckiego powinno obejmować także zmniejszanie barier w integracji z lokalnymi społecznościami, wsparcie w zakresie m.in. bytowym, edukacyjnym czy zawodowym. Wsparcie bezzwrotne.
CP 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych	4(k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;	Starzenie się społeczeństwa powoduje coraz większe zapotrzebowanie na usługi społeczne i zdrowotne, zarówno w społeczności lokalnej jak i usługi instytucji. Wzmacniane będą zdeinstytucjonalizowane formy pomocy. W 2020 r. usługi opiekuńcze nie były świadczone w 52 gminach. Obecna liczba mieszkań chronionych w przeliczeniu na liczbę mieszkańców plasuje WM na ostatniej pozycji w Polsce. Niewystarczające zasoby personelu pomocy społecznej oraz tzw. singularyzacja starości, powodują konieczność rozwoju technologicznego wsparcia, aby utrzymać samodzielność osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz zapewnić bezpieczne życie w swoim środowisku. Największe potrzeby dotyczą usług: opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych oraz krótkookresowego pobytu. Potrzeby dotyczą długoterminowej domowej opieki pielęgniarskiej, pozwalającej na pozostanie w miejscu zamieszkania. Wytyczne KE dla Polski 2019 i MPZ wskazują na postępujący proces starzenia się społeczeństwa oraz niewystarczające znaczenie profilaktyki. Ponadto wydatki publiczne na ochronę zdrowia nadal pozostają niewystarczające, niezaspokojone są potrzeby w zakresie usług zdrowotnych. Wyzwania te powodują potrzebę rozwoju opieki długoterminowej, w tym w formach DI, opieki koordynowanej oraz wdrażania programów zdrowotnych służących poprawie dostępności do profilaktyki i rehabilitacji, skierowanych w szczególności do dzieci i młodzieży, seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz innych grup zagrożonych wykluczeniem. Istnieją potrzeby w zakresie poprawy dostępności do usług zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych dla osób w trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej, w szczególności na terenie gmin zagrożonych trwałą marginalizacją oraz w powiatach o najniższej zgłaszalności na badania. Interwencja pozwoli na ograniczenie ryzyka wykluczenia osób wymagających opieki, zwiększy szanse na zatrudnienie ich opiekunów i poprawi efektywność działania systemu ochrony zdrowia. Wsparcie bezzwrotne.
CP 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca	4(l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem	Działania w ramach CS 4(l) wynikają z Wytycznych KE dla Polski 2019 dotyczących wspierania zintegrowanych działań na rzecz aktywnego włączenia, mających dotrzeć do większej liczby osób defaworyzowanych. Planowane jest rozszerzenie działań mających na celu wzmocnienie rodziny i ograniczenie umieszczania dzieci w pieczy zastępczej. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych jest częstą przyczyną korzystania z usług pomocy

Cel polityki	Cel szczegółowy	Uzasadnienie (streszczenie)
Europejski filar praw socjalnych	społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	społecznej, przy czym bardzo często jest ona składową tzw. wieloproblemowości rodzin. Potrzebne jest stworzenie oferty wsparcia dla rodzin w formie działań profilaktycznych, asysty rodzinnej, rodzin wspierających czy placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży. Należy też zwiększyć potencjał istniejących rodzin zastępczych oraz rozpowszechniać tę formę pieczy. Na Mazowszu wskaźnik zagęszczenia dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej jest wysoki, a w 2017 r. był najwyższy w kraju. Spada też liczba rodzinnych form pieczy zastępczej oraz zainteresowanie ich tworzeniem, a dla istniejących rodzin brakuje specjalistycznego wsparcia. Brakuje instytucji pomocy kompleksowo zabezpieczających sytuację osób doznających przemocy domowej lub innych sytuacji kryzysowych (w 42 powiatach działa tylko 14 ośrodków interwencji kryzysowej). Do najbardziej potrzebujących grup należą też osoby w kryzysie bezdomności. To przede wszystkim problem dużych miast, do Warszawy napływa ich duża liczba (14% wszystkich w Polsce w 2019), a czas trwania bezdomności wydłuża się. W 2019 r. w stosunku do 2017 r. nastąpił wzrost o 38,2% liczby rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tego powodu. Osoby zbyt długo przebywają w placówkach, podejmuje się zbyt mało skutecznych działań, których celem jest wychodzenie z kryzysu. Mazowsze, przyciąga osoby z krajów trzecich (głównie z Ukrainy i Białorusi) oraz przedstawicieli mniejszości etnicznych. Planowane jest wsparcie integracyjne skoncentrowane na potrzebach poszczególnych grup, społeczności marginalizowanych, w tym Romów, które będzie polegało głównie na działaniach integracyjnych, doradczych i wsparciu edukacji, umożliwiających zmniejszenie marginalizacji oraz będzie szansą na poprawę funkcjonowania całych rodzin. Wsparcie bezzwrotne.
CP 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych	5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	Mazowsze jest największym województwem w kraju i posiada największy potencjał ludnościowy. Jednocześnie należy do najbardziej zróżnicowanych wewnętrznie. Obok Warszawy – miasta o charakterze metropolii i samego Obszaru Metropolitalnego Warszawy, znajduje się 8 miast zdiagnozowanych jako tracące funkcje społeczno-gospodarcze. Wokół wszystkich miast rozwijają się chaotycznie i w sposób konfliktogenny ich obszary funkcjonalne. Występuje tu również duża liczba obiektów i terenów poprodukcyjnych, pokolejowych i powojskowych, które z uwagi na swoją wartość historyczną oraz położenie w strukturze przestrzennej miast wymagają nadania nowych funkcji. Podobna sytuacja ma miejsce w centrach ośrodków miejskich, które wymagają kompleksowych działań naprawczych. W celu ich efektywnego wsparcia konieczne jest dostosowanie polityki regionalnej do ich odmiennych uwarunkowań i potencjałów przy zaangażowaniu środowisk lokalnych: samorządów, podmiotów prywatnych oraz organizacji pozarządowych. Najbardziej adekwatnym narzędziem uwzględniającym powyższe uwarunkowania jest rewitalizacja – dopasowana do potencjałów i możliwości poszczególnych podobszarów. Pozwala ona także na przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu. W szczególny sposób zostaną wsparte obiekty zabytkowe na terenach przeznaczonych do rewitalizacji, z uwagi na ich szczególne znaczenie dla gospodarki, turystyki i kultury tych obszarów. Dziedzictwo kulturowe jest bardzo ważnym elementem tożsamości miejsca, a także stanowi czynnik integrujący lokalną społeczność. Wsparcie bezzwrotne i zwrotne.
CP 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych	5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na	Na Mazowszu zlokalizowane są jedne z biedniejszych w kraju gminy wiejskie. Charakteryzują się one znacznymi lukami w rozwoju infrastruktury komunikacyjnej, w tym małą dostępnością przestrzenną. Wiele przestrzeni jest zdegradowanych i nie odpowiada potrzebom użytkowników. Ponadto na znacznej powierzchni obszarów wiejskich trudno jest wskazać alternatywne dla rolnictwa kierunki rozwoju. Jednocześnie w WM wykształciła się silna współpraca lokalna. Na Mazowszu funkcjonuje 29 Lokalnych Grup Działania (LGD), w ramach których współpracują 244 gminy (78% wszystkich gmin w WM). Partnerstwa lokalne pełnią rolę płaszczyzny współpracy między trzema sektorami: publicznym, społecznym i gospodarczym.

Cel polityki	Cel szczegółowy	Uzasadnienie (streszczenie)
	poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	Kultura Mazowsza tworzyła się dzięki przenikaniu wielu tradycji, także na obszarach wiejskich. Jednocześnie dziedzictwo kulturowe jest bardzo ważnym elementem tożsamości miejsca, a także stanowi czynnik integrujący lokalną społeczność i może być m.in. podstawą budowania produktu turystycznego danego obszaru, przez co służy rozwojowi turystyki i tym samym gospodarek regionalnej i lokalnych. Jednakże gminy wiejskie posiadają znacznie mniejsze zdolności finansowe i administracyjne do wykorzystania takiego potencjału. Wyzwaniem jest stworzenie spójnej i komplementarnej sieci osadniczej obszarów wiejskich w powiązaniu z obszarami miejskimi, uporządkowanie urbanizacji, w tym ochrona cennych obiektów zabytkowych oraz przywrócenie przestrzeni zdegradowanych do życia, a także wzrost dostępności do usług społecznych i rozwój przedsiębiorczości. W tym celu wspierane będą projekty rewitalizacyjne oraz z zakresu dziedzictwa kulturowego. Wsparcie bezzwrotne i zwrotne.

*

2. PRIORYTETY

2.1. Priorytety inne niż pomoc techniczna

2.1.1. Priorytet I – Fundusze Europejskie dla bardziej konkurencyjnego i inteligentnego Mazowsza

2.1.1.1. Cel szczegółowy 1(i) rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii

2.1.1.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Planowane typy projektów:

- **Projekty badawczo-rozwojowe,**
- **Infrastruktura badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw,**
- **Infrastruktura badawczo-rozwojowa jednostek naukowych,**
- **Rozwój potencjału mazowieckich klastrów.**

Projekty badawczo-rozwojowe

Realizowane będą projekty obejmujące jedynie prace B+R, jak i inwestycje, w których badania stanowią element dominujący i są zakończone wdrożeniem. Wspierane będą projekty modułowe obejmujące cały proces innowacji (od pomysłu do rynku) lub jego wybrane elementy. Projekt modułowy składa się z następujących elementów: doradztwo (np. weryfikacja pomysłu B+R), prace B+R przedsiębiorstw, w tym z udziałem sektora nauki (efektem modułu B+R powinno być innowacyjne rozwiązanie możliwe do wykorzystania gospodarczego), infrastruktura B+R, prace przedwdrożeniowe (np. doradztwo, uzyskanie praw ochrony własności intelektualnej), wdrożenie (np. zakup maszyn, oprogramowania i in. elementów niezbędnych do wdrożenia rozwiązania, testy), kompetencje pracowników (związanych z pracami B+R), a także nabywanie kwalifikacji, w szczególności z zakresu inteligentnej specjalizacji, przedsiębiorczości, cyfrowej i niskoemisyjnej transformacji przemysłu, transferu technologii, innowacyjnych modeli biznesowych, zarządzania innowacjami, ekoprojektowania, a także kompetencji niezbędnych do obsługi infrastruktury badawczej sfinansowanej w ramach projektu oraz komercjalizacji). Możliwa będzie realizacja wybranych modułów, przy czym moduł B+R jest obowiązkowy i musi prowadzić do wdrożenia (pod warunkiem pozytywnego wyniku prac B+R). Wsparcie obejmować będzie badania przemysłowe i eksperymentalne prace rozwojowe, ukierunkowane na badania stosowane i wpisujące się w priorytetowe kierunki badań zawarte w odpowiednim dokumencie kierunkowym dla RIS.

Infrastruktura badawczo-rozwojowa przedsiębiorstw

Inwestycje w infrastrukturę B+R przedsiębiorstw będą obejmowały zakup, wytworzenie aparatury, sprzętu lub technologii i innej niezbędnej infrastruktury służącej tworzeniu innowacyjnych produktów i usług oraz niezbędnych kompetencji do ich pełnego wykorzystania. Możliwy będzie zakup prac budowlanych celem budowy i/lub rozbudowy zaplecza B+R, w tym wykonanie prac adaptacyjno-dostosowawczych. Wspierany będzie również zakup aparatury specjalistycznej niezbędnej do prowadzenia prac B+R, uzupełniającej posiadane zasoby.

Infrastruktura badawczo-rozwojowa jednostek naukowych

Wsparcie będzie kierowane na rozbudowę lub modernizację infrastruktury B+R JN realizujących badania ukierunkowane na komercjalizację i współpracę z przedsiębiorstwami, odpowiadające ich potrzebom. Wspierane będzie również rozwijanie kompetencji biznesowych kadry operatorów zakupionej infrastruktury badawczej. Warunkiem otrzymania dofinansowania będzie współpraca i osiąganie przychodów z sektora przedsiębiorstw.

Nowa infrastruktura B+R będzie finansowana tylko w przypadku niedostępności odpowiedniej infrastruktury oraz braku technologicznych i ekonomicznych alternatyw dla tego rodzaju działań. Zasady udostępnienia infrastruktury przedsiębiorcom lub ośrodkom badawczym muszą być

przejrzyste i niedyskryminacyjne. Wspierane będą wyłącznie projekty spełniające kryterium określone w UP 2021-2027.

Rozwój potencjału mazowieckich klastrów

Wsparcie będzie koncentrowało się na wzmocnieniu klastrów poprzez rozszerzenie i profesjonalizację ich oferty w zakresie innowacyjnych produktów i usług oferowanych w szczególności członkom danego klastra. Wsparcie będzie zgodne z zakresem tematycznym w Kierunkach rozwoju polityki klastrowej po 2020 roku. Zgodnie z wytycznymi KE, istotnym aspektem jest poprawa procesów zarządzania klastrami i ich profesjonalizacja. Biorąc pod uwagę stopień rozwoju klastrów w WM zasadne jest wzmacnianie tego wymiaru interwencji. Wsparcie będzie realizowane wyłącznie dla klastrów zalążkowych i klastrów wzrostowych o charakterze regionalnym, które będą mogły wzmocnić swój potencjał poprzez przygotowanie koordynatorów klastrów do świadczenia nowej usługi lub usług oferowanych w szczególności członkom klastra. Preferowany będzie rozwój usług klastra adresowanych do przedsiębiorców zamierzających wprowadzić innowacje w obszarach Przemysłu 4.0, GOZ, niskoemisyjności, transformacji cyfrowej. Ponadto wymagana będzie zgodność z inteligentną specjalizacją określoną w RIS 2030. Zakłada się wsparcie nowych usług, tzn. takich, które nie były przez koordynatora klastra świadczone lub były świadczone przez koordynatora wyłącznie testowo.

Przewiduje się wsparcie projektów B+R prowadzonych przez przedsiębiorstwa samodzielnie, poprzez zlecenie zewnętrznemu wykonawcy lub w partnerstwie z organizacją badawczą. Będą organizowane dedykowane konkursy dla partnerstw z organizacjami badawczymi lub takie partnerstwa będą premiowane. Projekty takie mają na celu transfer technologii z sektora nauki do sektora przedsiębiorstw. Realizowane będą także projekty polegające na rozwoju technologii (opracowanej lub nabytej), która nie została jeszcze wykorzystana w działalności gospodarczej. Przedsiębiorstwa planujące samodzielne prowadzenie prac B+R mogą uzyskać wsparcie na projekty polegające na tworzeniu lub rozwoju zaplecza B+R. Interwencja przyczyni się do powstawania działów B+R, laboratoriów i centrów B+R. Warunkiem wsparcia jest przedstawienie agendy badawczej, która będzie realizowana na nabytej infrastrukturze. W przypadku przedsiębiorstw nieposiadających własnych laboratoriów oraz bez doświadczenia w pracach B+R możliwe będzie realizowanie projektów we współpracy z organizacjami badawczymi. Aby było to możliwe, konieczny jest rozwój nowoczesnej infrastruktury B+R JN, odpowiadającej potrzebom przedsiębiorców. Do uzyskania wsparcia wymagane jest określenie przez JN agendy badawczej odpowiadającej na zidentyfikowane potrzeby przedsiębiorców, do realizacji w oparciu o wspieraną infrastrukturę, a także wykazanie zgodności tej agendy z inteligentnymi specjalizacjami WM. W przypadku przedsiębiorstw bez doświadczenia w obszarze B+R oraz wcześniej nie współpracujących z sektorem nauki planowane jest budowanie kompetencji jako element projektu. Dopuszczalne jest wsparcie działalności B+R przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi w formule Wspólnych Przedsięwzięć rozumianych jako agenda badawcza przygotowana i finansowana wspólnie z partnerami, którzy uczestniczą w określaniu celu i zakresu agendy. Wsparcie inwestycji produkcyjnych, o których mowa w motywie (38) Rozporządzenia EFRR/FS przedsiębiorstw innych niż MŚP, będzie udzielane pod warunkiem ich współpracy z przedsiębiorstwami sektora MŚP, zgodnie z zapisami art. 5.2 Rozporządzenia EFRR/FS.

Uzasadnienie formy wsparcia.

Ze względu na wysokie ryzyko niepowodzenia projekty B+R będą wspierane w formie dotacji. Ryzyko identyfikowane na etapie podejmowania decyzji o rozpoczęciu badań często powstrzymuje przedsiębiorców przed aktywnością w tym obszarze. Zaletą wsparcia dotacyjnego jest wywieranie efektu zachęty znacznie silniejszego niż w przypadku zastosowania IF.

Inwestycje w infrastrukturę B+R będą wspierane w formie dotacji, ponieważ mają na celu budowanie długofalowej strategii rozwoju przedsiębiorstw w oparciu o prowadzenie prac B+R, co w dłuższej perspektywie przełoży się na wzrost liczby firm wprowadzających innowacyjne produkty na rynek, a zwrot z inwestycji jest odsunięty w czasie.

Projekty modułowe będą wspierane dotacjami oraz dotacjami warunkowymi w zakresie wdrożeń wyników prac B+R zgodnie z przepisami art. 57 Rozporządzenia ogólnego. Poziom nakładów na działalność B+R i wskaźniki przedsiębiorstw innowacyjnych są nadal na niskim poziomie. Konieczna jest atrakcyjna oferta, która zachęci przedsiębiorców do prowadzenia prac B+R i wdrażania innowacji. Wszystkie moduły projektu kompleksowego (z wyjątkiem wdrożeń wyników prac B+R), są finansowane dotacją ze względu na:

- konieczność zachęcania firm (w tym nieaktywnych innowacyjnie) do działalności B+R;
- wysokie ryzyko w projektach B+R, które sprawia, że z reguły nie są one finansowane w formie zwrotnej (np. przez banki);
- kompleksowy charakter projektów, zwiększający ryzyko po stronie beneficjenta, ale też wpływający pozytywnie na efekty realizowanych prac B+R;
- konieczność zachęcenia firm, głównie MŚP, do realizacji działań związanych z transformacją zieloną i cyfrową.

Finansowanie działań związanych z fazą wdrożenia wyników prac B+R wychodzących ponad zakres badań przemysłowych i eksperymentalnych prac rozwojowych (zgodnie z definicją z GBER) możliwe będzie w ramach dotacji warunkowej. Parametry dotacji warunkowej będą preferencyjne dla MŚP. Wsparcie rozwoju klastrów ze względu na niedochodowy charakter projektów będzie miało formę bezzwrotną.

Główne grupy docelowe

- MŚP, „mid-caps", „small mid-caps", przedsiębiorstwa duże,
- organizacje badawcze,
- jednostki naukowe,
- konsorcja przedsiębiorstw i (lub) organizacji badawczych,
- koordynatorzy klastrów.

Organizacja badawcza-organizacja prowadząca badania i upowszechniająca wiedzę np. jednostka naukowa, agencja zajmująca się transferem technologii itp.
Jednostka naukowa – podmiot prowadzący w sposób ciągły badania naukowe lub prace rozwojowe. Do JN zaliczane są: uczelnie, federacje podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki, instytuty naukowe PAN, instytuty badawcze, międzynarodowe instytuty naukowe, instytuty działające w ramach Sieci Badawczej Łukasiewicz.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Z uwagi na zakres tematyczny celu szczegółowego zostaną wdrożone działania promujące równość szans lub środki promujące zaangażowanie kobiet, w szczególności młodych. Przewidziane zostaną działania umożliwiające podnoszenie wiedzy i świadomości dot. m.in. wsparcia kompetencji zarządzania różnorodnością, wsparcia kompetencji managerskich kobiet, także w nauce, unikania stereotypów itp. Biorąc pod uwagę wyniki badań obrazujące ograniczenia aktywności kobiet w obszarze badań i rozwoju, w celu zwiększenia tej aktywności planuje się zastosowanie kryterium premiującego związanego z zapewnieniem procentowego udziału kobiet w (dopuszczonym uzupełniająco w tym celu) wsparciu na podnoszenie kompetencji pracowników organizacji. Preferowane będą projekty, w których beneficjent będzie prowadził na wspartej infrastrukturze działalność badawczą z uwzględnieniem równości szans kobiet i mężczyzn, np. poprzez zastosowanie metod wypracowanych dla instytucji naukowych w ramach projektu Europejskiego Instytutu ds. Równości (EIGE) pt. "Promoting gender equality in academia and research institutions" lub stosując inne narzędzia, np. gwarancję procentowego udziału kobiet w gremiach decyzyjnych i w zespołach badawczych itp.
Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Interwencje będą realizowane w całym WM z uwzględnieniem podziału na RMR oraz RWS. Organizacje badawcze WM w ogromnej większości zlokalizowane są w RWS, przez co stanowi on o potencjale naukowym kraju. Z uwagi na potencjał B+R w RWS do tworzenia przełomowych innowacji, wsparcie infrastruktury i działalności B+R+I trafiać powinno do wiodących JN i przedsiębiorstw aktywnych w zakresie prac B+R. Terytorializacja bazować będzie na wzmacnianiu istniejących potencjałów, poprzez koncentrację na regionalnych inteligentnych specjalizacjach.
W obszarze budowania potencjału innowacyjnego niezbędna jest koncentracja w RMR, w którym problemem jest niski stopień świadomości korzyści z wdrażania innowacji i ograniczony dostęp do nowych technologii, ich finansowania, usług okołobiznesowych, a także niewystarczające kompetencje przedsiębiorców do realizacji projektów B+R+I i wdrażania innowacji.
Wsparcie będzie zróżnicowane w zależności od regionu:

- w RMR przedsiębiorcy realizujący projekt kompleksowy B+R+I nieposiadający doświadczenia w prowadzeniu takich prac będą zobowiązani do skorzystania z modułu doradztwa,
- w przypadku podmiotu z RMR wymagana/premiowana będzie współpraca z organizacjami badawczymi/podmiotami posiadającymi doświadczenie w B+R, mająca na celu zapewnienie dyfuzji innowacji. Będą organizowane dedykowane konkursy tylko dla partnerstw przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi lub premiowane będą takie partnerstwa, mające na celu transfer technologii z sektora nauki do sektora przedsiębiorstw,
- planowane są różne konkursy dla różnych beneficjentów: konkursy o prostszych zasadach dla przedsiębiorców z RMR nieposiadających doświadczenia w B+R,
- przedsiębiorcy w RMR będą mogli korzystać ze wsparcia na zakup gotowych wyników prac B+R, w przypadku RWS będzie wymagane, żeby projekt obejmował prace B+R, przeprowadzone przez przedsiębiorcę samodzielnie lub we współpracy z organizacją badawczą,
- pilotaż prostego instrumentu – bonu dla niedoświadczonych firm z RMR, przy obowiązku współpracy z organizacjami badawczymi.

Wsparcie B+R+I w RMR pozwoli na aktywizację lokalnych organizacji badawczych i MŚP do działań innowacyjnych, zwiększenie absorpcji innowacji do gospodarki. Budowanie potencjału B+R+I w RMR, zmniejszy dysproporcje w zakresie innowacyjności w WM.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Interwencja co do zasady obejmuje terytorium WM. WM uczestniczy w programach Europejskiej Współpracy Terytorialnej INTERREG, w programie międzyregionalnym Interreg Europa, w programach transnarodowych Interreg Europa Środkowa i Interreg Region Morza Bałtyckiego oraz w programie transgranicznym Interreg NEXT Polska – Ukraina 2021-2027. Podejmowane działania są spójne z celami SUERMB w zakresie obszaru tematycznego Innowacje – Wykorzystanie pełnego potencjału w dziedzinie badań, innowacji i MŚP, wykorzystanie jednolitego rynku cyfrowego jako źródła przyciągania talentów i inwestycji. WM współpracuje z licznymi regionami europejskimi, z którymi ma zawarte umowy o współpracy. WM przewiduje poszukiwanie nowych partnerów, konsultacje i współpracę z obecnymi partnerami w celu wymiany wiedzy, doświadczeń, dobrych praktyk, a także zachęcanie regionalnych partnerów do merytorycznej współpracy w zakresie badań, technologii, innowacyjności, przejścia na gospodarkę niskoemisyjną czy efektywnego gospodarowania zasobami. W ramach Interreg Europa 2014-2020 WM realizowało projekty:

- S3Chem – Smart Chemistry Specialisation Strategy,
- Agri Renaissance – Innovation-driven agri-food sectors for a European industrial renaissance,
- COHES3ION – Integrating the territorial dimension for cohesive S3,
- SMARTY – Smart SMEs for Industry 4.0.

W ramach Interreg Europa 2021-2027 WM realizuje m.in. następujące projekty:

- IMPETUS – IMproving local PoliciEs on Temporary UseS,
- SIreNERGY – Social Innovation in Renewable Energies,

- SECON – Regional Policies for Supporting the Social Economy Enterprises,
- PROACTsme – Applied Data-Science and AI for proactive SME service,
- REWARD – Retaining and attracting knowledge workers and skills for regional development.

WM może czerpać założenia i inspiracje do udoskonalenia instrumentów polityki regionalnej z projektów realizowanych przez WM oraz przez inne podmioty z województwa mazowieckiego występując w roli partnera stowarzyszonego. Wyniki zrealizowanych projektów mogą stanowić istotne źródło do kształtowania strategii regionalnych w nowej perspektywie finansowej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.1.1.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I	1(i)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO001	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	szt.	6	30
I	1(i)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO002	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji	szt.	6	30
I	1(i)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO010	Przedsiębiorstwa współpracujące z organizacjami badawczymi	szt.	4	20
I	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO001	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	szt.	4	25
I	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO002	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji	szt.	4	25
I	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO010	Przedsiębiorstwa współpracujące z organizacjami badawczymi	szt.	3	17

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
I	1(i)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR002	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe)	EUR	0	2021	22 400 000	SL2021	nie dotyczy
I	1(i)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR003	Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) wprowadzające innowacje produktowe lub procesowe	szt.	0	2021	10	SL2021	nie dotyczy
I	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR002	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe)	EUR	0	2021	13 300 000	SL2021	nie dotyczy
I	1(i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR003	Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) wprowadzające innowacje produktowe lub procesowe	szt.	0	2021	7	SL2021	nie dotyczy

2.1.1.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(i)	001. Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w mikroprzedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	800 000
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(i)	002. Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w małych i średnich przedsiębiorstwach (w tym prywatnych organizacjach badawczych) bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	1 800 000
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(i)	003. Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w dużych przedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	600 000
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(i)	004. Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w publicznych organizacjach badawczych i instytucjach szkolnictwa wyższego bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	4 500 000
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(i)	009. Działania badawcze i innowacyjne w mikroprzedsiębiorstwach, w tym tworzenie sieci kontaktów (badania przemysłowe, eksperymentalne prace rozwojowe, studia wykonalności)	2 620 736
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(i)	010. Działania badawcze i innowacyjne w MŚP, w tym tworzenie sieci kontaktów	7 120 736
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(i)	011. Działania badawcze i innowacyjne w dużych przedsiębiorstwach, w tym tworzenie sieci kontaktów	8 620 734,
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(i)	026. Wsparcie dla klastrów innowacyjnych, w tym między przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i organami publicznymi oraz sieciami biznesowymi, z korzyścią głównie dla MŚP	825 302
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(i)	001. Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą,	800 000

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
				w mikroprzedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(i)	002. Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w małych i średnich przedsiębiorstwach (w tym prywatnych organizacjach badawczych) bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	1 800 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(i)	003. Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w dużych przedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	1 100 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(i)	004. Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w publicznych organizacjach badawczych i instytucjach szkolnictwa wyższego bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	10 472 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(i)	009. Działania badawcze i innowacyjne w mikroprzedsiębiorstwach, w tym tworzenie sieci kontaktów (badania przemysłowe, eksperymentalne prace rozwojowe, studia wykonalności)	3 945 931
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(i)	010. Działania badawcze i innowacyjne w MŚP, w tym tworzenie sieci kontaktów	6 345 931
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(i)	011. Działania badawcze i innowacyjne w dużych przedsiębiorstwach, w tym tworzenie sieci kontaktów	9 945 932
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(i)	026. Wsparcie dla klastrów innowacyjnych, w tym między przedsiębiorstwami, organizacjami badawczymi i organami publicznymi oraz sieciami biznesowymi, z korzyścią głównie dla MŚP	674 698
I	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte razem**	**1(i)**		**26 887 508**
I	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte razem**	**1(i)**		**35 084 492**
I	**EFRR**	**ogółem**	**1(i)**		**61 972 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(i)	01. Dotacja	26 887 508
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(i)	01. Dotacja	35 084 492

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(i)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	26 887 508
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(i)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	35 084 492

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(i)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	26 887 508
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(i)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	35 084 492

2.1.1.2. Cel szczegółowy 1(ii) czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych

2.1.1.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Usługi wysokiej jakości świadczone na rzecz obywateli, w tym przedsiębiorców, będą zapewniane przez nowoczesne rozwiązania teleinformatyczne wspierające logiczny i spójny system informatyczny państwa, zbudowany i zarządzany przy udziale wszystkich podmiotów na różnych szczeblach administracji publicznej.

Realizowane będą typy projektów:

- **E-administracja**

Rozwój społeczeństwa informacyjnego w WM będzie prowadzony poprzez wsparcie tworzenia, wykorzystywania rozwoju powszechnych i przyjaznych TIK podnoszących jakość życia mieszkańców oraz wspierających rozwój gospodarczy Mazowsza i stały wzrost jego konkurencyjności. Cele, kierunki i działania w obszarze cyfryzacji wyznaczające ramy dla realizacji poszczególnych przedsięwzięć, zostały uwzględnione w SR WM 2030+, SRSI WM 2020-2030 oraz RIS 2030. Wydajne cyfrowe usługi publiczne prowadzą do zmniejszenia niepotrzebnych obciążeń regulacyjnych i administracyjnych, co może mieć zasadnicze znaczenie na etapie ożywienia gospodarczego. Sprawdzianem funkcjonowania rozwiązań cyfrowych była pandemia COVID-19. Okoliczności te pokazały jak ważną rolę odgrywa we współczesnym świecie możliwość komunikacji elektronicznej. Dalsza transformacja cyfrowa przedsiębiorstw i administracji publicznej jest więc niezbędna w odpowiedzi na obecne i przyszłe wyzwania rozwojowe. Efektem realizowanych projektów będą e-usługi (front office), których wdrożenie będzie mogło być poparte przygotowaniem zaplecza informatycznego w danej instytucji (back-office). Działania w zakresie informatyzacji będą miały jedynie charakter pomocniczy, a nadrzędnym celem projektu będzie świadczenie e-usług. Podstawą dalszego rozwoju usług elektronicznych jest również zapewnienie odpowiedniego zaplecza teleinformatycznego, działającego m.in. w oparciu o rozwiązania chmurowe, a tym samym umożliwiającego gromadzenie i przetwarzanie dużych zbiorów danych oraz doskonalenie e-usług z wykorzystaniem najnowszych technologii cyfrowych. W związku z tym, w uzasadnionych przypadkach, wsparcie będzie mogło zostać udzielone na modernizację lub zakup infrastruktury pozwalającej m.in. na bezpieczne przechowywanie dużych zbiorów danych oraz świadczenie usług na najwyższym poziomie, w tym w oparciu o nowoczesne technologie takie jak AI, IoT, RPA – automatyzacja procesów. Wśród pozostałych działań sprzyjających poprawie efektywności działania administracji samorządowej należy wymienić: rozwój produktów i usług opartych na TIK oraz aplikacji webowych w administracji, integrację usług e-administracji z systemami obiegu dokumentów, w celu podniesienia poziomu automatyzacji procesów po stronie administracji oraz podniesienie kompetencji administracji w zakresie wdrażanych systemów i e-usług. Możliwe będzie wsparcie dla projektów z obszaru Smart City i Smart Village. Zostanie zapewniona interoperacyjność oraz komplementarność planowanych e-usług z poziomem krajowym. Projekty w zakresie e-usług będą realizowane zgodnie z zaleceniami zawartymi w Pryncypiach Architektury Informacyjnej przyjętych przez Radę Architektury IT.

- **E-kultura**

Wsparcie rozwoju usług elektronicznych powinno obejmować również sektor kultury. Pandemia COVID-19 wymusiła zamknięcie większości fizycznych przestrzeni kultury i przeniesienie ich do Internetu. Jedną z najpilniejszych potrzeb jest rozwój internetowych platform kulturalnych, umożliwiających tworzenie nowych form przekazu i udostępnianie kultury online. Działania te zapewnią stały dostęp do zasobów oferowanych przez instytucje kultury, niezależnie od bieżących uwarunkowań, jak również umożliwią promocję oferty kulturalnej wśród nowych grup odbiorców. Wykorzystanie integracyjnego potencjału kultury i dziedzictwa kulturowego, zapewnienie dostępu wszystkim obywatelom do dóbr kultury (digitalizacja zasobów) i usług kulturalnych, wzmacnianie uczestnictwa w kulturze (w tym aktywności kulturotwórcze, kreatywne) na poziomie lokalnym i regionalnym. Rozwiązania będą dostosowane do Dyrektywy UE 2019/1024, interoperacyjne

z systemami krajowymi (np. KRONIK@) oraz będą wpisywać się w cele określone w zaleceniu Komisji (UE) 2021/1970.

- **E-zdrowie**

Najbardziej priorytetowym, zidentyfikowanym problemem będzie dalsze dostosowanie sektora ochrony zdrowia do zapisów znowelizowanych aktów prawnych, wymagających wdrożenia we wszystkich podmiotach leczniczych wyłącznie elektronicznego systemu dokumentacji medycznej. Na przełomie 2019 i 2020 roku 16 z 23 podmiotów leczniczych, dla których podmiotem tworzącym jest WM, udostępniło on-line usługi publiczne, w tym e-rejestrację, telemonitoring oraz telekonsultacje (chat, audio, video).
W związku z pandemią COVID-19 gwałtownie przyspieszył proces zmiany standardów obsługi pacjentów, w tym upowszechnienie i rozwój telemedycyny i zdalnej ochrony zdrowia, co skutkuje zwiększeniem liczby dostępnych usług on-line. Wspierane będą również projekty związane z cyberbezpieczeństwem EDM. Doposażenie placówek medycznych w infrastrukturę teleinformatyczną jest niezbędne z uwagi na wdrażanie nowych systemów do obsługi różnych obszarów działalności tych podmiotów, konieczność przechowywania i zarządzania coraz większą ilością danych w postaci cyfrowej oraz ciągłego dostosowywania systemów do zmieniających się przepisów prawa. Zakłada się realizację działań w obszarze e-zdrowia komplementarnych do wsparcia z poziomu krajowego poprzez interwencje skierowana do podmiotów wykonujących działalność leczniczą np. e-apteki, teleradiologia, telemedycyna. Projekty dotyczące obszaru e-zdrowia będą poddane uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia w zakresie zgodności projektu z aktualnymi dokumentami strategicznymi i programowymi w obszarze zdrowia cyfrowego oraz jego komplementarności i interoperacyjności z centralnymi rozwiązaniami w zakresie e-zdrowia. Projekty polegające na dostosowaniu systemów informatycznych świadczeniodawców do wymiany z Systemem Informacji Medycznej będą weryfikowane pod kątem komplementarności oraz niedublowania funkcjonalności przewidzianych w krajowych platformach (P1 i P2). Będą także podlegały uzgodnieniom na forum Komitetu Sterującego zgodnie z przyjętym systemem koordynacji. Projekty z zakresu geodezji będą musiały uzyskać (przed złożeniem wniosku) pozytywną opinię Głównego Geodety Kraju. Projekty realizowane w ramach celu szczegółowego będą uwzględniały zapisy Dyrektywy (UE) 2019/1024.
Wszystkie planowane do wdrożenia e-usługi, w tym z zakresu ochrony zdrowia, będą zgodne z dyrektywą w sprawie dostępności stron internetowych (UE) 2016/2102 oraz z Europejskim Aktem Dostępności tj. z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług. Dzięki realizacji proponowanych projektów w obszarach e-administracji, e-kultury i e-zdrowia dostarczone zostaną nowe lub znacząco zmodernizowane usługi dla obywateli w pełni dostępne online. Inwestycje w infrastrukturę informatyczną będą uzasadnione celami projektu oraz analizą wskazującą na brak wystarczających zasobów w administracji publicznej niezbędnych do tworzenia, wdrażania lub funkcjonowania e-usług publicznych.

Uzasadnienie formy wsparcia
Projekty będą realizowane przez WM i dotyczyć będą udostępniania nowych e-usług, danych oraz systemów informatycznych, z których korzystać będą m.in. mieszkańcy, przedsiębiorcy i administracja publiczna. E-usługi publiczne, digitalizacja i udostępnianie informacji sektora publicznego, a także działania wzmacniające odporność podmiotów publicznych na cyberataki, realizowane będą głównie przez podmioty publiczne. Wytworzone produkty będą stanowiły dobra publiczne niekonkurencyjne w konsumpcji. Wpływa to na konieczność zastosowanie dotacyjnej formy wsparcia.

Główne grupy docelowe

- mieszkańcy województwa,
- pracownicy instytucji publicznych i korzystający z usług publicznych, z zasobów publicznych,
- pracownicy podmiotów leczniczych i pacjenci,
- przedsiębiorcy,

- środowisko organizacji pozarządowych,
- inne osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu oraz ich pracownicy.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji
Wsparcie procesów cyfryzacji przyczyni się do podniesienia jakości i dostępności świadczonych e-usług, zwłaszcza dla grup defaworyzowanych. Dotyczy to przede wszystkim niepełnosprawności, miejsca zamieszkania oraz wieku użytkowników. W produktach, usługach, systemach i narzędziach informatycznych będących efektem realizacji projektów wymagana będzie dostępność cyfrowa na poziomie standardu WCAG 2.1. na poziomie AA, a pozytywna realizacja cyfrowego standardu dostępności będzie warunkiem brzegowym.
W przypadku projektów, w których występował będzie produkt neutralny pod względem zasady równości szans i niedyskryminacji, zasada niedyskryminacji zostanie zapewniona na poziomie zarządzania projektem i dostępności cyfrowej dokumentacji projektowej publikowanej na stronach zgodnych z WCAG, nawet w przypadku braku kwalifikowalności takich wydatków w projekcie.
W zakresie podniesienia walorów równości i dostępności rozwiązań, aspekt premiujący zostanie położony na działania związane z przeciwdziałaniem cyberprzemocy, zapewniające równość w sferze bezpieczeństwa z uwagi zarówno na niepełnosprawność, miejsce zamieszkania, pochodzenie, wiek czy płeć użytkowników.
Beneficjenci wsparcia zobowiązani będą do tworzenia i świadczenia usługi elektronicznych spełniających standardy dostępności zgodnie z dyrektywami: (UE) 2019/882 w sprawie wymogów dostępności produktów i usług (UE) 2016/2102 z dnia 26 października 2016 r. w sprawie dostępności stron internetowych i mobilnych aplikacji organów sektora publicznego. Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych
Planowane interwencje będą obowiązywały na obszarze całego WM z uwzględnieniem podziału na RMR oraz RWS. Preferencje punktowe mogą otrzymać projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. W ramach CS 1(ii) nie planuje się wydzielenia szczególnych terytoriów docelowych i przypisania im alokacji, ponieważ efekty zaplanowanych działań będą oceniane w skali całego WM. Celem interwencji w obszarze e-administracji, e-zdrowia, cyberbezpieczeństwa, jest uruchomienie w WM e-usług, z których korzystanie powinno być możliwe niezależnie od miejsca pobytu i rodzaju technologii stosowanej przez odbiorcę (sprzętu, oprogramowania). Pozostałe działania w CS 1(ii), w tym rozwój cyfrowej dostępności i ponownego wykorzystania informacji, będą miały charakter makroregionalny. CS 1(ii) realizuje cele horyzontalne, bez ukierunkowania terytorialnego. Przewiduje się realizację przedsięwzięć wynikających z GPR.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe
Interwencja co do zasady obejmuje terytorium WM. Nie wyklucza się działań o charakterze międzyregionalnym, transgranicznym i transnarodowym z udziałem beneficjentów z innych państw. Podejmowane działania są spójne z celami SUERMB w zakresie obszaru tematycznego: Innowacje – Wykorzystanie pełnego potencjału w dziedzinie badań, innowacji i MŚP, wykorzystanie jednolitego rynku cyfrowego jako źródła przyciągania talentów i inwestycji. WM współpracuje z licznymi regionami europejskimi, z którymi ma zawarte umowy o współpracy. W zakresie cyfryzacji WM uczestniczy w Projektach:

- SMARTY – Smart SMEs for Industry 4.0 – „Inteligentne MSP dla Przemysłu 4.0” Celem projektu SMARTY jest poprawa wdrażania regionalnych polityk rozwoju związanych z Funduszami strukturalnymi zwiększającymi świadomość i wdrażanie rozwiązań i technologii Przemysłu 4.0 przez małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP), projekt był realizowany w ramach Programu Interreg Europa 2014-2020,
- PROACTsme – Applied Data-Science and AI for proactive SME service – „Zastosowanie nauki o danych i sztucznej inteligencji dla proaktywnej obsługi MŚP”. Celem projektu jest doprowadzenie do udoskonalenia instrumentów polityki w zakresie rozwoju inteligentnych, spersonalizowanych, proaktywnych e-usług publicznych dla MŚP, prowadzących do ograniczenia biurokracji i wykorzystujących nowoczesne rozwiązania cyfrowe (takie jak sztuczna inteligencja, chmury obliczeniowe, big data, narzędzia wspomagające analitykę biznesową). Projekt jest realizowany w ramach Programu Interreg Europa 2021-2027.

WM może czerpać założenia i inspiracje do udoskonalenia instrumentów polityki regionalnej z projektów realizowanych przez WM oraz przez inne podmioty z województwa mazowieckiego występując w roli partnera stowarzyszonego. Wyniki zrealizowanych projektów mogą stanowić istotne źródło do kształtowania strategii regionalnych w nowej perspektywie finansowej. Premiowane będą projekty powiązane z innymi programami międzynarodowymi lub projektami międzynarodowymi, np. wykorzystujące dobre praktyki wypracowane w ramach projektów międzynarodowych.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.1.2.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I	1(ii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO014	Instytucje publiczne otrzymujące wsparcie na opracowywanie usług, produktów i procesów cyfrowych	szt.	8	39
I	1(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO014	Instytucje publiczne otrzymujące wsparcie na opracowywanie usług, produktów i procesów cyfrowych	szt.	16	78

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
I	1(ii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR011	Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych	użytkownicy/rok	0	2021	460	SL2021	nie dotyczy
I	1(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR011	Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych	użytkownicy/rok	0	2021	1 440	SL2021	nie dotyczy

2.1.1.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(ii)	016. Rozwiązania TIK, usługi elektroniczne, aplikacje dla administracji	3 739 875
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(ii)	019. Usługi i aplikacje w zakresie e-zdrowia (w tym e-opieka, internet rzeczy w zakresie aktywności fizycznej i nowoczesnych technologii w służbie osobom starszym)	5 142 617
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(ii)	016. Rozwiązania TIK, usługi elektroniczne, aplikacje dla administracji	19 060 125
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(ii)	019. Usługi i aplikacje w zakresie e-zdrowia (w tym e-opieka, internet rzeczy w zakresie aktywności fizycznej i nowoczesnych technologii w służbie osobom starszym)	23 857 383
I	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte razem**	**1(ii)**		**8 882 492**
I	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte razem**	**1(ii)**		**42 917 508**
I	**EFRR**	**ogółem**	**1(ii)**		**51 800 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(ii)	01. Dotacja	8 882 492
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(ii)	01. Dotacja	42 917 508

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(ii)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	8 882 492
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(ii)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	42 917 508

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(ii)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	8 882 492
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(ii)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	42 917 508

2.1.1.3. Cel szczegółowy 1(iii) wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne

2.1.1.3.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Planowane są następujące typy projektów:

- **Wdrożenie wyników prac badawczo-rozwojowych i innowacji, w tym z wykorzystaniem nowoczesnych rozwiązań TIK,**
- **Inkubacja z elementami akceleracji działalności innowacyjnej MŚP,**
- **Wsparcie prowadzenia i rozwoju działalności przedsiębiorstw, w tym modyfikacji lub wprowadzania nowych modeli biznesowych,**
- **Rozwój mazowieckich przedsiębiorstw w oparciu o klastry.**

Wdrożenie wyników prac badawczo-rozwojowych i innowacji w tym z wykorzystaniem nowoczesnych rozwiązań TIK

W ramach projektów polegających na wdrożeniu wyników prac B+R i innowacji, w tym z wykorzystaniem rozwiązań TIK, duży nacisk będzie położony na wsparcie inwestycyjne, w szczególności produkcyjne, z uwagi na ich istotny wpływ na tworzenie miejsc pracy w MŚP. Interwencja polegać będzie na wsparciu inwestycji obejmujących:

- rozbudowę przedsiębiorstwa, w szczególności związaną z wprowadzaniem na rynek nowych lub ulepszonych produktów i usług. W ramach typu operacji, wsparcie będzie kierowane również na zasadniczą zmianę procesu produkcyjnego, w tym w celu przejścia z modelu liniowego na cyrkularny i redukowanie masy odpadów lub zmianę w sposobie świadczenia usług, a także innowacje organizacyjne i do pewnego stopnia marketingowe,
- rozwój produktów i usług opartych na TIK, w tym sprzedaż produktów i usług w internecie, tworzenie i udostępnianie usług elektronicznych, optymalizację procesów ułatwiających zarządzanie przedsiębiorstwem oraz współpracę pomiędzy przedsiębiorcami poprzez rozwiązania informatyczne, a także wdrożenie specjalistycznych rozwiązań cyfrowych w przedsiębiorstwie, np. prowadzących do digitalizacji procesów.

Dopuszcza się wsparcie nabycia usług doradczych świadczonych przez IOB, jako element projektu. Premiowane będą projekty będące kontynuacją przedsięwzięć sfinansowanych w ramach CS 1(i) w FEM 2021-2027 i w programach krajowych, a także operacje, które otrzymały dofinansowanie z programu Horyzont Europa na prace B+R.

Inkubacja z elementami akceleracji działalności innowacyjnej MŚP

Realizowane będą programy inkubacyjne z elementami akceleracji, mające na celu wspieranie działalności innowacyjnej MŚP. Zapewnione będzie wsparcie usług oferowanych przez IOB w zakresie transferu technologii i innowacyjnych modeli biznesowych, prowadzenia działalności B+R+I i akceleracji projektów B+R+I. Działania inkubacyjne i akceleracyjne przeprowadzone zostaną przez operatorów wyłonionych w procedurze konkursowej, odrębnie dla RWS i RMR, którzy przeprowadzą kompleksowe procesy, do których zostaną zrekrutowane MŚP. Programy akceleracyjne będą kończyć się wsparciem postakceleracyjnym (w tym m.in. pomoc w pozyskaniu inwestorów, dodatkowych źródeł finansowania nowych rozwiązań i ich wdrożeniu na rynku) zwłaszcza wobec podmiotów działających w RMR. Programy rozwojowe mają zapewnić wsparcie dopasowane do etapu rozwoju innowacyjnej spółki, m.in. poprzez wsparcie w formie grantu, dostępu do wydarzeń typu hackathon, zindywidualizowane wsparcie merytoryczne ekspertów, dostęp do potencjalnych klientów, inwestorów (np. na wydarzeniach demo day), stworzenie warunków do realizacji testowego wdrożenia produktu/usługi, a także wsparcie w procesie pozyskiwania finansowania zewnętrznego (np. od funduszy VC) oraz w zakresie internacjonalizacji działalności (w tym wyjazdy na wybrane rynki zagraniczne służące rozwinięciu działalności i przygotowaniu produktu na konkretny rynek).

Wsparcie prowadzenia i rozwoju działalności przedsiębiorstw, w tym modyfikacji lub wprowadzania nowych modeli biznesowych

Wspierane będzie prowadzenie i rozwój działalności przedsiębiorstw poprzez usługi doradcze świadczone przez mazowieckie akredytowane IOB. Projekty realizowane będą kompleksowo z zastosowaniem mechanizmu popytowego. Celem tego wsparcia będzie modyfikacja lub powstanie nowego modelu biznesowego. Drugim etapem, ściśle związanym z etapem doradztwa i uzależnionym od jego wyniku będzie komponent wdrożeniowy (zgodnie ze sformułowanymi rekomendacjami) i/lub działania na rzecz internacjonalizacji przedsiębiorstw w obszarach regionalnej inteligentnej specjalizacji. W przypadku jeżeli wdrożenie zmodyfikowanego lub nowego modelu biznesowego ma być wspierane z IF, etap doradztwa nie jest obowiązkowy.

Przewiduje się realizację projektów mających na celu wprowadzenie do przedsiębiorstwa nowoczesnych rozwiązań umożliwiających redukcję kosztów działalności rynkowej w przedsiębiorstwie wynikającą m.in. z mniejszego zużycia energii lub bardziej efektywnego wykorzystania surowców. Planuje się premiowanie projektów skupiających się na minimalizowaniu powstawania odpadów, inwestowaniu w środki trwałe umożliwiające zapobieganie powstawania odpadów oraz wspomagające przygotowanie do ponownego użycia, wymianę rzeczy używanych, na wydajnym recyklingu i odzysku.

Warunki interwencji w obszarze wsparcia usług IOB będą uwzględniać, między innymi, dostępność odpowiedniej oferty usług IOB dla przedsiębiorców zlokalizowanych poza dużymi ośrodkami miejskimi.

Rozwój mazowieckich przedsiębiorstw w oparciu o klastry

Wzmacniane będą przedsiębiorstwa prowadzące działalność w tradycyjnych gałęziach przemysłu i rolnictwie, wskazanych w RIS 2030, wymagających szczególnej interwencji w celu przeciwdziałania dysproporcjom rozwojowym województwa. Celem wsparcia będzie wypracowanie lub akceleracja nowych rozwiązań (produktów/usług) w przedsiębiorstwach. Wsparcie będzie realizowane poprzez klastry wzrostowe o charakterze regionalnym lub krajowe klastry kluczowe. Klaster w ramach tego typu interwencji zapewnia zarówno bezpośrednie wsparcie finansowe dla MŚP, jak i dostęp do usług klastra. Wsparcie finansowe MŚP będzie przeznaczone na projekty służące zaprojektowaniu i wdrożeniu prototypowego rozwiązania, w celu wykazania jego wykonalności z uwzględnieniem wszystkich najważniejszych cech produktu/usługi/procesu. W zakresie dostępu do usług klaster będzie zapewniał m.in.: doradztwo dla przedsiębiorstw w zakresie optymalizacji procesów produkcyjnych, pomoc we wdrażaniu nowych technologii, doradztwo proinnowacyjne, dostęp do infrastruktury B+R, usługi umiędzynarodowienia.

Wsparcie świadczone przez klaster będzie koncentrować się na rozwiązaniach zgodnych z inteligentną specjalizacją Mazowsza.

Wspieranie rozwoju mazowieckich przedsiębiorstw w oparciu o klastry jest zgodne z założeniami regionalnej polityki klastrowej zawartymi w RIS 2030.

Uzasadnienie formy wsparcia

W przypadku projektów polegających na wdrożeniu wyników prac B+R stosowana będzie dotacja warunkowa lub IF. Poziom ryzyka identyfikowanego na etapie podejmowania decyzji o rozpoczęciu badań sprawia, że firmy wybierają bezpieczniejsze, mniej ryzykowne sposoby na poprawę swojej konkurencyjności. Zaletą wsparcia dotacyjnego w obszarze B+R jest wywieranie efektu zachęty znacznie silniejszego niż w przypadku zastosowania IF. Jest to szczególnie ważne w przypadku słabiej rozwiniętego RMR i będzie miało wpływ na zmniejszenie dysproporcji między RWS i RMR w tej sferze.

Dla projektów inkubacyjnych z elementami akceleracji działalności innowacyjnej MŚP przewiduje się wsparcie bezzwrotne, ze względu na nieprzewidywalność efektów zastosowania nowych rozwiązań.

W odniesieniu do projektów z zakresu prowadzenia i rozwoju działalności przedsiębiorstw, w tym modyfikacji lub wprowadzania nowych modeli biznesowych, dla pierwszego etapu przedsięwzięcia tj. doradztwa będzie stosowana dotacyjna forma wsparcia. Finansowanie drugiego etapu będzie zależało od wyniku usługi doradczej. Jeżeli rekomendowane będzie wdrożenie wyników prac B+R, na obszarze RMR oraz obszarze RWS objętym RPI, podobnie jak w przypadku czystego wdrożenia stosowana będzie dotacja warunkowa. Inne wdrożenia, jak wdrożenie innowacji nietechnologicznych,

wsparcie inwestycji rozwojowych, proste wdrożenie nowej technologii lub rozwiązań TIK, które w krótkiej perspektywie przyniosą dochody lub oszczędności (także wdrożenia realizowane jednoetapowo z pominięciem etapu doradztwa), będą objęte IF.
Dla internacjonalizacji przewidziano wsparcie bezzwrotne, ponieważ obejmuje projekty nieinwestycyjne, których potencjał generowania przychodów jest odsunięty w czasie.
Przedsiębiorcy typu „small mid-caps" i „mid-caps" będą wspierani wyłącznie poprzez IF.

Główne grupy docelowe

- MŚP, „mid-caps", „small mid-caps",
- Instytucje Otoczenia Biznesu,
- koordynatorzy klastrów,
- podmiot, który wdraża instrumenty finansowe.

Instytucja Otoczenia Biznesu (IOB) jest rozumiana, bez względu na formę prawną, jako podmiot prowadzący działalność na rzecz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności, niedziałający dla zysku lub przeznaczający zysk na cele statutowe (nadwyżki przychodów nad kosztami są w takim przypadku wykorzystywane na rozwój IOB i świadczenie większej ilości usług dla sektora MŚP, a nie na dywidendy czy zaspokojenie innych potrzeb dla właścicieli IOB) zgodnie z postanowieniami statutu lub innego równoważnego dokumentu założycielskiego. Posiadający bazę materialną, techniczną i zasoby ludzkie oraz kompetencyjne niezbędne do świadczenia usług na rzecz sektora MŚP.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W związku wynikami badań obrazującymi ograniczenia aktywności kobiet w obszarze przedsiębiorczości, planuje się zastosowanie kryteriów premiujących dla projektów ukierunkowanych na wsparcie przedsiębiorczości kobiet, podnoszenie aktywności ekonomicznej kobiet, jako odpowiedzi na wyzwania rynkowe, godzenie życia zawodowego i prywatnego poprzez działania umożliwiające podnoszenie wiedzy i świadomości m.in. wsparcie kompetencji zarządzania różnorodnością, wsparcie kompetencji managerskich kobiet, unikania stereotypów itp. Komponent szkoleniowy w projektach inwestycyjnych pozwoli na podnoszenie wiedzy przedsiębiorców i ich pracowników min. w zakresie wykorzystania nowych technologii, co wpłynie na szersze włączenie zawodowe różnych grup.
W projektach obejmujących podnoszenie kompetencji pracowników MŚP zastosowane zostanie kryterium premiujące wsparcie skierowane do grup narażonych na dyskryminację ze względu na cechy prawnie chronione wymienione w art. 9 Rozporządzenia ogólnego.
Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego, wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Mazowsze jest wiodące w obszarze zatrudnienia, innowacyjności czy poziomie eksportu. Jednakże ta wiodąca pozycja jest zapewniona dzięki wysokim wskaźnikom w RWS. Planowane interwencje będą realizowane na obszarze całego WM z uwzględnieniem podziału na RMR oraz RWS. Dysproporcje pomiędzy RWS a RMR występują w następujących obszarach (wg BDL GUS):

- liczba podmiotów gospodarczych: w WM 887 329 podmiotów gospodarki narodowej, z czego w RWS 675 752 podmiotów (76% ogółu podmiotów WM), a w RMR 211 577 podmiotów (24% ogółu podmiotów WM) (2020 r.),
- średni udział przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw: RWS – 19,8%, RMR – 11,9% (2019 r.),
- nakłady na działalność innowacyjną w przedsiębiorstwach w relacji do nakładów brutto na środki trwałe: RWS – 15,27%, RMR – 5,64% (2018 r.),

- wartość eksportu: Wartość globalna mazowieckiego eksportu w 2017 r. wyniosła 109,6 mld PLN (druga pozycja w kraju), 71,1% eksportu przypada na RWS, w którym siedzibę ma 75,1% ogółu mazowieckich eksporterów,
- udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych dla rynku na eksport w przychodach netto ze sprzedaży ogółem: RWS – 2,1%, RMR – 0,6% (2019 r.).

Zakłada się realizację niektórych interwencji tylko na obszarze lepiej rozwiniętym RWS albo słabiej rozwiniętym RMR. Przewidywane jest ukierunkowanie na obszary zagrożone trwałą marginalizacją i miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, w formie odrębnej ścieżki skierowanej do nowych przedsiębiorstw (inkubacja, akceleracja), których działalność opiera się na nowych rozwiązaniach technologicznych (start-upów) i przyjaznego ekosystemu start-upowego.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Interwencja co do zasady obejmuje terytorium WM. Podejmowane działania są spójne z celami SUERMB w zakresie obszaru tematycznego: Innowacje – Wykorzystanie pełnego potencjału w dziedzinie badań, innowacji i MŚP, wykorzystanie jednolitego rynku cyfrowego jako źródła przyciągania talentów i inwestycji. WM współpracuje z licznymi regionami europejskimi, z którymi ma zawarte umowy o współpracy. WM uczestniczy w programach Europejskiej Współpracy Terytorialnej INTERREG, w programie międzyregionalnym Interreg Europa, w programach transnarodowych Interreg Europa Środkowa i Interreg Region Morza Bałtyckiego oraz w programie transgranicznym Interreg NEXT Polska – Ukraina 2021-2027.

W ramach Interreg Europa 2014-2020 WM realizowane były projekty:

- S3Chem – Smart Chemistry Specialisation Strategy,
- Agri Renaissance – Innovation-driven agri-food sectors for a European industrial renaissance,
- COHES3ION – Integrating the territorial dimension for cohesive S3,
- SMARTY – Smart SMEs for Industry 4.0.

Projekty w ramach Interreg Europa 2021-2027 realizują cele polityki: Europa bardziej inteligentna; Europa bardziej ekologiczna; Europa o silniejszym wymiarze społecznym; Europa bliższa obywatelom. WM realizuje m.in. następujące projekty:

- IMPETUS - IMproving local PoliciEs on Temporary UseS,
- SIreNERGY – Social Innovation in Renewable Energies,
- SECON – Regional Policies for Supporting the Social Economy Enterprises – Regionalne polityki wsparcia ekonomii społecznej,
- PROACTsme – Applied Data-Science and AI for proactive SME service,
- REWARD – Retaining and attracting knowledge workers and skills for regional development.

WM może czerpać założenia i inspiracje do udoskonalenia instrumentów polityki regionalnej z projektów realizowanych przez WM oraz przez inne podmioty z województwa mazowieckiego występując w roli partnera stowarzyszonego. Wyniki zrealizowanych projektów mogą stanowić istotne źródło do kształtowania strategii regionalnych w nowej perspektywie finansowej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W CS 1(iii) IF będą stosowane w projektach inwestycyjnych o niższym ryzyku niepowodzenia. Największe możliwości dla wsparcia IF zostały zidentyfikowane w RWS. Zostanie zastosowane zróżnicowanie podejście w zależności od typu regionu. Uwzględnione zostaną różnice potencjału odbiorców wsparcia w ramach RWS wskazanych w mapie pomocy regionalnej. W projektach skomplikowanych, obarczonych wyższym ryzykiem, możliwe będzie wykorzystanie instrumentów łączonych z dotacją w ramach jednego projektu. Wsparcie wdrożenia prac B+R z elementem dotacji lub nowoczesnych rozwiązań TIK będzie udzielane, w szczególności w RMR, do wysokości zgodnie z regułami pomocy publicznej. Zniweluje to większe ryzyko inwestycyjne i stworzy zachęty do inwestowania w projekty innowacyjne i ważne dla rozwoju Mazowsza.

2.1.1.3.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
I	1(iii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO001	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	szt.	16	100
I	1(iii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO002	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji	szt.	1	10
I	1(iii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO003	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych	szt.	15	90
I	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO001	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	szt.	45	280
I	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO002	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji	szt.	3	20
I	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO003	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem z instrumentów finansowych	szt.	42	260

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
I	1(iii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR002	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe)	EUR	0	2021	7 600 000	SL2021	nie dotyczy
I	1(iii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR003	Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) wprowadzające innowacje produktowe lub procesowe	szt.	0	2021	10	SL2021	nie dotyczy
I	1(iii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR004	MŚP wprowadzające innowacje marketingowe lub organizacyjne	szt.	0	2021	5	SL2021	nie dotyczy
I	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR002	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne (w tym: dotacje, instrumenty finansowe)	EUR	0	2021	12 700 000	SL2021	nie dotyczy
I	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR003	Małe i średnie przedsiębiorstwa (MŚP) wprowadzające innowacje produktowe lub procesowe	szt.	0	2021	35	SL2021	nie dotyczy
I	1(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR004	MŚP wprowadzające innowacje marketingowe lub organizacyjne	szt.	0	2021	18	SL2021	nie dotyczy

2.1.1.3.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(iii)	001. Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w mikroprzedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	1 560 200
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(iii)	002. Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w małych i średnich przedsiębiorstwach (w tym prywatnych organizacjach badawczych) bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	11 010 200
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(iii)	021. Rozwój działalności i umiędzynarodowienie MŚP, w tym inwestycje produkcyjne	200 000
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(iii)	024. Zaawansowane usługi wsparcia dla MŚP i grup MŚP (w tym usługi w zakresie zarządzania, marketingu i projektowania)	150 000
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(iii)	025. Inkubatory przedsiębiorczości, wsparcie dla przedsiębiorstw typu spin-off i spin-out i przedsiębiorstw typu start-up	200 000
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(iii)	027. Procesy innowacji w MŚP (innowacje w zakresie procesów, organizacji, marketingu, i współtworzenia, innowacje zorientowane na użytkownika i motywowane popytem)	200 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	001. Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w mikroprzedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	3 039 800
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	002. Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w małych i średnich przedsiębiorstwach (w tym prywatnych organizacjach badawczych) bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	47 325 800
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	021. Rozwój działalności i umiędzynarodowienie MŚP, w tym inwestycje produkcyjne	50 000

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	024. Zaawansowane usługi wsparcia dla MŚP i grup MŚP (w tym usługi w zakresie zarządzania, marketingu i projektowania)	50 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	025. Inkubatory przedsiębiorczości, wsparcie dla przedsiębiorstw typu spin-off i spin-out i przedsiębiorstw typu start-up	50 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	027. Procesy innowacji w MŚP (innowacje w zakresie procesów, organizacji, marketingu, i współtworzenia, innowacje zorientowane na użytkownika i motywowane popytem)	50 000
I	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte razem**	**1(iii)**		**13 320 400**
I	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte razem**	**1(iii)**		**50 565 600**
I	**EFRR**	**ogółem**	**1(iii)**		**63 886 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(iii)	01. Dotacja	6 120 400
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(iii)	03. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	3 672 000
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(iii)	05. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	3 528 000
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	01. Dotacja	16 008 600
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	03. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	17 624 070
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	05. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	16 932 930

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(iii)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	13 320 400
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	50 565 600

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
I	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(iii)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	13 320 400
I	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(iii)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	50 565 600

2.1.2. Priorytet II – Fundusze Europejskie na zielony rozwój Mazowsza

2.1.2.1. Cel szczegółowy 2(i) wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych

2.1.2.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Planowane są następujące typy projektów:

- **Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych,**
- **Kontrola jakości powietrza,**
- **Wsparcie mazowieckich gmin w realizacji programu ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim.**

Rodzaje działań zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH, ponieważ nie oczekuje się, że ze względu na swój charakter będą miały znacząco negatywny wpływ na środowisko.

Poprawa efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych

Interwencja ukierunkowana będzie na realizację kompleksowych działań inwestycyjnych przyczyniających się do poprawy efektywności energetycznej budynków, redukcji zanieczyszczeń, obniżenia emisji gazów cieplarnianych oraz zmniejszenia zjawiska ubóstwa energetycznego. Interwencją objęte zostaną budynki mieszkalne (wielorodzinne, zamieszkania zbiorowego) oraz budynki użyteczności publicznej w zakresie m.in. prac:

- minimalizacja strat ciepła: ocieplenie ścian i dachu budynku, wymiana okien i drzwi zewnętrznych,
- modernizacja instalacji grzewczej wraz z wymianą kotła grzewczego, w tym z zastosowaniem mikrokogeneracji i/lub przyłączenia do sieci ciepłowniczej,
- budowa/przebudowa systemów wentylacji i klimatyzacji wraz z rekuperacją,
- wymiana oświetlenia na energooszczędne,
- instalacja urządzeń OZE wraz z magazynami energii,
- budowa/modernizacja systemów ciepłowniczych i chłodniczych (sieci) wraz z magazynami ciepła,
- projekty sieci ciepłowniczych w systemach, które nie uzyskały statusu efektywnych energetycznie,
- optymalizacja energetyczna istniejących budynków do poziomu nZEB.

W ramach prowadzonych działań termomodernizacyjnych ciepło powinno być wytwarzane w oparciu o źródła niskoemisyjne, kogeneracyjne, odnawialne lub gazowe. Prace w zakresie wymiany kotła grzewczego będą dopuszczone w przypadku, gdy podłączenie do sieci ciepłowniczej nie będzie ekonomicznie uzasadnione. Wymiana źródła ciepła na indywidualne gazowe będzie możliwa wyłącznie, gdy rozwiązania oparte na OZE nie są technicznie wykonalne lub ekonomicznie uzasadnione.

Zakres działań projektu termomodernizacyjnego będzie wynikać z audytu energetycznego. Inwestycja będzie kwalifikowalna, jeśli nastąpi wzrost efektywności energetycznej o co najmniej 30% w odniesieniu do stanu sprzed realizacji projektu. Nie dotyczy to budynków zabytkowych. W przypadku termomodernizowanego budynku konieczne jest odpowiednie zapewnienie ochrony schronień ptaków i/lub nietoperzy.

W celu zwiększenia efektywności wykorzystania energii preferowane będą projekty:

- osiągające wysoki stopień efektywności energetycznej,
- zapewniające wysoki poziom redukcji zanieczyszczeń oraz emisji CO_2,
- promujące niskoemisyjność, oszczędność energii i ograniczenie wykorzystania nieodnawialnych zasobów naturalnych,
- wykorzystujące OZE,
- prowadzące do optymalizacji finansowej projektu przy jednoczesnej gwarancji uzyskania oszczędności energii.

W ramach typu projektu: **Kontrola jakości powietrza** możliwy będzie zakup przyrządów pomiarowych wspomagających prowadzenie kontroli pieców i spalanych w nich paliw: zestaw do poboru próbek popiołu z paleniska, sito analityczne, wilgotnościomierz, dron badający skład dymu z kominów,

mobilne laboratorium itp. Wyposażenie pracowników urzędów gmin i jednostek podległych (straż miejska, ekopatrol) w urządzenia pomiarowe wraz z odpowiednim przeszkoleniem pozwoli na skuteczniejsze monitorowanie zakazów spalania odpadów i nieekologicznych paliw stałych. Koszty operacyjne (np. wynagrodzenia dla pracowników prowadzących kontrole) nie będą objęte dofinansowaniem.
Wszystkie ww. działania mają na celu przyczynić się do realizacji celów ujętych KPEiK, który wskazuje na konieczność poprawy efektywności energetycznej do 2030 r. na poziomie 23% w odniesieniu do zużycia energii pierwotnej.

Wsparcie mazowieckich gmin w realizacji programu ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim

Lider projektu – Województwo Mazowieckie, partnerzy – gminy oraz LGD z obszaru WM. Projekt ma na celu wsparcie gmin we wdrażaniu Programu ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim, którego celem jest ograniczenie emisji i zmniejszenia stężeń: pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5, B(a)P oraz dwutlenku azotu. Zaangażowanie partnerów w realizację programu jest niezbędne, gdyż jedynie współpraca pozwoli na efektywne wdrożenie strategii poprawy jakości powietrza oraz realizację polityki energetyczno-klimatycznej. Interwencja dotyczyć będzie w szczególności podnoszenie potencjału administracyjnego gmin w zakresie:

- właściwego planowania działań związanych z ochroną powietrza,
- wdrażania systemów informatycznych wspierających procesy zarządzania jakością powietrza,
- monitorowania, kontroli i egzekucji działań w zakresie poprawy jakości powietrza,
- komunikacji z mieszkańcami, doradztwa energetycznego i ekologicznego.

W ramach projektu realizowane będą działania edukacyjne i podnoszące świadomość, przyczyniające się do gospodarki niskoemisyjnej i odporności na zmiany klimatu oraz podnoszące świadomość na temat celów polityki klimatycznej UE oraz potrzeby transformacji sektora energetycznego. Działania te będą realizowane nie tylko przez JST, ale również przez LGD.

Wsparcie bezzwrotne w formie dotacji będzie miało zastosowanie do:

- budynków użyteczności publicznej zlokalizowanych na terenie gmin, których wskaźnik Gg będzie niższy od średniej wartości dla województwa. Warunkiem koniecznym jest posiadanie programów ochrony powietrza zgodnych z art. 23 dyrektywy 2008/50/WE oraz uchwał antysmogowych i zobowiązanie niewprowadzania do tych aktów zmian niekorzystnych z punktu widzenia ochrony powietrza, w szczególności zmian polegających na łagodzeniu ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji lub odroczeniu terminów wejścia w życie tych ograniczeń i zakazów,
- budynków komunalnych,
- obiektów zabytkowych.

Wsparcie bezzwrotne w formie dotacji będzie miało zastosowanie także dla typów projektów: Kontrola jakości powietrza, Wsparcie mazowieckich gmin w realizacji programu ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim.

Główne grupy docelowe

- użytkownicy korzystający ze zmodernizowanych energetycznie budynków, w tym JST, mieszkańcy WM.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Działania służące zwiększaniu efektywności energetycznej wpływać będą na zmniejszanie zjawiska wykluczenia społecznego, gdyż dotyczyć będą zmniejszania zjawiska ubóstwa energetycznego poprzez dofinansowanie termomodernizacji budynków komunalnych, w których mieszkają osoby dotknięte lub narażone na ubóstwo energetyczne (osoby mniej zamożne, w tym osoby starsze, rodzice samotnie wychowujący dzieci (w większości kobiety), osoby z niepełnosprawnościami czy rodziny wielodzietne). Poprawa jakości powietrza będzie też miała wpływ na ograniczenie wykluczenia społecznego z powodów zdrowotnych, gdyż zmniejszy skalę problemów zdrowotnych mieszkańców. W przypadku budynków komunalnych priorytetowo traktowane będą projekty ograniczające ubóstwo

energetyczne oraz położone na obszarach o znacznym zanieczyszczeniu pyłowym określonych w POP WM.
Przewiduje się także wsparcie promocji, doradztwa i podnoszenia świadomości i wiedzy mieszkańców, przedsiębiorców i władz lokalnych w zakresie efektywności energetycznej i wykorzystania OZE. Z badań wynika konieczność prowadzenia działań adaptacyjnych do zmian klimatu w celu poprawy warunków i jakości życia mieszkańców regionu. Wspieranie inwestycji w zakresie efektywności energetycznej wpłynie pozytywnie na zdrowie i długość życia mieszkańców, a tym samym będzie pośrednio ograniczać zjawisko wykluczenia społecznego i związanego z nim ubóstwa.
Pozytywny wpływ na zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami będzie kryterium dostępu warunkującym otrzymanie dofinansowania.
Wsparcie będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 rozporządzenia ogólnego oraz, że w przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 rozporządzenia ogólnego, wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych
Planowane interwencje będą obowiązywały na obszarze całego WM. Preferencje mogą otrzymać projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. Szczególne preferencje uzyskają projekty zlokalizowane na obszarach, na których występują przekroczenia zanieczyszczeń powietrza zgodnie z obowiązującym Programem ochrony powietrza dla stref w województwie mazowieckim. Preferencje mogą mieć także obszary dotknięte problemem ubóstwa energetycznego.
Przewiduje się realizację przedsięwzięć poprzez ZIT. Przewiduje się preferencje dla przedsięwzięć w ramach MSIT lub wynikających z GPR.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe
WM prowadzi współpracę międzynarodową z regionami UE, Europy Środkowo-Wschodniej oraz Azji zgodnie z Priorytetami Współpracy Zagranicznej Województwa Mazowieckiego. Współpraca realizowana jest na podstawie porozumień, deklaracji i listów intencyjnych. WM posiada 18 podpisanych porozumień o współpracy oraz listy intencyjne z Brazylią, Indiami, Republiką Korei. Prowadzona jest także współpraca w ramach Małego Trójkąta Weimarskiego na podstawie wspólnej deklaracji o współpracy pomiędzy WM, Krajem Związkowym Brandenburgia i regionem Ile-de-France. Współpraca międzyregionalna realizowana jest w formie wizyt studyjnych, konferencji, warsztatów, seminariów, zjazdów. Obecnie realizowanym projektem w ramach Programu Horyzont 2020 jest Central and Eastern European Sustainable Energy Union. Misją programu jest zwiększenie wiedzy i umiejętności administracji publicznej w Europie Środkowej i Wschodniej w celu stworzenia planów działania na rzecz zrównoważonej energii i klimatu Sustainable Energy and Climate Action Plans, które promują zwiększenie efektywności energetycznej, wykorzystanie energii odnawialnej, zmniejszanie emisji CO_2 i łagodzenie zmian klimatu. Konsorcjum tworzą Estonia, Polska, Austria, Słowenia, Łotwa, Węgry, Rumunia, Chorwacja, Czechy i Niemcy.
Nie wyklucza się działań o charakterze międzyregionalnym, transgranicznym i transnarodowym z udziałem beneficjentów z innych państw.
Działania będą komplementarne z działaniami realizowanymi m.in. w Interreg, Life. WM uczestniczy w programach Europejskiej Współpracy Terytorialnej INTERREG, w programie międzyregionalnym: Interreg Europa, w programach transnarodowych: Interreg Europa Środkowa i Interreg Region Morza Bałtyckiego oraz w programie transgranicznym Interreg NEXT Polska Ukraina 2021-27. WM może czerpać inspiracje do udoskonalenia instrumentów polityki regionalnej z projektów realizowanych przez WM oraz przez inne podmioty występując w roli partnera stowarzyszonego. Wyniki zrealizowanych projektów mogą stanowić źródło do kształtowania strategii regionalnych w nowej

perspektywie. Zakres interwencji jest komplementarny z obszarem tematycznym SUERMB Energia: Działanie 1 Usprawnienie wysiłków na rzecz efektywności energetycznej w regionie poprzez pogłębienie współpracy regionalnej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W CS 2(i) planuje się wdrażać pożyczki inwestycyjne, które z racji długiego okresu zwrotu z inwestycji oraz niechęci podmiotów zarządzających budynkami mieszkalnymi i ich właścicieli do zadłużania się, mogą być łączone z komponentem dotacyjnym w ramach jednego projektu, do wysokości zgodnie z regułami pomocy publicznej. Ma to zachęcać do osiągnięcia wyższych wartości wskaźników efektywności energetycznej oraz może być stosowane w przypadku większej złożoności i wyższej jakości projektów, elementów projektów niezyskownych (np. koszty audytu energetycznego), a także generujących efekt społeczny (np. dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnością, walki z ubóstwem energetycznym i itp.). Instrumenty będą kierowane do potencjalnych wnioskodawców na obszarze całego Mazowsza. Zostanie zastosowane zróżnicowanie podejście w zależności od typu regionu. Uwzględnione zostaną różnice potencjału odbiorców wsparcia w ramach RWS wskazanych w mapie pomocy regionalnej.

2.1.2.1.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	2(i)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO018	Lokale mieszkalne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	szt.	200	1 980
II	2(i)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO019	Budynki publiczne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	m^2	0	66 400
II	2(i)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	0	1 800 000
II	2(i)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	0	1
II	2(i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO018	Lokale mieszkalne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	szt.	290	2 920
II	2(i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO019	Budynki publiczne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	m^2	0	97 100

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II	2(i)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR026	Roczne zużycie energii pierwotnej (w tym: w lokalach mieszkalnych, budynkach publicznych, przedsiębiorstwach, innych)	MWh/rok	35 705	2021	24 994	SL2021	Wartość wskaźnika ma charakter tymczasowy i będzie podlegała rewizji w czasie realizacji programu.
II	2(i)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR029	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tony równoważnika CO_2/rok	7 304	2021	5 113	SL2021	Wartość wskaźnika ma charakter tymczasowy i będzie podlegała rewizji w czasie realizacji programu.

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II	2(i)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR026	Roczne zużycie energii pierwotnej (w tym: w lokalach mieszkalnych, budynkach publicznych, przedsiębiorstwach, innych)	MWh/rok	52 457	2021	36 720	SL2021	Wartość wskaźnika ma charakter tymczasowy i będzie podlegała rewizji w czasie realizacji programu.
II	2(i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR029	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tony równoważnika CO_2/rok	10 681	2021	7 477	SL2021	Wartość wskaźnika ma charakter tymczasowy i będzie podlegała rewizji w czasie realizacji programu.

2.1.2.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(i)	042. Renowacja istniejących budynków mieszkalnych pod kątem efektywności energetycznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające zgodne z kryteriami efektywności energetycznej	10 782 984
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(i)	044. Renowacja zwiększająca efektywność energetyczną lub działania w zakresie efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające	8 000 000
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(i)	046. Wsparcie dla podmiotów, które świadczą usługi wspierające gospodarkę niskoemisyjną i odporność na zmiany klimatu, w tym działania w zakresie zwiększania świadomości	4 350 000
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(i)	077. Działania mające na celu poprawę jakości powietrza i ograniczenie hałasu	100 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(i)	042. Renowacja istniejących budynków mieszkalnych pod kątem efektywności energetycznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające zgodne z kryteriami efektywności energetycznej	22 019 769
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(i)	044. Renowacja zwiększająca efektywność energetyczną lub działania w zakresie efektywności energetycznej w odniesieniu do infrastruktury publicznej, projekty demonstracyjne i działania wspierające	19 900 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(i)	046. Wsparcie dla podmiotów, które świadczą usługi wspierające gospodarkę niskoemisyjną i odporność na zmiany klimatu, w tym działania w zakresie zwiększania świadomości	29 260 300
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(i)	077. Działania mające na celu poprawę jakości powietrza i ograniczenie hałasu	400 000

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte razem**	**2(i)**		**23 232 984**
II	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte razem**	**2(i)**		**71 580 069**
II	**EFRR**	**ogółem**	**2(i)**		**94 813 053**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(i)	01. Dotacja	16 350 000
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(i)	03. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	3 510 322
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(i)	05. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	3 372 662
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(i)	01. Dotacja	54 360 300
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(i)	03. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	8 782 082
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(i)	05. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	8 437 687

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(i)	03. Zintegrowane inwestycje terytorialne. Miejskie obszary funkcjonalne	10 000 000
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(i)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	13 232 984
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(i)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	71 580 069

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(i)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	23 232 984
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(i)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	71 580 069

2.1.2.2. Cel szczegółowy 2(ii) wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju

2.1.2.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Planowany jest następujący typ projektu: **Budowa i rozbudowa instalacji/jednostek wytwarzania energii elektrycznej i cieplnej ze źródeł odnawialnych wraz z infrastrukturą powiązaną.**

Rodzaje działań zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH, ponieważ nie oczekuje się, że ze względu na swój charakter będą miały znacząco negatywny wpływ na środowisko. Inwestycje związane z wytwarzaniem energii z OZE odgrywać będą istotną rolę w redukcji emisyjności gospodarki oraz dywersyfikacji źródeł wytwarzania energii w miksie energetycznym na Mazowszu. Interwencja prowadzić będzie do zrównoważonej transformacji energetycznej w kierunku gospodarki przyjaznej środowisku i neutralnej dla klimatu. Interwencja będzie ukierunkowana w szczególności na przedsięwzięcia zgodne z potencjałem regionu tj. energetyka słoneczna, mała energetyka wiatrowa oraz biomasa i biogaz. Wsparcie może być skierowane na produkcję energii z biomasy i biogazu, które zostały wyprodukowane zgodnie z kryteriami zrównoważonego rozwoju określonymi w art. 29 dyrektywy 2018/2001.Priorytetyzacja przedmiotowych źródeł energii nie będzie oznaczać ograniczenia wsparcia dla pozostałych odnawialnych zasobów. Dopuszcza się wykorzystanie OZE z cieków wodnych lub wiatru w szczególności poza obszarem miejskim. Inwestycje w elektrownie wodne ograniczone będą do działań dotyczących istniejących obiektów. Nie mogą one powodować nieosiągnięcia dobrego stanu lub potencjału jednolitych części wód, nie mogą pogarszać stanu lub potencjału jednolitych części wód oraz nie mogą mieć znaczącego wpływu na cele ochrony obszarów objętych siecią Natura 2000. Preferowane będą również inwestycje w formule instalacji hybrydowej np. pompy ciepła wraz z panelami fotowoltaicznymi. Zarówno zespół instalacji jak i pojedyncze jednostki będą mogły być wspomagane magazynami energii w celu zapewnienia lokalnej stabilności dostaw energii z OZE w sposób nieprzerwany. Przyłącza do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej będą mogły być finansowane jako element projektu. Magazyny energii lub ciepła działające na potrzeby danego źródła, mogą stanowić element projektu bądź stanowić oddzielną inwestycję. Premiowane będą projekty beneficjentów, którzy uzyskali pożyczkę na instalacje OZE z FEM 2021-2027.
Możliwe do realizacji będą przedsięwzięcia polegające na budowie nowych lub zwiększeniu mocy (w wyniku rozbudowy lub przebudowy) istniejących jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła z OZE w technologii wysokosprawnej kogeneracji. Interwencja będzie dedykowana jednostkom o małej mocy wytwarzania, mającej charakter lokalny, wykorzystywanej zarówno na potrzeby pojedynczych obiektów jak i grupy budynków. Dzięki takim układom osiągnięty zostanie wzrost ogólnej sprawności wykorzystania ciepła i tym samym nastąpi zmniejszenie strat związanych z przesyłem.
Powyższe interwencje w zakresie wytwarzania energii i ciepła ze źródeł odnawialnych będą dedykowane jednostkom o małej mocy wytwarzania. Preferowane będą projekty pracujące w systemie energetyki prosumenckiej. Wzrost efektywności, stabilności i konkurencyjności energetyki rozproszonej będzie zapewniony poprzez wspieranie takich form przedsiębiorczości jak np. spółdzielnie energetyczne czy klastry. Układ powiązanych jednostek produkujących energię przyczyni się do zrównoważenia systemu poprzez niwelowanie niestabilności produkcji energii z OZE.
Preferowane będą projekty:

- wykazujące jak najwyższe do osiągnięcia efekty oraz inne planowane do osiągnięcia rezultaty w stosunku do planowanych nakładów finansowych np. wielkość redukcji CO_2;
- uwzględniające najwyższą efektywności kosztową – najlepszy stosunek wielkości środków unijnych przeznaczonych na uzyskanie 1 MWh energii lub 1 MW mocy zainstalowanej wynikającej z budowy danej instalacji.

Inwestycje z zakresu OZE będą z uwagi na generowanie oszczędności finansowane poprzez instrumenty finansowe z uwzględnieniem zachęty w postaci łączenia ich z dotacją z uwagi na wysokie nakłady początkowe i długi okres zwrotu z inwestycji.

Wsparciem w formie bezzwrotnej - dotacji będą objęte inwestycje dotyczące budowy magazynów energii, z uwagi na wysokie koszty i potrzebę zachęcenia prosumentów do tego rodzaju inwestycji, a także niektóre rodzaje OZE, w których brakuje systemów wsparcia operacyjnego lub gdy technologia OZE jest niewystarczająco dojrzała lub charakteryzuje się wyższym ryzykiem albo niższą rentownością.

Główne grupy docelowe

- użytkownicy korzystający ze wspartych instalacji/jednostek wytwarzania energii elektrycznej i cieplnej ze źródeł odnawialnych i infrastruktury, w tym JST, mieszkańcy WM, przedsiębiorstwa.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zwiększenie poziomu produkcji energii ze źródeł odnawialnych ma na celu m.in. ochronę przed pogłębianiem ubóstwa energetycznego wśród odbiorców końcowych. Jak wskazują analizy, ubóstwo energetyczne dotyka szczególnie osoby mniej zamożne, w tym osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, rodziny wielodzietne oraz rodziców samotnie wychowujących dzieci, w większości są to kobiety. Zmiany w sektorze energetyki (np. w zakresie opłat) maja zróżnicowane oddziaływanie na każdą z płci. Chodzi tu przede wszystkim o wysokość dochodów każdej z płci, samodzielne rodzicielstwo, prowadzenie gospodarstwa przez jedną czy więcej płci. Według badań Banku Światowego („Tools to understand social issues in energy tariff and subsidy reforms in Europe and Central Asia"), ubóstwo, które dotyka w większym stopniu kobiet (feminizacja biedy), może sprawić, że nie będzie ich stać na opłaty w razie podwyżki, z kolei w gospodarstwach prowadzonych samodzielnie przez kobiety, częściej kupuje się opał w mniejszych ilościach, zamiast hurtowo, co znacząco podnosi koszty.
Wsparcie będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 rozporządzenia ogólnego oraz że w przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 rozporządzenia ogólnego, wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Planowane interwencje będą realizowane na obszarze całego WM. Przewiduje się preferencje dla przedsięwzięć w ramach MSIT lub wynikających z GPR.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

WM prowadzi współpracę międzynarodową z regionami krajów UE, Europy Środkowo-Wschodniej oraz Azji zgodnie z Priorytetami Współpracy Zagranicznej Województwa Mazowieckiego. Współpraca dwustronna WM realizowana jest na podstawie zawartych porozumień, deklaracji i listów intencyjnych. Aktualnie WM posiada 18 podpisanych porozumień o współpracy oraz listy intencyjne z Brazylią, Indiami, Republiką Korei. Prowadzona jest współpraca w ramach tzw. Małego Trójkąta Weimarskiego na podstawie wspólnej deklaracji o współpracy pomiędzy WM, Krajem Związkowym Brandenburgia i regionem Ile-de-France. Współpraca międzyregionalna realizowana jest w formie wizyt studyjnych, konferencji, warsztatów, seminariów, zjazdów. Obecnie realizowanym projektem w ramach Programu Horyzont 2020 jest CEESEU. Misją programu jest zwiększenie wiedzy i umiejętności administracji publicznej w Europie Środkowej i Wschodniej w celu stworzenia planów działania na rzecz zrównoważonej energii i klimatu SECAP, które promują zwiększenie efektywności energetycznej, wykorzystanie energii odnawialnej, zmniejszanie emisji dwutlenku węgla i łagodzenie zmian klimatu. Konsorcjum tworzą Estonia, Polska, Austria, Słowenia, Łotwa, Węgry, Rumunia, Chorwacja, Czechy i Niemcy
Nie wyklucza się działań o charakterze międzyregionalnym, transgranicznym i transnarodowym z udziałem beneficjentów z innych państw.
Działania w tym będą komplementarne z działaniami realizowanymi m.in. w Interreg, Life. WM uczestniczy w programach Europejskiej Współpracy Terytorialnej INTERREG, międzyregionalnym

Interreg Europa, transnarodowych Interreg Europa Środkowa i Interreg Region Morza Bałtyckiego oraz transgranicznym Interreg NEXT Polska Ukraina 2021-27. WM może czerpać inspiracje do udoskonalenia instrumentów polityki regionalnej z projektów realizowanych przez WM oraz przez inne podmioty występując w roli partnera stowarzyszonego. Wyniki zrealizowanych projektów mogą stanowić źródło do kształtowania strategii regionalnych w nowej perspektywie. Zakres interwencji przewidziany w CS jest komplementarny z obszarem tematycznym SUERMB Energia, Działanie 4: Zwiększenie udziału energii odnawialnej, w tym odnawialnej energetyki morskiej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Projekty z zakresu OZE są finansowo wykonalne. Problemem we wdrożeniu IF w tym obszarze na poziomie regionu może być duża konkurencja na rynku oraz ze strony krajowych programów wsparcia, m.in. Czyste Powietrze, Stop Smog, Mój Prąd. W CS 2(ii) planuje się pożyczkę inwestycyjną z komponentem dotacyjnym, do wysokości zgodnie z regułami pomocy publicznej. Będzie dotyczyła przypadków, w których osiągnięty zostanie odpowiednio wysoki poziom wskaźników. Wsparciem w ramach IF będzie objęte całe Mazowsze. Zostanie zastosowane zróżnicowanie podejście w zależności od typu regionu. Uwzględnione zostaną różnice potencjału odbiorców wsparcia w ramach RWS wskazanych w mapie pomocy regionalnej. Za zastosowaniem IF przemawiają takie czynniki, jak wzrastające ceny energii, cele klimatyczne na rzecz zielonej gospodarki oraz dochodowość inwestycji. Komponent dotacyjny powinien również obejmować elementy projektów dotyczące działań niegenerujących dochodu, technicznego zarządzania instalacjami itp.

2.1.2.2.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	2(ii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO022	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej)	MW	0,44	4,41
II	2(ii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	PLRO208	Pojemność magazynów energii elektrycznej	MWh	0,34	3,36
II	2(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO022	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej)	MW	0,96	9,56
II	2(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRO208	Pojemność magazynów energii elektrycznej	MWh	3,33	6,43

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II	2(ii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR031	Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia cieplna)	MWh/rok	0	2021	3 530	SL2021	nie dotyczy
II	2(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR031	Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energia elektryczna, energia cieplna)	MWh/rok	0	2021	7 650	SL2021	nie dotyczy

2.1.2.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(ii)	048. Energia odnawialna: słoneczna	6 500 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(ii)	047. Energia odnawialna: wiatrowa	900 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(ii)	048. Energia odnawialna: słoneczna	22 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(ii)	049. Energia odnawialna: biomasa	875 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(ii)	052. Inne rodzaje energii odnawialnej (w tym energia geotermalna)	875 000
II	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte razem**	**2(ii)**		**6 500 000**
II	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte razem**	**2(ii)**		**24 650 000**
II	**EFRR**	**ogółem**	**2(ii)**		**31 150 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(ii)	01. Dotacja	2 425 110
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(ii)	03. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	2 078 194
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(ii)	05. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	1 996 696
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(ii)	01. Dotacja	9 650 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(ii)	03. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	7 650 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(ii)	05. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	7 350 000

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(ii)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	6 500 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(ii)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	24 650 000

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(ii)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	6 500 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(ii)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	24 650 000

2.1.2.3. Cel szczegółowy 2(iv) wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego

2.1.2.3.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

W ramach CS 2(iv) planowane są następujące typy projektów:

- **Sprzęt i infrastruktura do celów zarządzania klęskami i katastrofami,**
- **Zwiększanie ochrony przeciwpowodziowej i ograniczanie skutków suszy poprzez retencjonowanie wód opadowych,**
- **Przeciwdziałanie skutkom suszy oraz ulewnych deszczy na obszarach zurbanizowanych poprzez zastosowanie zielonej i błękitnej infrastruktury,**

Realizacja celu szczegółowego nastąpi w zgodzie z celami dotyczącymi zrównoważonego rozwoju oraz z uwzględnieniem zasady nie czyń poważnych szkód (DNSH).

W ramach typu projektu: **Sprzęt i infrastruktura do celów zarządzania klęskami i katastrofami**, za priorytetowe uważa się doposażenie OSP, które stanowią istotny element systemu reagowania i ratownictwa w przypadku wystąpienia zagrożeń dla ludzi i mienia. Przestarzałe pojazdy oraz sprzęt specjalistyczny znacznie ograniczają możliwości reagowania służb ratowniczych. Pojazdy, które stanowią podstawę do przeprowadzenia akcji ratowniczych są w zdecydowanej większości wyeksploatowane, są to ponad 30-letnie wozy ratowniczo–gaśnicze. Mimo wsparcia dla OSP w regionalnych programach na lata 2007-2013 oraz 2014-2020 w dalszym ciągu niezaspokojone są potrzeby gmin w dostępie do sprzętu. Jak wynika z analiz za 2019 r. przeprowadzonych przez Oddział Wojewódzkiego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej Województwa Mazowieckiego, najważniejsze potrzeby dotyczą zakupu średnich wozów ratowniczo-gaśniczych i ciężkich wozów oraz lekkiego sprzętu ratowniczego. Pozyskanie nowych pojazdów zwiększy mobilność jednostek oraz skróci czas dojazdu do miejsca zdarzenia. Ponadto istotne jest wspieranie działań służących rozwojowi systemów ratownictwa oraz usprawnienia potencjału służb publicznych w ramach rozwoju systemów monitoringu, prognozowania i ostrzegania środowiskowego. Realizacja działań zwiększy efektywność funkcjonowania służb ratowniczo-gaśniczych i umożliwi szybką i skuteczną interwencję. W związku z koniecznością sprostania wyzwaniom strategicznym za priorytet należy także uznać wybudowanie i wyposażenie ośrodka szkoleniowego dla OSP oraz podnoszenie kwalifikacji m.in. w zakresie działań ratowniczych. Warunkiem współfinansowania jest przynależność OSP do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Możliwe jest także współfinansowanie OSP, które ubiegają się o włączenie do Systemu, a realizacja projektu przyczyni się do spełnienia warunków umożliwiających ich integrację z tym systemem.

W ramach typu projektu: **Zwiększanie ochrony przeciwpowodziowej i ograniczanie skutków suszy poprzez retencjonowanie wód opadowych**, planowane jest wsparcie budowy lub rozbudowy otwartych zbiorników retencyjnych, zbiorników małej retencji wodnej i budowli hydrotechnicznych (przebudowa rowów i kanałów, tworzenie polderów zalewowych), retencjonowania wód opadowych, zwiększanie lesistości i terenów zielonych. Kluczowym jest ukierunkowanie interwencji na działania zmierzające do retencjonowania wód opadowych oraz do ogólnej poprawy struktury bilansu wodnego na obszarze WM. O randze problemu nadmiarów wody prowadzących do powodzi, czy jej deficytów prowadzących do suszy oraz o konieczności podjęcia konkretnych działań chroniących przed powyższymi zagrożeniami świadczą zapisy takich dokumentów jak: Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim, tzw. Dyrektywa Powodziowa, Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. Wyżej wymienione interwencje wpisują się również w Założenia do Programu przeciwdziałania niedoborowi wody na lata 2021-2027 z perspektywą do roku 2030 oraz Plan przeciwdziałania skutkom suszy. Problematyka retencji została także ujęta w dokumentach regionalnych i wpisuje się w kierunki działań określone w Programie ochrony środowiska dla województwa mazowieckiego do roku 2030, SR WM 2030+ oraz Planie zagospodarowania przestrzennego dla województwa mazowieckiego. Przedmiotowy obszar musi być realizowany m.in. w zgodzie z dyrektywą siedliskową (dyrektywa Rady

92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory), dyrektywą w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (dyrektywa Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa), a także z ramową dyrektywą wodną (dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej). Dotyczy to w szczególności infrastruktury hydrotechnicznej, w celu zachowania dobrego stanu wód. Punktem wyjścia realizacji działań jest także efektywne zarządzanie ryzykiem związanym ze zmianami klimatu i ich skutkami oraz dokumenty w zakresie zarządzania kryzysowego na poziomie krajowym i regionalnym.
Wspierane inwestycje nie mogą co do zasady powodować nieosiągnięcia dobrego stanu lub potencjału jednolitych części wód, nie mogą też pogarszać stanu lub potencjału jednolitych części wód oraz nie mogą mieć znaczącego wpływu na cele ochrony obszarów objętych siecią Natura 2000, chyba że zachodzą przesłanki do odstępstw przewidzianych w dyrektywie siedliskowej. Realizacja projektów powinna być zgodna z horyzontalną zasadą DNSH. Projekty, które powodują zastosowanie art. 4 ust. 7 Ramowej Dyrektywy Wodnej, nie będą wspierane.
Projekty oparte na retencji wody w naturalnych i półnaturalnych ekosystemach będą premiowane w trakcie wyboru projektów do dofinansowania.

Przeciwdziałanie skutkom suszy oraz ulewnych deszczy na obszarach zurbanizowanych poprzez zastosowanie zielonej i błękitnej infrastruktury

Interwencja ukierunkowana będzie na przedsięwzięcia dotyczące zagospodarowania wód opadowych i roztopowych, zwłaszcza w miejscu ich wystąpienia oraz rozwój błękitno-zielonej infrastruktury. Wspierana będzie budowa, rozbudowa lub przebudowa różnego rodzaju zbiorników retencyjnych, systemów infiltracyjnych, systemów sedymentacyjno-biofiltracyjnych, powierzchni przepuszczalnych na dużych powierzchniach (m.in. na boiskach, parkingach, placach, podwórzach), których celem jest przede wszystkim zatrzymanie wód opadowych w miejscu opadu. Współfinansowane będzie zakładanie parków miejskich, powierzchniowych i podziemnych zbiorników szczelnych, ogrodów deszczowych. Bardzo istotne w tym obszarze będą także przedsięwzięcia mające na celu zwiększanie powierzchni zieleni (np. parków, zieleńców, zieleni ulicznej, skwerów, łąk kwietnych, zieleni osiedlowej, zielonych podwórek, zielonych dachów i fasad budynków, ogrodów deszczowych, zielonych przystanków komunikacji miejskiej). Niebieska infrastruktura związana z systemem gospodarowania wodą dotyczyć będzie: retencji wodnej i elementów systemu wodnego mającego na celu gromadzenie wody opadowej (w tym budowy przydomowych zbiorników retencjonujących wodę), drenażu i elementów miejskiego systemu wodnego mającego na celu odwadnianie i odprowadzanie wody deszczowej, tzw. kanalizacji deszczowej, uwzględniającej zagospodarowanie wód opadowych w miejscu powstawania. System odprowadzenia deszczówki (budowa i modernizacja) powinien być połączeniem kanalizacji deszczowej i rynien np.: ze stawem, zbiornikiem, rowem gromadzącym wody opadowe. Tego typu inwestycje mogą być kwalifikowalne, jeżeli wynikają z miejskiego planu adaptacji do zmian klimatu. Projekty obejmujące budowę lub przebudowę kanalizacji deszczowej będą zawierać komponenty zielonej i niebieskiej infrastruktury. W przypadku beneficjentów, dla których MPA nie jest dokumentem obligatoryjnym, realizacja projektu może wynikać z zagrożenia powodziowego. Niedopuszczalne jest finansowanie przedsięwzięcia zakładającego odprowadzanie wód opadowych do kanalizacji ogólnospławnej. Ze wsparcia zostaną wyłączone ośrodki miejskie, do których adresowana jest interwencja FEPW tj.: Ciechanów, Ostrołęka, Ostrów Mazowiecka, Siedlce, Mława.

W ramach wszystkich typów projektów możliwa będzie realizacja przedsięwzięć edukacyjnych, dotyczących zmian klimatu i ochrony zasobów wodnych. Działania edukacyjne obejmować będą tematykę: konsekwencji jakie mogą powodować zmiany klimatu, sposobów przeciwdziałania i adaptacji, w tym promowania właściwych postaw i zachowań, zarówno zmniejszających wpływ człowieka na klimat, jak i właściwych w momencie wystąpienia katastrofalnych zjawisk pochodzenia naturalnego.

Przewiduje się wsparcie w formie dotacji. Co do zasady, przedsięwzięcia planowane do wsparcia, nie mają charakteru dochodowego i nie będą generowały oszczędności umożliwiających

sfinansowanie kosztów wynikających z finansowania zwrotnego. Nie będą występowały także korzyści z ich realizacji, ponieważ pomoc będzie skierowana na przeciwdziałanie powodzi, suszy i innych zdarzeń wynikających z siły wyższej. Wprowadzenie wszelkich rozwiązań zapobiegających zmianom klimatu, np. poprawa gospodarki wodnej, ma szczególne znaczenie strategiczne dla bezpieczeństwa mieszkańców.

Główne grupy docelowe

- użytkownicy korzystający ze wspartej infrastruktury i sprzętu, użytkownicy korzystający z zasobów środowiska, w tym JST, mieszkańcy WM.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Z analiz wynika konieczność prowadzenia działań adaptacyjnych do zmian klimatu w celu poprawy warunków i jakości życia mieszkańców miast. Wspieranie inwestycji w tkankę przyrodniczą miast, powiększanie terenów zielonych, usuwanie i przeciwdziałanie zagrożeniom związanym ze zmianami klimatycznymi wpłynie pozytywnie na zdrowie i długość życia mieszkańców miast, a tym samym będzie pośrednio ograniczać zjawisko wykluczenia społecznego i związanego z nim ubóstwa. Przeciwdziałanie zagrożeniom związanym ze zmianami klimatycznymi w miastach w postaci racjonalnego i ekologicznego gospodarowania wodami opadowymi i roztopowymi oraz inwestowania w zielono-niebieską infrastrukturę, podniesie paramenty zdrowotne i komfort życia mieszkańców miast, co z kolei powinno przełożyć się ograniczenie zjawiska utraty funkcji społeczno-gospodarczych. Dbałość o środowisko naturalne i lepsze, bardziej efektywne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi na terenach najsilniej zurbanizowanych będzie zapobiegać długofalowo wykluczeniu i marginalizacji tych obszarów, będzie sprzyjać tworzeniu miejsc bezpiecznych dla życia mieszkańców i odpornych na występowanie nowych zjawisk kryzysowych, związanych ze zmianami klimatu i sprzyjać tworzeniu przestrzeni publicznej zachowującej funkcje przyrodnicze. Poprzez zastosowanie standardu dostępności: architektonicznego i cyfrowego, zielono-niebieska infrastruktura będzie dostępna dla ogółu społeczeństwa, w tym będzie odpowiadała także na specyficzne potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji: osób z niepełnosprawnościami, osób starszych, osób o ograniczonych możliwościach poruszania się, opiekunów z dziećmi czy osobami zależnymi.
Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Planowane interwencje będą realizowane na obszarze całego WM z uwzględnieniem podziału na RWS oraz RMR. Preferencje mogą otrzymać projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją.
Przewiduje się preferencje dla przedsięwzięć w ramach MSIT lub wynikających z GPR.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Zasięg terytorialny programu regionalnego i niniejszego celu szczegółowego ograniczony jest do obszaru WM. Interwencja co do zasady obejmuje terytorium WM. Podejmowane działania są spójne z celami SUERMB w zakresie obszaru tematycznego.
Mając na uwadze, że województwo mazowieckie objęte jest programami współpracy terytorialnej Interreg, działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe komplementarne do podejmowanych w ramach FEM 2021-2027 w obszarze niniejszego celu szczegółowego realizowane będą w Programie Interreg Europa Środkowa w zakresie wspierania wymiany wiedzy i dobrych praktyk w zakresie łagodzenia zmian klimatycznych na szczeblu lokalnym i regionalnym, zwłaszcza między regionami o podobnych cechach terytorialnych w odniesieniu do praktycznej realizacji planów

działań na rzecz klimatu. WM uczestniczy w programach Europejskiej Współpracy Terytorialnej – INTERREG, w programie międzyregionalnym: Interreg Europa, w programach transnarodowych: Interreg Europa Środkowa i Interreg Region Morza Bałtyckiego oraz w programie transgranicznym Interreg NEXT Polska – Ukraina 2021-2027. WM może czerpać założenia i inspiracje do udoskonalenia instrumentów polityki regionalnej z projektów realizowanych przez WM oraz przez inne podmioty z województwa mazowieckiego występując w roli partnera stowarzyszonego. Wyniki zrealizowanych projektów mogą stanowić istotne źródło do kształtowania strategii regionalnych w nowej perspektywie finansowej. Premiowane również będą projekty uczestników i podmiotów zaangażowanych we współpracę międzyregionalną.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych
Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.2.3.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	2(iv)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO026	Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu	ha	1,6	16
II	2(iv)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO028	Powierzchnia objęta środkami ochrony przed niekontrolowanymi pożarami	ha	42 000	610 000
II	2(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO026	Zielona infrastruktura wybudowana lub zmodernizowana w celu przystosowania się do zmian klimatu	ha	2,9	24
II	2(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO028	Powierzchnia objęta środkami ochrony przed niekontrolowanymi pożarami	ha	178 500	2 920 000

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II	2(iv)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR036	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed niekontrolowanymi pożarami	osoby	0	2021	3 260 000	SL2021	nie dotyczy
II	2(iv)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR036	Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed niekontrolowanymi pożarami	osoby	0	2021	1 810 000	SL2021	nie dotyczy

2.1.2.3.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(iv)	059. Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: pożary (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	5 016 000
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(iv)	060. Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: inne ryzyka, np. burze i susze (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	16 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(iv)	059. Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: pożary (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	49 180 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(iv)	060. Działania w zakresie przystosowania się do zmian klimatu oraz zapobieganie ryzykom związanym z klimatem i zarządzanie nimi: inne ryzyka, np. burze i susze (w tym zwiększanie świadomości, ochrona ludności i systemy zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami, infrastruktura i podejście ekosystemowe)	40 350 000
II	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte razem**	**2(iv)**		**21 016 000**
II	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte razem**	**2(iv)**		**89 530 000**
II	**EFRR**	**ogółem**	**2(iv)**		**110 546 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(iv)	01. Dotacja	21 016 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(iv)	01. Dotacja	89 530 000

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(iv)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	21 016 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(iv)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	89 530 000

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(iv)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	21 016 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(iv)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	89 530 000

2.1.2.4. Cel szczegółowy 2(v) wspieranie bezpiecznego dostępu do wody, zrównoważonej gospodarki wodnej obejmującej zintegrowane zarządzanie wodą, a także odporności wodnej

2.1.2.4.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Planowane są następujące typy projektów:

- **Porządkowanie gospodarki wodno-kanalizacyjnej,**
- **Zarządzanie efektywnymi, inteligentnymi sieciami wodociągowymi.**

Rodzaje działań zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH. Charakter działań wskazuje, że nie będą miały negatywnego wpływu na środowisko. W zakresie projektów związanych z gospodarką ściekową wspierane będą inwestycje, dla których podstawą będą zalecenia wynikające z Dyrektywy Rady z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (tzw. Dyrektywy ściekowej). Dotychczasowe wsparcie ze środków unijnych przyczyniło się do znacznego rozwoju infrastruktury komunalnej zapewniającej zbieranie, odprowadzanie i efektywne oczyszczanie ścieków komunalnych. Niemniej jednak istnieje konieczność dalszego wspierania przedsięwzięć, które przyczyniają się do wypełnienia zobowiązań wynikających z Dyrektywy ściekowej, której wdrażającym dokumentem strategicznym jest KPOŚK. Załącznik zaktualizowanego dokumentu odzwierciedla potrzeby inwestycyjne w wyznaczonych aglomeracjach. Wsparciem zostanie objęty obszar całego WM, w aglomeracjach niespełniających wymogów w przedziale 2-15 tys. RLM. Realizacja przedsięwzięć odbywać się będzie w dwóch priorytetach w następującej kolejności:

- priorytet 1 – aglomeracje w przedziale 10-15 tys. RLM, niespełniające wymogów dyrektywy,
- priorytet 2 – aglomeracje z przedziału 2-10 tys. RLM, niespełniające wymogów dyrektywy, pod warunkiem, że potrzeby z priorytetu 1 zostały zaspokojone.

W ramach typu projektu: **Porządkowanie gospodarki wodno-kanalizacyjnej** wsparcie ukierunkowane zostanie na inwestycje związane z budową, przebudową, modernizacją i rozbudową oczyszczalni ścieków komunalnych oraz sieci kanalizacyjnej wraz z oddzielną kanalizacją deszczową w celu osiągnięcia wymaganego prawem, pożądanego poziomu oczyszczania ścieków oraz wyposażenia w zbiorcze systemy kanalizacyjne. Mając na uwadze hierarchię postępowania z odpadami oraz założenia gospodarki o obiegu zamkniętym, priorytetem w zakresie osadów ściekowych będzie zapobieganie lub znaczne ograniczanie ich powstawania. W przypadku osadów, których powstania nie da się uniknąć, priorytetem będzie ograniczenie ich składowania i efektywne oraz zrównoważone zagospodarowanie, mające na celu stwarzanie warunków i mechanizmów sprzyjających rozwiązywaniu narastającego problemu ich zagospodarowywania. Zastosowanie nowoczesnych technologii czy zwiększenie przepustowości systemu, przyczyni się do kontrolowanego zrzutu ścieków, likwidacji nieszczelnych zbiorników asenizacyjnych oraz wpłynie na lepszy stan wód i gleb na Mazowszu. Dopuszczone będzie również włączenie do projektu rozbudowy systemów wodociągowych (budowa nowych sieci wodociągowych, nowych stacji ujęć i uzdatniania wody), także działania związane z poprawą systemów zaopatrzenia, dystrybucji i magazynowania wody. Działania będą mogły stanowić element uzupełniający projektów dotyczących gospodarki ściekowej oraz samodzielne projekty, gdy zapewniona zostanie gospodarka ściekowa zgodna z przepisami krajowymi i unijnymi na danym obszarze. Dofinansowanie na tę część będzie limitowana i będzie wynosić 25%.
W ramach typu projektu: **Zarządzanie efektywnymi, inteligentnymi sieciami wodociągowymi** za priorytetowe uznaje się finansowanie operacji dotyczących zwiększenia efektywności dostaw wody, rozwój systemów ujęć, uzdatniania, zaopatrzenia, dystrybuowania i magazynowania wody. W zakresie projektów związanych z gospodarką wodną realizowane będą przedsięwzięcia wpisujące się w priorytety i zalecenia wynikające z Dyrektywy 2020/2184 – w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Dokumentem strategicznym, wdrażającym powyższą Dyrektywę i sprawdzającym stopień spełnienia wymogów jest PPJiOSW. W związku z rosnącymi deficytami wody na Mazowszu, ważna jest zrównoważona gospodarka wodna, eliminacja awaryjności sieci wodociągowej i strat wody z powodu wycieków, kradzieży i błędów opomiarowania. Konieczność kierunkowania działań jest związana z jak najbardziej efektywnym wykorzystywaniem zasobów

wodnych, wprowadzaniem systemów monitorowania sieci wodociągowej, modernizacją systemów monitoringu jakości i ilości pobieranej oraz uzdatnianej wody. W konsekwencji zrealizowane działania doprowadzą do zasobooszczędności i zmniejszenia strat wody w systemie zaopatrywania ludności w wodę oraz ograniczą zużycie zasobów wodnych w WM.
Jako element uzupełniający dla powyższych operacji realizowane będą działania informacyjno-edukacyjne z zakresu prawidłowego gospodarowania zasobami wodnymi, oszczędności wody oraz zagrożeń jakie niesie za sobą niewłaściwe postępowanie z nieczystościami i zrzutem ścieków w miejscach do tego nieprzeznaczonych. Przekazywana wiedza będzie promowała w społeczeństwie ekologiczne postawy i prawidłowe zachowania dla stworzenia warunków do korzystania z infrastruktury i zasobów natury bez szkody dla środowiska.

Z uwagi na charakter planowanych działań oraz typ beneficjenta formą wsparcia będzie dotacja. Nie przewiduje się wykorzystania IF ze względu na nieopłacalność i nierentowność realizowanych projektów. Preferowane jest wsparcie z wykorzystaniem form bezzwrotnych ze względu na swój usługowy charakter. Przedsięwzięcia nie generują zysków, mają na celu poprawę dostępu do usług i realizację określonych celów polityki. Projekty obarczone są wysokim ryzykiem inwestycyjnym, mają na celu interes społeczny i gospodarczy, efektywność i skuteczność zarządzania środkami publicznymi, wypełnienie ustawowych obowiązków nałożonych na gminy. Forma dotacji będzie stanowić efekt zachęty i zapewnieni właściwe zarządzanie i gospodarowanie mieniem.

Główne grupy docelowe

- mieszkańcy, przedsiębiorstwa i JST z WM.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji
Działanie będzie miało wpływ na poprawę warunków życia oraz zdrowia mieszkańców, a tym samym pośrednio ograniczy zjawisko wykluczenia społecznego, nierówność społeczno-ekonomiczną i w niektórych przypadkach ubóstwo bytowe, na które w szczególności narażone są osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, rodzice samotnie wychowujący dzieci i prowadzący samodzielne gospodarstwa domowe. Nastąpi to poprzez poprawę warunków dla zaspokajania podstawowych potrzeb tj.: dostęp do lepszej jakości wody pitnej, dostęp do systemu odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz dzięki wsparciu inwestycji, których celem jest ograniczenie strat wody oraz awaryjności systemów oraz dzięki kampaniom podnoszących świadomość mieszkańców/instytucji/przedsiębiorstw w zakresie oszczędzania wody.
Pozytywny wpływ na zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami będzie mieć kryterium dostępu warunkujące otrzymanie dofinansowania. Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych
Planowane interwencje będą realizowane na obszarze całego WM z uwzględnieniem podziału na RMR oraz RWS. Preferencje otrzymać mogą projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją.
Przewiduje się preferencje dla przedsięwzięć w ramach MSIT lub wynikających z GPR.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

WM podejmuje współpracę w ramach Programu Interreg: Europa, Europa Środkowa oraz Region Morza Bałtyckiego. Działania podejmowane w ramach CS 2(v) są spójne z założeniami SUERMB i w sposób pośredni wpisują się w cel i obszar wsparcia przewidziany w SUERMB – ograniczanie zrzutów substancji biogennych. Regionami partnerskimi z którymi WM ma podpisane porozumienia o współpracy w obszarze ochrony środowiska to regiony z takich krajów UE jak: Belgia, Niemcy, Chorwacja, Finlandia, Słowacja oraz spoza UE Ukraina. WM przewiduje również poszukiwanie nowych partnerów oraz wzajemne konsultacje i zacieśnianie współpracy z obecnymi partnerami w celu wymiany wiedzy, doświadczeń oraz dobrych praktyk, a także zachęcanie regionalnych partnerów do merytorycznej współpracy w zakresie kontroli ścieków i ich oczyszczania oraz poprawy jakości wody pitnej, monitoringu i eliminowania strat wody. WM uczestniczy w programach Europejskiej Współpracy Terytorialnej – INTERREG, w programie międzyregionalnym: Interreg Europa, w programach transnarodowych: Interreg Europa Środkowa i Interreg Region Morza Bałtyckiego oraz w programie transgranicznym Interreg NEXT Polska – Ukraina 2021-2027. WM może czerpać założenia i inspiracje do udoskonalenia instrumentów polityki regionalnej z projektów realizowanych przez WM oraz przez inne podmioty z województwa mazowieckiego występując w roli partnera stowarzyszonego. Wyniki zrealizowanych projektów mogą stanowić istotne źródło do kształtowania strategii regionalnych w nowej perspektywie finansowej. Projekty uczestników i podmiotów zaangażowanych we współpracę międzyregionalną lub międzynarodową będą dodatkowo premiowane.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.2.4.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	2(v)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO030	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci wodociągowych w ramach zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	km	0	9
II	2(v)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO031	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci kanalizacyjnych w ramach zbiorowych systemów odprowadzania ścieków	km	0	21
II	2(v)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO032	Wydajność nowo wybudowanych lub zmodernizowanych oczyszczalni ścieków	RLM	0	20 000
II	2(v)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO030	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci wodociągowych w ramach zbiorowych systemów zaopatrzenia w wodę	km	0	30
II	2(v)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO031	Długość nowych lub zmodernizowanych sieci kanalizacyjnych w ramach zbiorowych systemów odprowadzania ścieków	km	0	44
II	2(v)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO032	Wydajność nowo wybudowanych lub zmodernizowanych oczyszczalni ścieków	RLM	0	28 000

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II	2(v)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR042	Ludność przyłączona do zbiorowych systemów oczyszczania ścieków co najmniej II stopnia	osoby	0	2021	550	SL2021	nie dotyczy
II	2(v)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR042	Ludność przyłączona do zbiorowych systemów oczyszczania ścieków co najmniej II stopnia	osoby	0	2021	1 300	SL2021	nie dotyczy

2.1.2.4.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(v)	062. Dostarczanie wody do spożycia przez ludzi (infrastruktura do celów ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji, działania na rzecz efektywności, zaopatrzenie w wodę do spożycia)	2 750 000
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(v)	063. Dostarczanie wody do spożycia przez ludzi (infrastruktura do celów ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji, działania na rzecz efektywności, zaopatrzenie w wodę do spożycia) zgodne z kryteriami efektywności	750 000
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(v)	065. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	7 200 000
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(v)	066. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków zgodne z kryteriami efektywności energetycznej	2 500 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(v)	062. Dostarczanie wody do spożycia przez ludzi (infrastruktura do celów ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji, działania na rzecz efektywności, zaopatrzenie w wodę do spożycia)	12 750 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(v)	063. Dostarczanie wody do spożycia przez ludzi (infrastruktura do celów ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji, działania na rzecz efektywności, zaopatrzenie w wodę do spożycia) zgodne z kryteriami efektywności	25 500 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(v)	065. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	14 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(v)	066. Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków zgodne z kryteriami efektywności energetycznej	14 020 000
II	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte razem**	**2(v)**		**13 200 000**
II	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte razem**	**2(v)**		**66 270 000**
II	**EFRR**	**ogółem**	**2(v)**		**79 470 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(v)	01. Dotacja	13 200 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(v)	01. Dotacja	66 270 000

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(v)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	13 200 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(v)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	66 270 000

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(v)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	13 200 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(v)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	66 270 000

2.1.2.5. Cel szczegółowy 2(vi) wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej

2.1.2.5.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Planowane są następujące typy projektów:

- **Gospodarka odpadami zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami,**
- **Transformacja przedsiębiorstw w kierunku GOZ,**
- **Zagospodarowanie odpadów niebezpiecznych.**

Rodzaje działań zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH. Charakter działań wskazuje, że nie będą miały negatywnego wpływu na środowisko. W zakresie gospodarki odpadami konieczne jest podjęcie działań zmierzających do ochrony środowiska oraz przeprowadzenie kluczowych inwestycji wynikających z tzw. ramowej dyrektywy o odpadach (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy, Dz. U. UE L 312 z dnia 22 listopada 2008 r.) oraz tzw. dyrektywy składowiskowej (Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów).

W ramach typu projektu: **Gospodarka odpadami zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami,** za priorytetowe uważa się finansowanie działań ujętych w Planie inwestycyjnym PGO WM, KPGO oraz inwestycje w recykling nieobjęte PI PGO WM. Wsparciem objęte będą przede wszystkim instalacje do recyklingu, w tym recyklingu organicznego, instalacje do odzysku i przetwarzania odpadów. Planowane są również inwestycje w instalacje doczyszczające do przetwarzania odpadów mające na celu zwiększenie stopnia odzysku surowców dobrej jakości. Instalacje te, będą dopuszczone w ograniczonym zakresie, pod warunkiem wykazania wzrostu odzysku surowców oraz zapewnienia wysokiej jakości produktu na końcu procesu. Dofinansowane inwestycje pozwolą instalacjom MBP wykorzystać swój potencjał i poprawić jakość:

- doczyszczania odpadów selektywnie zebranych (w celu zwiększenia odzysku surowcowego i poziomów recyklingu) oraz
- przetwarzania odpadów zielonych i bioodpadów.

Usprawnianie funkcjonowania instalacji i unowocześnianie wykorzystywanych technologii, pozwoli wykorzystać potencjał już funkcjonujących instalacji. Inne metody odzysku, recyklingu oraz inwestycje związane z powtórnym wykorzystaniem odpadów (w tym osadów ściekowych) będą służyć realizacji hierarchii postępowania z odpadami i transformacji w kierunku GOZ. Wspierane będą również inwestycje zmierzające do zapobiegania powstawania odpadów. Selektywna zbiórka stanowi ważny etap dochodzenia do gospodarki obiegu zamkniętego w WM. Inwestycje pozwolą otworzyć rynki zbytu dla surowców wtórnych i produktów używanych. W ramach tego typu projektu będzie możliwe wdrożenie monitoringu i kontroli procesu segregacji oraz odbioru odpadów u źródła, co zwłaszcza w zabudowie wielorodzinnej umożliwi skuteczne zarządzanie odpadem jako zasobem. Systemy indywidualnej segregacji odpadów, instrumenty służące selektywnej zbiórce odpadów w miejscu ich wytworzenia, infrastruktura związana z systemem kaucyjnym będą stanowić rozwiązania prowadzące do zwiększenia potencjału poziomu recyklingu i odzysku.

Finansowane będą działania umożliwiające mieszkańcom łatwy dostęp do Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych, takie jak budowa minimum jednego PSZOK w każdej gminie, rozbudowa i modernizacja już istniejących np.: o punkty napraw, punkty ponownego użycia, ogródki kompostownikowe, działania przeciwdziałające marnotrawieniu żywności itp.

Równie ważna w obszarze gospodarki odpadami będzie realizacja działań informacyjno-edukacyjnych z zakresu prawidłowego postępowania z odpadami, odpowiedzialnego ich wytwarzania, zapobiegania powstawaniu odpadów, recyklingu i odzysku. Działania te będą stanowiły komponent projektów infrastrukturalnych. Najszybciej i najskuteczniej do największej liczby mieszkańców można dotrzeć z poziomu lokalnego, dlatego dofinansowaniem, objęte zostaną akcje informacyjno-promocyjne samorządów różnych szczebli, które stanowić będą element projektu mający wpływ na zmianę świadomości mieszkańców Mazowsza.

W ramach typu projektu: **Transformacja przedsiębiorstw w kierunku GOZ** wspierane będą projekty dotyczące zaabsorbowania nowych technologii. Interwencja realizowana będzie w dwóch etapach:

- przygotowawczym (przedinwestycyjnym) związanym z pracami koncepcyjnymi i eko-projektowaniem produktów oraz niezbędnymi zmianami w procesach produkcyjnych/usługowych, profesjonalnym wsparciem doradczo-szkoleniowym oraz audytami środowiskowymi i analizami techniczno-ekonomicznymi;
- wdrożeniowym (inwestycyjnym), związanym z wprowadzeniem zmian w procesach technologicznych w przypadku potwierdzenia efektywności planowanych działań.

Racjonalizacja wykorzystania zasobów będzie oparta głównie na technologiach przyjaznych środowisku, związanych z wtórnym wykorzystaniem odpadów i produktów ubocznych, eliminowaniem tworzyw sztucznych, zamykaniem obiegu, przechodzeniem z modelu liniowego na cyrkularny. Wsparcie techniczne i edukacja zachęcać będą przedsiębiorców do przejścia na model GOZ, a ukierunkowanie działań w przedsiębiorstwach ograniczy zużycie zasobów w całym cyklu życia produktów wpływając pozytywnie i zasobooszczędnie na środowisko.
W obliczu zagrożeń epidemicznych i związanych z tym wzrostem masy odpadów niebezpiecznych, w tym w szczególności medycznych, wsparciem zostaną również objęte instalacje do zagospodarowywania i unieszkodliwiania tych odpadów w ramach typu projektu **Zagospodarowanie odpadów niebezpiecznych**. Warunkiem wsparcia będzie przedłożona analiza ekonomiczna uzasadniająca potrzeby i uwzględniająca koszty utrzymania i amortyzacji.

Z uwagi na charakter planowanych działań oraz typ beneficjenta formą wsparcia jest dotacja. Nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych ze względu na nieopłacalność realizowanych projektów. Preferowane jest wsparcie z wykorzystaniem form bezzwrotnych ze względu na swój usługowy charakter. Przedsięwzięcia nie generują szybkich zysków, mają na celu poprawę dostępu do usług i realizację określonych celów polityki. Projekty obarczone są wysokim ryzykiem inwestycyjnym, mają na celu przede wszystkim interes społeczny i gospodarczy, efektywność i skuteczność zarządzania środkami publicznymi, wypełnienie ustawowych obowiązków nałożonych na gminy. Forma dotacji będzie stanowić efekt zachęty i zapewnieni właściwe zarzadzanie i gospodarowanie mieniem. Formą wsparcia w projektach z zakresu Transformacji przedsiębiorstw w kierunku GOZ będzie również dotacja, ponieważ będą to projekty trudne, złożone , obarczone wysokim ryzykiem i dłuższym okresem zwrotu z inwestycji. Z uwagi na znaczenie takich projektów i niechęć przedsiębiorców przed podjęciem ryzyka dotacja będzie stanowić zachętę.. Planowane wsparcie nie będzie skierowane na inwestycje, które charakteryzują się dużym potencjałem rynkowym, wysoką efektywnością kosztową i stosunkowo szybkim okresem zwrotu.

Główne grupy docelowe

- mieszkańcy, JST i przedsiębiorstwa z WM.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji
Działanie przyczyni się do poprawy sytuacji osób wykluczonych oraz znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej, w tym osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, rodziców samotnie wychowujących dzieci, prowadzących samodzielne gospodarstwa domowe, Działania będą sprzyjać rozwojowi podstawowych potrzeb bytowych i inwestycyjnych, na poprawie warunków życia i zdrowia mieszkańców oraz przełożą się na wzrost efektywności przedsiębiorców i zmniejszanie powstawania odpadów w gospodarstwach domowych. Zapobieganie powstawania odpadów, zawracanie odpadu już jako zasobu do obiegu będzie możliwe poprzez działania informacyjno-edukacyjne dotyczące sposobów zapobiegania powstawaniu odpadów, a także zasad ich segregacji oraz działania informacyjno-promocyjne dot. gospodarki o obiegu zamkniętym. Działania te zwiększą świadomość w zakresie zrównoważonej konsumpcji i przyczynią się pośrednio do zmniejszenia ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego, nierówności społeczno-ekonomicznej i ubóstwa bytowego.
Pozytywny wpływ na zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami będzie kryterium dostępu warunkującym otrzymanie dofinansowania. Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie

projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Planowane interwencje będą realizowane na obszarze całego WM z uwzględnieniem podziału na RMR oraz RWS. Preferencje mogą otrzymać projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją.
Przewiduje się/preferencje dla przedsięwzięć w ramach MSIT lub wynikających z GPR.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

WM podejmuje współpracę w ramach programu Interreg: Europa, Europa Środkowa oraz Region Morza Bałtyckiego. Działania podejmowane w ramach CS 2(vi) są spójne z założeniami SUERMB i w sposób pośredni wpisują się w cel i obszar wsparcia przewidziany w SUERMB – ograniczanie stosowania i oddziaływania substancji niebezpiecznych. Regionami partnerskimi z którymi WM ma podpisane porozumienia o współpracy w obszarze gospodarki odpadami to regiony z takich krajów UE jak: Szwecja, Francja i Włochy. WM przewiduje również poszukiwanie nowych partnerów oraz wzajemne konsultacje i zacieśnianie współpracy z obecnymi partnerami w celu wymiany wiedzy, doświadczeń oraz dobrych praktyk, a także zachęcanie regionalnych partnerów do merytorycznej współpracy w zakresie zapobieganie powstawaniu odpadów, przygotowywanie do ponownego użycia, recyklingu, odzysku oraz zamykania obiegów w przemyśle (transformacja GOZ). WM uczestniczy w programach Europejskiej Współpracy Terytorialnej – INTERREG, w programie międzyregionalnym: Interreg Europa, w programach transnarodowych: Interreg Europa Środkowa i Interreg Region Morza Bałtyckiego oraz w programie transgranicznym Interreg NEXT Polska – Ukraina 2021-2027. WM może czerpać założenia i inspiracje do udoskonalenia instrumentów polityki regionalnej z projektów realizowanych przez WM oraz przez inne podmioty z województwa mazowieckiego występując w roli partnera stowarzyszonego. Wyniki zrealizowanych projektów mogą stanowić istotne źródło do kształtowania strategii regionalnych w nowej perspektywie finansowej. Projekty uczestników i podmiotów zaangażowanych we współpracę międzyregionalną lub międzynarodową będą dodatkowo premiowane.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.2.5.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	2(vi)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO001	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	szt.	0	3
II	2(vi)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO002	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji	szt.	0	3
II	2(vi)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO034	Dodatkowe zdolności w zakresie recyklingu odpadów	tony/rok	0	7 040
II	2(vi)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO107	Inwestycje w obiekty do selektywnego zbierania odpadów	EUR	708 000	7 080 200
II	2(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO001	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	szt.	1	4
II	2(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO002	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji	szt.	1	4
II	2(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO034	Dodatkowe zdolności w zakresie recyklingu odpadów	tony/rok	0	7 400
II	2(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO107	Inwestycje w obiekty do selektywnego zbierania odpadów	EUR	980 000	8 511 300

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II	2(vi)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR047	Odpady poddane recyklingowi	tony/rok	0	2021	1 760	SL2021	nie dotyczy
II	2(vi)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR103	Odpady zbierane selektywnie	tony/rok	0	2021	15 600	SL2021	nie dotyczy
II	2(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR047	Odpady poddane recyklingowi	tony/rok	0	2021	1 850	SL2021	nie dotyczy
II	2(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR103	Odpady zbierane selektywnie	tony/rok	0	2021	18 400	SL2021	nie dotyczy

2.1.2.5.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(vi)	067. Gospodarowanie odpadami z gospodarstw domowych: działania w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, ich minimalizacji, segregacji, ponownego użycia, recyklingu	5 057 321
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(vi)	069. Gospodarowanie odpadami przemysłowymi i handlowymi: działania w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, ich minimalizacji, segregacji, ponownego użycia, recyklingu	1 500 000
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(vi)	072. Wykorzystanie materiałów pochodzących z recyklingu jako surowców zgodnie z kryteriami efektywności	1 500 000
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(vi)	075. Wsparcie ekologicznych procesów produkcyjnych oraz efektywnego wykorzystywania zasobów w MŚP	5 000 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(vi)	067. Gospodarowanie odpadami z gospodarstw domowych: działania w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, ich minimalizacji, segregacji, ponownego użycia, recyklingu	10 335 105
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(vi)	069. Gospodarowanie odpadami przemysłowymi i handlowymi: działania w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, ich minimalizacji, segregacji, ponownego użycia, recyklingu	2 500 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(vi)	070. Gospodarowanie odpadami przemysłowymi i handlowymi: odpady resztkowe i niebezpieczne	2 446 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(vi)	072. Wykorzystanie materiałów pochodzących z recyklingu jako surowców zgodnie z kryteriami efektywności	2 500 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(vi)	075. Wsparcie ekologicznych procesów produkcyjnych oraz efektywnego wykorzystywania zasobów w MŚP	10 000 000
II	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte razem**	**2(vi)**		**13 057 321**

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte razem**	**2(vi)**		**27 781 105**
II	**EFRR**	**ogółem**	**2(vi)**		**40 838 426**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(vi)	01. Dotacja	13 057 321
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(vi)	01. Dotacja	27 781 105

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(vi)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	13 057 321
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(vi)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	27 781 105

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(vi)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	13 057 321
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(vi)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	27 781 105

2.1.2.6. Cel szczegółowy 2(vii) wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia

2.1.2.6.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Planowane są następujące typy projektów:

- **Aktualizacja planów ochrony parków krajobrazowych,**
- **Ochrona różnorodności biologicznej poprzez realizację planów ochrony parków krajobrazowych,**
- **Ochrona różnorodności biologicznej i rodzimych gatunków roślinnych i zwierzęcych na terenach miejskich i pozamiejskich,**
- **Usuwanie miejsc nielegalnego nagromadzenia odpadów.**

Rodzaje działań zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH. Charakter działań wskazuje, że nie będą miały negatywnego wpływu na środowisko. Zgodnie z dokumentami strategicznymi i zidentyfikowanymi potrzebami WM konieczne jest umocnienie systemu ochrony przyrody, w tym usprawnienie zarządzania siecią Natura 2000. Wspierane będą działania wynikające z dokumentów o charakterze strategicznym, w szczególności z USB 2030 i PAF. Kontynuacja procesu planowania zadań ochronnych i tworzenia planów ochrony dla wymagających tego form ochrony przyrody wiązać się będzie m.in. z aktualizacją planów ochrony parków krajobrazowych oraz realizacją założonych w planach celów, dotyczących ochrony przyrody.

W ramach typu projektu: **Aktualizacja planów ochrony parków krajobrazowych** wsparciem będą objęte prace nad dokumentami planistycznymi. Aktualizacja dokumentu poprzedzona będzie opracowaniem stanu i koncepcji ochrony zasobów, wskazaniem zadań ochronnych, ich zakresu i lokalizacji. Zakres prac będzie obejmował również zebranie niezbędnego materiału i opracowań oraz wykonanie szeregu ekspertyz związanych z inwentaryzacją zasobów. Dokonanie identyfikacji zagrożeń i zagadnień problemowych, scharakteryzowanie oceny uwarunkowań społecznych i gospodarczych, a także analiza skuteczności dotychczasowych sposobów ochrony, to działania niezbędne do przygotowania aktualizacji planów. Priorytetem będą plany działań ochronnych dla obszarów Natura 2000.

W ramach typu projektu: **Ochrona różnorodności biologicznej poprzez realizację planów ochrony parków krajobrazowych** wdrażane będą plany ochrony parków krajobrazowych. Finansowane będą działania skierowane na: ochronę zasobów przyrodniczych, kontynuowanie wsparcia ochrony wybranych gatunków i siedlisk, przede wszystkim w parkach krajobrazowych i ich otulinach, w rezerwatach przyrody, na obszarach Natura 2000 oraz innych formach ochrony przyrody. Priorytetem będzie wdrożenie działań zawartych w planach zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000. Realizacja planów ochrony obejmować będzie również tworzenie centrów bioróżnorodności i edukacji ekologicznej, wykonywanie zabiegów ochrony czynnej siedlisk przyrodniczych i gatunków objętych ochroną oraz inwentaryzację i monitoring obszarów chronionych, w celu zachowania i zwiększenia różnorodności biologicznej. Działania będą miały na celu odtwarzanie ekosystemów, w tym ekosystemów podmokłych, siedlisk wodnych (mokradła, torfowiska, łęgi, moczary, łąki i pastwiska). Interwencje związane będą również z udostępnianiem parków dla celów rekreacyjnych, edukacyjnych i wypoczynkowych. Infrastruktura turystyczna będzie uwzględniała zmniejszanie negatywnego oddziaływania na zasoby przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe. Inwestycje mające na celu ograniczenie antropopresji urbanistycznej i promowanie zrównoważonego rozwoju turystyki na obszarach cennych przyrodniczo, będą służyły ochronie środowiska naturalnego, poprzez ukierunkowanie ruchu turystycznego oraz zapewnienie ograniczenia degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach przemieszczania się i wypoczynku osób zwiedzających. Inwestycje, które nie przyczyniają się bezpośrednio do ochrony, odbudowy i zrównoważonego zarządzania obszarami chronionymi, takie jak parkingi i drogi dojazdowe, nie będą kwalifikowalne, chyba że potrzeba ich budowy wynika z zapisów planu ochrony dla danego obszaru chronionego lub z konieczności ograniczenia presji ze strony ruchu turystycznego na ten obszar i uzyskano potwierdzenie organu

sprawującego nadzór nad obszarem. Ww. wydatki będą stanowić wyłącznie element projektu i będą ograniczone do 20%.
W ramach typu projektu: **Ochrona różnorodności biologicznej i rodzimych gatunków roślinnych i zwierzęcych na terenach miejskich i pozamiejskich,** w tym w szczególności na obszarach Natura 2000, priorytetowe działania będą prowadzić do przywracania utraconej różnorodności biologicznej, tworzyć centra ochrony rodzimych gatunków roślinnych i zwierzęcych na obszarach miejskich i pozamiejskich, tworzyć warunki rozwoju i rozmnażania dla fauny i flory (arboreta, parki miejskie, ogrody botaniczne, eko-parki, ośrodki rehabilitacji, banki genowe). Główne cele jakie będą realizowane to zapewnienie warunków do wzrostu liczebności populacji rzadkich, ginących, zagrożonych i innych cennych przyrodniczo gatunków oraz ograniczenie rozprzestrzeniania się populacji gatunków obcego geograficznie pochodzenia, w tym roślin inwazyjnych, szczególnie zagrażających gatunkom rodzimym. Planowane są również takie działania jak zakładanie łąk kwietnych, stanowiących pokarm dla naturalnych zapylaczy czy zazielenianie prowadzące do odtworzenia różnorodności biologicznej odmian drzew, krzewów, roślinności, która naturalnie występuje na Mazowszu, odmian przystosowanych do warunków lokalnych, a jednocześnie asymilujących duże ilości CO2. Wsparcie zielonej infrastruktury stanowiącej sieć wysokiej jakości naturalnych i seminaturalnych obszarów, będzie planowana, projektowana i zarządzana, w celu dostarczenia szerokiego wachlarza usług ekosystemowych oraz ochrony różnorodności biologicznej.
W celu skutecznej ochrony przyrody realizowane będą, jako element uzupełniający dla powyższych operacji, kampanie edukacyjno-informacyjne. Kształtowanie świadomości ekologicznej, przekazywanie wiedzy i promowanie w społeczeństwie ekologicznych postaw i zachowań oraz tworzenie warunków do aktywnego korzystania z jej zasobów, bez szkody dla środowiska jest niezbędne do osiągnięcia zamierzonych celów w tym obszarze.
Wsparcie dla projektów infrastrukturalnych, które nie są związane bezpośrednio z ochroną gatunków i siedlisk (tj. centra bioróżnorodności i infrastruktura związana z kanalizacją ruchu turystycznego), wyniesie maksymalnie 30% alokacji na ten cel.
W ramach typu projektu: **Usuwanie miejsc nielegalnego nagromadzenia odpadów** wsparcie obejmie likwidację tzw. „dzikich wysypisk" oraz zagospodarowanie terenu zdegradowanego poprzez usuwanie zagrożenia ze strony porzuconych, niewłaściwie składowanych lub magazynowanych odpadów, rekultywację i remediację zanieczyszczonego terenu. Celem działania będzie przywrócenie wartości użytkowej terenu, w szczególności funkcjonalności przyrodniczej i potencjału rozwojowego. Wsparcie będzie udzielane na inwestycje, które mają zapewnić ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego i będą prowadzić m.in. do odtworzenia lub rozwoju nowych terenów zielonych, zielonej infrastruktury, a także terenów spełniających funkcje przyrodnicze, społeczne czy publiczne. Wsparcie może być udzielone w przypadkach, gdy podmiot odpowiedzialny za degradację terenu czy też nielegalne składowanie odpadów nie może być zidentyfikowany lub nie może zostać obarczony odpowiedzialnością za sfinansowanie remediacji lub rekultywacji zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci".
Z uwagi na charakter planowanych działań oraz typ beneficjenta formą wsparcia będzie dotacja. Nie przewiduje się wykorzystania instrumentów finansowych ze względu na nieopłacalność i nierentowność realizowanych projektów. Preferowane jest wsparcie z wykorzystaniem form bezzwrotnych ze względu na swój usługowy charakter. Przedsięwzięcia nie generują zysków, mają na celu poprawę dostępu do usług i realizację określonych celów polityki. Projekty obarczone są wysokim ryzykiem inwestycyjnym, mają na celu interes przyrodniczy i społeczny. Forma dotacji będzie stanowić efekt zachęty dla inwestycji realizowanych w celu poprawy stanu środowiska naturalnego, jego ochrony i zachowania walorów środowiskowych.

Główne grupy docelowe

- mieszkańcy i instytucje z WM, JST oraz odwiedzający turyści.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zazielenianie oraz poprawa funkcjonowania ekosystemów wraz z działaniami z zakresu edukacji ekologicznej wpłyną pozytywnie na środowisko, zdrowie i długość życia mieszkańców, będą sprzyjać

tworzeniu zielonych miejsc, bezpiecznych i ogólnie dostępnych dla mieszkańców, a także sprzyjać tworzeniu przestrzeni publicznej zachowującej funkcje przyrodnicze i poprawiających jakość życia. Zastosowany standard dostępności: architektoniczny, cyfrowy, informacyjno-promocyjny i szkoleniowy będzie odpowiadał na potrzeby wszystkich grup odbiorców w tym osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, z ograniczoną możliwością poruszania się, opiekunów z dziećmi czy osobami zależnymi. Równe traktowanie oraz przejrzystość zasad będzie się wyrażać w jednakowym dostępie do m.in. informacji, usług i infrastruktury Pozytywny wpływ na zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami będzie kryterium dostępu warunkującym otrzymanie dofinansowania. Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 rozporządzenia ogólnego, wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Planowane interwencje będą realizowane na obszarze całego WM z uwzględnieniem podziału na RMR oraz RWS. Preferencje mogą otrzymać projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją.
Przewiduje się preferencje dla przedsięwzięć w ramach MSIT lub wynikających z GPR.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

WM podejmuje współpracę w ramach programu Interreg: Europa, Europa Środkowa oraz Region Morza Bałtyckiego Działania podejmowane w ramach CS 2(vii) są spójne z założeniami SUERMB i w sposób pośredni wpisują się w ograniczanie stosowania i oddziaływania substancji niebezpiecznych oraz obszar tematyczny związany z ochroną różnorodności biologicznej. Regionami partnerskimi z którymi WM ma podpisane porozumienia o współpracy w obszarze ochrony środowiska to regiony z takich krajów UE jak: Belgia, Niemcy, Chorwacja, Finlandia, Słowacja oraz spoza UE Ukraina, natomiast w obszarze gospodarki odpadami to regiony z takich krajów UE jak: Szwecja, Francja i Włochy. WM przewiduje również poszukiwanie nowych partnerów oraz wzajemne konsultacje i zacieśnianie współpracy z obecnymi partnerami w celu wymiany wiedzy, doświadczeń oraz dobrych praktyk, a także zachęcanie regionalnych partnerów do merytorycznej współpracy w zakresie odtworzenia różnorodności biologicznej. WM uczestniczy w programach Europejskiej Współpracy Terytorialnej – INTERREG, w programie międzyregionalnym: Interreg Europa, w programach transnarodowych: Interreg Europa Środkowa i Interreg Region Morza Bałtyckiego oraz w programie transgranicznym Interreg NEXT Polska – Ukraina 2021-2027. WM może czerpać założenia i inspiracje do udoskonalenia instrumentów polityki regionalnej z projektów realizowanych przez WM oraz przez inne podmioty z województwa mazowieckiego występując w roli partnera stowarzyszonego. Wyniki zrealizowanych projektów mogą stanowić istotne źródło do kształtowania strategii regionalnych w nowej perspektywie finansowej. Projekty uczestników i podmiotów zaangażowanych we współpracę międzyregionalną lub międzynarodową będą dodatkowo premiowane.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.2.6.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
II	2(vii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO036	Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu	ha	0	6
II	2(vii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO036	Zielona infrastruktura objęta wsparciem do celów innych niż przystosowanie się do zmian klimatu	ha	0	13

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
II	2(vii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR095	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	osoby	0	2021	29 000	SL2021	nie dotyczy
II	2(vii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR095	Ludność mająca dostęp do nowej lub udoskonalonej zielonej infrastruktury	osoby	0	2021	62 000	SL2021	nie dotyczy

2.1.2.6.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(vii)	073. Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów	200 000
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(vii)	074. Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów zgodnie z kryteriami efektywności	200 000
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(vii)	078. Ochrona, regeneracja i zrównoważone wykorzystanie obszarów Natura 2000	1 830 000
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(vii)	079. Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, dziedzictwo naturalne i zasoby naturalne, zielona i niebieska infrastruktura	4 170 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(vii)	073. Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów	625 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(vii)	074. Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów zgodnie z kryteriami efektywności	1 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(vii)	078. Ochrona, regeneracja i zrównoważone wykorzystanie obszarów Natura 2000	6 400 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(vii)	079. Ochrona przyrody i różnorodności biologicznej, dziedzictwo naturalne i zasoby naturalne, zielona i niebieska infrastruktura	10 884 000
II	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte razem**	**2(vii)**		**6 400 000**
II	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte razem**	**2(vii)**		**17 910 000**
II	**EFRR**	**ogółem**	**2(vii)**		**24 310 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(vii)	01. Dotacja	6 400 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(vii)	01. Dotacja	17 910 000

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(vii)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	6 400 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(vii)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	17 910 000

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
II	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(vii)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	6 400 000
II	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(vii)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	17 910 000

2.1.3. Priorytet III – Fundusze Europejskie na rozwój mobilności miejskiej na Mazowszu

2.1.3.1. Cel szczegółowy 2(viii) wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej

2.1.3.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Planowane są następujące typy projektów:

- **Infrastruktura rowerowa i piesza,**
- **Ekologiczny i konkurencyjny transport publiczny,**
- **Budowa i przebudowa infrastruktury transportu publicznego,**
- **Przygotowanie i aktualizacja planów zrównoważonej mobilności miejskiej.**

Realizacja celu szczegółowego nastąpi w zgodzie z celami dotyczącymi zrównoważonego rozwoju oraz uwzględnieniem zasady nie czyń poważnych szkód (DNSH).

Infrastruktura rowerowa i piesza to typ projektu skierowany na wsparcie niezmotoryzowanego transportu indywidualnego w obrębie miast i ich obszarów funkcjonalnych. Wspierana będzie infrastruktura niezbędna do korzystania z form indywidualnej mobilności aktywnej, w tym ruchu pieszego i rowerowego.

W ramach typu projektu: **Ekologiczny i konkurencyjny transport publiczny**, wsparcie będzie skierowane na finansowanie przedsięwzięć dotyczących zakupu niskoemisyjnego i zeroemisyjnego taboru autobusowego, rozbudowy infrastruktury paliw o punkty ładowania pojazdów elektrycznych i stacji tankowania pojazdów wodorowych (dotyczy pojazdów transportu publicznego oraz samochodów prywatnych). Wspierana będzie infrastruktura niezbędna do korzystania z komplementarnych form transportu, tj. transportu bezemisyjnego komplementarnego w stosunku do autobusowego transportu publicznego np.: carsharing oparty o pojazdy elektryczne. Tabor kołowy powinien spełniać wymogi "ekologicznie czystych pojazdów" w rozumieniu dyrektywy 2019/1161 zmieniającej dyrektywę 2009/33/WE w sprawie promowania ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów transportu drogowego, przy czym zakup taboru innego niż bezemisyjny będzie możliwy tylko w przypadku, gdy zakup taboru bezemisyjnego nie będzie uzasadniony z przyczyn eksploatacyjnych lub technicznych.

W ramach typu projektu: **Budowa i przebudowa infrastruktury transportu publicznego** wspierana będzie budowa i przebudowa infrastruktury przystankowej wraz z wyposażeniem, infrastruktura niezbędna dla eksploatacji, utrzymania i obsługi taboru transportu publicznego wraz z niezbędnymi urządzeniami, budowa i przebudowa węzłów przesiadkowych, w tym obiektów P&R, a także systemów cyfrowych dla transportu publicznego i bezemisyjnej mobilności, w tym szczególnie w zakresie integracji taryfowej i wdrożenia koncepcji „Mobilność jako usługa” (MaaS). Preferowane wsparcie otrzymują projekty powiązane z wprowadzaniem integracji taryfowej oraz wdrażaniem MaaS. W przypadku obiektów P&R wspierane będą jedynie obiekty położone z dala od centrów miast i jedynie wówczas, jeżeli będą one zintegrowane z transportem publicznym. W miastach powyżej 50 tys. mieszkańców wsparcie dla tych obiektów będzie możliwe pod warunkiem ich zlokalizowania poza obszarem funkcjonalnym śródmieścia, wyznaczonym w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Wzrost atrakcyjności zarówno transportu publicznego jak i niezmotoryzowanego pozwoli na zmniejszenie zatłoczenia na drogach miast, poprawiając tym samym również warunki ruchu dla pojazdów transportu publicznego.

Wsparciem nie będzie objęta infrastruktura drogowa wykorzystywana przez pojazdy samochodowe niewykorzystywane w transporcie publicznym, z wyjątkiem:

- obiektów P&R,
- infrastruktury ładowania lub tankowania pojazdów bezemisyjnych,

- systemów cyfrowych (ITS) dla transportu publicznego, rowerowego, lub innego transportu drogowego jeżeli ich przeznaczeniem jest zmniejszenie oddziaływania transportu na środowisko i klimat,
- przebudowy pasa drogowego niezbędnej dla wydzielenia pasa ruchu dla rowerów w jezdni,
- środków ukierunkowanych na poprawę bezpieczeństwa niechronionych użytkowników dróg (w tym pieszych i rowerzystów).

Działania polegające np. na nasadzeniach drzew, instalacji elementów zielonej infrastruktury, czy też wymianie oświetlenia ulicznego będą wspierane wyłącznie jako element większych inwestycji dotyczących budowy infrastruktury pieszo-rowerowej oraz budowy i przebudowy infrastruktury transportu publicznego.
W ramach typu projektu: **Przygotowanie i aktualizacja planów zrównoważonej mobilności miejskiej** wspierane będą projekty polegające na przygotowaniu lub aktualizacji planów zrównoważonej mobilności miejskiej opracowywane i wdrażane przez JST.

Dopełnieniem projektów będą działania informacyjno-promocyjne i edukacyjne promujące transport zbiorowy i bezpieczeństwo ruchu w transporcie publicznym.
Interwencja w zakresie zrównoważonej mobilności miejskiej w mieście wojewódzkim możliwa będzie pod warunkiem posiadania planu zrównoważonej mobilności miejskiej (Sustainable Urban Mobility Plans – SUMP). W pozostałych miastach powyżej 100 tys. mieszkańców oraz w gminach położonych w miejskich obszarach funkcjonalnych, przyznanie wsparcia projektom będzie uzależnione od przyjęcia SUMP lub innego dokument dotyczący planowania transportu miejskiego oraz zobowiązanie, że SUMP zostanie przyjęty nie później niż 31 grudnia 2025 r.
W miastach poniżej 100 tys. mieszkańców, przyznanie wsparcia projektom będzie uzależnione od przyjęcia odpowiedniego dokumentu dotyczącego planowania transportu miejskiego (np. dostosowanej strategii IIT), przy czym preferowany będzie SUMP. Możliwe będzie wsparcie przygotowania planów zrównoważonej mobilności miejskiej przez władze miasta i podmioty zaangażowane w realizację miejskiej polityki transportowej.
Wszystkie projekty związane z rozwojem zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej muszą prowadzić do skoordynowania polityki transportowej z polityką przestrzenną tak, aby uzyskać zmniejszenie transportochłonności przyczyniając się do osiągnięcia niskoemisyjności. Muszą one wynikać z przygotowanych przez samorządy planów, zawierających odniesienia do kwestii przechodzenia na bardziej ekologiczne i zrównoważone systemy transportowe w miastach. Funkcję takich dokumentów mogą pełnić plany dotyczące gospodarki niskoemisyjnej, strategia ZIT lub plany zrównoważonej mobilności miejskiej. Dokumenty te powinny określać lokalne uwarunkowania oraz kierunki planowanych interwencji na danym obszarze i w zależności od zidentyfikowanych potrzeb zawierać odniesienia lub wskazywać adekwatne, obowiązujące dokumenty zawierające odniesienia do takich kwestii jak np.: zbiorowy transport pasażerski, transport niezmotoryzowany, wykorzystanie ITS, logistyka miejska, bezpieczeństwo ruchu drogowego w miastach, czy wdrażanie nowych wzorców użytkowania.

Formą wsparcia będzie dotacja i pożyczka. W przypadku projektów realizowanych przez jednostki administracji publicznej, formą wsparcia będzie dotacja z uwagi na to, że realizowane przedsięwzięcia stanowią dobro publiczne.

Główne grupy docelowe

- użytkownicy systemu transportowego w miejskich obszarach funkcjonalnych, jednostki wykonujące zadania w zakresie publicznego transportu zbiorowego (na zasadzie użyteczności publicznej) – organizatorzy transportu zbiorowego.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji
Przy projektowaniu i wdrażaniu przedsięwzięć infrastrukturalnych i organizacyjnych z zakresu mobilności będą podejmowane obligatoryjne działania na rzecz wyrównywania szans oraz

przeciwdziałania dyskryminacji w dostępie do infrastruktury i usług transportu miejskiego, zgodnie ze standardem: transportowym (w szczególności dla infrastruktury komunikacji publicznej oraz taboru miejskiego), architektonicznym (m.in. odnośnie do stanowisk postojowych, przemieszczania się oraz oznaczeń wewnątrz i na zewnątrz budynków) oraz cyfrowym (odnośnie do sprzętu informatycznego szczególnego przeznaczenia, np. biletomatów). Wobec czego wspierana infrastruktura, tabor miejski oraz oferta przewozowa będą odpowiadały także na specyficzne potrzeby wszystkich potencjalnych użytkowników, w szczególności uwzględniały potrzeby osób w niekorzystnej sytuacji: kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób starszych, osób o ograniczonych możliwościach poruszania się, opiekunów z dziećmi czy osobami zależnymi. Pozytywny wpływ na zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami będzie kryterium dostępu warunkującym otrzymanie dofinansowania. Inwestycje będą również uwzględniać kwestie bezpieczeństwa, w szczególności na rzecz niezmotoryzowanych uczestników ruchu.
Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych
Przewiduje się realizację przedsięwzięć poprzez ZIT i MSIT.
Wymiar terytorialny będzie obejmował miasta i ich obszary funkcjonalne na terenie całego Mazowsza, ze szczególnym uwzględnieniem RMR.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe
Zasięg terytorialny programu regionalnego i niniejszego celu szczegółowego ograniczony jest do obszaru WM. Interwencja co do zasady obejmuje terytorium WM. Podejmowane działania są spójne z celami SUERMB w zakresie obszaru tematycznego: Transport Działanie 2: Opracowanie działań na rzecz czystego i neutralnego dla klimatu transportu.
Przewiduje się możliwość realizacji działań międzyregionalnych, transgranicznych lub transnarodowych. WM uczestniczy w programach Europejskiej Współpracy Terytorialnej – INTERREG, w programie międzyregionalnym: Interreg Europa, w programach transnarodowych: Interreg Europa Środkowa i Interreg Region Morza Bałtyckiego oraz w programie transgranicznym Interreg NEXT Polska – Ukraina 2021-2027. WM może czerpać założenia i inspiracje do udoskonalenia instrumentów polityki regionalnej z projektów realizowanych przez WM oraz przez inne podmioty z województwa mazowieckiego występując w roli partnera stowarzyszonego. Wyniki zrealizowanych projektów mogą stanowić istotne źródło do kształtowania strategii regionalnych w nowej perspektywie finansowej. Przedmiotem współpracy będzie wymiana doświadczeń, popularyzacja dobrych praktyk i podnoszenie kwalifikacji kadr realizujących zadania związane z planowaniem i funkcjonowaniem systemów transportu publicznego w miastach.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych
W CS 2(viii) planuje się wdrażać IF w postaci pożyczki inwestycyjnej, jako wsparcie pilotażowe. Istnieje ryzyko przeniesienia kosztów inwestycji na odbiorcę oraz podniesienia poziomu cen świadczonych usług. Sugerowane jest do zastosowania wsparcie zwrotne w przypadku podmiotów prywatnych (przedsiębiorców), którzy realizują przedsięwzięcia dotyczące tworzenia, uruchamiania systemów wypożyczeń rowerów, hulajnóg lub samochodów oraz z zakresu rozwoju infrastruktury ładowania pojazdów paliwem alternatywnym.
W przypadku projektów realizowanych przez jednostki administracji publicznej, formą wsparcia będzie dotacja z uwagi na to, że realizowane przedsięwzięcia stanowią dobro publiczne. Wymiar terytorialny będzie obejmował całe Mazowsze, ze szczególnym uwzględnieniem RMR. W projektach łączących IF z dotacją zostanie zastosowane zróżnicowanie podejście w zależności od typu regionu. Uwzględnione

zostaną różnice potencjału odbiorców wsparcia w ramach RWS wskazanych w mapie pomocy regionalnej.

2.1.3.1.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
III	2(viii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO057	Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego	osoby	0	1 360
III	2(viii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO058	Wspierana infrastruktura rowerowa	km	0	210
III	2(viii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	0	1 800 000
III	2(viii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	0	1
III	2(viii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO057	Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego	osoby	0	2 900
III	2(viii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO058	Wspierana infrastruktura rowerowa	km	0	190
III	2(viii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	0	540 000
III	2(viii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	0	6

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
III	2(viii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR029	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tony równoważnika CO_2/rok	990	2021	790	SL2021	Wartość wskaźnika ma charakter tymczasowy i będzie podlegała rewizji w czasie realizacji programu.
III	2(viii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR062	Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego	użytkownicy/rok	0	2021	2 969 000	SL2021	nie dotyczy
III	2(viii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR064	Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej	użytkownicy/rok	0	2021	16 000	SL2021	nie dotyczy
III	2(viii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR029	Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tony równoważnika CO_2/rok	1 750	2021	1 390	SL2021	Wartość wskaźnika ma charakter tymczasowy i będzie podlegała rewizji w czasie realizacji programu.
III	2(viii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR062	Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego	użytkownicy/rok	0	2021	3 391 000	SL2021	nie dotyczy
III	2(viii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR064	Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej	użytkownicy/rok	0	2021	14 000	SL2021	nie dotyczy

2.1.3.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
III	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(viii)	077. Działania mające na celu poprawę jakości powietrza i ograniczenie hałasu	46 884 207
III	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(viii)	081. Infrastruktura czystego transportu miejskiego	743 000
III	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(viii)	082. Tabor czystego transportu miejskiego	5 971 793
III	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(viii)	083. Infrastruktura rowerowa	56 000 000
III	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(viii)	086. Infrastruktura paliw alternatywnych	1 401 000
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(viii)	077. Działania mające na celu poprawę jakości powietrza i ograniczenie hałasu	64 205 132
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(viii)	081. Infrastruktura czystego transportu miejskiego	940 242
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(viii)	082. Tabor czystego transportu miejskiego	18 806 101
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(viii)	083. Infrastruktura rowerowa	47 854 626
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(viii)	086. Infrastruktura paliw alternatywnych	2 193 899
III	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte razem**	**2(viii)**		**111 000 000**
III	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte razem**	**2(viii)**		**134 000 000**
III	**EFRR**	**ogółem**	**2(viii)**		**245 000 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
III	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(viii)	01. Dotacja	102 872 247
III	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(viii)	03. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	4 145 154
III	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(viii)	05. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	3 982 599
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(viii)	01. Dotacja	127 854 626
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(viii)	03. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	3 134 141
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(viii)	05. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	3 011 233

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
III	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(viii)	03. Zintegrowane inwestycje terytorialne. Miejskie obszary funkcjonalne	111 000 000
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(viii)	19. Inny rodzaj narzędzia terytorialnego. Miejskie obszary funkcjonalne	134 000 000

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
III	EFRR	Lepiej rozwinięte	2(viii)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	111 000 000
III	EFRR	Słabiej rozwinięte	2(viii)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	134 000 000

2.1.4. Priorytet IV – Fundusze Europejskie dla lepiej połączonego i dostępnego Mazowsza

2.1.4.1. Cel szczegółowy 3(ii) rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej

2.1.4.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

W ramach CS 3(ii) planowane są następujące typy projektów:

- **Budowa i przebudowa dróg wojewódzkich, poprawiających dostępność do sieci TEN-T, obwodnic odciążających miasta od ruchu samochodowego, w szczególności tranzytowego, w tym inwestycje na rzecz poprawy bezpieczeństwa na tych drogach,**
- **Budowa i przebudowa dróg powiatowych i gminnych,**
- **Budowa, przebudowa, modernizacja linii kolejowych,**
- **Tabor kolejowy – zakup lub modernizacja,**

Istnieje potrzeba dalszego rozwoju systemu dróg, przy czym priorytetem powinny być inwestycje poprawiające bezpieczeństwo oraz budowa obwodnic i wyprowadzanie ruchu drogowego poza miasta oraz uspokajanie ruchu wewnątrz miast. Inwestycje będą ukierunkowane na niezbędne połączenia do sieci TEN-T, miejsc inwestycyjnych, terminali intermodalnych/centrów logistycznych, węzłów transportowych, przejść granicznych (inwestycje o charakterze dostępowym), a także będą przyczyniały się do rozwoju publicznego transportu zbiorowego. W przypadku dróg lokalnych (powiatowych i gminnych), interwencja będzie ograniczona tylko do tzw. inwestycji o charakterze dostępowym. Wspierane będą również dedykowane inwestycje skierowane na poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego np. likwidacja miejsc niebezpiecznych oraz rozwiązania cyfrowe w ramach realizowanych projektów (ITS, systemy organizacji przewozów, systemy informacji pasażerskiej itp.). W celu integracji transportu indywidualnego ze zbiorowym rozwijany będzie system parkingów P&R z dala od centrów miast. W celu poprawy bezpieczeństwa dla niezmotoryzowanych uczestników ruchu drogowego planuje się wspierać budowę ciągów pieszo-rowerowych wzdłuż dróg oraz uzupełniać braki w infrastrukturze. Wsparcie obejmie również budowę dróg rowerowych stanowiących np. łączność pierwszej/ostatniej mili ze stacjami/przystankami kolejowymi na terenach wiejskich. Wszystkie budowane i przebudowywane drogi będą dostosowane do nacisku 11,5 tony/oś (115 kN/oś). Z zastrzeżeniem budowy obwodnic i obiektów P+R, inwestycje drogowe realizowane na obszarach miast nie będą obejmowały budowy nowych, ani zwiększenia pojemności lub przepustowości istniejących dróg lub parkingów i nie będą przyczyniały się do zwiększenia natężenia ruchu samochodowego w obszarach miejskich. Tam, gdzie jest to technicznie możliwe, realizowane projekty w zakresie infrastruktury drogowej będą obejmowały zapewnienie retencji i podczyszczania wód opadowych poprzez wykorzystanie zielonej i niebieskiej infrastruktury oraz rozwiązań opartych na przyrodzie.

Finansowaniu podlegać będą również działania związane z rozwojem transportu kolejowego poza siecią TEN-T poprzez inwestycje w linie kolejowe (budowę, przebudowę, modernizację oraz remont) poprawiające spójność komunikacyjną oraz ograniczające wykluczenie komunikacyjne. Jako element uzupełniający możliwe będzie finansowanie infrastruktury towarzyszącej (np. perony i przystanki kolejowe) służącej do obsługi ruchu pasażerskiego.

Transport kolejowy będzie miał kluczowe znaczenie w skali makroregionu. Wsparciem w ramach programu będzie objęty zakup bezemisyjnego taboru kolejowego wykorzystywanego do przewozów pasażerskich o charakterze użyteczności publicznej, wykonywanych przez operatorów wyłonionych zgodnie z prawem UE (w tym tzw. czwartym pakietem kolejowym). W przypadku umów zawartych po grudniu 2020 r. dofinansowanie będzie dotyczyć zasadniczo operatorów wybranych w procedurze przetargowej w rozumieniu Rozporządzenia 1370/2007, z zastrzeżeniem wyjątków wskazanych w tym rozporządzeniu. Realizowane będą te projekty, w których nastąpi pełne rozliczenie korzyści

wynikającej z dofinansowania inwestycji taborowej. Stosowane będą w tym względzie rozwiązania już uzgodnione z KE. Między innymi możliwe będzie przejęcie taboru przez organizatora po cenie rynkowej pomniejszonej o otrzymane przez operatora wsparcie (pomoc publiczną) bądź udostępnienie taboru innym uczestnikom rynku na niedyskryminujących warunkach. Nowo zakupiony tabor będzie wyposażony w ERTMS.
Zakup taboru wpisuje się w poszczególne obszary polityki horyzontalnej UE, ponieważ jego realizacja w pozytywny sposób wpływa na rozwój systemu transportu publicznego, z zachowaniem zasad równego dostępu, jak również poprawy konkurencyjności obszaru, na który zostanie skierowany tabor. Zakup taboru dostosowanego do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych oraz dostosowanie (w tym właściwe oznakowanie) dworców i stacji kolejowych wpisują się także w priorytety dotyczące poprawy dostępności infrastruktury transportowej. Wszystkie inwestycje w ramach celu szczegółowego muszą wynikać z Regionalnego Planu Transportowego lub odpowiedniego dokumentu planowania transportu na poziomie lokalnym. W przypadku inwestycji realizowanych na obszarach miejskich, inwestycje te będą musiały być spójne z właściwymi Planami Zrównoważonej Mobilności Miejskiej, a jeśli nie są one wymagane – z innymi właściwymi dokumentami planowania mobilności miejskiej.
Z uwagi na charakter planowanych działań oraz typ beneficjenta formą wsparcia będzie dotacja. Projekty będą realizowane głównie przez podmioty publiczne w ogólnym interesie publicznym.

Główne grupy docelowe

- użytkownicy infrastruktury drogowej i kolejowej,
- mieszkańcy WM,
- turyści korzystający z infrastruktury,
- przedsiębiorcy.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W ramach obszaru wsparcia będą podejmowane szczególne działania na rzecz wyrównywania szans oraz przeciwdziałania dyskryminacji w dostępie do infrastruktury transportu kolejowego i drogowego. Wspierana infrastruktura będzie odpowiadała na potrzeby wszystkich potencjalnych użytkowników, w szczególności osób z niepełnosprawnościami, osób starszych, osób o ograniczonych możliwościach poruszania się, opiekunów z dziećmi czy osobami zależnymi.
Celem podejmowanych działań m.in. w zakresie transportu kolejowego i drogowego, obiektów inżynieryjnych i obiektów obsługi podróżnych będzie eliminacja barier i zwiększenie dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami zgodnie z architektonicznym standardem dostępności. Inwestycje (dążąc do zmniejszenia ruchu samochodowego w centrach gmin) będą również uwzględniać kwestie bezpieczeństwa, w szczególności na rzecz niezmotoryzowanych uczestników ruchu. Pozytywny wpływ na zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami będzie kryterium dostępu warunkującym otrzymanie dofinansowania.
W celu uniknięcie dyskryminacji pośredniej, jaką jest nierówny dostęp do informacji, której doświadczają osoby państw trzecich (osoby mieszkające w Polsce o innym pochodzeniu), zaplanowane zostaną działania zapewniające powszechnie dostępne, przejrzyste i aktualizowane przez kompetentne instytucje informacje w językach obcych Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Planowane interwencje będą obowiązywały na obszarze całego WM z uwzględnieniem podziału na RMR oraz RWS. Preferencje mogą mieć projekty w zakresie poprawy dostępności transportowej

zlokalizowane w średnich i małych miastach, w szczególności zagrożone utratą funkcji gospodarczych i społecznych. Planowana interwencja, w głównej mierze, realizowała będzie postanowienia wynikających z właściwych strategii rozwojowych o charakterze regionalnym – SR WM 2030+, Regionalny plan transportowy województwa mazowieckiego dla realizacji warunku podstawowego celu polityki 3 (w zakresie transportu) w perspektywie finansowej 2021-2027. Inwestycje będą uwzględniały specyficzne uwarunkowania terytorialne zawarte w tych dokumentach. Przewiduje się preferencje dla przedsięwzięć w ramach MSIT.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

WM objęte jest programami współpracy terytorialnej Interreg. Premiowane będą projekty powiązane z innymi programami międzynarodowymi lub projektami międzynarodowymi, np. wykorzystujące dobre praktyki wypracowane w ramach projektów międzynarodowych. Interwencje podejmowane w ramach celu szczegółowego komplementarne będą z działaniami realizowanymi w ramach:

- Programu Interreg Europa Środkowa wspierającego m.in. działania z zakresu współpracy transnarodowej, które zwiększają mobilność i dostępność regionów wiejskich i peryferyjnych, ich powiązania z głównymi korytarzami i węzłami transportowymi w UE (TEN-T). Działania obejmują projektowanie i testowanie zintegrowanych i zrównoważonych rozwiązań transportu odpowiadającego na zapotrzebowanie, w celu stworzenia lepszych połączeń między obszarami wiejskimi i peryferyjnymi a najważniejszymi węzłami transportowymi, a także zapewnienie wsparcia na potrzeby usuwania barier i wąskich gardeł w transporcie np. przez rozszerzanie współpracy między interesariuszami i koordynację planowania inwestycji o znaczeniu strategicznym,
- Programu SUE RMB cel 2 – Rozwój połączeń w regionie, obszar Transport. Wspierany tabor kolejowy, wyposażony w urządzenia pokładowe ERTMS, wykorzystywany w przewozach pasażerskich o charakterze regionalnym, będzie mógł obsługiwać połączenia wychodzące poza obszar województwa.

Wspierane projekty będą komplementarne do realizowanych na obszarze WM projektów:

- Projekt CE55 „RUMOBIL" – „Rural Mobility in European Regions affected by Demographic Change" (Mobilność na obszarach wiejskich w europejskich regionach dotkniętych zmianami demograficznymi") realizowany w ramach Interreg Central Europe 2014–2020;
- Projektu CE1307 „YOUMOBIL" – „Promotion of the Mobility of Youth and Young Adults in rural areas through better access to European and national passenger transport networks" (Promowanie mobilności wśród młodzieży i młodych dorosłych na obszarach wiejskich poprzez lepszy dostęp do europejskich i krajowych sieci transportu pasażerskiego) realizowany w ramach Interreg Central Europe 2014–2020.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.4.1.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IV	3(ii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO044	Długość nowych lub rozbudowanych dróg – poza TEN-T	km	0	4,7
IV	3(ii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO048	Długość nowych lub rozbudowanych linii kolejowych – poza TEN-T	km	0	5
IV	3(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO044	Długość nowych lub rozbudowanych dróg – poza TEN-T	km	0	33,8
IV	3(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRO113	Liczba zakupionych jednostek kolejowego taboru pasażerskiego	szt.	0	29

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
IV	3(ii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR055	Roczna liczba użytkowników nowo wybudowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych dróg	pasażerokilometry/rok	0	2021	10 000 000	SL2021	nie dotyczy
IV	3(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR055	Roczna liczba użytkowników nowo wybudowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych dróg	pasażerokilometry/rok	0	2021	44 000 000	SL2021	nie dotyczy

2.1.4.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
IV	EFRR	Lepiej rozwinięte	3(ii)	090. Nowo wybudowane lub rozbudowane inne krajowe, regionalne i lokalne drogi dojazdowe	6 000 000
IV	EFRR	Lepiej rozwinięte	3(ii)	093. Inne drogi przebudowane lub zmodernizowane (autostrady, drogi krajowe, regionalne lub lokalne)	6 000 000
IV	EFRR	Lepiej rozwinięte	3(ii)	098. Inne nowo wybudowane lub rozbudowane linie kolejowe	10 000 000
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	3(ii)	090. Nowo wybudowane lub rozbudowane inne krajowe, regionalne i lokalne drogi dojazdowe	69 000 000
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	3(ii)	093. Inne drogi przebudowane lub zmodernizowane (autostrady, drogi krajowe, regionalne lub lokalne)	31 000 000
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	3(ii)	107. Bezemisyjny / zasilany energią elektryczną tabor kolejowy	110 000 000
IV	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte razem**	**3(ii)**		**22 000 000**
IV	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte razem**	**3(ii)**		**210 000 000**
IV	**EFRR**	**ogółem**	**3(ii)**		**232 000 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
IV	EFRR	Lepiej rozwinięte	3(ii)	01. Dotacja	22 000 000
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	3(ii)	01. Dotacja	210 000 000

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
IV	EFRR	Lepiej rozwinięte	3(ii)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	22 000 000
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	3(ii)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	210 000 000

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
IV	EFRR	Lepiej rozwinięte	3(ii)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	22 000 000
IV	EFRR	Słabiej rozwinięte	3(ii)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	210 000 000

2.1.5. Priorytet V – Fundusze Europejskie dla wyższej jakości życia na Mazowszu

2.1.5.1. Cel szczegółowy 4(ii) poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online

2.1.5.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

- **Dostosowanie szkół ogólnodostępnych do potrzeb osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (z wyłączeniem edukacji przedszkolnej)**

Wsparcie przedmiotowej interwencji będzie realizowane poprzez:

- przebudowę, rozbudowę, nadbudowę lub adaptację istniejącej infrastruktury dydaktycznej, w tym sal gimnastycznych (o ile wynika to z analizy potrzeb, jest powiązane z celami EFS+ i wspiera rozwój działań integracyjnych, włączających, w ramach walki z wykluczeniem społecznym) służącą zwiększeniu jej dostępności dla uczniów ze SPE, w tym także w zakresie wyposażenia (jako niezbędny i uzupełniający element projektu);
- budowę nowej, dostępnej dla uczniów ze SPE infrastruktury, jedynie wyjątkowo i w uzasadnionych przypadkach, kiedy nie będzie możliwości adaptacji lub modernizacji istniejącej lub kiedy byłoby to nieefektywne kosztowo.

Działania infrastrukturalne zaplanowane w obszarze edukacji ogólnej będą skierowane wyłącznie na poprawę dostępności szkół dla dzieci/młodzieży ze SPE, z wyłączeniem edukacji przedszkolnej. Działania infrastrukturalne dla OWP będą możliwe w CS (4f) w ramach cross-financingu.
Zgodnie ze SR WM 2030+ działania priorytetowe na Mazowszu w obszarze edukacji to przede wszystkim podniesienie poziomu i jakości nauczania, zwiększenie zainteresowania uczniów nauką, dostosowanie systemu nauczania do potrzeb mazowieckiego rynku pracy oraz wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez tworzenie i doinwestowanie placówek edukacyjnych. Istotną kwestią jest podjęcie przez szkoły działań umożliwiających wdrażanie edukacji włączającej, pozwalającej na korzystanie przez wszystkich uczniów z edukacji ogólnodostępnej, bez względu na deficyty, czy też SPE. Wg danych GUS liczba szkół podstawowych na Mazowszu w roku szkolnym 2020/2021 wynosiła 1919, w tym 204 szkoły z oddziałami integracyjnymi. Dane statystyczne w zakresie liczby uczniów ze SPE w szkołach podstawowych, pokazują tendencję wzrostową. Dostępność dla uczniów ze SPE szkół ponadpodstawowych jest jeszcze gorsza. Spośród 462 liceów ogólnokształcących tylko 16 ma oddziały integracyjne (dla 2046 uczniów ze SPE, w tym 1509 – RWS, 537 – RMR).
W celu poprawy dostępności ww. placówek planuje się wykorzystanie wypracowanego w POWER 2014-2020 modelu „Dostępna szkoła”, na podstawie którego szkoły i placówki oświatowe będą mogły wdrożyć standardy dostępności architektonicznej i edukacyjno-społecznej. W ramach EFRR organy prowadzące będą mogły starać się o dofinansowanie wdrożenia przewidzianych modelem działań w obszarze zmian architektonicznych. W zakresie obszaru architektonicznego będą finansowane działania mające na celu wdrożenie standardu przygotowania infrastruktury pod kątem dostępności dla uczniów, nauczycieli, rodziców i członków społeczności lokalnej ze SPE oraz wdrożenia standardu określającego dostępność poszczególnych pomieszczeń i ich wyposażenia. Wszelkie podejmowane działania będą miały na celu zwiększenie dostępności szkół do potrzeb osób ze SPE. Dzięki interwencji uczniowie wymagający wsparcia będą mieli dostęp do indywidualnych pomocy, materiałów edukacyjnych i ćwiczeniowych oraz wyposażenia uwzględniającego ich indywidualne potrzeby.
Zmiany wynikające ze standardu dostępności edukacyjno-społecznej będą możliwe do wdrożenia z EFS+ na zasadzie komplementarności, która pozwoli na uzupełnienie działań infrastrukturalnych działaniami z obszaru podnoszenia kwalifikacji i kompetencji, edukacji i wychowania czy rozwiązań organizacyjnych. Zaplanowana interwencja będzie komplementarna również z działaniami

realizowanymi w KPO w obszarze Transformacja cyfrowa, w zakresie wyposażenia szkół/instytucji w odpowiednie urządzenia i infrastrukturę ICT oraz z programem FERS w zakresie działań zaplanowanych w obszarze edukacji włączającej.

➢ **Rozwój nowoczesnej infrastruktury w zakresie edukacji zawodowej**

Wsparcie przedmiotowej interwencji będzie realizowane poprzez:

- przedsięwzięcia prowadzące do poprawy warunków nauczania dla wszystkich uczniów poprzez modernizację bazy techniczno-dydaktycznej szkolnictwa branżowego i poprawy wyposażenia pracowni praktycznej nauki zawodu oraz wyposażenie infrastruktury dydaktycznej szkół prowadzących kształcenie zawodowe;
- przedsięwzięcia z zakresu budowy nowych obiektów służących praktycznej nauce zawodu jedynie wyjątkowo i w uzasadnionych przypadkach, kiedy nie będzie możliwości adaptacji lub modernizacji istniejącej infrastruktury lub kiedy byłoby to nieefektywne kosztowo.

Drugim ważnym celem w obszarze edukacji jest wzmocnienie jakości i konkurencyjności kształcenia zawodowego. Przeprowadzona w maju 2021 r. przez UMWM ankieta internetowa, skierowana do organów szkół prowadzących kształcenie zawodowe na Mazowszu potwierdziła duże zapotrzebowanie w zakresie modernizacji bazy techniczno-dydaktycznej szkolnictwa branżowego i poprawy wyposażenia pracowni praktycznej nauki zawodu. Braki w nowoczesnym wyposażeniu przekładają się na ofertę edukacyjną, proces dydaktyczny oraz jakość kształcenia w tych placówkach. Odpowiedzią zatem na oczekiwania potencjalnych pracodawców jak i uczniów, którzy wybierają naukę w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe, jest stworzenie warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej pod kątem wyposażenia, doposażenia warsztatów i pracowni. Przedmiotowa interwencja będzie bazować na wykorzystaniu obecnej infrastruktury (kompleksy budynków, hale warsztatowe), którą zostaną dostosowane do warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. Ponadto działania podejmowane w tym zakresie będą realizowane w oparciu o potrzeby zidentyfikowane na podstawie diagnozy sytuacji infrastruktury w danej szkole.

Prognoza Barometr Zawodów w WM, w kolejnych edycjach wskazuje na utrzymujące się zapotrzebowanie na pracowników w branżach: budowlanej, medycznej i produkcyjnej. Fakt ten potwierdza również Obwieszczenie Ministra Edukacji w sprawie prognozy zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego dla WM.

Planowana interwencja będzie uwzględniać specyfikę regionalną i odnosić się do zdiagnozowanych deficytów i potrzeb, uwarunkowań społeczno-ekonomicznych regionu i procesów demograficznych zachodzących na obszarach objętych wsparciem, uwzględniając również osiągnięcia perspektywy finansowej 2014-2020, zarówno w odniesieniu do wytworzonych zasobów jak i wypracowanych rozwiązań.

Wszystkie działania będące przedmiotem interwencji będą zgodne z wymogami Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych, w tym Komentarzami Ogólnymi 4 i 6 oraz uwagami końcowymi dla Polski Komitetu ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych, z należytym poszanowaniem zasad równości, wolności wyboru, prawa do niezależnego życia, dostępności i zakazu wszelkich form segregacji. Inwestycje będą musiały wykazać zgodność z polityką UE i ramami prawnymi odnośnie przestrzegania zobowiązań w zakresie praw człowieka, a mianowicie KPP, EFPS i Strategią na rzecz praw osób niepełnosprawnych 2021-2030. Zostanie to odpowiednio odzwierciedlone w kryteriach wyboru projektów.

Szkoły specjalne i inne placówki edukacyjne, które prowadzą do segregacji lub utrzymania segregacji jakiejkolwiek grupy defaworyzowanej i/lub zagrożonej wykluczeniem społecznym, nie będą wspierane w zakresie infrastruktury i wyposażenia.

➢ **Infrastruktura szkolnictwa wyższego**

Wsparcie przedmiotowej interwencji będzie realizowane poprzez:

- przebudowę, rozbudowę, nadbudowę lub remont pomieszczeń w obiektach infrastruktury szkolnictwa wyższego prowadzącego kształcenie na kierunkach medycznych, zwłaszcza na kierunku lekarskim wraz z zapewnieniem wyposażenia oraz dostosowaniem infrastruktury do kształcenia włączającego;

- przedsięwzięcia z zakresu budowy nowych obiektów służących szkolnictwu wyższemu prowadzącemu kształcenie na kierunkach medycznych, zwłaszcza na kierunku lekarskim, jedynie wyjątkowo i w uzasadnionych przypadkach, kiedy nie będzie możliwości adaptacji lub modernizacji istniejącej infrastruktury lub kiedy byłoby to nieefektywne kosztowo.

Celem głównym interwencji jest stworzenie warunków do rozwoju społeczeństwa o wysokich kwalifikacjach zawodowych w branży medycznej, poszukiwanych na rynku pracy. Poprawa warunków kształcenia na poziomie wyższym dokona się dzięki inwestycjom podnoszącym jakość obiektów dydaktycznych wraz z ich wyposażeniem. Zgodnie z prognozą Barometr zawodów na 2025 rok dla WM, w tym dla RMR, w grupie zawodów deficytowych znajdują się następujące zawody z branży medycznej: lekarz, pielęgniarka, położna. Zgodnie z diagnozą do SR WM 2030+ w WM zaznacza się niekorzystna struktura wiekowa kadry medycznej: 27% lekarzy, 18% pielęgniarek i 14% położnych osiągnęło wiek 65 lat. Wskazuje to potrzebę podjęcia działań służących rozwojowi kształcenia na kierunkach medycznych, co przyczyni się do wzrostu i zastępowalności pokoleniowej zasobów kadry medycznej. Wsparcie infrastrukturalne uczelni wyższych kształcących na kierunkach medycznych pozwoli w dłuższej perspektywie na zniwelowanie deficytów osób pracujących w zawodach medycznych na terenie WM.

Główne grupy docelowe

- JST, ich związki i stowarzyszenia oraz jednostki organizacyjne, jednostki zależne od JST posiadające osobowość prawną,
- szkoły i placówki systemu oświaty realizujące kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne i ich organy prowadzące,
- uczelnie,
- organizacje pozarządowe,
- użytkownicy placówek oświatowych, w tym osoby ze SPE.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W wyniku realizowanych projektów nastąpi poprawa dostępu do szkół prowadzących kształcenie ogólne poprzez m.in. przystosowanie obiektów edukacyjnych do potrzeb osób zez SPE. Likwidacja barier dostępności umożliwi tym samym osobom narażonym na dyskryminację ze względu na niepełnosprawność uczestnictwo w edukacji ogólnodostępnej. Inwestycje w infrastrukturę będą przebiegać zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania, a tam, gdzie nie będzie możliwe ich pełne zastosowanie, zostaną wprowadzone usprawnienia eliminujący bariery funkcjonalne. Pozytywny wpływ na zasadę dostępności dla osób ze SPE będzie miało kryterium dostępu warunkujące otrzymanie dofinansowania.

Preferowane będą projekty, w ramach których beneficjent będzie prowadził we wspartej infrastrukturze działania wspierające równość szans kobiet i mężczyzn oraz zapobiegające dyskryminacji w edukacji, polegające m.in. na zwalczaniu stereotypów związanych z płcią i promowaniu przedmiotów STEM zwłaszcza wśród dziewcząt i młodych kobiet.

Planowane są także szkolenia dla potencjalnych beneficjentów w zakresie zasady równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji oraz jej implementacji w projektach dofinansowanych z EFS+. Przewiduje się obowiązek stosowania w projektach standardów dostępności opracowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 wraz z ich bieżącymi aktualizacjami. Na wszystkich etapach realizacji interwencji jako obowiązkowe będzie stosowanie KPP.

Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Planowane interwencje będą realizowane na obszarze całego WM z uwzględnieniem podziału na RMR oraz RWS. Preferencje mogą otrzymać projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. Przewiduje się realizację przedsięwzięć poprzez ZIT, wynikających ze strategii ZIT. Przewiduje się preferencje dla przedsięwzięć w ramach MSIT lub wynikających z GPR.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Podejmowanie działań transgranicznych i transnarodowych, nawiązywanie współpracy w ramach zaplanowanych w FEM 2021-2027 interwencji będzie domeną beneficjentów projektów. W celu zwiększenia aktywności beneficjentów w tym obszarze wykorzystane będą kryteria premiujące projekty uwzględniające komponent ponadnarodowy. W ramach CS 4(ii) przewiduje się ogłoszenie minimum jednego naboru (w zależności od potrzeb), który będzie dedykowany wnioskodawcom planującym w ramach projektu realizację komponentu obejmującego współpracę ponadnarodową, polegającą na wymianie doświadczeń w zakresie nowoczesnych, sprawdzonych w innych krajach rozwiązań architektonicznych w ramach poprawy dostępności szkół i placówek edukacyjnych, które będą mogły zostać wdrożone w projektach realizowanych na Mazowszu. Współpraca transnarodowa to także konsultacje, z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, projektów, które będą miały pozytywny transgraniczny wpływ lub projektów komplementarnych do innych projektów realizowanych poza granicami Polski w UE, krajach kandydujących i stowarzyszonych. Szczególnie ważnym obszarem, który powinien korzystać z możliwości realizacji komponentu ponadnarodowego jest szkolnictwo branżowe, w zakresie wymiany wiedzy i doświadczeń partnerów z innych krajów UE. Ponadto przewiduje się możliwość działań spójnych z celami SUERMB, na rzecz rozwoju innowacyjnej edukacji i młodzieży, w ramach jednego z trzech głównych celów „Wzrost dobrobytu”.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.5.1.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
V	4(ii)	EFRR	Lepiej rozwinięty	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	0	1 800 000
V	4(ii)	EFRR	Lepiej rozwinięty	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	0	1
V	4(ii)	EFRR	Lepiej rozwinięty	PLRO132	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS)	szt.	0	80
V	4(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	PLRO132	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS)	szt.	0	90

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
V	4(ii)	EFRR	Lepiej rozwinięty	RCR071	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek oświatowych	użytkownicy/rok	11 233	2021	11 480	SL2021	nie dotyczy
V	4(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięty	RCR071	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek oświatowych	użytkownicy/rok	12 330	2021	12 600	SL2021	nie dotyczy

2.1.5.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(ii)	122. Infrastruktura na potrzeby szkolnictwa podstawowego i średniego	7 300 000
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(ii)	123. Infrastruktura na potrzeby szkolnictwa wyższego	7 000 000
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(ii)	124. Infrastruktura na potrzeby kształcenia i szkolenia zawodowego oraz edukacji dorosłych	3 700 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(ii)	122. Infrastruktura na potrzeby szkolnictwa podstawowego i średniego	14 900 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(ii)	123. Infrastruktura na potrzeby szkolnictwa wyższego	12 000 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(ii)	124. Infrastruktura na potrzeby kształcenia i szkolenia zawodowego oraz edukacji dorosłych	18 900 000
V	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte razem**	**4(ii)**		**18 000 000**
V	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte razem**	**4(ii)**		**45 800 000**
V	**EFRR**	**ogółem**	**4(ii)**		**63 800 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(ii)	01. Dotacja	18 000 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(ii)	01. Dotacja	45 800 000

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(ii)	03. Zintegrowane inwestycje terytorialne. Miejskie obszary funkcjonalne	11 000 000
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(ii)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	7 000 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(ii)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	45 800 000

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(ii)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia	18 000 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(ii)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia	45 800 000

2.1.5.2. Cel szczegółowy 4(iii) wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne

2.1.5.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

W ramach CS 4(iii) planowany jest do realizacji, w szczególności, następujący typ projektów:

- **Tworzenie infrastruktury społecznej w ramach deinstytucjonalizacji usług i reintegracji społecznej**

Zasadnym jest realizacja projektów polegających na tworzeniu ośrodków wsparcia, w tym m.in., dziennych domów pomocy, środowiskowych domów samopomocy i miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej, w tym opieki wytchnieniowej i krótkookresowego dziennego pobytu, których celem jest zapewnienie opieki dla osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Zapotrzebowanie co do tworzenia nowej infrastruktury zostało przygotowane w oparciu o diagnozę potrzeb przeprowadzoną przez Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej w październiku 2021 r. wśród ośrodków pomocy społecznej oraz powiatowych centrów pomocy społecznej w województwie mazowieckim z wykorzystaniem Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS) Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.

Zasadnym jest również wsparcie w zakresie tworzenia i funkcjonowania mieszkań wspomaganych i mieszkań treningowych oraz mieszkań z usługami/ze wsparciem. W przypadku placówek reintegracyjnych takich jak ZAZ i WTZ wsparcie ze środków EFRR będzie mieć charakter warunkowy tj. będzie możliwe tylko o ile placówka otrzymała wsparcie z EFS+ zgodnie z warunkami wskazanymi w Programie w ramach CS 4(h) oraz gdy będzie wynikało to z regionalnego planu deinstytucjonalizacji.

W związku z sytuacją demograficzną regionu konieczne jest konsekwentne rozwijanie dziennych form opieki dla osób starszych i potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, opieki w nowoczesnych formach, np. poprzez wsparcie opiekunów nieformalnych. Ponadto pandemia COVID-19 ujawniła problemy i zagrożenia dotyczące funkcjonowania opieki zinstytucjonalizowanej, całodobowej i długoterminowej, w tym domów pomocy społecznej. Dlatego należy podjąć działania mające na celu deinstytucjonalizację usług społecznych poprzez rozwój ich zdeinstytucjonalizowanych form. Kluczowym efektem wsparcia będzie usamodzielnienie się społeczne i ekonomiczne osób objętych komplementarnym wsparciem z EFS+. Środki będą mogły być przeznaczane wyłącznie na infrastrukturę placówek świadczących usługi w społeczności lokalnej, a więc z poszanowaniem zasad indywidualizacji wsparcia, zapewnienia osobom kontroli nad swoim życiem i decyzjami, które ich dotyczą i pierwszeństwa indywidualnych potrzeb mieszkańców przed wymaganiami organizacyjnymi. Podejmowane działania przyczynią się do rozwoju zdeinstytucjanalizowanej opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym osób starszych, ale także nad osobami z niepełnosprawnościami.

Dofinansowanie uzyskają przedsięwzięcia dotyczące remontu, wyposażenia, dostosowania, adaptacji lub modernizacji istniejącej infrastruktury niezbędnej do świadczenia usług, a w uzasadnionych przypadkach także budowy nowych budynków. Zaplanowane działania będą zmierzać do zmniejszenia poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego mieszkańców województwa mazowieckiego poprzez wyrównywanie różnic w jakości i dostępie do infrastruktury społecznej, a tym samym zapewnienie efektywnych, dostępnych i wysokiej jakości usług społecznych, odpowiadających na potrzeby mieszkańców województwa. Interwencja będzie realizowana na obszarze RWS oraz RMR oraz obejmie grupy docelowe, które wymagają szczególnego wsparcia, w szczególności na obszarach niezapewniających dostępu lub utrudnionego dostępu do usług.

Inwestycje infrastrukturalne w placówki świadczące całodobową opiekę długoterminową w instytucjonalnych formach są niedozwolone. W ramach realizacji poszczególnych projektów nie wyklucza się kompleksowego wsparcia, uwzględniającego kwestie poprawy dostępności do

budynków/obiektów/przestrzeni publicznych zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego. Mając na uwadze horyzontalną zasadę deinstytucjonalizacji, istotne będą działania wzmacniające indywidualizację wsparcia oraz dostosowujące przestrzeń do potrzeb mieszkańców oraz danej grupy docelowej. Decyzje o udzieleniu wsparcia powinny być poprzedzone analizą dostępnych form świadczenia usług (tj. instytucjonalne, środowiskowe i w rodzinie) oraz uwzględniać indywidualne potrzeby jednostek, które będą odbiorcami usług (w tym preferowane przez nich opcje opieki, z uwzględnieniem opcji zgodnych z Konwencją ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych). Jeśli wsparcie preferowane przez odbiorców usług nie jest dostępne, priorytetem powinno być ich zapewnienie.
Tworzenie nowych miejsc aktualnie funkcjonujących w środowiskowych formach wsparcia będzie odbywało się ze środków EFS+ w ramach wsparcia oferowanego w CS 4(k). Wsparcie realizowane w ramach ww. działań stanowi uzupełnienie wsparcia oferowanego w CS 4(k) oraz w CS 4(h) ze środków EFS+.
Inwestycje w obiekty mieszkalne (w tym infrastruktura mieszkalnictwa o charakterze wspomaganym i treningowym) nie mogą przyczyniać się do segregacji przestrzennej grup marginalizowanych. Wsparte lokale nie powinny być zapewnione na obszarach odizolowanych od społeczności lokalnej i słabo skomunikowanej.
Rozwój usług społecznych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, wspierany ze środków EFRR, będzie zgodny z założeniami Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych (UNCRPD), w tym Komentarzem ogólnym Nr 5 (2017) oraz Uwagami końcowymi dla Polskiego Komitetu ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych (CRPD), Strategią Rozwoju Usług Społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) oraz z kierunkami wskazanymi w KPPUiWS z należytym poszanowaniem zasad równości, wolności wyboru, prawa do niezależnego życia, dostępności i zakazu wszelkich form segregacji. Inwestycje będą musiały wykazać zgodność ze strategią deinstytucjonalizacji oraz odpowiednią polityką UE i ramami prawnymi odnośnie przestrzegania zobowiązań w zakresie praw człowieka, a mianowicie KPP, EFPS i Strategią na rzecz praw osób niepełnosprawnych 2021-2030. Zostanie to odpowiednio odzwierciedlone w kryteriach wyboru projektów.

Główne grupy docelowe

- społeczności marginalizowane, migranci i grupy w niekorzystnej sytuacji,
- osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, osoby z niepełnosprawnością oraz osoby starsze.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W wyniku realizowanych projektów, poprzez m.in. przystosowanie obiektów objętych wsparciem do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, nastąpi poprawa dostępu do infrastruktury społecznej powiązanej z procesami integracji i aktywizacji społeczno-zawodowej z poszanowaniem horyzontalnej zasady deinstytucjonalizacji. Likwidacja barier dostępności umożliwi tym samym osobom narażonym na dyskryminację ze względu na niepełnosprawność oraz wiek korzystanie z oferowanych w tych obiektach usług oraz dostęp do mieszkalnictwa wspomaganego i treningowego. Działania będą nakierowane na poprawę dostępu do zapewnienia potrzeb bytowych osób bezdomnych, niepełnosprawnych czy osób ze środowisk LGBT+ celem umożliwienia wejścia/powrotu do samodzielnego życia. Ponadto, wraz ze wsparciem placówek dziennego pobytu i placówek krótkookresowego pobytu w formie całodobowej lub dziennej za opiekuna faktycznego, nastąpi pośrednio wsparcie osób, które sprawują opiekę nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, czyli wg statystyk kobiet, które z racji pełnienia tej opieki narażone są na dyskryminację w życiu zawodowym i społecznym.
Pozytywny wpływ na zasadę niedyskryminacji zapewniony zostanie poprzez kryterium dostępu warunkującego otrzymanie dofinansowania. Planowane są także szkolenia dla potencjalnych beneficjentów w zakresie zasady równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji oraz jej implementacji w projektach dofinansowanych z EFS+. Planowane jest także obowiązkowe stosowanie

w projektach standardów dostępności opracowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 wraz z ich bieżącymi aktualizacjami.
Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych
Planowane interwencje będą realizowane na obszarze całego WM z uwzględnieniem podziału na RMR oraz RWS. Preferencje mogą otrzymać projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. Przewiduje się preferencje dla przedsięwzięć w ramach MSIT lub wynikających z GPR.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe
W ramach CS 4(iii) przewiduje się możliwość realizacji projektów zakładających współpracę ponadnarodową lub rozszerzenie projektu o komponent ponadnarodowy, mających na celu wymianę doświadczeń w zakresie nowoczesnych, sprawdzonych w innych krajach rozwiązań architektonicznych w zakresie poprawy dostępności, które będą mogły zostać wdrożone w projektach realizowanych na Mazowszu. Dla wybranych typów projektów, przewiduje się zastosowanie kryterium punktowego promującego przedsięwzięcia, które zakładają współpracę, w tym wymianę wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje, z partnerami z innych Państw Członkowskich, kandydujących lub stowarzyszonych, jak również dla projektów, które będą miały pozytywny transgraniczny wpływ lub projektów komplementarnych do innych projektów realizowanych poza granicami Polski w UE, krajach kandydujących i stowarzyszonych. Ostateczna decyzja o typach projektów, dla których będzie zastosowane kryterium, zostanie podjęta przez KM.
Ponadto przewiduje się możliwość działań spójnych z celami SUERMB, na rzecz rozwoju infrastruktury społecznej, w ramach jednego z trzech głównych celów „Wzrost dobrobytu”.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych
Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.5.2.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
V	4(iii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	PLRO205	Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi społeczne	szt.	0	8
V	4(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRO205	Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi społeczne	szt.	0	24

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
V	4(iii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	PLRR105	Roczna liczba użytkowników obiektów świadczących usługi społeczne	użytkownicy/rok	58	2021	23	SL2021	nie dotyczy
V	4(iii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRR105	Roczna liczba użytkowników obiektów świadczących usługi społeczne	użytkownicy/rok	31	2021	73	SL2021	nie dotyczy

2.1.5.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(iii)	126. Infrastruktura mieszkaniowa (inna niż dla migrantów, uchodźców i osób objętych ochroną międzynarodową lub ubiegających się o nią)	250 000
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4 (iii)	127. Pozostała infrastruktura społeczna przyczyniająca się do włączenia społecznego	3 750 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4 (iii)	126. Infrastruktura mieszkaniowa (inna niż dla migrantów, uchodźców i osób objętych ochroną międzynarodową lub ubiegających się o nią)	10 250 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(iii)	127. Pozostała infrastruktura społeczna przyczyniająca się do włączenia społecznego	11 150 000
V	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte razem**	**4(iii)**		**4 000 000**
V	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte razem**	**4(iii)**		**21 400 000**
V	**EFRR**	**ogółem**	**4(iii)**		**25 400 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(iii)	01. Dotacja	4 000 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(iii)	01. Dotacja	21 400 000

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(iii)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	4 000 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(iii)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	21 400 000

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(iii)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia	4 000 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(iii)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia	21 400 000

2.1.5.3. Cel szczegółowy 4(v) zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej

2.1.5.3.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Planowany jest następujący typ projektów:

- **Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną.**

W ramach wskazanego typu projektu, w celu poprawy dostępności i jakości usług zdrowotnych, planuje się wsparcie zgodne z dokumentem Zdrowa Przyszłość, cel: Rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony zdrowia zgodny z potrzebami zdrowotnymi społeczeństwa.
Wsparcie będzie również zgodne z Mapą Potrzeb Zdrowotnych oraz Wojewódzkim Planem Transformacji dla województwa mazowieckiego.
W związku z potrzebami wynikającymi z trendów demograficznych, wsparcie uzyskają przedsięwzięcia służące poprawie dostępności do opieki długoterminowej i geriatrycznej realizowane przez podmioty wykonujące działalność leczniczą w zakresie diagnostyki, opieki specjalistycznej, rehabilitacji, oraz opieki długoterminowej w formach zdeinstytucjonalizowanych, tj. ambulatoryjnej opieki specjalistycznej, opieki domowej, oddziału dziennego, jak np. Dzienne Domy Opieki Medycznej.
W związku z potrzebami wynikającymi z trendów epidemiologicznych, wsparcie uzyskają projekty w zakresie opieki hospicyjnej i paliatywnej w formach zdeinstytucjonalizowanych,
Z uwagi na mniejszą na Mazowszu liczbę ośrodków rehabilitacji w stosunku do średniej w kraju i długi czas oczekiwania na udzielenie świadczeń, w celu poprawy dostępności planowane jest tworzenie warunków do świadczenia usług rehabilitacyjnych, w szczególności w formach zdeinstytucjonalizowanych. Inwestycje dotyczące rehabilitacji umożliwią podmiotom prowadzącym działalność leczniczą, utworzenie, rozszerzenie, doposażanie i modernizację na potrzeby świadczenia usług w zakresie rehabilitacji leczniczej, w celu skrócenia czasu oczekiwania, świadczenie kompleksowej opieki zdrowotnej jak najwyższej jakości, co pozwoli pacjentom na szybszy powrót do zdrowia.
Wsparcie obejmie wdrożenie standardu dostępności POZ dla osób ze szczególnymi potrzebami w obszarze architektonicznym, cyfrowym, komunikacyjnym i organizacyjnym. Wsparcie to możliwe będzie także w powiazaniu z działaniami z EFS+ CS 4(k), oraz w ramach cross-financingu).
Dofinansowanie AOS umożliwi dostosowanie podmiotów do ich rosnącej roli w opiece zdrowotnej, w szczególności zwiększania zakresu i ilości świadczonych przez nie usług, w tym: profilaktyki, diagnostyki i leczenia, a także świadczenia teleusług, korzystania z e-rozwiązań i rozwoju opieki koordynowanej, jak również dostosowania do potrzeb osób starszych, poprawy standardów dostępności, leczenia i warunków udzielania świadczeń.
Ponadto wsparcie AOS, w szczególności poprzez wyposażenie poradni specjalistycznych oraz pracowni diagnostycznych umożliwi lepszą i szybszą diagnostykę pacjentów oraz zwiększy dostęp do leczenia, przede wszystkim w obszarach wskazanych w WPT. Nie wyklucza się także przebudowy oraz tworzenia/budowy nowych AOS, zgodnie z WPT oraz w sytuacji, gdy w związku z rosnącą liczbą świadczonych usług okaże się to uzasadnione.
Możliwy jest rozwój opieki jednego dnia oraz wzmocnienie AOS, poprzez inwestycje w infrastrukturę i sprzęt, w tym także w szpitalach. W tym celu przewiduje się inwestycje w sprzęt o wysokiej skuteczności, umożliwiający szybką pomoc pacjentom, ograniczające koszty dalszego leczenia i rehabilitację.
Planuje się m.in. inwestycje służące zapewnieniu pacjentom z mukowiscydozą: zarówno dzieciom jak i dorosłym, kompleksowej opieki specjalistycznej, monitorowanie stanu pacjenta i powikłań choroby, diagnostykę i leczenie pulmonologiczne oraz rehabilitację w ramach: AOS, opieki dziennej, jednodniowej i środowiskowej.
Planowane jest również wsparcie opieki psychiatrycznej, zgodnie ze zmianami systemowymi w tym obszarze, m.in.: rozwoju deinstytucjonalizacji (DI), tj. projektów służących wdrażaniu modelu

środowiskowego, np. tworzenia i doposażenia Centrów Zdrowia Psychicznego. Dla zapewnienia spójności z krajowymi ramami strategicznymi reformy psychiatrii, projekty infrastrukturalne w zakresie reformy zdrowia psychicznego będą realizowane po uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia. Inwestycje będą skupione przede wszystkim na pierwszym i drugim poziomie referencyjnym i nie będą prowadziły do zwiększenia ogólnej liczby łóżek szpitalnych w systemie ochrony zdrowia, w tym w dziedzinie psychiatrii oraz psychiatrii dziecięcej. Trzeci poziom referencyjny może być wspierany jedynie w ramach kompleksowych projektów CZP obejmujących inwestycje we wszystkie poziomy referencyjne.
Ponadto możliwa jest również interwencja w zakresie potrzeb wynikających z MPZ WM oraz WPT mająca na celu zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług, w tym inwestycje w nowoczesne rozwiązania technologiczne, które pozwolą przeciwdziałać rosnącej zachorowalności i niekorzystnym trendom demograficznym.
Możliwe będą również przedsięwzięcia inwestycyjne służące realizacji projektów zdrowotnych w ramach EFS+, w szczególności kierowanych do osób zagrożonych wykluczeniem, w tym na terenie gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, wskazanych w SR WM 2030+. Projekty mogą także obejmować wdrożenie standardów dostępności w podmiotach wykonujących działalność leczniczą. Planowane interwencje obejmują w szczególności zakup sprzętu i aparatury medycznej, wyposażenia umożliwiającego świadczenie usług z zakresu telemedycyny (np.: teleporady, teleopieka, telekonsultacje) i e-usług oraz niezbędne roboty budowlane.

W KPO w obszarze zdrowia wdrażane będą reformy przede wszystkim w zakresie lecznictwa szpitalnego. EFS+ oraz EFRR będą uzupełniać i wzmacniać te reformy poprzez inwestycje w szczególności w POZ i AOS. Projekty finansowane w ramach programu regionalnego ze środków EFRR lub EFS+ nie mogą powielać zakresu, na który dany podmiot otrzymał wsparcie w ramach KPO.
Przedsięwzięcia przyczynią się do realizacji celów określonych w dokumencie: Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 r. (cele: 1.1 Zapewnienie równej dostępności do świadczeń zdrowotnych w ilości i czasie adekwatnych do uzasadnionych potrzeb zdrowotnych społeczeństwa oraz 2.4 Optymalizacja piramidy świadczeń) oraz do realizacji rekomendacji określonych w WPT dla WM. Przyczynią się również do wsparcia odwrócenia piramidy świadczeń, tj. przejścia z opieki szpitalnej do form zdeinstytucjonalizowanych, świadczonych w ramach POZ, AOS, w środowisku lokalnym. Planowane działania będą komplementarne z EFS+, w szczególności w zakresie deinstytucjonalizacji: opieki długoterminowej (CS 4k), w tym skierowanej do osób ze schorzeniami otępiennymi, opieki psychicznej (CS 4k) oraz w zakresie działań profilaktycznych, oraz rehabilitacji dedykowanych przede wszystkim dzieciom, młodzieży, osobom starszym i w wieku aktywności zawodowej (CS 4(d) i 4(k)). Przedsięwzięcia będą również komplementarne w stosunku do działań realizowanych na poziomie krajowym, w tym dotyczących e-zdrowia i kształcenia kadr. Komplementarność będzie zachowana także z programami wdrażanymi z poziomu krajowego: KPO Komponent D1 Zwiększenie efektywności, dostępności i jakości świadczeń zdrowotnych, FEnIKS Priorytet VI Zdrowie, FERS Priorytet IV Zdrowie i zdrowotna opieka długoterminowa.
Interwencja w obszarze zdrowia będzie podlegała uzgodnieniom zgodnie z przyjętym systemem koordynacji, na forum Komitetu Sterującego ds. Zdrowia.
Wszystkie inwestycje w infrastrukturę usług zdrowotnych będą zgodne z wymogami Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych, w tym Komentarzami Ogólnymi 4 i 6 oraz uwagami końcowymi dla Polski Komitetu ONZ ds. Praw Osób Niepełnosprawnych, z należytym poszanowaniem zasad równości, wolności wyboru, prawa do niezależnego życia, dostępności i zakazu wszelkich form segregacji. Inwestycje będą musiały wykazać zgodność ze strategią deinstytucjonalizacji oraz odpowiednią polityką UE i ramami prawnymi odnośnie przestrzegania zobowiązań w zakresie praw człowieka, a mianowicie KPP, EFPS i Strategią na rzecz praw osób niepełnosprawnych 2021-2030. Zostanie to odpowiednio odzwierciedlone w kryteriach wyboru projektów.

Główne grupy docelowe

- pacjenci, w tym osoby wymagające opieki długoterminowej, paliatywnej, hospicyjnej, geriatrycznej, diagnostyki, rehabilitacji, leczenia specjalistycznego, opieki psychiatrycznej, jak również osoby zdrowe korzystające z programów profilaktycznych i diagnostycznych w ramach POZ i AOS, z uwzględnieniem mieszkańców gmin zagrożonych trwałą marginalizacją, miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze, oraz z terenów wiejskich,
- personel podmiotów wykonujących działalność leczniczą,
- podmioty wykonujące działalność leczniczą, działające w publicznym systemie ochrony zdrowia,
- JST, ich związki, spółki i stowarzyszenia.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Projekty będą realizowane z zachowaniem zasad sprzyjających podniesieniu jakości życia i zapewnienia niezależności obywateli, którzy ze względu na stan zdrowia, wiek czy niepełnosprawność napotykają się na ograniczenia w życiu codziennym. Dostępność będzie realizowana przez stosowanie zasad uniwersalnego projektowania oraz regulacji prawnych i standardów oraz zasad niedyskryminacji ze względu na pochodzenie etniczne, wiek, płeć, stan zdrowia, poziom sprawności, miejsce zamieszkania, status ekonomiczny, status rodzicielski, wyznanie lub światopogląd, orientację psychoseksualną, etc.

W wyniku realizowanych projektów nastąpi poprawa dostępu do usług zdrowotnych w wymiarze terytorialnym oraz indywidualnym, poprzez eliminację barier fizycznych w dostępie do infrastruktury. Wspierana infrastruktura będzie dostępna dla osób z niepełnosprawnościami.

Na każdym etapie: projektowania, wdrażania oraz w okresie trwałości, projekty będą uwzględniać zasadę niedyskryminacji w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji, ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

Produkty, usługi i rezultaty projektów będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna.

Przewiduje się działania adresowane do osób narażonych na dyskryminację w dostępie do placówek systemu ochrony zdrowia ze względu na ww. cechy, w tym dla osób ze środowisk LGBT+, np. poprzez możliwość premiowania projektów uwzględniających działania wyrównujące szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją.

Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Planowane interwencje będą realizowane na obszarze całego WM z uwzględnieniem podziału na RWS oraz RMR. Preferencje mogą otrzymać projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. Ewentualne preferencje muszą być zgodne z Wojewódzkim Planem Transformacji dla województwa mazowieckiego, Mapami Potrzeb Zdrowotnych dla Mazowsza oraz z dokumentem: Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 r.

W ramach celu nie wyklucza się możliwości realizacji przedsięwzięć poprzez MSIT i GPR.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe
Przewiduje się możliwość realizacji przedsięwzięć zgodnych ze SUERMB w obszarze tematycznym Zdrowie, w zakresie działania na rzecz aktywnego i zdrowego starzenia w celu sprostania wyzwaniom związanym ze zmianami demograficznymi oraz zwiększenia zdolności interesariuszy do rozwiązywania regionalnych problemów zdrowotnych.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych
Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.
Obszar ochrony zdrowia stanowi dobro publiczne. Wsparcie mogą uzyskać wyłącznie podmioty działające w publicznym systemie ochrony zdrowia, tj. posiadające kontrakt z NFZ. Z uwagi na powyższe planowane jest wsparcie w formie dotacji.

2.1.5.3.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
V	4(v)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO069	Pojemność nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej	osoby/rok	280	5 600
V	4(v)	EFRR	Lepiej rozwinięte	PLRO133	Liczba wspartych podmiotów wykonujących działalność leczniczą	szt.	1	25
V	4(v)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO069	Pojemność nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej	osoby/rok	580	11 600
V	4(v)	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRO133	Liczba wspartych podmiotów wykonujących działalność leczniczą	szt.	3	55

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
V	4(v)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR073	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej	użytkownicy/rok	0	2021	3 900	SL2021	nie dotyczy
V	4(v)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR073	Roczna liczba użytkowników nowych lub zmodernizowanych placówek opieki zdrowotnej	użytkownicy/rok	0	2021	8 100	SL2021	nie dotyczy

2.1.5.3.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(v)	128. Infrastruktura zdrowotna	19 500 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(v)	128. Infrastruktura zdrowotna	32 700 000
V	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte razem**	**4(v)**		**19 500 000**
V	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte razem**	**4(v)**		**32 700 000**
V	**EFRR**	**ogółem**	**4(v)**		**52 200 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(v)	01. Dotacja	19 500 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(v)	01. Dotacja	32 700 000

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(v)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	19 500 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(v)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	32 700 000

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(v)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	19 500 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(v)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	32 700 000

2.1.5.4. Cel szczegółowy 4(vi) wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych

2.1.5.4.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

CS 4(vi) będzie osiągnięty poprzez realizację następujących typów projektów:

- **Rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej,**
- **Turystyczne szlaki tematyczne i produkty turystyczne (odwołujące się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych i kulinarnych).**

Wyżej wskazane typy projektów zostaną dostosowane do obszarów i charakteru WM, jako jednego z najbardziej zróżnicowanych w kraju, oraz zostaną skierowane do szerokiej grupy odbiorców, w tym także z sektorów społecznego i gospodarczego. Wszystkie realizowane inwestycje będą opierać się na analizie popytu i ocenie potrzeb w celu zmniejszenia ryzyka nieskuteczności.

W ramach typu projektu: **Rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej**, za priorytetowe uznaje się wsparcie instytucji kultury na rzecz włączenia ich w tworzenie produktów turystycznych i oferty wypoczynkowo-turystycznej, a także wzmocnienia ich funkcji regionotwórczej. Za kluczowe uznaje się wypracowanie nowych formatów działań i sposobów budowania relacji z odbiorcami oraz ekologizacja instytucji (tzn. poprawa wpływu na środowisko funkcjonowania i zarządzania całej instytucji, w tym w zakresie aspektów technologicznych). Konieczne jest wsparcie rozwoju nowych form udostępniania kultury online w celu zapewnienia stałego dostępu do zasobów kulturalnych, również w warunkach ograniczonego funkcjonowania instytucji kultury. Zaplanowane do wsparcia projekty muszą przewidywać stabilność finansową poprzez dywersyfikację źródeł dochodów własnych i większe uzależnienie od nich. Ponadto muszą uwzględniać powiązanie z przygotowaniem kadry do nabycia nowych umiejętności związanych z wprowadzanymi ww. zmianami. Wsparcie otrzymają głównie teatry, galerie, biblioteki, centra kultury (instytucje statutowo prowadzące działalność społeczno-kulturalną tzn. które tworzą i prezentują sztukę, edukują, animują i angażują społeczność lokalną, inicjują debaty, są miejscem spotkań), muzea. Wsparcie w zakresie tego typu projektów, stanowić będzie potencjał dla kreowania aktywizacji społeczności regionalnych i lokalnych, budowania kapitału społecznego i włączenia społecznego.

W ramach typu projektu: **Turystyczne szlaki tematyczne i produkty turystyczne** za priorytetowe uznaje się działania na rzecz obszarów o wysokich walorach historycznych, kulturowych, przyrodniczych i krajobrazowych stanowiące o ich wysokiej atrakcyjności turystycznej. Szczególnie preferowane będą te obszary, które jednocześnie zostały wykazane jako zmarginalizowane w dokumentach strategicznych na poziomie regionalnym. Wsparciem zostaną objęte projekty zorientowane na poprawę oferty regionalnej i podregionalnej – tzn. turystycznej i kulturalnej, bazującej na walorach Mazowsza lub regionów etnograficznych, kulturowych, historycznych i przyrodniczych położonych w jego granicach i przynależne do istniejących szlaków turystycznych. Nacisk zostanie położony na wprowadzanie innowacji i cyfryzacji w ramach przemysłu turystycznego i jego produktów, np. w zakresie zarządzania, systemu organizacji usług, kreowania nowych, innowacyjnych produktów czy wykorzystywania efektów współpracy i synergii do realizacji usług turystycznych, co pozwoli na wzrost dochodów i tym samym przyczyni się do odbudowy lokalnych gospodarek. Planowane działania inwestycyjne w zakresie rozwoju oferty turystycznej i rekreacyjnej, powinny być realizowane z zachowaniem zasad zrównoważonej turystyki, ze szczególnym poszanowaniem cennych przyrodniczo obszarów. Przy realizacji inwestycji należy stosować urządzenia minimalizujące presję ze strony turystów i właściwie wyposażyć miejsca zagospodarowanego odpoczynku.

Podczas realizacji ww. działań szczególny nacisk zostanie położony na:

- wdrożenie rozwiązań w zakresie obiegu cyrkularnego i rozwiązań zwiększających odporność na skutki zmian klimatycznych, niskoemisyjnych, zasobooszczędnych i cyfrowych,
- przemodelowanie funkcjonowania obiektów turystycznych i kulturalnych tak, aby odbudować i rozwinąć potencjał obu tych sektorów przy zachowaniu niezbędnych środków ostrożności, na

wypadek ewentualnych lock-down-ów gospodarki wywołanych m.in. pandemią COVID-19, a także, dostosowania ich do funkcjonowania w warunkach post-covidowych oraz do nowych ram, w jakich w kolejnych latach będą zmuszone funkcjonować,
- wzmacnianie potencjału instytucji kultury, wspieranie rozwoju sektorów kreatywnych i przemysłu czasu wolnego, promocja dziedzictwa narodowego i walorów turystycznych Mazowsza dla rozwoju gospodarczego i spójności społecznej,
- produkty i usługi turystyczne, wykorzystujące efekt współpracy i synergii pomiędzy podmiotami;

Wszelkie dziania powinny być zgodne z duchem European Green Deal, New European Bauhaus, sustainability i SDGs, circular economy.
W ramach ww. typów interwencji:
- należy dostosować obiekty i przestrzenie do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, osób z niepełnosprawnościami pozwalające na zwiększenie włączenia społecznego tzn. wykorzystywać projektowanie uniwersalne,
- nie ma możliwości budowania nowych obiektów kubaturowych. W pierwszej kolejności należy wykorzystywać infrastrukturę istniejącą. Przebudowa i rozbudowa obiektów jest dopuszczona tylko w uzasadnionych przypadkach,
- wsparcie nie będzie udzielane na wydarzenia artystyczne i festiwale jako nieprzynoszące trwałego efektu gospodarczego,
- należy unikać tworzenia powierzchni uszczelnionych na rzecz zwiększających powierzchnie biologicznie czynne, w tym zazieleniane i umożliwiające infiltrację wód opadowych,
- inwestycje w elementy infrastruktury drogowej (w tym w parkingi) nie będą wspierane, chyba że stanowią nieodłączny element większego projektu (np. związany z dostępnością dla osób niepełnosprawnych), nie są one dominującym elementem tego projektu a ich koszt nie przekracza 15% kosztów kwalifikowalnych. W miastach projekty te nie mogą obejmować budowy nowych dróg lub parkingów oraz w odniesieniu do istniejących – zwiększenia ich pojemności lub przepustowości, ani nie mogą w inny sposób przyczyniać się do zwiększenia natężenia ruchu samochodowego,

Przewidywana jest komplementarność działań ze środkami EFS+ (CS 4(d), 4(f) i 4(g)), szczególnie w zakresie podnoszenia kompetencji cyfrowych, np. poprzez nabory skoordynowane lub punkty preferencyjne.

Główne grupy docelowe
- mieszkańcy WM, w tym osoby ze specjalnymi potrzebami;
- użytkownicy – odbiorcy, widzowie instytucji kultury;
- turyści.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji
Jak wynika z analiz, utrudnienia w korzystaniu z oferty kulturalnej związane są głównie z sytuacją finansową, brakiem chęci partycypacji w wydarzeniach kulturalnych, brakami w infrastrukturze, brakiem kompetencji kulturowych oraz ograniczonym dostępem do informacji o wydarzeniach kulturalnych. Podejmowana interwencja przyczyni się do zmniejszenia i eliminacji barier utrudniających dostęp do dóbr kultury. Poprzez zastosowanie standardu dostępności: architektonicznego, cyfrowego oraz informacyjno-promocyjnego, produkty turystyczne będą dostępne dla ogółu społeczeństwa, w tym również będą odpowiadały na szczególne potrzeby kobiet, osób z niepełnosprawnościami: ruchową, wzrokową, słuchową, intelektualną; osób starszych, opiekunów z dziećmi czy osobami zależnymi.
Pozytywny wpływ na zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami będzie kryterium dostępu warunkującym otrzymanie dofinansowania. W przypadku projektów, w których występował będzie produkt neutralny pod względem zasady równości szans i niedyskryminacji, zasada niedyskryminacji zostanie zapewniona na poziomie zarządzania projektem i dostępności cyfrowej dokumentacji projektowej publikowanej na stronach zgodnych z WCAG, nawet w przypadku braku kwalifikowalności takich wydatków w projekcie.

Do zwiększenia udziału mieszkańców w kulturze przyczynią się również planowane działania na rzecz rozwoju szeroko rozumianego sektora kultury, co wpłynie pozytywnie na proces integracji społecznej różnych grup społecznych i rozwoju potencjału społecznego na rzecz budowania gospodarki opartej na wiedzy oraz wzmocnienia aktywności placówek kulturalnych na rzecz wspierania branż kreatywnych.
Wsparcie będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego oraz, że w przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego, wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych
Planowane interwencje będą realizowane na obszarze całego WM z uwzględnieniem podziału na RWS oraz RMR. Preferencje mogą otrzymać projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją.
Przewiduje się realizację przedsięwzięć poprzez MSIT oraz wynikających z LSR. Ponadto preferowane będą projekty wynikające z GPR.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe
Interwencja co do zasady obejmuje terytorium WM. Realizowane projekty z zakresu kultury i turystyki, z uwagi na ich rangę i wpływ, będą miały wymiar europejski.
Rozwój nowoczesnych instytucji kultury będzie tworzyć przestrzeń dla współpracy artystycznej twórców i artystów z różnych krajów oraz wzmacniać prorozwojowe oddziaływanie projektów kulturowych także poprzez tworzenie sieci współpracy i budowanie partnerstw w otoczeniu międzynarodowym. Interwencja wpłynie na zwiększenie dostępności oferty kulturalnej oraz rozpoznawalność WM za granicą, a także możliwość rozwoju współpracy międzysektorowej, dzięki udostępnianiu zasobów w celach naukowych. Podejmowane w obszarze kultury, sektorów kreatywnych oraz turystyki działania będą spójne z celami SUERMB, poprzez zachęcanie do twórczej przedsiębiorczości, a także promowanie i prezentowanie kultury regionu Morza Bałtyckiego z wykorzystaniem innowacyjnej siły kultury dla rozwoju społecznego. Ponadto pozwoli na opracowywanie skutecznych ram współpracy kulturalnej regionu Morza Bałtyckiego.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych
Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.5.4.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
V	4(vi)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO077	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	szt.	0	12
V	4(vi)	EFRR	Lepiej rozwinięte	PLRO132	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS)	szt.	0	12
V	4(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	0	540 000
V	4(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	0	6
V	4(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO077	Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	szt.	0	29
V	4(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRO132	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS)	szt.	0	29

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
V	4(vi)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR077	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	osoby odwiedzające/rok	0	2021	700 000	SL2021	nie dotyczy
V	4(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR077	Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	osoby odwiedzające/rok	0	2021	1 700 000	SL2021	nie dotyczy

2.1.5.4.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(vi)	165. Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych	5 500 000
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(vi)	166. Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury	3 000 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(vi)	165. Ochrona, rozwój i promowanie publicznych walorów turystycznych i usług turystycznych	26 250 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(vi)	166. Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury	24 500 000
V	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte razem**	**4(vi)**		**8 500 000**
V	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte razem**	**4(vi)**		**50 750 000**
V	**EFRR**	**ogółem**	**4(vi)**		**59 250 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(vi)	01. Dotacja	8 500 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(vi)	01. Dotacja	50 750 000

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(vi)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	8 500 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(vi)	19. Inny rodzaj narzędzia terytorialnego. Miejskie obszary funkcjonalne	44 000 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(vi)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	6 750 000

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
V	EFRR	Lepiej rozwinięte	4(vi)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	8 500 000
V	EFRR	Słabiej rozwinięte	4(vi)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	50 750 000

2.1.6. Priorytet VI – Fundusze Europejskie dla aktywnego zawodowo Mazowsza

2.1.6.1. Cel szczegółowy 4(a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej

2.1.6.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

W ramach CS 4(a) planowane są do realizacji, następujące typy projektów:

- **Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych przez PUP, w szczególności znajdujących się trudnej sytuacji na rynku pracy tj. osób młodych, długotrwale bezrobotnych, z niepełnosprawnością, z wykształceniem odpowiadającym poziomowi ISCED 3 i niższym, kobiet i osób, które ukończyły 50 lat oraz migrantów**

Zgodnie z danymi WUP (XII 2019 r.) osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy stanowiły 82,4% zarejestrowanych bezrobotnych w województwie. Ponad połowa z nich (52,5%) to osoby długotrwale bezrobotne, 27,9% to osoby, które ukończyły 50 lat, a 23,8% stanowią osoby przed 30 r.ż. Kobiety i osoby z niepełnosprawnością stanowią odpowiednio 51,6% i 5,2% zarejestrowanych. W gorszej sytuacji na rynku pracy znajdują się osoby bezrobotne zamieszkujące obszary wiejskie (47% bezrobotnych). Sytuację ww. grup charakteryzuje występowanie wielu niekorzystnych czynników np.: brak kwalifikacji i doświadczenia, wiek obniżający atrakcyjność na rynku pracy, długa przerwa w zatrudnieniu. Niekorzystne trendy demograficzne determinują maksymalne wykorzystanie zasobów regionalnego rynku pracy. Osoby bezrobotne pozostające w ewidencji PUP powinny zostać objęte intensywnymi działaniami aktywizacyjnymi. Interwencja na rzecz ich aktywizacji będzie prowadzona na podstawie Ustawy z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia (Ustawa). Interwencja będzie realizowana przez PUP i obejmować będzie m.in. sfinansowanie kosztów szkoleń, staży, prac interwencyjnych, dotacji na utworzenie własnej działalności gospodarczej, refundacji kosztów utworzenia miejsca pracy dla osoby bezrobotnej z utrudnionym dostępem do rynku pracy. Jako obowiązkowe przewiduje się diagnozowanie sytuacji osób bezrobotnych uwzględniające deficyty w zakresie umiejętności cyfrowych, „zielonych", umiejętności niezbędnych z punktu widzenia regionalnych specjalizacji, umiejętności niezbędnych w zawodach związanych z usługami zdrowotnymi i opiekuńczymi. W niniejszym typie projektu nie przewiduje się realizacji robót publicznych, grantów na utworzenie stanowiska pracy zdalnej dla osób z utrudnionym dostępem do rynku pracy i pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Rodzaje narzędzi aktywizujących zastosowanych w interwencji powinny mieć zindywidualizowany charakter w zależności od potrzeb poszczególnych uczestników. Proces dostosowania wsparcia do zindywidualizowanych potrzeb osób bezrobotnych następować będzie poprzez sporządzenie oraz aktualizację Indywidualnych Planów Działania.

Ważnym elementem projektowanego wsparcia jest pakiet działań skierowanych do osób młodych w wieku 18-29 lat, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży. Zakłada się, że spośród wszystkich uczestników projektów PUP, około 21% stanowić będą osoby w wieku 18-29 lat. Osoby młode z uwagi na brak praktyki zawodowej doświadczają trudności w zatrudnieniu. Do osób poniżej 30 roku życia adresowane będą wszystkie formy wsparcia wynikające z ustawy w szczególności dodatkowe instrumenty adresowane do bezrobotnych poniżej 30 roku życia, z wyłączeniem jak wyżej. Diagnoza kompetencji cyfrowych zostanie przeprowadzona obligatoryjnie w stosunku do osób młodych, poniżej 30 r. ż. W przypadku osób powyżej 30 r. ż. diagnoza umiejętności cyfrowych powinna zostać wykonana fakultatywnie, o ile taka potrzeba zostanie zidentyfikowana w trakcie opracowywania Indywidualnego Planu Działania.

- **Kompleksowe wsparcie dla osób młodych pozostających bez zatrudnienia**

Zgodnie z danymi WUP w Warszawie (IX 2024 r.) w PUP w woj. mazowieckim zarejestrowanych było 12 955 osób w wieku 18-24 lata i 11 999 osób w wieku 25-30 lat. Udział osób młodych w wieku 18-30 lat stanowił 28% wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w PUP. Zgodnie z danymi BAEL na koniec 2023 stopa bezrobocia wśród osób do 29 r.ż. wynosiła 6,9%, w grupie 18-24 lata wskaźnik ten był znacznie wyższy i wynosił 11,3%. Oba wskaźniki przewyższają stopę bezrobocia wśród wszystkich osób bezrobotnych. Duży odsetek młodych wśród osób niepracujących związany jest z wieloma czynnikami, m.in.: brakiem doświadczenia zawodowego, niedostosowaniem do potrzeb rynku pracy posiadanych kompetencji/kwalifikacji (w tym kompetencji miękkich, komunikacyjnych), odmiennym niż u pracodawców postrzeganiem etosu pracy przez osoby młode (np. dążenie do zachowania równowagi między życiem zawodowym a prywatnym), potrzebami w zakresie zdrowia psychicznego (w związku ze stanami depresyjnymi lub uzależnieniami). Osoby młode to grupa docelowa trudna i zróżnicowana, wymagająca indywidualnego i kompleksowego podejścia. Ważnym elementem projektów, oprócz uzupełnienia wiedzy i kompetencji uczestników, będzie wzmocnienie kompetencji miękkich, szkolenia motywacyjne i aktywizacyjne, przygotowanie do poszukiwania pracy, praktyczna nauka funkcjonowania w miejscu pracy i wsparcie coachingowe/mentoringowe. O przydzieleniu danej osoby do tego typu projektu będzie decydował realizator projektu na podstawie oceny indywidualnej sytuacji uczestnika dokonanej przez doradcę zawodowego, na etapie sporządzania Indywidualnego Planu Działania. Wsparcie będzie realizowane przez PUP, zgodnie z zasadami Planu gwarancji dla młodzieży.

Osoby młode bezrobotne, m.in. ze względu na brak doświadczenia zawodowego oraz odpowiednich kompetencji, z założenia znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. W związku z tym potrzebne jest kompleksowe wsparcie odpowiadające na ich specyficzne potrzeby.

- **Aktywizacja zawodowa osób młodych znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy realizowana przez Ochotnicze Hufce Pracy**

Jak wskazano powyżej działania skierowane do osób młodych mają szczególne znaczenie dla przyszłości regionalnego rynku. Wsparcie w zakresie przygotowania zawodowego osób do 18 roku życia, będących w szczególnej sytuacji wymaga odmiennego podejścia. Zgodnie z art. 341 Ustawy OHP są państwową jednostką wyspecjalizowaną w działaniach na rzecz młodzieży, w szczególności młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym. W niniejszej interwencji, adresatami działań OHP są osoby w wieku 15-18 lat, ze środowisk niewydolnych wychowawczo, mające trudności w realizacji obowiązku szkolnego, oraz osoby NEET w wieku od 18 do 25 r.ż. Osoby NEET stanowić będą nie mniej niż 11% wszystkich osób objętych interwencją OHP. Powyższe jest wynikiem zapewnienia demarkacji pomiędzy projektami PUP i OHP. Zgodnie z danymi Mazowieckiej Wojewódzkiej Komendy OHP, na koniec września 2021 r. w województwie mazowieckim 1776 osób do 18 r.ż. objętych było działaniami OHP. Młodzież objęta wsparciem OHP będzie mogła skorzystać z pomocy w uzyskaniu kwalifikacji oraz uzupełnienia wykształcenia podstawowego, ponadgimnazjalnego lub ponadpodstawowego wykształcenia ogólnego i zawodowego. Ponadto, w zakresie zatrudnienia, OHP będzie realizować odpowiednią jakość wsparcia, która zostanie zapewniona poprzez zwiększenie nacisku na rozwój umiejętności cyfrowych, umiejętności niezbędne z punktu widzenia regionalnych specjalizacji, opracowanie planu działania mającego na celu kompleksowe wsparcie osoby młodej (łączącego kilka form wsparcia), w tym m.in.: poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy. Dodatkowo, wsparcie OHP obejmuje także refundację kosztów poniesionych przez pracodawcę na wynagrodzenia i składki na ubezpieczenia społeczne młodocianych pracowników, zatrudnionych na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego a także finansować koszty staży. Realizacja elementów inicjatywy ALMA z zastrzeżeniem koordynacji na poziomie UE przyniesie wartość dodaną polegającą na wzmocnieniu samooceny uczestników na unijnym rynku pracy. Niniejszy typ interwencji będzie realizowany na podstawie przepisów Ustawy z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia.

Jak wskazano powyżej działania skierowane do osób młodych mają szczególne znaczenie dla przyszłości regionalnego rynku. Wsparcie w zakresie przygotowania zawodowego osób do 18 roku życia, będących w szczególnej sytuacji wymaga odmiennego podejścia.

Główne grupy docelowe

- osoby bezrobotne zarejestrowane w PUP oraz osoby poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu,
- osoby młode poniżej 30 r.ż. będące klientami PUP,
- osoby młode do 18 r.ż. znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku,
- osoby NEET do 25 r.ż.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W interwencji, we wszystkich typach projektów, na poziomie kryteriów wyboru projektów, planuje się zapewnienie równego dostępu do udziału w projektach wszystkim osobom bezrobotnym wpisującym się w zakres interwencji. Ujęcie zasady niedyskryminacji, równości i włączenia społecznego zapisane będzie na poziomie kryteriów wyboru projektu obowiązkowych dla każdego projektu i dotyczyć będzie wszystkich etapów realizacji projektów tj. przygotowania, realizacji, monitorowania, oceny i kontroli. Od spełnienia tych kryteriów uzależnione będzie dopuszczenie projektu do dalszego etapu oceny. Planowane są także szkolenia dla potencjalnych beneficjentów na temat zasady równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji oraz jej implementacji w projektach dofinansowanych z EFS+. Planowane jest także obowiązkowe stosowanie w projektach standardów dostępności opracowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 wraz z ich bieżącymi aktualizacjami. Osoby bezrobotne, będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy: długotrwale bezrobotni, kobiety, osoby młode, osoby po 50 roku życia, osoby z niepełnosprawnościami, osoby o niskich kwalifikacjach, będące preferowaną grupą docelową w interwencji, kwalifikowane są do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wszystkie podejmowane działania wyrównują ich szanse na rynku pracy i zmierzają do pozytywnej, długotrwałej zmiany ich statusu na rynku pracy. Na wszystkich etapach realizacji interwencji jako obowiązkowe będzie stosowanie KPP.
Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Nie przewiduje się konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

W ramach CS 4(a) przewiduje się możliwość realizacji projektów zakładających współpracę międzynarodową lub możliwość rozszerzenia projektu o komponent ponadnarodowy. Współpraca międzynarodowa w CS 4(a) będzie możliwa do realizacji za pomocą Inicjatywy ALMA, która ma na celu wymianę doświadczeń w obszarze rynku pracy dla uczestników projektu, w tym pomoc w odnalezieniu się na rynku pracy i integracji ze społeczeństwem w kraju ojczystym po uzyskaniu doświadczenia zawodowego zdobytego w innym kraju UE. Inicjatywa ALMA, wpisuje się w działania międzyregionalne i ponadnarodowe, ponieważ opiera się na założeniu, że młode osoby otrzymają doświadczenie zawodowe w innym państwie UE, co tym samym przełoży się na ich potencjał zawodowy na lokalnym rynku pracy. Dodatkowo, realizacja Inicjatywy ALMA wymaga utworzenia współpracy pomiędzy państwem wysyłającym uczestnika projektu a państwem przyjmującym, w tym obejmujących wszystkie kluczowe aspekty organizacji i realizacji pobytu za granicą. W odniesieniu do tworzenia partnerstw ponadnarodowych, aby ułatwić budowanie partnerstwa ponadnarodowego została stworzona baza danych do wyszukiwania partnerów dostępnych w ogólnodostępnej sekcji strony internetowej na przykładzie TLN Mobility. Ta baza danych będzie obejmować wszystkich operatorów projektów, którzy zostali wybrani przez państwa realizujące inicjatywę ALMA. Realizacja działań z Inicjatywy ALMA będzie prowadzona przez Ochotnicze Hufce Pracy. Podejmowane

działania są spójne z są spójne z celem strategicznym *Zwiększenie dobrobytu* Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego poprzez wpływanie na rozwój innowacyjnej edukacji młodzieży.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych
Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.6.1.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VI	4(a)	EFS+	Lepiej rozwinięte	EECO02	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie	osoby	1 370	4 670
VI	4(a)	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECO02	Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie	osoby	6 780	22 720

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VI	4(a)	EFS+	Lepiej rozwinięte	EECR04	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu	osoby	2 944	2021	2 980	SL2021	Jako wartość odniesienia przyjęto wskaźnik rezultatu bezpośredniego w perspektywie finansowej 2014-2020 – 66%.
VI	4(a)	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECR04	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu	osoby	14 639	2021	14 860	SL2021	Jako wartość odniesienia przyjęto wskaźnik rezultatu bezpośredniego w perspektywie finansowej 2014-2020 – 66%.

2.1.6.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(a)	134. Działania na rzecz poprawy dostępu do zatrudnienia	8 692 370
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(a)	136. Wsparcie szczególne na rzecz zatrudnienia ludzi młodych i integracji społeczno-gospodarczej ludzi młodych	3 121 185
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(a)	134. Działania na rzecz poprawy dostępu do zatrudnienia	73 397 320
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(a)	136. Wsparcie szczególne na rzecz zatrudnienia ludzi młodych i integracji społeczno-gospodarczej ludzi młodych	24 731 125
VI	**EFS+**	**Lepiej rozwinięte razem**	**4(a)**		**11 813 555**
VI	**EFS+**	**Słabiej rozwinięte razem**	**4(a)**		**98 128 445**
VI	**EFS+**	**ogółem**	**4(a)**		**109 942 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(a)	01. Dotacja	11 813 555
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(a)	01. Dotacja	98 128 445

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(a)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	11 813 555
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(a)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	98 128 445

Tabela 7. Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(a)	01. Przyczynianie się do ekologicznych umiejętności i zielonych miejsc pracy oraz zielonej gospodarki	977 879
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(a)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	10 835 676
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(a)	01. Przyczynianie się do ekologicznych umiejętności i zielonych miejsc pracy oraz zielonej gospodarki	2 061 565
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(a)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	96 066 880

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(a)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	11 813 555
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(a)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	98 128 445

2.1.6.2. Cel szczegółowy 4(b) modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy

2.1.6.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

W ramach CS 4(b) planowane są do realizacji następujące typy projektów:

- **Podnoszenie kompetencji pracowników regionalnych Publicznych Służb Zatrudnienia**

Przejście na gospodarkę opartą na wiedzy stwarza istotne wyzwania dla rozwoju umiejętności, uczenia się dorosłych i zwiększania podaży pracy. Te potrzeby określono jako priorytetowe w celu modernizacji instytucji rynku pracy jako ogniwa realizującego proces przywracania osób na rynek pracy. Kurczące się zasoby rynku pracy rozszerzają grupę klientów PSZ o osoby dotychczas niezainteresowane podejmowaniem zatrudnienia. W związku z tym zachodzi konieczność ukierunkowania regionalnych PSZ na pracę z klientami, u których dezaktywacja zawodowa powodowana jest przez różne czynniki warunkujące z kolei metody i formy pracy doprowadzające do ich ponownego zatrudnienia. Konieczne jest też wzmacnianie kompetencji pracowników PSZ w kierunku obsługi rosnącej liczby migrantów podejmujących legalne zatrudnienie i powracających do kraju obywateli polskich. Wsparcie szkoleniowe PSZ pozwoli na stworzenie możliwości świadczenia dopasowanej i realnej pomocy osobom niepracującym. Podejście regionalne umożliwi uwzględnienie w interwencji potrzeb pracowników PSZ z mniejszych urzędów. Ułatwi identyfikację konkretnych problemów, co w efekcie przełoży się na realną poprawę jakości świadczonych usług. Poza tym zmiany na rynku pracy zachodzą dynamicznie i dotyczą m.in. procesu starzenia się społeczeństwa oraz modernizacji technologicznej. Zauważalny jest trend polegający na częstszej niż w przeszłości zmianie miejsca pracy. Z tymi problemami już obecnie stykają się pracownicy PSZ. Dlatego też niezbędne będzie rozwijanie kompetencji społecznych. Znaczenie kompetencji społecznych na współczesnym rynku pracy potwierdzają badania realizowane przez Mazowieckie Obserwatorium Rynku Pracy. Z przeprowadzonego badania pn. „Kompetencje przyszłości na mazowieckim rynku pracy w perspektywie średnio- i długookresowej" wynika, że ponad połowa kompetencji wzrostowych wyłonionych w toku badania to kompetencje o charakterze społecznym lub z częściowym społecznym komponentem. W ramach tego typu operacji przewiduje się realizację szkoleń wykorzystujących zarówno metody tradycyjne, jak i nowoczesne techniki takie jak: on job training czyli szkolenie w miejscu pracy, case study, wykłady interaktywne, metody symulacyjne czy eksperymenty pozwalające na wcielanie się w różne role zawodowe i bieżące rozwiązywanie trudnych do przewidzenia problemów. Kolejnym istotnym elementem działalności PSZ jest promowanie równouprawnienia płci i szeroko rozumianej niedyskryminacji na rynku pracy, która dotychczas realizowana była m.in. na podstawie ustawy o rynku pracy. Obecna interwencja powinna wzmocnić pozycję PSZ w realizacji tego zadania. Dlatego też planuje się działania mające na celu nabycie przez pracowników PSZ umiejętności w zakresie promowania wśród pracodawców rozwiązań wspierających równe traktowanie i niedyskryminację oraz tworzenie sieci międzysektorowych działających na rzecz niedyskryminacji i równouprawnienia. Przewiduje się także wzmocnienie kompetencji pracowników PSZ w metodach pracy z osobami młodymi i długotrwale bezrobotnymi. Interwencja dopuszcza także krajowe i zagraniczne wizyty studyjne dotyczące diagnozowania krótko i długoterminowych potrzeb na lokalnych rynkach pracy z uwzględnieniem demarkacji pomiędzy krajowym a regionalnym programem finansowanym ze środków EFS+.

- **Wsparcie PSZ w świadczeniu usług w ramach sieci EURES**

Dane WUP w Warszawie, potwierdzają potrzebę planowania interwencji dotyczącej wzmocnienia instytucjonalnego działań w zakresie mobilności transnarodowej. W 2018 r. wpłynęły 584 oferty od pracodawców zagranicznych obejmujące 3.527 miejsc pracy. W ramach współpracy z polskimi pracodawcami otrzymano 118 ofert pracy na terenie woj. mazowieckiego obejmujących 231 miejsc pracy skierowanych do obywateli państw UE/EOG i Szwajcarii. W 2019 roku wpłynęło 466 ofert od

pracodawców zagranicznych obejmujących 2.809 miejsc pracy. W ramach współpracy z polskimi pracodawcami otrzymano 5 ofert pracy na terenie woj. mazowieckiego obejmujących 62 miejsca pracy skierowanych do obywateli państw UE/EOG i Szwajcarii. Rozwinięcie działania systemu EURES wymaga instytucjonalnego wsparcia realizatorów systemu, ale także inwestycji w kadrę. Wsparcie instytucjonalne regionalnych PSZ w świadczeniu usługi EURES powinno dotyczyć:

- polskich bezrobotnych i poszukujących pracy ze zidentyfikowanych sektorów, branż, zawodów lub kompetencji, w których występuje nadwyżka lub równowaga na wojewódzkim rynku pracy, w znalezieniu zatrudnienia za granicą w państwach UE,
- Polaków przebywających za granicą na terenie państw UE oraz Polaków, którzy w okresie ostatniego roku powrócili z zagranicy z państwa UE ze zidentyfikowanych sektorów rynku pracy, branż, zawodów lub kompetencji, w których występuje deficyt lub równowaga potencjalnych pracowników na terenie województwa (występują trudności w rekrutacji pracowników) w znalezieniu zatrudnienia w Polsce,
- polskich pracodawców w rekrutacji i zatrudnieniu pracowników (bezrobotnych lub poszukujących pracy) przebywających za granicą w państwach UE.

Jako podstawowe formy wsparcia przewiduje się pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe, prowadzenie rekrutacji bezpośrednich i on-line. Dodatkowo przewiduje się wsparcie w postaci: kursów językowych (zarówno dla osób wyjeżdzających z kraju, jak również cudzoziemców do niego przyjeżdżających), kursy zawodowe i komputerowe (w nowym miejscu pobytu lub w kraju), zwrot kosztów dojazdu, środki na lokum w nowym miejscu, tłumaczenie CV i innych wymaganych podczas rekrutacji dokumentów, praktyki zawodowe, po których możliwe byłoby faktyczne zatrudnienie, częściowe pokrycie wynagrodzenia dla osób należących do grup znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy np. osoby z niepełnosprawnościami, aby zachęcić do udziału w projekcie również pracodawców, Przewiduje się organizowanie m. in. giełd i targów pracy. Ważne jest także podnoszenie kompetencji regionalnych doradców i asystentów EURES co przyczyni się do podniesienia skuteczności zadań realizowanych przez te osoby. Z doświadczeń przy świadczeniu usług w ramach EURES wynika, że instytucje obsługujące ten system borykają się na co dzień z wieloma trudnościami mającymi wpływ na skuteczność ich pracy. Są to: brak kadry oraz brak odpowiedniej i aktualnej wiedzy lub możliwości bieżącego uzupełniania wiedzy na temat zmieniających się warunków pracy w krajach UE i regulacjach prawnych wśród pracowników PSZ. Realizacja odpowiednich szkoleń, targów i innych rodzajów spotkań branżowych w ramach tego typu operacji pozwoli na podniesienie kompetencji w ww. zakresie. Będzie także tworzyć możliwości zacieśniania współpracy na poziomie pracowników danej instytucji, jak również pracodawców i innych specjalistów z zakresu EURES. Istotnym elementem wsparcia będzie promowanie wymiany transgranicznej osób młodych w wieku do 30 roku życia. Wdrażanie interwencji obejmuje również możliwość wykorzystania BUR.

Celem interwencji jest przygotowanie PSZ do zmieniających się warunków na regionalnym rynku pracy oraz ochrona miejsc pracy w sytuacjach kryzysowych.

Realizacja wsparcia w CS 4(b) przyczyni się do:

- zwiększenia efektywności pracy pracowników PSZ, doradców i asystentów EURES,
- potencjalnego wzrostu zadowolenia klientów PSZ,
- poprawy możliwości przewidywania zmian na regionalnym rynku pracy.

Projekty realizowane w ramach CS 4(b) przyczyniają się do realizacji SR WM 2030+.

Główne grupy docelowe

- pracownicy PSZ,
- doradcy i asystenci EURES,
- pracodawcy,
- poszukujący pracy,
- osoby nadzorujące pracę asystentów i doradców EURES/ kierownik liniowy EURES.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji
W interwencji, w typie projektu **Podnoszenie kompetencji pracowników regionalnych Publicznych Służb Zatrudnienia** oraz **Wsparcie PSZ w świadczeniu usług w ramach sieci EURES**, na poziomie kryteriów wyboru projektów, planuje się zapewnienie równego dostępu do udziału w projektach wszystkim osobom wpisującym się w zakres interwencji. Ujęcie zasady niedyskryminacji, równości i włączenia społecznego zapisane będzie na poziomie kryteriów wyboru projektu obowiązkowych dla każdego projektu i dotyczyć będzie wszystkich etapów realizacji projektów tj. przygotowania, realizacji, monitorowania, oceny i kontroli. Od spełnienia tych kryteriów uzależnione będzie dopuszczenie projektu do dalszego etapu oceny. Planowane są także szkolenia dla potencjalnych beneficjentów na temat zasady równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji oraz jej implementacji w projektach dofinansowanych z EFS+. Planowane jest również obowiązkowe stosowanie w projektach standardów dostępności opracowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 wraz z ich bieżącymi aktualizacjami. Na wszystkich etapach realizacji interwencji jako obowiązkowe będzie stosowanie KPP.
Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych
Nie przewiduje się konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe
Zgodnie z zapisami UP 2021-2027 projekty z komponentem transnarodowym możliwe będą do realizacji wyłącznie na poziomie krajowym.
IZ FEM 2021-2027 będzie zgłaszała IZ FERS propozycje obszarów tematycznych, w ramach których zidentyfikuje w regionie potrzebę podniesienia jakości realizowanych przedsięwzięć poprzez rozwijanie współpracy transnarodowej. W celu zwiększenia aktywności potencjalnych beneficjentów FEM 2021-2027 w obszarze aktywizacji zawodowej, IZ FEM 2021-2027 będzie też prowadziła działania informacyjne zachęcające wnioskodawców do udziału w konkursach dotyczących współpracy transnarodowej organizowanych w ramach programu FERS. Beneficjenci programu regionalnego, realizujący projekty w ramach CS 4(b) mogą wnioskować do programu FERS o środki na jego umiędzynarodowienie, w tym na adaptację zagranicznych rozwiązań w Polsce lub równoległe tworzenie przez partnerów nowych rozwiązań. Współpraca, w tym wymiana wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje z partnerami powinny dotyczyć celu zwiększenia efektywności usług świadczonych przez PSZ i instytucje EURES i aktywnego uczestnictwa oraz zwiększania zdolności do zatrudnienia, IZ FEM 2021-2027, w przypadku zidentyfikowania potrzeb nawiązania współpracy transnarodowej w danym obszarze, będzie aplikowała o środki w tym zakresie w ramach FERS.
Ponadto przewiduje się możliwość działań na rzecz wspierania aktywnej integracji spójnych z celami SUERMB w ramach obszaru tematycznego podejmującego zagadnienia zdolności do zatrudnienia.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych
Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.6.2.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VI	4(b)	EFS+	Lepiej rozwinięte	MABCO01	Liczba zrealizowanych działań wspierających EURES	szt.	3	30
VI	4(b)	EFS+	Lepiej rozwinięte	PLBCO01	Liczba pracowników instytucji rynku pracy objętych wsparciem w programie	osoby	30	90
VI	4(b)	EFS+	Słabiej rozwinięte	MABCO01	Liczba zrealizowanych działań wspierających EURES	szt.	3	25
VI	4(b)	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLBCO01	Liczba pracowników instytucji rynku pracy objętych wsparciem w programie	osoby	170	100

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VI	4(b)	EFS+	Lepiej rozwinięte	EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	77	2018	80	SL2021	nie dotyczy
VI	4(b)	EFS+	Lepiej rozwinięte	MABCR01	Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego/profilu FB dot. EURES	szt.	1 350	2021	1 650	SL2021	nie dotyczy
VI	4(b)	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	78	2018	90	SL2021	nie dotyczy
VI	4(b)	EFS+	Słabiej rozwinięte	MABCR01	Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego/profilu FB dot. EURES	szt.	1 125	2021	1 370	SL2021	nie dotyczy

2.1.6.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(b)	139. Działania na rzecz modernizacji i wzmocnienia instytucji i służb rynku pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i dopasowanej do potrzeb pomocy	624 000
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(b)	139. Działania na rzecz modernizacji i wzmocnienia instytucji i służb rynku pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i dopasowanej do potrzeb pomocy	916 000
VI	**EFS+**	**Lepiej rozwinięte razem**	**4(b)**		**624 000**
VI	**EFS+**	**Słabiej rozwinięte razem**	**4(b)**		**916 000**
VI	**EFS+**	**ogółem**	**4(b)**		**1 540 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(b)	01. Dotacja	624 000
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(b)	01. Dotacja	916 000

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(b)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	624 000
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(b)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	916 000

Tabela 7. Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(b)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	624 000
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(b)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	916 000

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(b)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	624 000
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(b)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	916 000

2.1.6.3. Cel szczegółowy 4(c) wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu

2.1.6.3.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

W interwencji realizowany będzie jeden typ projektu, mianowicie:

- **Aktywizacja zawodowa biernych zawodowo kobiet w wieku produkcyjnym w RMR**

Zgodnie z raportem Instytutu Badań Strukturalnych ze stycznia 2020 r. kobiety nieaktywne zawodowo to przede wszystkim kobiety z niższym wykształceniem, matki dwójki dzieci i mieszkanki małych miast i wsi. Dlatego też interwencja kierowana będzie do biernych zawodowo, zamieszkałych na terenie RMR, w szczególności do kobiet z wykształceniem ISCED 3 i niższym oraz kobiet w wieku do 30 r. ż. Współczynnik aktywności zawodowej kobiet w wieku produkcyjnym na koniec 2019 r. wyniósł w regionie 77,9%, przy czym w RMR 70,1%, podczas gdy w RWS 83,7%. Dopuszcza się jednak zastosowanie artykułu 63 rozporządzenia ogólnego, jeżeli analiza sytuacji kobiet z niższym wykształceniem zamieszkałych na terenie RWS będzie wykazywać podobne tendencje do sytuacji analogicznej grupy docelowej zamieszkałej na terenie RMR. Z raportu *Ukryty potencjał polskiego rynku pracy Kobiety nieaktywne zawodowo* opracowanego przez Deloitte Poland na zlecenie Coca Cola Poland, przeprowadzonego w sierpniu 2017 r. wynika, że głównymi barierami w podejmowaniu działalności zawodowej kobiet w województwie mazowieckim były: opieka nad dzieckiem, brak kontaktów, zajmowanie się domem. Zaplanowana interwencja wychodzi naprzeciw tym barierom poprzez stworzenie możliwości zapewniających pogodzenie jej wykonywania z życiem rodzinnym i obowiązkami domowymi oraz obejmuje działania sprzyjające podjęciu decyzji o rozpoczęciu aktywności zawodowej. Jednymi z ważniejszych elementów wsparcia będą diagnoza i działania doradczo-szkoleniowe ukierunkowane na zwiększenie świadomości o korzyściach płynących z aktywności zawodowej połączone z refundacją kosztów opieki nad dzieckiem w wieku żłobkowym lub przedszkolnym, lub inną osobą potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, ponoszonych za udokumentowaną i sformalizowaną opiekę (w przypadku opieki nad dzieckiem – w formule instytucjonalnej) przez okres trwania szkolenia, okres poszukiwania zatrudnienia i zatrudnienia, nie dłużej jednak niż przez 12 miesięcy od rozpoczęcia udziału w projekcie w wysokości nieprzekraczającej połowy minimalnego wynagrodzenia za pracę na każde dziecko lub inną osobę potrzebującą wsparcia w codziennym funkcjonowaniu , nie więcej niż na 2 osoby. Wysokość refundacji będzie proporcjonalna do wymiaru czasu pracy podjętej dzięki uczestnictwu w projekcie. Uczestnictwo w szkoleniu aktywizacyjnym z komponentem doradczym pozwoli na nawiązanie relacji pomiędzy uczestniczkami projektu, a także na diagnozowanie nisz rynkowych pod kątem profilowania przyszłych aktywności zawodowych. Ponadto w ramach interwencji oferowane będzie wsparcie w postaci pokrycia kosztów podniesienia/aktualizacji kwalifikacji zawodowych oraz wzmocnienia kompetencji miękkich niezbędnych w usamodzielnieniu się na rynku pracy (m.in. z zakresu rozwoju osobistego, motywacji, wsparcie psychologiczne i wzmacniające poczucie własnej wartości).. Zaplanowano także wsparcie ukierunkowane na podniesienie motywacji do założenia własnej działalności gospodarczej. W tym przypadku przewiduje się udzielenie wsparcia pomostowego w wysokości nie przekraczającej (miesięcznie) minimalnego wynagrodzenia za pracę brutto przez okres maksymalnie 6 miesięcy na pokrycie kosztów prowadzenia działalności, o ile takie wsparcie nie będzie przysługiwało uczestniczce projektu z innego źródła. Ważne znaczenie będzie mieć tu również moduł budowania i podtrzymywania kontaktów biznesowych z przedstawicielami związków pracodawców oraz moduł poszukiwania źródeł finansowania planowanych działalności gospodarczych. Z uwagi na charakter wsparcia adresowanego do trudnej grupy docelowej, o jego powodzeniu decydować będzie atrakcyjność finansowania, dlatego wsparcie przewiduje szeroki wachlarz form finansowania. Wsparcie w zakresie aktywizacji kobiet biernych zawodowo będzie komplementarne z działaniami w

CS 4(h), w którym zaplanowano działania skierowane do partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego polegające na szeroko rozumianym promowaniu zasad niedyskryminujących i równouprawnienia kobiet w szczególności na rynku pracy. Będzie również komplementarne do działań podejmowanych zarówno w CS 4(f) jak i w programie krajowym FERS, gdyż tam finansowaniu podlega tworzenie odpowiednio miejsc przedszkolnych i miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3. Zapewnieniem demarkacji pomiędzy CS 4(c) i 4(h) będzie złożenie przez uczestniczkę projektu stosownych oświadczeń o nie korzystaniu ze wsparcia dla osób biernych zawodowo w CS 4(h) oraz potwierdzenie ich przez właściwą instytucję pośredniczącą za pośrednictwem właściwego systemu teleinformatycznego. Dodatkowo, na poziomie dokumentów wdrożeniowych zostaną opisane metody przeciwdziałające wystąpieniu podwójnego finansowania pomiędzy CS 4 (c) i 4 (f) i 4(h).

Główne grupy docelowe

- nieaktywne i bierne zawodowo kobiety wieku produkcyjnym z terenu RMR, w szczególności bierne zawodowo kobiety z wykształceniem ISCED 3 i niższym i w wieku do lat 30.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W interwencji, na poziomie kryteriów wyboru projektów, planuje się zapewnienie równego dostępu do udziału w projektach wszystkim nieaktywnym zawodowo kobietom wpisującym się w zakres interwencji. Ujęcie zasady niedyskryminacji, równości i włączenia społecznego zapisane będzie na poziomie kryteriów wyboru projektu obowiązkowych dla każdego projektu i dotyczyć będzie wszystkich etapów realizacji projektów tj. przygotowania, realizacji, monitorowania, oceny i kontroli. Od spełnienia tych kryteriów uzależnione będzie dopuszczenie projektu do dalszego etapu oceny. Planowane są także szkolenia dla potencjalnych beneficjentów na temat zasady równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji oraz jej implementacji w projektach dofinansowanych z EFS+. Planowane jest także obowiązkowe stosowanie w projektach standardów dostępności opracowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 wraz z ich bieżącymi aktualizacjami. Wsparcie ma charakter realizujący wprost zasadę niedyskryminacji kobiet na rynku pracy. Wszystkie podejmowane działania wyrównują szanse kobiet na rynku pracy i zmierzają do pozytywnej, długotrwałej zmiany ich statusu na rynku pracy. Na wszystkich etapach realizacji interwencji jako obowiązkowe będzie stosowanie KPP.
Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Planowane interwencje będą realizowane na obszarze RMR. Dopuszcza się realizację na terenie RWS, zgodnie z artykułem 63 rozporządzenia ogólnego, jeżeli analiza sytuacji kobiet z niższym wykształceniem zamieszkałych w RWS będzie wykazywać podobne tendencje do sytuacji analogicznej grupy docelowej zamieszkałej na terenie RMR.
Preferencje mogą otrzymać projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją.
Przewiduje się preferencje dla przedsięwzięć w ramach MSIT lub wynikających z GPR.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe
Zgodnie z zapisami UP 2021-2027 projekty z komponentem transnarodowym możliwe będą do realizacji wyłącznie na poziomie krajowym.
IZ FEM 2021-2027 będzie zgłaszała IZ FERS propozycje obszarów tematycznych, w ramach których zidentyfikuje w WM potrzebę podniesienia jakości realizowanych przedsięwzięć poprzez rozwijanie współpracy transnarodowej. W celu zwiększenia aktywności potencjalnych beneficjentów FEM 2021-2027 w obszarze aktywizacji zawodowej, IZ FEM 2021-2027 będzie też prowadziła działania informacyjne zachęcające wnioskodawców do udziału w konkursach dotyczących współpracy transnarodowej organizowanych w ramach programu FERS. Beneficjenci programu regionalnego, realizujący projekty w ramach CS 4(c) mogą wnioskować do programu FERS o środki na jego umiędzynarodowienie, w tym na adaptację zagranicznych rozwiązań w Polsce lub równoległe tworzenie przez partnerów nowych rozwiązań. Współpraca, w tym wymiana wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje z partnerami powinny dotyczyć celu niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa oraz zwiększania zdolności do zatrudnienia, w szczególności kobiet biernych zawodowo.
IZ FEM 2021-2027, w przypadku zidentyfikowania potrzeb nawiązania współpracy transnarodowej w danym obszarze, będzie aplikowała o środki w tym zakresie w ramach FERS.
Ponadto przewiduje się możliwość działań na rzecz wspierania aktywnej integracji spójnych z celami SUERMB w ramach obszaru tematycznego podejmującego zagadnienia zdolności do zatrudnienia.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych
Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.6.3.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VI	4(c)	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLCCO02	Liczba osób objętych wsparciem w zakresie godzenia życia zawodowego z prywatnym	osoby	30	520

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VI	4(c)	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLCCR02	Liczba osób znajdujących się w lepszej sytuacji na rynku pracy po opuszczeniu programu	osoby	343	2020	340	SL2021	Nie dotyczy

2.1.6.3.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(c)	136. Wsparcie szczególne na rzecz zatrudnienia ludzi młodych i integracji społeczno-gospodarczej ludzi młodych	5 000 000
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(c)	142. Działania na rzecz promowania aktywności zawodowej kobiet oraz zmniejszenia segregacji na rynku pracy ze względu na płeć	3 050 000
VI	**EFS+**	**Lepiej rozwinięte razem**	**4(c)**		**0**
VI	**EFS+**	**Słabiej rozwinięte razem**	**4(c)**		**8 050 000**
VI	**EFS+**	**ogółem**	**4(c)**		**8 050 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(c)	01. Dotacja	8 050 000

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(c)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	8 050 000

Tabela 7. Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(c)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	8 050 000

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(c)	01. Projekty ukierunkowane na kwestię równouprawnienia płci	8 050 000

2.1.6.4. Cel szczegółowy 4(d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia

2.1.6.4.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

W ramach CS 4(d) planowane są do realizacji, następujące typy projektów:

- **Przystosowanie pracowników i przedsiębiorców do zmian**

WM w 2017 r. odnotowało największą w kraju liczbę wolnych miejsc pracy (25,5 tys.), zaś odsetek niewykorzystanych miejsc pracy wyniósł 1,05%. Mazowieckie, podobnie jak inne regiony Polski, przeżywa trudności ze znalezieniem pracowników posiadających odpowiednie umiejętności, co w konsekwencji negatywnie wpływa na rozwój gospodarki i innowacyjność przedsiębiorstw.
W związku z powyższym oraz mając na względzie konieczność wydłużenia aktywności zawodowej na regionalnym rynku pracy planowane jest podjęcie działań na rzecz adaptacyjności przedsiębiorstw i ich pracowników do zmian. Grupą do jakiej kierowane będzie wsparcie to przedsiębiorstwa sektora MMŚP oraz samorządy szczebla gminnego. Potencjał małych firm i lokalnej administracji nie pozwala na intensywne wzmacnianie kompetencji zawodowych zatrudnianych pracowników i dostosowywanie ich do szybko zmieniających warunków technologicznych i organizacyjnych w poszczególnych branżach. Jak wynika z realizacji działań finansowanych z Krajowego Funduszu Szkoleniowego dominującymi kierunkami szkoleń powinny być szkolenia kwalifikacyjne w tym dla osób powyżej 45 roku życia i doradztwo oraz szkolenia kompetencyjne dla pracodawców zgodne z potrzebami regionalnego rynku pracy. Dotyczy to przede wszystkim zastosowania w firmach innowacyjnych technologii i narzędzi pracy, wynikających między innymi z RIS, strategii zarządzania wiekiem.
W szczególności promowane będą mi.in. przedsięwzięcia:

- szkolenia i kursy w dziedzinie gospodarki ekologicznej, gospodarki cyrkulacyjnej, czystszych technologii, dążenia do zerowego poziomu zanieczyszczeń oraz transformacji cyfrowej;
- wspieranie MŚP w rozwoju, zarządzaniu i pełnym wykorzystaniu zasobów ludzkich poprzez organizację pracy, narzędzia zarządzania zasobami ludzkimi lub szkolenia;
- szkolenia w zakresie przyjaznych warunków pracy dla osób starszych;

Działaniami w tym zakresie będą mogły być objęte także osoby zatrudnione na podstawie przepisów ustawy Kodeks Cywilny, jeżeli wsparcie doprowadzi do zmiany formy zatrudnienia na zawartą w ustawie Kodeks Pracy. Powyższa interwencja będzie realizowana w ramach popytowego systemu finansowania usług rozwojowych obsługiwanego przez BUR. Na poziomie dokumentów wdrożeniowych zostaną opisane metody przeciwdziałające wystąpieniu podwójnego finansowania pomiędzy programem regionalnym i programami krajowymi.

- **Wdrażanie programów służących przeciwdziałaniu dezaktywacji zawodowej oraz aktywnemu i zdrowemu starzeniu się**

W ramach ww. typu projektu wdrażane będą działania zgodne z ZP w zakresie Kierunku Interwencji 1: Rozwój profilaktyki, skuteczna promocja zdrowia i postaw prozdrowotnych. Będą to w szczególności przedsięwzięcia, zapobiegające ryzykom zdrowotnym w miejscu pracy, negatywnie wpływającym na aktywność zawodową jak również sprzyjające aktywnemu i zdrowemu starzeniu, w tym programy profilaktyczne w zakresie chorób wynikających z ryzyk w miejscu pracy, jak również programy rehabilitacji (w tym fizjoterapii) schorzeń stanowiących główne przyczyny niezdolności do pracy.
Planowane są w szczególności działania:

- skierowane do pracodawców i pracowników na rzecz zdrowia w pracy, w tym zdrowia psychicznego z uwzględnieniem m.in. profilaktyki wypalenia zawodowego, jak również programów profilaktycznych chorób związanych z miejscem pracy i usług zdrowotnych dla pracowników potrzebujących rehabilitacji ułatwiającej powrót do pracy,
- promujące zdrowe i dobrze przystosowane środowisko pracy oraz eliminujące szkodliwe dla zdrowia zachowania w miejscu pracy,

- ograniczające i eliminujące zagrożenia dla zdrowia w miejscu pracy wynikające z uwarunkowań zawodowych i środowiskowych (np. narażenie na substancje zanieczyszczone, rakotwórcze i toksyczne), które są powiązane z chorobami, w tym nowotworami,
- wspierające rekrutację, powrót do pracy, utrzymanie pracy osób po przebytych chorobach, z chorobami przewlekłymi lub rzadkimi, z niepełnosprawnością lub zaburzeniami zdrowia psychicznego.

Wdrażane programy przyczynią się do ograniczenia absencji chorobowych oraz ryzyka utraty pracy, do ułatwienia powrotów na rynek pracy, a także do dłuższego życia w zdrowiu.

➢ **Wsparcie pracodawców z sektora prywatnego we wprowadzaniu pracy zdalnej**

Promowanie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian będzie realizowane poprzez działania wspierające proces adaptacji przedsiębiorstw do nowej rzeczywistości gospodarczej dzięki promowaniu i ułatwianiu organizowania nowych miejsc pracy zdalnej wśród sektora prywatnego. Będzie ono połączone z działaniami wpływającymi na godzenie ról życiowych poprzez przeciwdziałanie wykluczeniu z rynku pracy defaworyzowanych grup społecznych, takich jak opiekunowie osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, osoby z niepełnosprawnościami, bezrobotne, osoby w wieku poprodukcyjnym. Zgodnie z opisaną w diagnozie tendencją demograficzną w regionie, tj. postępującym starzeniem się społeczeństwa i tym samym kurczeniem się zasobów siły roboczej, umożliwienie wykonywania pracy zdalnej osobom w wieku poprodukcyjnym będzie wnosić wkład do przeciwdziałania tym trendom. Dodatkowo pozwoli wykorzystać potencjał zawodowy i nabyte doświadczenie, które z momentem przejścia na emeryturę, zostają utracone dla lokalnej gospodarki. Adresowanie wsparcia do osób z niepełnosprawnościami pozwoli na przeciwdziałanie ich wykluczeniu zawodowemu. W szczególności przeciwdziałać będzie barierom architektonicznym uniemożliwiającymi często zaangażowanie zawodowe tych osób w wykonywanie pracy. Osoby opiekujące się osobami potrzebującymi wsparcia w życiu codziennym mogą wykonywać pracę zdalną w mniejszym wymiarze czasu pracy, co także będzie przeciwdziałać ich wykluczeniu z rynku pracy. Adresowanie interwencji do ww. osób pozwoli utrzymać i pozyskać je dla regionalnego rynku pracy. Wartością dodaną wsparcia jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, podniesienie samooceny tych osób a także uzupełnienie ich budżetów. Wszystkie te elementy wpływają na zwiększenie produktywności regionalnej gospodarki.

Zaplanowane wsparcie obejmuje formy wynikające z art. 67 KP. Będzie adekwatne do wysokości określonej w Ustawie o rynku pracy i służbach zatrudnienia oraz zawierać będzie refundację wynagrodzenia w wysokości nieprzekraczającej miesięcznego minimalnego wynagrodzenia za pracę przysługującego zatrudnionemu na tym miejscu pracownikowi z grup defaworyzowanych na rynku pracy przez pierwsze trzy miesiące funkcjonowania tego miejsca oraz należnych składek na ubezpieczenie społeczne. Skorzystanie ze wsparcia będzie wiązać się z koniecznością utrzymania utworzonego miejsca pracy przez okres minimum 12 miesięcy. Konieczność popularyzowania idei pracy zdalnej została jednoznacznie wykazana w obliczu epidemii COVID-19. Brak aktywności rynkowej w okresie epidemii firm z różnych sektorów gospodarki negatywnie odbił się na ich bilansie.

Interwencja w CS 4(d) przyczyni się między innymi do:

- podniesienia zdolności adaptacyjnych przedsiębiorstw i pracowników do zmian zachodzących w otoczeniu społeczno-gospodarczym, także w wyniku w sytuacji kryzysowych spowodowanych np. pandemią,
- podniesienia kompetencji i umiejętności pracowników przedsiębiorstw, co może przyczynić się do wydłużenia okresu aktywności zawodowej na rynku pracy,
- przechodzenia z krótkoterminowego zatrudnienia do zatrudnienia stałego, opartego o przepisy KP w związku z podwyższeniem atrakcyjności pracowników na rynku pracy,
- ograniczenia rezygnacji z zatrudnienia z powodu choroby,
- wydłuży czas aktywności zawodowej w dobrym zdrowiu,
- godzenia ról życiowych poprzez promowanie i ułatwienie organizowania miejsc pracy zdalnej w sektorze prywatnym.

Projekty realizowane w ramach CS 4(d) przyczyniają się do realizacji SR WM 2030+. Uzyskanie wsparcia na tożsame działania z innych źródeł uniemożliwia otrzymanie wsparcia w FEM 2021-2027. Powyższe przedsięwzięcia w zakresie usług zdrowotnych przyczynią się do realizacji celów wskazanych w dokumencie: Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 r., jak również rekomendacji określonych w Planie transformacji systemu opieki zdrowotnej województwa mazowieckiego.

Główne grupy docelowe

- pracownicy,
- pracodawcy,
- osoby pracujące oraz osoby bezrobotne zarejestrowane, wymagające rehabilitacji, fizjoterapii, działań zapobiegających wypaleniu zawodowemu.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

W interwencji przewiduje się przyjmowanie od pracodawców obowiązkowej deklaracji o spełnieniu zasad niedyskryminacji. Deklaracja weryfikowana będzie na poziomie operatora i jej spełnienie warunkować będzie prowadzenie usługi rozwojowej danemu pracodawcy i kwalifikowanie wniosku pracodawcy do dofinansowania z EFS+. Przewidziane są szkolenia dla pracodawców na temat zasad niedyskryminacji i ich implementacji w projektach dofinansowanych z EFS+. Przewiduje się przeprowadzanie wyrywkowych kontroli sprawdzających rzetelność złożonych deklaracji przed i w trakcie trwania świadczonej usługi rozwojowej.
W interwencji, w typie projektu: Wdrażanie programów zdrowotnych służących przeciwdziałaniu dezaktywacji zawodowej oraz aktywnemu i zdrowemu starzeniu się i Wsparcie pracodawców z sektora prywatnego we wprowadzaniu pracy zdalnej, na poziomie kryteriów wyboru projektów, planuje się zapewnienie równego dostępu do udziału w projektach wszystkim osobom wpisującym się w zakres interwencji. Ujęcie zasad niedyskryminacji zapisane będzie na poziomie kryteriów wyboru projektu obowiązkowych dla każdego projektu i dotyczyć będzie wszystkich etapów realizacji projektów tj. przygotowania, realizacji, monitorowania, oceny i kontroli. Od spełnienia tych kryteriów uzależnione będzie dopuszczenie projektu do dalszego etapu oceny. Planowane są szkolenia dla wnioskodawców na temat zasad niedyskryminacji i ich implementacji w projektach dofinansowanych z EFS+ a także obowiązkowe stosowanie standardów dostępności. Na wszystkich etapach realizacji interwencji jako obowiązkowe będzie stosowanie KPP. Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Nie przewiduje się konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe
Zgodnie z zapisami UP 2021-2027 projekty z komponentem transnarodowym możliwe będą do realizacji wyłącznie na poziomie krajowym.
IZ FEM 2021-2027 będzie zgłaszała IZ FERS propozycje obszarów tematycznych, w ramach których zidentyfikuje w regionie potrzebę podniesienia jakości realizowanych przedsięwzięć poprzez rozwijanie współpracy transnarodowej. W celu zwiększenia aktywności potencjalnych beneficjentów FEM 2021-2027 w obszarze aktywizacji zawodowej, IZ FEM 2021-2027 będzie też prowadziła działania informacyjne zachęcające wnioskodawców do udziału w konkursach dotyczących współpracy transnarodowej organizowanych w ramach programu FERS. Beneficjenci programu regionalnego, realizujący projekty w ramach CS 4(d) mogą wnioskować do programu FERS o środki na jego umiędzynarodowienie, w tym na adaptację zagranicznych rozwiązań w Polsce lub równoległe tworzenie przez partnerów nowych rozwiązań. Współpraca, w tym wymiana wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje z partnerami powinny dotyczyć celu przeciwdziałaniu dezaktywacji zawodowej oraz aktywnemu i zdrowemu starzeniu się.
IZ FEM 2021-2027, w przypadku zidentyfikowania potrzeb nawiązania współpracy transnarodowej w danym obszarze, będzie aplikowała o środki w tym zakresie w ramach FERS.
Ponadto przewiduje się możliwość działań na rzecz wspierania aktywnej integracji spójnych z celami SUERMB w ramach obszaru tematycznego podejmującego zagadnienia zdrowego starzenia się i wydłużenia aktywności zawodowej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych
Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.6.4.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VI	4(d)	EFS+	Lepiej rozwinięte	PLDCO04	Liczba pracowników mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (w tym spółdzielni i przedsiębiorstw społecznych) objętych usługą rozwojową	osoby	1 010	4 480
VI	4(d)	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLDCO04	Liczba pracowników mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (w tym spółdzielni i przedsiębiorstw społecznych) objętych usługą rozwojową	osoby	1 080	4 750

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VI	4(d)	EFS+	Lepiej rozwinięte	EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	3 010	2021	4 260	SL2021	nie dotyczy
VI	4(d)	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	3 140	2021	4 510	SL2021	nie dotyczy

2.1.6.4.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(d)	146. Wsparcie na rzecz przystosowywania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	8 250 000
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(d)	147. Działania zachęcające do aktywnego starzenia się w dobrym zdrowiu	1 500 000
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(d)	153. Metody integracji z rynkiem pracy oraz powrotu na rynek pracy osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji	112 445
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(d)	146. Wsparcie na rzecz przystosowywania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	14 850 000
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(d)	147. Działania zachęcające do aktywnego starzenia się w dobrym zdrowiu	1 500 000
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(d)	153. Metody integracji z rynkiem pracy oraz powrotu na rynek pracy osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji	535 555
VI	**EFS+**	**Lepiej rozwinięte razem**	**4(d)**		**9 862 445**
VI	**EFS+**	**Słabiej rozwinięte razem**	**4(d)**		**16 885 555**
VI	**EFS+**	**ogółem**	**4(d)**		**26 748 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(d)	01. Dotacja	9 862 445
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(d)	01. Dotacja	16 885 555

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(d)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	9 862 445
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(d)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	16 885 555

Tabela 7. Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(d)	01. Przyczynianie się do ekologicznych umiejętności i zielonych miejsc pracy oraz zielonej gospodarki	1 049 914
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(d)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	8 812 531
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(d)	01. Przyczynianie się do ekologicznych umiejętności i zielonych miejsc pracy oraz zielonej gospodarki	1 299 516
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(d)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	15 586 039

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VI	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(d)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	9 862 445
VI	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(d)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	16 885 555

2.1.7. Priorytet VII – Fundusze Europejskie dla nowoczesnej i dostępnej edukacji na Mazowszu

2.1.7.1. Cel szczegółowy 4(f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami

2.1.7.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

W ramach CS 4(f) planowana jest realizacja następujących przedsięwzięć:

- **Podniesienie jakości edukacji przedszkolnej**

Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w WM na przestrzeni lat 2015 – 2023 zdecydowanie się zwiększył. Wg BDL GUS 2023 wynosi 98,2% dla WM, w tym 103,5% dla RWS i 90,1% dla RMR. Istotnym czynnikiem wpływającym na ten stan rzeczy jest fakt korzystania z placówek zlokalizowanych w miastach przez dzieci z obszarów wiejskich. Mimo spadku liczby urodzeń na przestrzeni ostatnich lat i zmniejszenia populacji dzieci w wieku przedszkolnym, obserwuje się wzrost liczby dzieci ze SPE. Celem interwencji będzie zatem zwiększenie jakości i dostępności edukacji przedszkolnej, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji włączającej. Priorytetem będą działania włączające na rzecz dzieci ze SPE, w tym na dostosowanie miejsc edukacji przedszkolnej do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością. Tworzenie miejsc przedszkolnych będzie możliwe tylko na terenie gmin/powiatów, gdzie odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną jest poniżej średniej dla województwa lub na terenie gmin/powiatów, gdzie są największe potrzeby w związku z napływem dzieci migrantów z Ukrainy. Premiowane będą obszary wiejskie.

Planuje się także wsparcie w zakresie poszerzenia oferty edukacyjnej placówki poprzez zajęcia dodatkowe dla dzieci. Priorytetem będą zajęcia rozwijające kompetencje kluczowe dzieci, wspierające rozwój psychofizyczny, zajęcia specjalistyczne oraz rozwijające uzdolnienia i zainteresowania dzieci, w tym w szczególności dzieci ze SPE, a także podnoszenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych kadry pedagogicznej i niepedagogicznej oraz zarządzającej. Planuje się także, wyłącznie w ramach cross-financingu działania uzupełniające, polegające na eliminowaniu barier architektonicznych w budynkach OWP oraz dostosowaniu infrastrukturalnym tych placówek do potrzeb wszystkich dzieci.

- **Rozwój kompetencji kluczowych i umiejętności niezbędnych na rynku pracy uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych ogólnokształcących**

W ramach wsparcia edukacji ogólnej będą realizowane projekty ukierunkowane na podniesienie jakości edukacji, obejmujące rozwój kompetencji kluczowych, społecznych i społeczno-emocjonalnych uczniów szkół osiągających najniższe wyniki edukacyjne, mające na celu podniesienie świadomości w zakresie planowania ścieżki zawodowej, a także wspieranie podnoszenia kwalifikacji zawodowych nauczycieli, w zakresie uzupełniającym do wsparcia realizowanego z programów krajowych.

W związku ze zdiagnozowanymi różnicami w zdawalności egzaminów ósmoklasisty oraz egzaminów maturalnych zarówno na terenie RWS, jak i RMR, w zależności od lokalizacji szkoły, w ramach interwencji finansowanie będą dodatkowe zajęcia, mające na celu poprawę wyników edukacyjnych w szkołach. Finansowane będą również zajęcia dodatkowe, w tym pozaszkolne formy edukacji służące rozwojowi kompetencji, umiejętności, uzdolnień oraz zainteresowań uczniów poza edukacją formalną, a także działania integracyjne dla dzieci migrantów z Ukrainy oraz zajęcia z zakresu edukacji ekologicznej, mające na celu podniesienie świadomości dzieci i młodzieży na temat zmian klimatycznych i ich konsekwencji, łagodzenia ich skutków i możliwości przeciwdziałania.

Zakres interwencji obejmuje również realizację programów stypendialnych. Wsparcie stypendialne zostanie skierowane do uczniów z grup defaworyzowanych.

Ponadto planuje się realizację działań z zakresu rozwoju doradztwa edukacyjno-zawodowego dla uczniów klas 7 i 8 szkół podstawowych, maturzystów w wyborze kierunków studiów oraz szkolenia dla nauczycieli, pedagogów i psychologów w tym zakresie. Doradztwo zawodowe będzie uwzględniać aspekt płci przy wyborze zawodu, zwalczać stereotypy związane z płcią i wspierać promowanie przedmiotów STEM.

- **Wsparcie szkół prowadzących kształcenie zawodowe w ramach kompleksowych programów rozwojowych**

Zakres interwencji obejmuje realizację projektów mających na celu lepsze dostosowanie kształcenia w systemie szkolnictwa branżowego do potrzeb regionalnego rynku pracy, zgodnie z bieżącym i przewidywanym zapotrzebowaniem pracodawców na określone kwalifikacje. W ramach przedmiotowych projektów planuje się nawiązywanie współpracy z pracodawcami, także w zakresie staży uczniowskich i tworzenie klas patronackich. Prognoza Barometr Zawodów w WM, w kolejnych edycjach wskazuje na utrzymujące się zapotrzebowanie na pracowników w branżach: budowlanej, medycznej i produkcyjnej. Kierunek rozwoju kwalifikacji zdobywanych w ramach kształcenia zawodowego będzie zgodny z założonym rozwojem regionu. Środki przeznaczone będą również na kształtowanie u uczniów kompetencji kluczowych, zwłaszcza w szkołach o najniższych wynikach edukacyjnych, rozwijanie kompetencji uniwersalnych, jak i zdobycie kwalifikacji zawodowych, w tym w zakresie zawodów przyszłości, zielonej gospodarki czy Przemysłu 4.0. W oparciu o diagnozę potrzeb, jako element projektu będzie finansowane wyposażenie pracowni, w których prowadzone są zajęcia praktyczne. Planuje się realizację działań z zakresu rozwoju doradztwa edukacyjno-zawodowego dla uczniów oraz szkolenia dla nauczycieli, pedagogów i psychologów w tym zakresie.
Celem wsparcia uczniów szczególnie uzdolnionych przewiduje się wsparcie stypendialne. Program stypendialny będzie skierowany do uczniów z grup defaworyzowanych.
Wsparcie szkół prowadzących kształcenie zawodowe będzie realizowane z uwzględnieniem kierunków działania ujętych w ZSU.

- **Wsparcie edukacji włączającej**

Wsparciem zostaną objęta działania związane z wdrażaniem edukacji włączającej w szkołach, na wzór wypracowanego w POWER 2014-2020 modelu „Dostępna szkoła” w zakresie standardu dostępności edukacyjno-społecznej. Przedmiotowy obszar obejmuje standardy, których wdrożenie ma na celu usprawnienie zaspokajania indywidualnych potrzeb uczniów w kontekście nauki, opieki i wychowania oraz procesu zarządzania szkołą i organizację pracy szkoły w zakresie wsparcia osób z indywidualnymi potrzebami. Celem realizowanych działań będzie wspólne kształcenie i wychowywanie uczniów uwzględniające zróżnicowanie ich potrzeb edukacyjnych i rozwojowych, umożliwiające im rozwój, postępy w nauce, uczestnictwo i włączenie społeczne. W ramach interwencji będą realizowane programy dla uczniów i ich rodziców, w celu przygotowania ich do wspólnej edukacji z kolegami ze SPE oraz z przeciwdziałania zachowaniom dyskryminacyjnym. Planuje się również bezpośrednie wsparcie uczniów poprzez zapewnienie usług asystenckich. Działania będą skierowane także do uczniów, którzy doświadczają ubóstwa, ograniczeń w edukacji w związku z przynależnością do mniejszości narodowościowych lub etnicznych, są dziećmi migrantów (zwłaszcza z Ukrainy), lub dysponują szczególnymi zdolnościami. W ramach interwencji przewidziano wsparcie szkół także poprzez działania korekcyjno-kompensacyjne na rzecz uczniów z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin w środowisku szkolnym i pozaszkolnym, działania w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej na rzecz wczesnej diagnostyki i interwencji oraz w zakresie zapobiegania dyskryminacji i przemocy ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową Wsparciem zostaną objęci również nauczyciele, inni przedstawiciele kadr pedagogicznych i niepedagogicznych oraz dyrektorzy szkół i placówek systemu oświaty w zakresie edukacji włączającej, w tym w zakresie współpracy, wymiany wiedzy i doświadczeń z nauczycielami z placówek specjalnych. Planuje się także, wyłącznie w ramach cross-financingu działania uzupełniające, polegające na eliminowaniu barier architektonicznych w budynkach szkół oraz dostosowaniu infrastrukturalnym placówek.

W ramach przedmiotowej interwencji premiowane będą projekty realizowane w ramach partnerstwa (np. szkoły z obszarów wiejskich ze szkołą zlokalizowaną w ośrodku miejskim, szkoły zawodowej

z uniwersytetem, szkoły specjalnej ze szkołą publiczną) oraz projekty realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

Główne grupy docelowe

- dzieci w wieku przedszkolnym,
- dzieci migrantów, w tym w szczególności z Ukrainy,
- nauczyciele i pracownicy ośrodków wychowania przedszkolnego,
- dzieci i młodzież szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne i ich rodzice,
- nauczyciele i pracownicy szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne,
- uczniowie/słuchacze szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne, w tym również młodociani pracownicy i ich rodzice,
- nauczyciele kształcenia zawodowego, instruktorzy praktycznej nauki zawodu szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe,
- nauczyciele i specjaliści z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego,
- przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz inne formy wychowania przedszkolnego i ich organy prowadzące,
- szkoły i placówki prowadzące kształcenie ogólne i ich organy prowadzące,
- szkoły i placówki systemu oświaty prowadzące kształcenie zawodowe i ustawiczne i ich organy prowadzące,
- CKZiU i inne podmioty realizujące zadania CKZiU i ich organy prowadzące,
- organizacje pozarządowe,
- JST, ich związki i stowarzyszenia.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z równościowymi zasadami horyzontalnymi, realizującymi postanowienia rozporządzenia ogólnego, państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.

W CS 4(f) zakłada się wsparcie dla dzieci w wieku przedszkolnym, uczniów, nauczycieli i szkół, którego rezultatem będzie rozwój umiejętności wśród jego odbiorców. Jednocześnie interwencja przewiduje prowadzenie skutecznej edukacji włączającej dzieci i młodzieży, doświadczających ograniczeń w samodzielnym funkcjonowaniu w środowisku szkolnym.

We wszystkich typach projektów, na poziomie kryteriów wyboru projektów, planuje się zapewnienie równego dostępu do udziału w projektach wszystkim osobom wpisującym się w zakres interwencji. Z kolei zasada niedyskryminacji, równości i włączenia społecznego będzie realizowana na poziomie kryteriów wyboru projektu, obowiązkowych dla każdego projektu i dotyczyć będzie wszystkich etapów ich wdrażania, tj. przygotowania, realizacji, monitorowania i kontroli. Od spełnienia tych kryteriów uzależnione będzie dopuszczenie projektu do dalszego etapu oceny. Planowane są także szkolenia dla potencjalnych beneficjentów w zakresie zasady równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji oraz jej implementacji w projektach dofinansowanych z EFS+. Planowane jest także obowiązkowe stosowanie w projektach standardów dostępności opracowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 wraz z ich bieżącymi aktualizacjami. Na wszystkich etapach realizacji interwencji jako obowiązkowe będzie stosowanie KPP. Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Planowane interwencje będą realizowane na obszarze całego WM z uwzględnieniem podziału na RMR oraz RWS. Preferencje mogą otrzymać projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. Przewiduje się realizację przedsięwzięć poprzez ZIT, wynikających ze strategii ZIT. Przewiduje się również preferencje dla przedsięwzięć w ramach MSIT lub wynikających z GPR.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Zgodnie z zapisami UP 2021-2027 projekty z komponentem transnarodowym możliwe będą do realizacji wyłącznie na poziomie krajowym.
IZ FEM 2021-2027 będzie zgłaszała IZ FERS propozycje obszarów tematycznych, w ramach których zidentyfikuje w regionie potrzebę podniesienia jakości realizowanych przedsięwzięć poprzez rozwijanie współpracy transnarodowej. W celu zwiększenia aktywności potencjalnych beneficjentów FEM 2021-2027 w obszarze edukacji, IZ FEM 2021-2027 będzie też prowadziła działania informacyjne zachęcające wnioskodawców do udziału w konkursach dotyczących współpracy transnarodowej organizowanych w ramach programu FERS. Beneficjenci programu regionalnego, realizujący projekty w ramach CS 4(f) mogą wnioskować do programu FERS o środki na jego umiędzynarodowienie, w tym na adaptację zagranicznych rozwiązań w Polsce lub równoległe tworzenie przez partnerów nowych rozwiązań.
IZ FEM 2021-2027, w przypadku zidentyfikowania potrzeb nawiązania współpracy transnarodowej w danym obszarze, będzie aplikowała o środki w tym zakresie w ramach FERS. Ponadto przewiduje się możliwość działań spójnych z celami SUERMB, na rzecz rozwoju innowacyjnej edukacji i młodzieży, w ramach jednego z trzech głównych celów „Wzrost dobrobytu”.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.7.1.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VII	4(f)	EFS+	Lepiej rozwinięte	PL0CO03	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	0	1 800 000
VII	4(f)	EFS+	Lepiej rozwinięte	PLEFCO05	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach uczniowskich	osoby	250	8 230
VII	4(f)	EFS+	Lepiej rozwinięte	PLFCO02	Liczba dofinansowanych miejsc wychowania przedszkolnego	szt.	80	172
VII	4(f)	EFS+	Lepiej rozwinięte	PLFCO03	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	osoby	1 750	30 050
VII	4(f)	EFS+	Lepiej rozwinięte	PLFCO04	Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem	osoby	270	10 210
VII	4(f)	EFS+	Lepiej rozwinięte	PLFCO08	Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem	osoby	20	730
VII	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLEFCO05	Liczba uczniów i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach uczniowskich	osoby	250	8 270
VII	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLFCO02	Liczba dofinansowanych miejsc wychowania przedszkolnego	szt.	410	45
VII	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLFCO03	Liczba uczniów szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne objętych wsparciem	osoby	4 080	69 800
VII	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLFCO04	Liczba uczniów i słuchaczy szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem	osoby	270	10 270
VII	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLFCO08	Liczba dzieci/uczniów o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych, objętych wsparciem	osoby	40	2 020

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VII	4(f)	EFS+	Lepiej rozwinięty	PLFCR01	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	24 110	2021	24 500	SL2021	1. Kształcenie ogólne: - wartość bazowa: 20 434, - cel końcowy: 20 730. 2. Kształcenie zawodowe: - wartość bazowa:3 676 , - cel końcowy: 3 770.
VII	4(f)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLFCR01	Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	51 161	2021	51 950	SL2021	1. Kształcenie ogólne: - wartość bazowa: 47 464, - cel końcowy: 48.160. 2. Kształcenie zawodowe: - wartość bazowa: 3 697, - cel końcowy: 3 790.

2.1.7.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(f)	148. Wsparcie na rzecz wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem (z wyłączeniem infrastruktury)	1 883 196
VII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(f)	149. Wsparcie na rzecz szkolnictwa podstawowego i średniego (z wyłączeniem infrastruktury)	31 231 539
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(f)	148. Wsparcie na rzecz wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem (z wyłączeniem infrastruktury)	15 396 540
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(f)	149. Wsparcie na rzecz szkolnictwa podstawowego i średniego (z wyłączeniem infrastruktury)	88 679 831
VII	**EFS+**	**Lepiej rozwinięte razem**	**4(f)**		**33 114 735**
VII	**EFS+**	**Słabiej rozwinięte razem**	**4(f)**		**104 076 371**
VII	**EFS+**	**ogółem**	**4(f)**		**137 191 106**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(f)	01. Dotacja	33 114 735
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(f)	01. Dotacja	104 076 371

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(f)	03. Zintegrowane inwestycje terytorialne. Miejskie obszary funkcjonalne	3 000 000
VII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(f)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	30 114 735
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(f)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	104 076 371

Tabela 7. Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(f)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	33 114 735
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(f)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	104 076 371

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(f)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia	33 114 735
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(f)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia	104 076 371

2.1.7.2. Cel szczegółowy 4(g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

2.1.7.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

W CS 4(g) planowana jest realizacja następujących działań w zakresie zwiększenia aktywności edukacyjnej osób dorosłych:

- **Wsparcie poprzez usługi rozwojowe, w tym w zakresie kompetencji cyfrowych, w ramach PSF dla osób dorosłych, które chcą z własnej inicjatywy podnieść swoje umiejętności/kompetencje lub nabyć kwalifikacje (w tym włączone do ZRK), w tym wsparcie dla osób z najtrudniejszych grup docelowych – za pośrednictwem BUR**

Wyzwaniem dla regionu jest niewystarczające w stosunku do potrzeb rynku pracy zainteresowanie mieszkańców kształceniem zawodowym i ustawicznym. Tymczasem, kwalifikacje i umiejętności nieadekwatne do potrzeb rynku pracy skutkują trudnościami z zatrudnieniem, jego utrzymaniem lub zmianą. Wsparcie osób dorosłych, zwłaszcza znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych, poprzez zdobycie nowych umiejętności przyczyni się nie tylko do poprawy sytuacji tych osób na rynku pracy, ale także do zmiany ich nastawienia do uczenia się w dorosłym życiu.

Realizacja CS 4(g) stanowić będzie odpowiedź na dynamicznie zmieniającą się sytuację na rynku pracy. Pracodawcy poszukują obecnie wykwalifikowanych pracowników, przygotowanych do pracy z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, gotowych do ciągłego dokształcania się i podnoszenia kompetencji zawodowych, otwartych na wyzwania jakie stawia nowoczesna gospodarka oparta na wiedzy. W tym celu osoby dorosłe otrzymają dostęp do szkoleń i kursów z wykorzystaniem systemu BUR. Dzięki możliwości podniesienia umiejętności/kompetencji lub nabycia kwalifikacji (w tym włączonych do ZRK) za pośrednictwem BUR – dorośli mieszkańcy regionu będą mogli formalnie potwierdzić swoje umiejętności zdobyte na drodze edukacji pozaformalnej i nieformalnego uczenia się. Jest to szczególnie istotna kwestia dla osób, które zdobyły umiejętności i kwalifikacje w zawodzie innym, niż wyuczony i posiadają kompetencje poszukiwane na rynku pracy, ale nie mogą ich oficjalnie potwierdzić przed potencjalnym pracodawcą. Ponadto, kształcenie podejmowane z wykorzystaniem usług dostępnych w BUR umożliwi m.in. rozwój kompetencji cyfrowych i językowych wśród dorosłych mieszkańców WM. W obszarze podnoszenia kompetencji cyfrowych wsparcie będzie komplementarne z działaniami planowanymi w programie FERS w ramach Klubów Rozwoju Cyfrowego i nie będzie powielało działań realizowanych przez ww. podmioty. Promowane będą również usługi rozwojowe na rzecz kształcenia i szkolenia zawodowego osób dorosłych w zakresie dostosowania do zmian w przemyśle i produkcji, w tym w zakresie zielonej gospodarki. Jednocześnie mając na uwadze niezwykle istotne dla regionu wyzwanie jakim jest starzejące się społeczeństwo, w ramach szkoleń w BUR – priorytetowo wspierane będzie kształcenie osób, które zajmują się lub chcą podjąć zatrudnienie w usługach opieki długoterminowej o charakterze społecznym, w tym także podnoszenie kompetencji i umiejętności opiekunów nieformalnych w zakresie ww. opieki długoterminowej.

- **Wsparcie dla osób o niskich umiejętnościach lub kompetencjach (w tym cyfrowych) realizowane poza systemem BUR i PSF, umożliwiające wdrażanie Upskilling pathways**

Podejmowane będą przedsięwzięcia skoncentrowane na poprawę umiejętności podstawowych (literacy – czytanie i rozumienie tekstu, numeracy – liczenie i rozumowanie matematyczne, ICT – Technologie Informacyjno-Komunikacyjne). Jest to szczególnie istotne w kontekście zachodzących w regionie przemian demograficznych (postępujące starzenie się zasobów pracy) i konieczności zwiększenia aktywności zawodowej przez dorosłych mieszkańców regionu. Zgodnie z Zaleceniem Rady Unii Europejskiej z 19 grudnia 2016 r. pn. Upskilling pathways – w sprawie ścieżek poprawy umiejętności: nowe możliwości dla dorosłych (2016/C 484/01), każdy musi posiadać zestaw

umiejętności, wiedzy i kompetencji, w tym wystarczający poziom umiejętności czytania i pisania, umiejętności rozumowania matematycznego i kompetencji cyfrowych, aby móc w pełni realizować swój potencjał, odgrywać aktywną rolę w społeczeństwie i realizować swoje obowiązki społeczne i obywatelskie. Interwencje planowane do realizacji w niniejszym obszarze są odpowiedzią na ww. zalecenia, służą zwiększeniu uczestnictwa osób dorosłych w uczeniu się przez całe życie poprzez podnoszenie kompetencji kluczowych i umiejętności. Wdrożenie działań związanych z kształceniem w zakresie kompetencji podstawowych na Mazowszu będzie realizowane na przykładzie rozwiązań i modeli kształcenia wypracowanych w ramach projektu pn. „Szansa – nowe możliwości dla dorosłych" (POWER 2014-2020), który stanowi element realizacji w Polsce inicjatywy unijnej pn.„Upskilling pathways".
Środki EFS zostaną przeznaczone na wsparcie osób z grup defaworyzowanych wykazujących największą lukę kompetencyjną i posiadających największe potrzeby w dostępie do edukacji. Działania skierowane dla osób o niskich umiejętnościach będą miały na celu dopasowanie szkoleń do ich potrzeb zawodowych i specyficznych deficytów kompetencyjnych. W zakresie planowanej interwencji w obszarze podnoszenia kompetencji cyfrowych wsparcie będzie komplementarne z działaniami planowanymi w programie FERS w ramach Klubów Rozwoju Cyfrowego i nie będzie powielało działań realizowanych przez ww. podmioty. Konieczność stworzenia atrakcyjnej i elastycznej oferty wsparcia dorosłych o niskim poziomie umiejętności, w tym działania umożliwiające zmianę zawodu, zostały także wskazane w SROR jako kluczowe dla poprawy jakości kapitału ludzkiego w Polsce.
Premiowane będą projekty realizowane w partnerstwie.

- **Wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych (na przykładzie LOWE) np. poprzez tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami**

Wsparcie uzyskają inicjatywy mające na celu wykorzystanie istniejącej infrastruktury edukacyjnej, kulturowej, itp. jako punktów animowania pozaformalnej edukacji dorosłych w środowisku lokalnym (na przykładzie LOWE). Działania w tym zakresie skierowane będą przede wszystkim do mieszkańców WM znajdujących się w niekorzystnej sytuacji, mających utrudniony dostęp do dobrej jakości ofert edukacji, z miejscowości oddalonych od dużych ośrodków edukacyjnych i z obszarów wiejskich. Utworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, będzie służyć większej aktywizacji w społecznościach lokalnych osób dorosłych, które zakończyły już edukację i są sceptycznie nastawione do idei uczenia się przez całe życie oraz korzyści płynących z podnoszenia własnych kompetencji. Rezultatem podjętych działań będzie dostosowanie kwalifikacji osób dorosłych do potrzeb gospodarki regionu, poprawa ich sytuacji na rynku pracy oraz możliwość rozwoju osobistego. Wsparcie będzie skierowane w szczególności do osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji zawodowej, osób starszych, o niskich kwalifikacjach lub osób z niepełnosprawnościami.
W zakresie planowanej interwencji w obszarze podnoszenia kompetencji cyfrowych wsparcie będzie komplementarne z działaniami planowanymi w programie FERS w ramach Klubów Rozwoju Cyfrowego i nie będzie powielało działań realizowanych przez ww. podmioty.
Premiowane będą projekty realizowane w partnerstwie.

Główne grupy docelowe

- osoby dorosłe, zgłaszające z własnej inicjatywy chęć podniesienia swoich kwalifikacji/ kompetencji lub przekwalifikowania się, za pośrednictwem BUR,
- osoby dorosłe, zainteresowane z własnej inicjatywy wsparciem w zakresie kompetencji podstawowych, realizowanym poza BUR.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z równościowymi zasadami horyzontalnymi, realizującymi postanowienia rozporządzenia ogólnego, państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej

dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.
Działania zaplanowane w CS 4(g) będą wspierać proces uczenia się przez całe życie, poprzez realizację usług rozwojowych, rozwój podstawowych kompetencji wśród osób dorosłych, w tym dla grup wykluczonych cyfrowo.
We wszystkich typach projektów, na poziomie kryteriów wyboru projektów, planuje się zapewnienie równego dostępu do udziału w projektach wszystkim osobom wpisującym się w zakres interwencji. Z kolei zasada niedyskryminacji, równości i włączenia społecznego będzie realizowana na poziomie kryteriów wyboru projektu, obowiązkowych dla każdego projektu i dotyczyć będzie wszystkich etapów ich wdrażania, tj. przygotowania, realizacji, monitorowania i kontroli. Od spełnienia tych kryteriów uzależnione będzie dopuszczenie projektu do dalszego etapu oceny. Planowane są także szkolenia dla potencjalnych beneficjentów w zakresie zasady równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji oraz jej implementacji w projektach dofinansowanych z EFS+. Przewiduje się również obowiązkowe stosowanie w projektach standardów dostępności opracowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 wraz z ich bieżącymi aktualizacjami. Na wszystkich etapach realizacji interwencji jako obowiązkowe będzie stosowanie KPP. Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych
Planowane interwencje będą realizowane na obszarze całego WM z uwzględnieniem podziału na RMR oraz RWS. Preferencje mogą otrzymać projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. Przewiduje się preferencje dla przedsięwzięć w ramach MSIT lub wynikających z GPR.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe
Zgodnie z zapisami UP 2021-2027 projekty z komponentem transnarodowym możliwe będą do realizacji wyłącznie na poziomie krajowym.
IZ FEM 2021-2027 będzie zgłaszała IZ FERS propozycje obszarów tematycznych, w ramach których zidentyfikuje w regionie potrzebę podniesienia jakości realizowanych przedsięwzięć poprzez rozwijanie współpracy transnarodowej. W celu zwiększenia aktywności potencjalnych beneficjentów FEM 2021-2027 w obszarze kształcenia dorosłych, IZ FEM 2021-2027 będzie też prowadziła działania informacyjne zachęcające wnioskodawców do udziału w konkursach dotyczących współpracy transnarodowej organizowanych w ramach programu FERS. Beneficjenci programu regionalnego, realizujący projekty w ramach CS 4(g) mogą wnioskować do programu FERS o środki na jego umiędzynarodowienie, w tym na adaptację zagranicznych rozwiązań w Polsce lub równoległe tworzenie przez partnerów nowych rozwiązań.
IZ FEM 2021-2027, w przypadku zidentyfikowania potrzeb nawiązania współpracy transnarodowej w danym obszarze, będzie aplikowała o środki w tym zakresie w ramach FERS.
Ponadto przewiduje się możliwość działań spójnych z celami SUERMB, na rzecz rozwoju innowacyjnej edukacji, w ramach jednego z trzech głównych celów „Wzrost dobrobytu”.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych
Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.7.2.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VII	4(g)	EFS+	Lepiej rozwinięty	PLGCO01	Liczba osób dorosłych objętych usługami rozwojowymi	osoby	300	3 870
VII	4(g)	EFS+	Lepiej rozwinięty	PLGCO03	Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych	osoby	0	6 300
VII	4(g)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLGCO01	Liczba osób dorosłych objętych usługami rozwojowymi	osoby	550	6 580
VII	4(g)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLGCO03	Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych	osoby	0	17 410

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VII	4(g)	EFS+	Lepiej rozwinięty	EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	2 825	2020	2 860	SL2021	nie dotyczy
VII	4(g)	EFS+	Słabiej rozwinięty	EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	4 803	2020	4 860	SL2021	nie dotyczy

2.1.7.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(g)	136. Wsparcie szczególne na rzecz zatrudnienia ludzi młodych i integracji społeczno-gospodarczej ludzi młodych	469 111
VII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(g)	151. Wsparcie na rzecz kształcenia dorosłych (z wyłączeniem infrastruktury)	10 418 889
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(g)	136. Wsparcie szczególne na rzecz zatrudnienia ludzi młodych i integracji społeczno-gospodarczej ludzi młodych	1 435 889
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(g)	151. Wsparcie na rzecz kształcenia dorosłych (z wyłączeniem infrastruktury)	33 772 111
VII	**EFS+**	**Lepiej rozwinięte razem**	**4(g)**		**10 888 000**
VII	**EFS+**	**Słabiej rozwinięte razem**	**4(g)**		**35 208 000**
VII	**EFS+**	**ogółem**	**4(g)**		**46 096 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(g)	01. Dotacja	10 888 000
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(g)	01. Dotacja	35 208 000

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(g)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	10 888 000
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(g)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	35 208 000

Tabela 7. Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(g)	01. Przyczynianie się do ekologicznych umiejętności i zielonych miejsc pracy oraz zielonej gospodarki	2 000 000
VII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(g)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	8 888 000
VII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(g)	01. Przyczynianie się do ekologicznych umiejętności i zielonych miejsc pracy oraz zielonej gospodarki	3 906 000
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(g)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	31 302 000

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(g)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia	10 888 000
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(g)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia	35 208 000

2.1.8. Priorytet VIII – Fundusze Europejskie dla aktywnej integracji oraz rozwoju usług społecznych i zdrowotnych na Mazowszu

2.1.8.1. Cel szczegółowy 4(h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji

2.1.8.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

W ramach CS 4(h) planowane będą do realizacji, w szczególności, następujące typy projektów:

- **Aktywizacja społeczna i zawodowa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz osób biernych zawodowo przy zastosowaniu usług aktywnej integracji**

Wsparciem będą obejmowane całe rodziny, należące do grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, czyli te których członkowie doświadczają silniejszych barier wejścia na rynek pracy, dlatego niezbędna jest koncentracja na działaniach mających na celu integrację społeczną.
Interwencja będzie realizowana poprzez wdrażanie kompleksowych i zindywidualizowanych programów ukierunkowanych na aktywizację społeczną i zawodową osób w najtrudniejszej sytuacji społeczno-ekonomicznej z wykorzystaniem instrumentów aktywizacji: społecznej, zawodowej, edukacyjnej i zdrowotnej.
W uzasadnionych przypadkach powyższe instrumenty będą mogły zostać uzupełnione o działania poprawiające warunki mieszkaniowe, w celu zwiększenia możliwości integracji na rynku pracy i poprawy jakości życia oraz o działania mające na celu wzrost kompetencji rodzin w zakresie spędzania czasu wolnego oraz udziału w kulturze (jako działanie uzupełniające w projekcie dot. usługi aktywizacji), w celu wzmacniania rodzinnych więzi.
Podejmowane będą także działania mające na celu utrzymanie pracy lub zatrudnienie lepszej jakości, dające poczucie stabilności i trwałości.
Ponieważ istotnym problemem jest też występowanie dużej liczby osób biernych zawodowo i osób z niskim dochodem oraz osób niemogących zaspokoić w wystarczającym stopniu potrzeb materialnych, dlatego też skoncentrowano się na działaniach mających na celu zatrudnianie osób na miejscach pracy „lepszej jakości", w tym np. tworzonych w ramach PS.

- **Aktywizacja społeczna i zawodowa w ramach podmiotów integracji społecznej**

Wspierane będą usługi świadczone przez podmioty integracji społecznej, takie jak CIS, KIS, WTZ i ZAZ. Świadczą one kompleksowe usługi społeczno-zawodowe osiągając wysoką skuteczność w poprawie sytuacji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym na rynku pracy, a ponadto mogą stać się jednym z głównych dostarczycieli wielu usług społecznych.
Planowane jest udzielanie wsparcia na obszarach, które zgłaszają zapotrzebowanie na tworzenie oraz rozwój już istniejących CIS, KIS, WTZ, ZAZ. Potrzeba wsparcia w ramach ZAZ i WTZ powinna wynikać z regionalnego planu deinstytucjonalizacji. Wsparcie w ramach WTZ i ZAZ może być zapewnione przez ograniczony czas dla konkretnego uczestnika (1-2 lata). Warunkiem wsparcia w ramach WTZ jest zaoferowanie uczestnikom realnej ścieżki dojścia do ZAZ (lub innej formy zatrudnienia). Wsparcie w ramach ZAZ jest możliwe pod warunkiem, że 5-10% uczestników ZAZ wejdzie na otwarty rynek pracy/zarejestruje się w Urzędzie Pracy.

Dofinansowane będą działania mające na celu:

- analizę oraz wybór profilu tworzonej lub rozwijanej działalności z uwzględnieniem lokalnych potrzeb (uczestników oraz rynku),
- realizację komponentu wspierającego proces reintegracji uczestników,
- przystosowanie do potrzeb uczestników zajęć pomieszczeń przeznaczonych na reintegrację zawodową i społeczną – jako wsparcie uzupełniające w projekcie,
- wyposażenie pomieszczeń oraz przygotowanie stanowisk pracy, w tym zapewnienie materiałów niezbędnych do prowadzenia działalności – jako wsparcie uzupełniające w projekcie,

- zatrudnienie niezbędnego personelu – jako wsparcie uzupełniające w projekcie.

Po zdiagnozowaniu indywidualnych potrzeb uczestników projektów, elementem kompleksowego wsparcia w procesie reintegracji społeczno-zawodowej będą mogły być usługi towarzyszące, np. opiekuńcze, trenera pracy, edukacyjne, zdrowotne, poradnictwo prawne i obywatelskie, poradnictwo rodzinne i psychologiczne, a także możliwość realizacji działań o charakterze środowiskowym, wzmacniających lub odbudowujących naturalne systemy wsparcia, takie jak rodzina i lokalna społeczność, obejmujące np.: mediacje, terapie rodzinne, poradnictwo rodzinne, realizacja programów aktywności lokalnej. W uzasadnionych przypadkach wskazane jest także zapewnienie dostępu do niezbędnych usług społecznych.

- **Wsparcie przedsiębiorstw społecznych i podmiotów ekonomii społecznej**

KPRES zakłada, że podmioty ekonomii społecznej i solidarnej będą ważnym elementem aktywizacji, integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i dostarczycielami usług użyteczności publicznej oraz, że zwiększy się liczba wysokiej jakości miejsc pracy w PS. Plan Rozwoju Ekonomii Społecznej na Mazowszu na lata 2021-2030 kładzie nacisk na zwiększenie stabilności funkcjonowania PS. Planuje się realizację projektów przyczyniających się do tworzenia nowych miejsc pracy w PS (wsparcie finansowe rozliczane w oparciu o stawkę jednostkową) i wsparcia istniejących PS w tworzeniu nowych usług na szczeblu lokalnym (usługi towarzyszące) oraz w zakresie działań reintegracyjnych podejmowanych przez PS. Oprócz bezzwrotnych środków finansowych na utworzenie i początkowe (12 m-cy) utrzymanie miejsc pracy, realizowane będą także usługi wspierające rozwój PES, jak i PS także poprzez promowanie tworzenia PES w ramach struktur JST. Zgodnie z KPRES wsparcie polegać będzie na świadczeniu usług animacyjnych, inkubacyjnych i biznesowych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, w szczególności w obszarze usług społecznych oraz zielonej gospodarce. W obliczu zmian klimatycznych, planuje się także działania związane z uruchamianiem lub rozwojem działalności PES/PS w zakresie gospodarki odpadami – w tym w zakresie recyklingu. Ponadto nie wyklucza się innych działań w zakresie zielonej transformacji. W ramach tych usług realizowane m.in. będą także działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji i doświadczenia zawodowego pracowników PES. Wsparcie świadczone przez PES będzie uzupełnieniem oferty instytucji publicznych obszaru pomocy i integracji społecznej oraz wsparcia rodziny. Przewiduje się, że działania te będą realizowane przy udziale akredytowanych OWES. Wsparcie będzie zgodne z ustawą o ekonomii społecznej.

- **Wzmocnienie potencjału organizacyjnego i kompetencyjnego partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w obszarze zasad horyzontalnych UE w celu podniesienia jakości realizowanych usług**

Wspierane działania, realizowane przez organizacje należące do grupy partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego, mają na celu realizację działań na rzecz zasad EFPS, KPP, niedyskryminacji i zarządzania różnorodnością w obszarze edukacji, rynku pracy, włączenia społecznego i zdrowia. Realizacja takich działań zapewni odpowiednie uczestnictwo tych podmiotów i zwiększenie ich zdolności w realizacji celów polityk publicznych i celów EFS+.

Działania w zakresie promowania zasad horyzontalnych UE będą realizowane w formie m.in. działań edukacyjnych, aktywizujących, promocyjnych, rzeczniczych, strażniczych i interwencyjnych.

W ramach realizowanego projektu przewiduje się dodatkowy moduł składający się z działań mających na celu wzmocnienie potencjału swojej organizacji, które przyczynią się do zwiększenia jej zdolności do skutecznej i efektywnej realizacji celów projektu, a także swojej misji.

Będą to m.in. działania szkoleniowe, doradcze dla pracowników organizacji, którzy będą mogli podnieść swoje kompetencje w zakresie jej działań statutowych czy zakup innych usług niezbędnych do wzmocnienia potencjału danej organizacji. Wszelkie działania podejmowane w ramach dodatkowego modułu powinny być zbieżne z celami realizowanego projektu.

Uzasadniając wybór działań wspierających rozwój instytucjonalny organizacji, wnioskodawca powinien bazować na diagnozie potrzeb i pokazać, w jaki sposób przyczynią się one do zwiększenia zdolności organizacji do skutecznej i efektywnej realizacji jej misji.

Pomimo zawarcia działań w zakresie budowy zdolności partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w celu 4(h), zakres merytoryczny tych działań będzie szerszy i będzie

mógł dotyczyć budowy zdolności partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego w obszarach wszystkich celów szczegółowych EFS+.

Rezultatem realizacji ww. typów projektów będzie wzrost motywacji i samodzielności, zwiększenie zdolności do zatrudnienia osób w najtrudniejszej sytuacji oraz wzrost zatrudnienia. Efektem wsparcia będzie też zwiększenie potencjału podmiotów ekonomii społecznej, co umożliwi uzyskiwanie efektów także po okresie realizacji FEM 2021-2027.
Zgodnie z wnioskami zawartymi w UP 2021-2027 zagrożenie wykluczeniem społecznym nadal występuje i negatywnie oddziałuje na jakość kapitału ludzkiego, ogranicza aktywność, przedsiębiorczość oraz podnosi koszty funkcjonowania państwa.
Aktywizacja niewykorzystanych zasobów pracy oraz włączenie w rynek pracy osób wykluczonych jest zgodna z KSRR do 2030 r.
Realizacja ww. działań jest spójna z Agendą na rzecz zrównoważonego rozwoju do 2030 r., która odnosi się m.in. do problematyki ubóstwa i wzrostu gospodarczego powiązanego z godną pracą.

Główne grupy docelowe

- osoby, rodziny i społeczności lokalne zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osoby bierne zawodowo (w ramach projektów dotyczących różnych grup docelowych),
- osoby bierne zawodowo (w ramach projektów skierowanych do tej grupy),
- osoby opuszczające pieczę zastępczą,
- ofiary przemocy domowej,
- osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, zgodnie z definicją ustawy o ekonomii społecznej,
- podmioty ekonomii społecznej,
- otoczenie oraz kadry świadczące wsparcie dla ww. grup docelowych, wyłącznie jako uzupełnienie działań bezpośrednich skierowanych do uczestników projektu i tylko w zakresie niezbędnym do realizacji celów projektu,
- partnerzy społeczni i organizacje pozarządowe oraz osoby i grupy społeczne, na rzecz których te podmioty działają.

Głównym wyzwaniem w zakresie grupy docelowej w 4(h) będzie niwelowanie przyczyn ubóstwa poprzez działania mające na celu włączanie niewykorzystanych zasobów rynku pracy, co wpłynie pozytywnie na problem zmniejszającej się, m.in. w wyniku starzenia się społeczeństwa, liczby osób w wieku produkcyjnym i powinno odbywać się przy równoczesnym rozwoju usług społecznych.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Działania w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek, orientację seksualną lub tożsamość płciową, dot. będą podnoszenia kompetencji beneficjentów i uczestników projektów w ramach 4(h), m.in. pracodawców, pracowników PSZ, organizacji społeczeństwa obywatelskiego, ośrodków edukacyjnych czy instytucji pomocy społecznej, z zakresu niwelowania barier systemowych w ramach tych instytucji spowodowanych negatywnymi stereotypami i dyskryminacją ze względu m.in. na orientację seksualną, płeć lub tożsamość płciową.
Wspierane będą działania nakierowane na promowanie różnorodności oraz zwiększenie świadomości na temat dyskryminacji i przemocy wobec osób najbardziej na nią narażonych, m.in. członków społeczności marginalizowanych, cudzoziemców przebywających w Polsce oraz wdrażające rozwiązania służące jej eliminacji.
Możliwe będą działania polegające na analizie przyczyn dyskryminacji i możliwości ich łagodzenia poprzez osoby dyskryminowane (szkolenia, warsztaty).
Zasada równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji, będzie realizowana na poziomie kryteriów wyboru, obowiązkowych dla każdego projektu i dotyczyć będzie wszystkich etapów wdrażania, tj. przygotowania, realizacji, monitorowania i kontroli.
Planowane są także szkolenia dla beneficjentów w zakresie powyższych zasad oraz możliwych sposobów ich implementacji w projektach dofinansowanych z EFS+. Planowane jest także

obowiązkowe stosowanie w projektach standardów dostępności opracowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 wraz z ich bieżącymi aktualizacjami.
Na wszystkich etapach realizacji interwencji obowiązkowe będzie stosowanie KPP. Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych
Planowane interwencje będą realizowane na obszarze całego województwa z uwzględnieniem podziału na RMR oraz RWS. Preferencje mogą otrzymać projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją.
Przewiduje się preferencje dla przedsięwzięć w ramach MSIT lub wynikających z GPR.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe
Zgodnie z zapisami UP 2021-2027 projekty z komponentem transnarodowym możliwe będą do realizacji wyłącznie na poziomie krajowym.
IZ FEM 2021-2027 będzie zgłaszała IZ FERS propozycje obszarów tematycznych w ramach, których zidentyfikuje w regionie potrzebę podniesienia jakości realizowanych przedsięwzięć poprzez rozwijanie współpracy transnarodowej. W celu zwiększenia aktywności potencjalnych beneficjentów FEM 2021-2027 w obszarze aktywizacji społecznej, IZ FEM 2021-2027 będzie też prowadziła działania informacyjne zachęcające wnioskodawców do udziału w konkursach dotyczących współpracy transnarodowej organizowanych w ramach programu FERS. Beneficjenci programu regionalnego, realizujący projekty w ramach CS 4(h) mogą wnioskować do programu FERS o środki na jego umiędzynarodowienie, w tym na adaptację zagranicznych rozwiązań w Polsce lub równoległe tworzenie przez partnerów nowych rozwiązań. Współpraca, w tym wymiana wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje z partnerami powinny dotyczyć aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa oraz zwiększania zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji.
IZ FEM 2021-2027, w przypadku zidentyfikowania potrzeb nawiązania współpracy transnarodowej w danym obszarze, będzie aplikowała o środki w tym zakresie w ramach FERS.
Ponadto przewiduje się możliwość działań na rzecz wspierania aktywnej integracji spójnych z celami SUERMB w ramach obszaru tematycznego podejmującego zagadnienia zdolności do zatrudnienia.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych
Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych. Planuje się wsparcie w formie bezzwrotnych dotacji (projekty OWES).

2.1.8.1.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VIII	4(h)	EFS+	Lepiej rozwinięte	EECO04	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	osoby	80	2 930
VIII	4(h)	EFS+	Lepiej rozwinięte	EECO02+04	Liczba osób niezatrudnionych objętych wsparciem w programie	osoby	130	4 780
VIII	4(h)	EFS+	Lepiej rozwinięte	PLHCO01	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	podmioty	137	834
VIII	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECO04	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	osoby	160	6 100
VIII	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECO02+04	Liczba osób niezatrudnionych objętych wsparciem w programie	osoby	260	9 960
VIII	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLHCO01	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	podmioty	138	836

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VIII	4(h)	EFS+	Lepiej rozwinięte	EECR01	Liczba osób poszukujących pracy po opuszczeniu programu	osoby	1 145	2021	1 174	SL2021	nie dotyczy
VIII	4(h)	EFS+	Lepiej rozwinięte	EECR04	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu	osoby	1 157	2021	1 250	SL2021	nie dotyczy
VIII	4(h)	EFS+	Lepiej rozwinięte	PLHCR01	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	szt.	344	2021	550	SL2021	nie dotyczy
VIII	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECR01	Liczba osób poszukujących pracy po opuszczeniu programu	osoby	2 382	2021	2 440	SL2021	nie dotyczy
VIII	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECR04	Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu	osoby	2 406	2021	2 600	SL2021	nie dotyczy
VIII	4(h)	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLHCR01	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	szt.	343	2021	540	SL2021	nie dotyczy

2.1.8.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(h)	136. Wsparcie na rzecz zatrudnienia ludzi młodych i integracji społeczno-gospodarczej ludzi młodych	1 002 509
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(h)	138. Wsparcie na rzecz ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych	8 600 000
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(h)	152. Działania na rzecz promowanie równości szans i aktywnego udziału w życiu społecznym	10 855 491
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(h)	136. Wsparcie na rzecz zatrudnienia ludzi młodych i integracji społeczno-gospodarczej ludzi młodych	2 809 891
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(h)	138. Wsparcie na rzecz ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych	14 750 000
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(h)	152. Działania na rzecz promowanie równości szans i aktywnego udziału w życiu społecznym	31 572 665
VIII	**EFS+**	**Lepiej rozwinięte razem**	**4(h)**		**20 458 000**
VIII	**EFS+**	**Słabiej rozwinięte razem**	**4(h)**		**49 132 556**
VIII	**EFS+**	**ogółem**	**4(h)**		**69 590 556**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(h)	01. Dotacja	20 458 000
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(h)	01. Dotacja	49 132 556

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(h)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	20 458 000
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(h)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	49 132 556

Tabela 7. Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(h)	07. Budowanie zdolności partnerów społecznych	1 683 076
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(h)	08. Budowanie zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego	1 683 076
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(h)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	17 091 848
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(h)	07. Budowanie zdolności partnerów społecznych	1 269 689
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(h)	08. Budowanie zdolności organizacji społeczeństwa obywatelskiego	1 269 689
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(h)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	46 593 178

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(h)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	20 458 000
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(h)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	49 132 556

2.1.8.2. Cel szczegółowy 4(i) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów

2.1.8.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

W ramach CS 4(i) planowany będzie do realizacji następujący typ projektów:

- **Kompleksowe działania w zakresie integracji społecznej, zawodowej uzupełnione niezbędnymi usługami społecznymi na rzecz obywateli państw trzecich, w tym migrantów oraz ich otoczenia**

Obserwowany wzrost liczby osób obcego pochodzenia mieszkających i pracujących na Mazowszu wymaga zaplanowania i podjęcia działań integracyjnych dla tych osób oraz ich otoczenia. Będą to działania związane z aktywizacją zawodową dostosowane do potrzeb regionalnego rynku pracy, rozwój kompetencji zawodowych, a także ochronę przed dyskryminacją i nieuczciwym traktowaniem przez pracodawców. Działania o charakterze włączającym do życia społecznego, takie jak kursy języka polskiego, wsparcie w zakresie kontaktów z lokalnymi instytucjami i społecznością lokalną, wsparcie psychologiczne, pomoc dla kobiet z małymi dziećmi, lepsze poznanie wartości i kultury polskiej czy dostarczanie praktycznych informacji dotyczących różnych aspektów życia w Polsce. Ważnym elementem realizowanego wsparcia będzie tworzenie partnerstw (z władzami lokalnymi, partnerami społecznymi, organizacjami reprezentującymi obywateli państw trzecich oraz migrantami) oraz sieci network (np. sieci społeczne i zawodowe). Ponadto w działania w procesie integracji migrantów powinny być włączone osoby ze społeczności przyjmującej, osoby z otoczenia migrantów np. pracodawcy, nauczyciele czy pracownicy socjalni.

Przewiduje się także rozwój niezbędnych w procesie integracji usług społecznych dla tej grupy odbiorców tj. obywateli państw trzecich i ich rodzin. Ważnym elementem wsparcia będą działania skierowane do dzieci w środowisku szkolnym, zapewnienie opieki na czas uczestnictwa w kursach, szkoleniach oraz innych formach aktywizacji społecznej czy zawodowej. Kluczowym elementem będzie wsparcie całych rodzin, które pozwoli na lepsze funkcjonowanie w polskim społeczeństwie i lepszą integrację społeczno-kulturową ze społecznością lokalną oraz wsparcie psychologiczno-terapeutyczne.

Realizowane w ramach celu (i) działania będą obejmowały także budowanie i wzmocnienie potencjału instytucjonalnego oraz wzmacnianie współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz integracji migrantów w tym szkolenia kadr pracujących ze społecznością migrantów wraz z członkami ich rodzin. Przewiduje się tworzenie Centrów Integracji Cudzoziemców jako realizatora i wykonawcy ww. wsparcia.

W przypadku fali uchodźców z Ukrainy, z uwagi na nieznany termin zakończenia wojny, trudno w tej chwili przewidzieć zakres i skalę potrzeb tej grupy imigrantów, ponieważ przeważającą część tych osób stanowią kobiety z dziećmi, a ich potrzeby będą się zmieniały wraz z wydłużaniem się czasu konfliktu zbrojnego i brakiem możliwości powrotu do swojego kraju. Trudno jest także obecnie przewidzieć, ile spośród ogromnej fali imigrantów z Ukrainy może chcieć osiedlić się w Polsce i na Mazowszu na stałe, a dla jakiej liczby będzie to imigracja czasowa.

Powyższe działania w ramach CS 4(i) będą w możliwie kompleksowy sposób odpowiadać na potrzeby odbiorców wsparcia zgodnie z ich bieżącą sytuacją.

Realizacja wsparcia odpowiadać będzie na wyzwania zdiagnozowane w dokumentach strategicznych z poziomu regionu np. Strategią polityki społecznej województwa mazowieckiego i kraju np. KPPUiWS. Wsparcie będzie komplementarne z działaniami zaplanowanymi w programie krajowym FERS.

Zaplanowane działania zgodne są dokumentami unijnymi np. z Planem działania na rzecz integracji i włączenia społecznego na lata 2021-2027 oraz komplementarne z krajowym Resortowym Programem Aktywizacyjnym dla Cudzoziemców na lata 2022-2025.

Główne grupy docelowe

- obywatele państw trzecich i bezpaństwowcy oraz ich rodziny i otoczenie,
- społeczność lokalna/społeczeństwo przyjmujące,
- kadry świadczące wsparcie dla ww. grup docelowych.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z równościowymi zasadami horyzontalnymi, realizującymi postanowienia rozporządzenia ogólnego, państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek, orientację seksualną lub tożsamość płciową. Interwencja w tym CS 4(i) skierowana jest do osób wymagających szczególnego wsparcia ze względu na zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Wsparcie w tym obszarze skierowane będzie także do obywateli państw trzecich, ich rodzin, w tym imigrantów zarobkowych spoza UE oraz uchodźców przebywających w Polsce, co przyczyni się do ich integracji społecznej oraz wyrównania szans na rynku pracy. W typie projektów, na poziomie kryteriów wyboru projektów, planuje się zapewnienie równego dostępu do udziału w projektach wszystkim osobom wpisującym się w zakres interwencji. Z kolei zasada niedyskryminacji, równości i włączenia społecznego będzie realizowana na poziomie kryteriów wyboru projektu, obowiązkowych dla każdego projektu i dotyczyć będzie wszystkich etapów wdrażania, tj. przygotowania, realizacji, monitorowania i kontroli. Od spełnienia tych kryteriów uzależnione będzie dopuszczenie projektu do dalszego etapu oceny. Planowane są także szkolenia dla potencjalnych beneficjentów w zakresie zasady równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji oraz jej implementacji w projektach dofinansowanych z EFS+. Planowane jest także obowiązkowe stosowanie w projektach standardów dostępności opracowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 wraz z ich bieżącymi aktualizacjami. Na wszystkich etapach realizacji interwencji obowiązkowe będzie stosowanie KPP. Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Planowane interwencje będą realizowane na obszarze całego województwa z uwzględnieniem podziału na RMR oraz RWS. Preferencje mogą otrzymać projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. Przewiduje się preferencje dla przedsięwzięć w ramach MSIT lub wynikających z GPR.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa współpraca ponadnarodowa będzie realizowana w ramach projektów na poziomie krajowym. IZ FEM 2021-2027 zgłosi propozycję do IZ FERS w zakresie obszarów tematycznych, w których zidentyfikowano potrzebę rozszerzenia przez beneficjentów programu regionalnego projektów o komponent ponadnarodowy w FERS.
W celu zwiększenia aktywności beneficjentów w tym obszarze podjęte zostaną działania informujące beneficjentów o naborach realizowanych w FERS oraz zachęcające wnioskodawców do udziału w naborach dotyczących rozszerzenia projektów standardowych o komponent ponadnarodowy. Beneficjenci programu regionalnego, realizujący projekty w ramach CS 4(i) będą mogli wnioskować do programu FERS o środki na jego umiędzynarodowienie, w tym na adaptację zagranicznych rozwiązań w Polsce lub równoległe tworzenie przez partnerów nowych rozwiązań.
IZ FEM 2021-2027, w przypadku zidentyfikowania potrzeb nawiązania współpracy transnarodowej w danym obszarze, będzie aplikowała o środki w tym zakresie w ramach FERS. Z uwagi na

doświadczenie w prowadzeniu skutecznej polityki migracyjnej przewiduje się m.in. współpracę z takimi państwami jak: Szwecja, Finlandia, Portugalia czy Belgia. Kraje te wg. rankingu MIPEX 2020 (Migrant Integration Policy Index) przyjmują kompleksowe podejście do integracji, które w pełni gwarantuje równe prawa, szanse i bezpieczeństwo dla imigrantów i obywateli.
Za współpracę z podmiotami z UE będą odpowiedzialni beneficjenci projektów.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych
Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.8.2.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VIII	4(i)	EFS+	Lepiej rozwinięte	EECO13	Liczba osób z krajów trzecich objętych wsparciem w programie	osoby	140	1 440
VIII	4(i)	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECO13	Liczba osób z krajów trzecich objętych wsparciem w programie	osoby	110	5 100

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VIII	4(i)	EFS+	Lepiej rozwinięte	EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	695	2021	720	SL2021	nie dotyczy
VIII	4(i)	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECR03	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	osoby	2 453	2021	2 550	SL2021	nie dotyczy

2.1.8.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(i)	136. Wsparcie szczególne na rzecz zatrudnienia ludzi młodych i integracji społeczno-gospodarczej ludzi młodych	400 000
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(i)	157 Działania na rzecz integracji społecznej obywateli państw trzecich	2 100 007
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(i)	136. Wsparcie szczególne na rzecz zatrudnienia ludzi młodych i integracji społeczno-gospodarczej ludzi młodych	1 600 000
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(i)	157 Działania na rzecz integracji społecznej obywateli państw trzecich	13 400 000
VIII	**EFS+**	**Lepiej rozwinięte razem**	**4(i)**		**2 500 007**
VIII	**EFS+**	**Słabiej rozwinięte razem**	**4(i)**		**15 000 000**
VIII	**EFS+**	**ogółem**	**4(i)**		**17 500 007**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(i)	01. Dotacja	2 500 007
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(i)	01. Dotacja	15 000 000

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(i)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	2 500 007
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(i)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	15 000 000

Tabela 7. Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(i)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	2 500 007
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(i)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	15 000 000

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(i)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	2 500 007
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(i)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	15 000 000

2.1.8.3. Cel szczegółowy 4(k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej

2.1.8.3.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

W ramach CS 4(k) planuje się realizację w szczególności następujących typów wsparcia:

- **Rozwój usług społecznych świadczonych w społeczności lokalnej**

Polityka rozwoju usług społecznych oraz deinstytucjonalizacja usług stanowi ważny element polityki na rzecz włączenia społecznego i wymaga działań długofalowych.

W związku z tym planuje się realizację projektów, w ramach których działania będą kierowane do osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, w tym osób starszych, osób z niepełnosprawnościami, wymagających opieki ze strony opiekunów i asystencji osobistej. Ważnym aspektem uzupełniającym te działania będzie możliwość dostosowania/wyposażenia mieszkań do potrzeb osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu oraz możliwość wypożyczenia niezbędnego sprzętu rehabilitacyjnego/pielęgnacyjnego. Planowane będą także przedsięwzięcia mające na celu rozwój usług opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej, ośrodków wsparcia działających w trybie dziennym, w których realizowana będzie opieka, w tym opieka specjalistyczna (np. ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, środowiskowe domy samopomocy, kluby samopomocy, dzienne domy pomocy).

W ramach usług społecznych wykorzystujących technologiczne wsparcie, dedykowanych rosnącej populacji osób starszych, planowane jest podjęcie działań w celu stworzenia kompleksowego systemu usług opiekuńczych świadczonych na rzecz osób starszych w miejscu zamieszkania. Działania będą obejmowały finansowanie kosztów związanych z utworzeniem, zatrudnieniem i przeszkoleniem personelu w ramach regionalnego centrum operacyjno-alarmowego oraz inne dodatkowe zdalne usługi będące uzupełnieniem wsparcia. Ważnym elementem deinstytucjonalizacji usług będzie tworzenie miejsc w mieszkaniach wspomaganych, treningowych, mieszkaniach z usługami/ze wsparciem, rozwój mieszkalnictwa adaptowalnego, w których rodzaj i zakres świadczonych usług będzie dostosowany do potrzeb mieszkających w nich osób.

Ponadto w ramach działań aktywizujących seniorów planuje się działania w ramach m.in. klubów seniora czy uniwersytetów trzeciego wieku. Celem tych działań będzie utrzymanie sprawności i samodzielności oraz umożliwienie jak najdłuższego funkcjonowania osób starszych w ich miejscu zamieszkania.

Planowane działania są spójne ze SR WM 2030+ zakresie wsparcia i rozwoju usług społecznych, Wytycznymi KE dla Polski 2019 oraz z kierunkami wskazanymi w KPRES (aktualizacja do 2030). Szczegóły interwencji będą zgodne z regionalnym planem deinstytucjonalizacji usług społecznych, który zostanie przygotowany przez ROPS.

Podjęcie powyższych działań jest zgodne z CSR 2019 i CSR 2020.

- **Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji w ochronie zdrowia**

W ramach wsparcia procesu deinstytucjonalizacji zdrowotnej opieki długoterminowej i usług dot. zdrowia psychicznego planowane są przedsięwzięcia, zgodne z ZP, w których poprawiony zostanie dostęp do usług zdrowotnych w formie zdeinstytucjonalizowanej, przede wszystkim dla osób w szczególnie trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej, w tym: osób starszych, osób z niepełnosprawnościami (jak np. porażenie mózgowe), dzieci i młodzieży z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, osób z chorobami neurodegeneracyjnymi, w tym otępiennymi i zaburzeniami psychicznymi np. w oparciu o innowacje społeczne w zakresie DI wypracowane dla obszaru zdrowia w ramach PO

WER. Przewiduje się również wsparcie osób potrzebujących opieki długoterminowej poprzez rozwój hospicjów w formie zdeinstytucjonalizowanej.

- **Programy profilaktyczne w zakresie chorób stanowiących poważny problem w regionie**

W celu poprawy dostępu do podstawowej opieki zdrowotnej i profilaktyki, planowane jest wdrażanie programów ukierunkowanych na wczesne wykrywanie chorób stanowiących istotny problem zdrowotny w WM, na podstawie danych z: MPZ, WPT dla województwa mazowieckiego, mazowieckiego programu ochrony zdrowia psychicznego oraz kierunków działań w zakresie polityki zdrowotnej WM.
Projekty realizowane w ramach powyższych programów profilaktycznych zapewnią uczestnictwo osób, które mogą mieć problem z dostępem do usług z powodu szczególnie trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej, np. starszych, z niepełnosprawnościami, o niskich dochodach, w kryzysie bezdomności, pobierających świadczenia społeczne, migrantów, itp. Planowane są działania służące poprawie dostępności do usług zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych, takie jak np.: transport na badania, informowanie o dostępnych usługach, wsparcie asystenta osobistego, tłumacza języka migowego lub obcego.
Co do zasady projekty nie będą obejmować leczenia i zabiegów medycznych innych niż na potrzeby diagnostyki. Wyjątkiem są sytuacje wynikające z UP 2021-2027, tj. możliwość tymczasowego finansowania leczenia osób potrzebujących zdrowotnej opieki długoterminowej świadczonej w formie środowiskowej, zdefiniowanej w wytycznych MFiPR dla EFS+, w tym np. pielęgniarskiej opieki długoterminowej w domu pacjenta, rozwoju hospicjów domowych
W uzasadnionych przypadkach zostanie zapewniona koordynacja usług zdrowotnych i społecznych.

Projekty mogą obejmować również szkolenie i kształcenie obecnego oraz potencjalnego personelu opieki długoterminowej, członków rodziny, osób bliskich. Projekty mogą dotyczyć również wdrażania standardów dostępności.
Powyższe przedsięwzięcia w zakresie usług zdrowotnych przyczynią się do realizacji celów wskazanych w dokumencie: Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 r., w szczególności w zakresie rozwoju profilaktyki, skutecznej promocji zdrowia i postaw prozdrowotnych, a także poprawy jakości, przyjazności i efektywności systemu opieki zdrowotnej, w tym wsparcia i rozwoju opieki koordynowanej i procesu DI.

Główne grupy docelowe

- osoby potrzebujące wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (w tym z powodu wieku, stanu zdrowia, niepełnosprawności),
- osoby zagrożone wykluczeniem społecznym oraz ich rodziny,
- osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby dorosłe z zaburzeniami psychicznymi,
- inne osoby narażone na umieszczenie w instytucjach całodobowych lub przebywające w tych instytucjach,
- osoby starsze, rodziny i inne osoby sprawujące opiekę nad osobami starszymi, osobami z niepełnosprawnościami i innymi osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu,
- otoczenie oraz kadry świadczące wsparcie dla ww. grup docelowych,
- personel podmiotów wykonujących działalność leczniczą.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z równościowymi zasadami horyzontalnymi, realizującymi postanowienia rozporządzenia ogólnego, państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek, orientację seksualną lub tożsamość płciową.
Oczekiwanym rezultatem wsparcia w tym obszarze jest wzrost dostępności do usług społecznych oraz zdrowotnych dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. W szczególności

interwencja zmierzać będzie do wzmocnienia procesu deinstytucjonalizacji wsparcia w obszarze włączenia społecznego oraz opieki medycznej.
We wszystkich typach projektów, na poziomie kryteriów wyboru projektów, planuje się zapewnienie równego dostępu do udziału w projektach wszystkim osobom wpisującym się w zakres interwencji. Z kolei zasada niedyskryminacji, równości i włączenia społecznego będzie realizowana na poziomie kryteriów wyboru projektu, obowiązkowych dla każdego projektu i dotyczyć będzie wszystkich etapów ich wdrażania, tj. przygotowania, realizacji, monitorowania i kontroli. Od spełnienia tych kryteriów uzależnione będzie dopuszczenie projektu do dalszego etapu oceny. Planowane są także szkolenia dla potencjalnych beneficjentów w zakresie zasady równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji oraz jej implementacji w projektach dofinansowanych z EFS+. Planowane jest także obowiązkowe stosowanie w projektach standardów dostępności opracowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 wraz z ich bieżącymi aktualizacjami. Na wszystkich etapach realizacji interwencji obowiązkowe będzie stosowanie KPP. Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych
Planowane interwencje będą realizowane na obszarze całego WM z uwzględnieniem podziału na RMR oraz RWS. Preferencje mogą otrzymać projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją.
Przewiduje się preferencje dla przedsięwzięć w ramach MSIT lub wynikających z GPR.
Ewentualne preferencje muszą być zgodne z Mapami Potrzeb Zdrowotnych dla Mazowsza oraz z dokumentem: Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 r. i strategiami deinstytucjonalizacji w zakresie opieki zdrowotnej.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe
Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa współpraca ponadnarodowa będzie realizowana w ramach projektów na poziomie krajowym. IZ FEM 2021-2027 zgłosi propozycję do IZ FERS w zakresie obszarów tematycznych, w których zidentyfikowano potrzebę rozszerzenia przez beneficjentów programu regionalnego projektów o komponent ponadnarodowy w FERS.
W celu zwiększenia aktywności beneficjentów w tym obszarze podjęte zostaną działania informujące beneficjentów o naborach realizowanych w FERS oraz zachęcające wnioskodawców do udziału w naborach dotyczących rozszerzenia projektów standardowych o komponent ponadnarodowy.
Beneficjenci programu regionalnego, realizujący projekty w ramach CS 4(k) będą mogli wnioskować do programu FERS o środki na jego umiędzynarodowienie, w tym na adaptację zagranicznych rozwiązań w Polsce lub równoległe tworzenie przez partnerów nowych rozwiązań.
IZ FEM 2021-2027, w przypadku zidentyfikowania potrzeb nawiązania współpracy transnarodowej w danym obszarze, będzie aplikowała o środki w tym zakresie w ramach FERS.
Ponadto w obszarze zdrowia przewiduje się możliwość działań spójnych z celami SUERMB tj. działaniami na rzecz aktywnego i zdrowego starzenia w celu sprostania wyzwaniom związanym ze zmianami demograficznymi oraz zwiększeniem zdolności interesariuszy do rozwiązywania regionalnych problemów zdrowotnych.
Za współpracę z podmiotami z UE będą odpowiedzialni beneficjenci projektów.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych
Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.8.3.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VIII	4(k)	EFS+	Lepiej rozwinięte	PLKLCO02	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	osoby	95	2 300
VIII	4(k)	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLKLCO02	Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	osoby	367	8 910

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VIII	4(k)	EFS+	Lepiej rozwinięte	PLKLCR02	Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	szt.	0	2021	552	SL2021	237 szt. dotyczy usług społecznych, 315 szt. – usług zdrowotnych.
VIII	4(k)	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLKLCR02	Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	szt.	0	2021	2 142	SL2021	937 szt. dotyczy usług społecznych, 1 205 szt. – usług zdrowotnych.

2.1.8.3.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(k)	158. Działania w celu zwiększenia równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości trwałych i przystępnych cenowo usług	2 386 000
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(k)	160. Działania na rzecz poprawy dostępności, efektywności i odporności systemów opieki zdrowotnej (z wyłączeniem infrastruktury)	4 890 000
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(k)	161. Działania na rzecz poprawy dostępu do opieki długoterminowej (z wyłączeniem infrastruktury)	9 900 000
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(k)	158.Działania w celu zwiększenia równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości trwałych i przystępnych cenowo usług	21 404 444
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(k)	160. Działania na rzecz poprawy dostępności, efektywności i odporności systemów opieki zdrowotnej (z wyłączeniem infrastruktury)	18 116 000
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(k)	161. Działania na rzecz poprawy dostępu do opieki długoterminowej (z wyłączeniem infrastruktury)	38 100 000
VIII	**EFS+**	**Lepiej rozwinięte razem**	**4(k)**		**17 176 000**
VIII	**EFS+**	**Słabiej rozwinięte razem**	**4(k)**		**77 620 444**
VIII	**EFS+**	**ogółem**	**4(k)**		**94 796 444**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(k)	01. Dotacja	17 176 000
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(k)	01. Dotacja	77 620 444

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(k)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	17 176 000
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(k)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	77 620 444

Tabela 7. Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(k)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	17 176 000
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(k)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	77 620 444

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(k)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia płci	17 176 000
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(k)	02. Projekty uwzględniające równouprawnienia płci	77 620 444

2.1.8.4. Cel szczegółowy 4(l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci

2.1.8.4.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

W ramach CS 4(l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci, planowane będą do realizacji, w szczególności, następujące typy projektów:

- **Rozwój usług społecznych na rzecz dzieci i młodzieży, w tym w ramach usług wsparcia systemu pieczy zastępczej**

W ramach rozwoju usług społecznych na rzecz dzieci i młodzieży, w tym usług wsparcia systemu pieczy zastępczej planowane są do realizacji działania związane ze wsparciem rodziny oraz systemu pieczy zastępczej, które będą służyć zapobieganiu wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży, począwszy od działań o charakterze profilaktycznym do działań aktywizujących dla usamodzielniającej się młodzieży.

Podejmowane będą działania pozwalające na pogłębienie umiejętności wychowawczych rodziców, umiejętności życiowych u dzieci, a przede wszystkim wzmacniające więzi w rodzinie (m.in. warsztaty, szkolenia, kursy, wydarzenia kulturalne, rekreacyjne, także organizowane za pośrednictwem szkoły). W przypadku rodziny przeżywającej trudności w sprawowaniu opieki nad dziećmi i ich wychowaniu, wsparcie polegało będzie na realizacji działań, które mają pomóc przywrócić takim rodzinom zdolności do pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych, aby zapobiec doprowadzeniu do sytuacji, w której dziecko zostałoby umieszczone w opiece zastępczej. Wsparcie powinno być proponowane w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji, pomocy prawnej oraz organizowania spotkań dla rodzin, w tym grup wsparcia. Działania te realizowane mogą być poprzez asystentów rodziny, rodziny wspierające, pomocowe oraz dzięki rozwojowi placówek wsparcia dziennego.

Wsparcie deinstytucjonalizacji systemu pieczy zastępczej polegało będzie na tworzeniu rodzinnych form pieczy zastępczej, w tym podnoszeniu świadomości społeczności lokalnych (potencjalnych rodzin) na temat możliwości pełnienia pieczy zastępczej oraz kształceniu kandydatów na rodziny zastępcze. Dodatkowo proponowane będzie wsparcie specjalistyczne (usługi psychologa, pedagoga, prawnika, szkolenia dla rodziców, grupy wsparcia dla rodzin) dla tworzonych i istniejących rodzin zastępczych, które mają na celu ich wzmocnienie. Rozwój umiejętności życiowych i prospołecznych członków rodzin, a wśród dorosłych dodatkowo umiejętności wychowawczych, powinny w konsekwencji prowadzić do harmonijnego rozwoju dzieci oraz ograniczenia ewentualnych zachowań problemowych skutkujących możliwością wykluczenia.

Procesowi deinstytucjonalizacji towarzyszyły będą działania mające na celu przekwalifikowanie pracowników pieczy instytucjonalnej oraz dostosowanie i wykorzystanie infrastruktury likwidowanych form instytucjonalnych na rzecz wsparcia form zdeinstytucjonalizowanych.

Kolejnym działaniem, uzupełniającym powyższe, będzie rozwój form wsparcia usamodzielniającej się młodzieży opuszczającej pieczę zastępczą poprzez wzmocnienie specyficznych kompetencji opiekunów usamodzielniania (m.in. umiejętność udzielania wsparcia emocjonalnego, informacyjnego, elastycznego dostosowywania stylu pracy do sytuacji i potrzeb danego wychowanka). Istotnym elementem wsparcia jest również aktywizacja zawodowa, będąca podstawą niezależnej egzystencji i warunkująca osiąganie innych kryteriów samodzielności, jak mieszkanie czy założenie rodziny. Podejmowane działania będą uzupełnione wsparciem mieszkaniowym usamodzielnianych wychowanków, gdyż ograniczone możliwości uzyskiwania stabilnej sytuacji mieszkaniowej osób opuszczających placówki nadal stanowią jedną z największych barier procesu usamodzielniania.

- **Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą domową**

Działania będą realizowane przez placówki udzielające wsparcia osobom doznającym przemocy domowej m.in.ośrodki interwencji kryzysowej czy domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, poprzez utworzenie nowych placówek i/lub poszerzenie oferty placówek już istniejących.

Wsparcie będzie obejmowało m.in poradnictwo (w tym prawne, rodzinne, wsparcie psychologiczne, udzielanie niezbędnych informacji), świadczenie pracy socjalnej na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym, współpracy i współdziałania z innymi instytucjami w celu przeciwdziałania problemom społecznym oraz udzielanie schronienia.

- **Integracja społeczna osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych bezdomnością**

Zagrożenie bezdomnością, jak i sama bezdomność, są wypadkową wielu różnych problemów: rozpad rodziny, problemów zdrowotnych, problemów psychicznych, niepełnosprawności, niezaradności, braku wsparcia przy opuszczaniu instytucji, zadłużenia, przemocy, uzależnienia czy bezrobocia. Wszystkie działania w obszarze włączenia społecznego (Priorytet VIII) będą miały na celu przezwyciężaniu przyczyn tych problemów i likwidację pojawiających się barier.
W ramach tego typu projektu, planuje się wsparcie osób w kryzysie bezdomności oraz zagrożonych bezdomnością, poprzez działania łączące usługi społeczne, mieszkaniowe wraz ze wsparciem środowiskowym.
Realizowane będą działania służące prewencji zadłużeń i eksmisji, działania mające na celu powrót do zdrowia – zwiększenie motywacji do podjęcia leczenia, a także działania mające na celu reintegrację społeczną i zawodową (m.in. asystentura, poradnictwo, udział specjalistów, współpraca PES) w połączeniu ze wsparciem w zakresie pozyskania mieszkania.
Dzięki aktywizacji społecznej i zatrudnieniowej, część uczestników zwiększy swoje szanse na przywrócenie możliwości lub zdolności do zatrudnienia, przy czym często efekt zatrudnieniowy nastąpić może kilka miesięcy po zakończeniu udziału w projekcie. Realizowane będą działania mające na celu wsparcie osób zagrożonych, zapobiegające kryzysowi bezdomności i wspomaganie procesu wychodzenia z bezdomności w zależności od indywidualnych potrzeb poszczególnych osób. Planuje się też wdrażanie innowacji społecznej w zakresie wychodzenia z bezdomności, która oparta jest na założeniach programu Najpierw Mieszkanie. Rozwiązanie kierowane będzie do najbardziej wykluczonej i zagrożonej grupy osób w kryzysie bezdomności, generujących najwyższe koszty ekonomiczne dla systemu polityki społecznej. Zapewnienie mieszkania będzie powiązane z dostępem do specjalistycznego wsparcia dostosowanego do specyficznych potrzeb klientów (od pomocy w planowaniu domowego budżetu po terapię uzależnień).

- **Integracja społeczna osób należących do społeczności marginalizowanych, w tym Romów**

W ramach tego typu projektów realizowane będą działania inkluzywne ukierunkowane na członków społeczności marginalizowanych, służące w szczególności włączeniu lub ograniczeniu ryzyka wykluczenia społecznego, poprzez zapewnienie wsparcia w zakresie edukacji oraz innych obszarów wynikających z diagnozy potrzeb społeczności marginalizowanych zamieszkujących w poszczególnych gminach województwa mazowieckiego.
W przypadku społeczności romskiej wspierane będą działania rozwojowe, integracyjne (edukacja, budowanie współpracy i strategii między różnymi podmiotami, aktywizacja zawodowa, włączanie obywatelskie Romów). A szczególną uwagę podczas konstruowania wsparcia powinno się skupić na grupach: asystentach edukacji romskiej i nauczycielach wspomagających, młodzieży na poziomie szkoły ponadpodstawowej i młodych dorosłych (zwłaszcza dziewczętach) i kobietach. Istotną grupą są też osoby bierne zawodowo.
Planowane działania powinny być skierowane do grup mieszanych i samych Romów, zgodnie z potrzebami określonymi lokalnie.
Zaplanowane w CS 4(l) działania mają służyć zapobieganiu pojawianiu się problemów w funkcjonowaniu rodzin poprzez zapewnienie dostępu do usług społecznych, które pozwalają na wzmocnienie więzi rodzinnych, a tym samym ograniczanie umieszczania dzieci w pieczy zastępczej. Wsparcie będzie służyło rozwojowi i wzmocnieniu rodzinnych form pieczy, podnosząc świadomość społeczną w tym zakresie oraz zwiększeniu szans na dobry start wychowujących się w niej dzieci. Powyższe działania przyczynią się do podniesienia standardu życia rodzin zamieszkałych na terenie Mazowsza. Działania służące wzmocnieniu systemu wsparcia rodziny oraz przyspieszeniu procesu deinstytucjonalizacji, w szczególności do dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej, są zgodne ze Sprawozdaniem krajowym – Polska 2019.
Natomiast działania w zakresie interwencji kryzysowej będą stanowiły wsparcie rodzin w problemie przemocy domowej.

Działania pomocowe dla osób zagrożonych bezdomnością i w kryzysie bezdomności umożliwią redukcję szkód i szeroką partycypację klientów w zakresie i rodzaju świadczonego wsparcia. Wsparcie skierowane do społeczności marginalizowanych przyczyni się do ich integracji społecznej, do poprawy wykształcenia, ograniczenia bierności zawodowej oraz integracji ze społecznością większościową.

Główne grupy docelowe

- rodziny, dzieci i młodzież, wymagające wsparcia, w tym w systemie pieczy zastępczej,
- osoby potrzebujące interwencji kryzysowej i ich otoczenie,
- pozostałe osoby zagrożone wykluczeniem społecznym (w tym społeczności marginalizowane),
- otoczenie oraz kadry świadczące wsparcie dla ww. grup docelowych.

Wyzwaniem:

- w zakresie wsparcia grupy dzieci i młodzieży jest wzmocnienie wsparcia psychologicznego i społecznego,
- w zakresie osób korzystających z usług OIK będzie dążenie, aby pobyt w placówkach interwencyjnych ograniczony był tylko do sytuacji kryzysowej,
- mającym na celu skuteczne wychodzenie z bezdomności jest integracja działań różnych organizacji zaangażowanych w prace na rzecz tych osób, zaspakajających ich podstawowe potrzeby, ale przede wszystkim uzupełnienie jej o odpowiednie działania mające na celu wzmocnienie ich aktywności społecznej,
- w skutecznej integracji mniejszości jest zwiększenie motywacji do podjęcia zatrudnienia.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Działania w zakresie zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek, orientację seksualną lub tożsamość płciową dotyczyć będą podnoszenia kompetencji beneficjentów i uczestników projektów w ramach 4(l), w tym organizacji społeczeństwa obywatelskiego, środowiska związanego z pieczą zastępczą oraz społecznością romską, ośrodkami wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności, instytucjami pomocy społecznej i interwencji kryzysowej z zakresu niwelowania barier systemowych w ramach tych instytucji spowodowanych negatywnymi stereotypami i dyskryminacją ze względu m.in. na orientację seksualną, płeć lub tożsamość płciową.

Wspierane będą działania nakierowane na promowanie różnorodności oraz zwiększenie świadomości na temat dyskryminacji i przemocy wobec osób najbardziej na nią narażonych m.in. dzieci i młodzieży, osób należących do społeczności romskiej, osób w kryzysie bezdomności oraz wdrażające wypracowane rozwiązania służące jej eliminacji.

Zasada równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji, będzie realizowana na poziomie kryteriów wyboru, obowiązkowych dla każdego projektu i dotyczyć będzie wszystkich etapów wdrażania, tj. przygotowania, realizacji, monitorowania i kontroli.

Planowane są także szkolenia dla potencjalnych beneficjentów w zakresie powyższych zasad oraz możliwych sposobów ich implementacji w projektach dofinansowanych z EFS+. Planowane jest także obowiązkowe stosowanie w projektach standardów dostępności opracowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 wraz z ich bieżącymi aktualizacjami.

Na wszystkich etapach realizacji interwencji obowiązkowe będzie stosowanie KPP. Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Planowane interwencje będą realizowane na obszarze całego województwa z uwzględnieniem podziału na RMR oraz RWS. Preferencje mogą otrzymać projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. Przewiduje się preferencje dla przedsięwzięć w ramach MSIT lub wynikających z GPR.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

Zgodnie z zapisami UP 2021-2027 projekty z komponentem transnarodowym możliwe będą do realizacji wyłącznie na poziomie krajowym.
IZ FEM 2021-2027 będzie zgłaszała IZ FERS propozycje obszarów tematycznych, w ramach których zidentyfikuje w regionie potrzebę podniesienia jakości realizowanych przedsięwzięć poprzez rozwijanie współpracy transnarodowej. W celu zwiększenia aktywności potencjalnych beneficjentów FEM 2021-2027 w obszarze aktywizacji społecznej, IZ FEM 2021-2027 będzie też prowadziła działania informacyjne zachęcające wnioskodawców do udziału w konkursach dotyczących współpracy transnarodowej organizowanych w ramach programu FERS. Beneficjenci programu regionalnego, realizujący projekty w ramach CS 4(I) mogą wnioskować do programu FERS o środki na jego umiędzynarodowienie, w tym na adaptację zagranicznych rozwiązań w Polsce lub równoległe tworzenie przez partnerów nowych rozwiązań. Współpraca, w tym wymiana wiedzy i doświadczeń oraz konsultacje z partnerami powinny dotyczyć zwiększenia efektywności działań służących integracji społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.
IZ FEM 2021-2027, w przypadku zidentyfikowania potrzeb nawiązania współpracy transnarodowej w danym obszarze, będzie aplikowała o środki w tym zakresie w ramach FERS.
Ponadto przewiduje się możliwość działań na rzecz wspierania aktywnej integracji spójnych z celami SUERMB w ramach obszaru tematycznego podejmującego zagadnienia zdolności do zatrudnienia.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.8.4.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
VIII	4(l)	EFS+	Lepiej rozwinięte	EECO01	Całkowita liczba osób objętych wsparciem	osoby	860	2 710
VIII	4(l)	EFS+	Słabiej rozwinięte	EECO01	Całkowita liczba osób objętych wsparciem	osoby	1 380	4 540

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
VIII	4(l)	EFS+	Lepiej rozwinięte	PLHILCR01	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	osoby	921	2021	940	SL2021	nie dotyczy
VIII	4(l)	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLHILCR01	Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	osoby	1 544	2021	1 580	SL2021	nie dotyczy

2.1.8.4.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(l)	163. Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	8 576 719
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(l)	163. Promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	24 406 024
VIII	**EFS+**	**Lepiej rozwinięte razem**	**4(l)**		**8 576 719**
VIII	**EFS+**	**Słabiej rozwinięte razem**	**4(l)**		**24 406 024**
VIII	**EFS+**	**ogółem**	**4(l)**		**32 982 743**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(l)	01. Dotacja	8 576 719
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(l)	01. Dotacja	24 406 024

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(l)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	8 576 719
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(l)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	24 406 024

Tabela 7. Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(l)	06. Zwalczanie ubóstwa dzieci	4 091 719
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(l)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	4 485 000
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(l)	06. Zwalczanie ubóstwa dzieci	15 946 024
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(l)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	8 460 000

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(l)	02. Projekty uwzględniające równouprawnienia płci	8 576 719
VIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(l)	02. Projekty uwzględniające równouprawnienia płci	24 406 024

2.1.9. Priorytet IX – Mazowsze bliższe obywatelom dzięki Funduszom Europejskim

2.1.9.1. Cel szczegółowy 5(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

2.1.9.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

CS 5(i) będzie osiągnięty poprzez realizację na terenach miast i ich obszarów funkcjonalnych następujących typów projektów:

- **Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego,**
- **Rewitalizacja obszarów zdegradowanych.**

Podstawę prowadzenia działań w obu typach projektów stanowią, pozytywnie zaopiniowane przez IZ, gminne programy rewitalizacji (GPR), wpisane do Wykazu programów rewitalizacji województwa mazowieckiego i pełniące rolę strategii terytorialnych. GPR uchwalany jest przez radę gminy i wdrażany w sposób partycypacyjny z aktywnym udziałem interesariuszy ze strony partnerów społeczno-gospodarczych oraz społeczeństwa obywatelskiego. GPR-y zawierają wypracowany oddolnie zakres planowanych działań, przedsięwzięć i narzędzi rewitalizacyjnych.
Efektem wsparcia będzie wyprowadzenie obszarów zdegradowanych i ludności zamieszkującej te obszary z sytuacji problemowych.
W ramach typu projektu: **Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego** za priorytetowe uznaje się wspieranie mających istotne znaczenie dla lokalnej społeczności obiektów zabytkowych, które funkcjonując w odnowionej formie będą stanowiły ważny element aktywizacji środowiska, zmiany społecznej lub ożywienia miejscowej gospodarki. Z uwagi na ogromne znaczenie dziedzictwa kulturowego w obszarach rewitalizacji, niezwykle ważne jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne i społeczne. Szczególne wsparcie otrzymywać będą obiekty najbardziej zagrożone (z uwagi na zły stan techniczny) oraz zabytki najcenniejsze – posiadające wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową objęte jedną z form ochrony prawnej, przewidzianych w Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, które kreują ducha miejsca w obszarach dotkniętych kryzysem. Ponadto nacisk kładziony będzie na projekty uwzględniające rolę zabytków w rozwoju turystyki oraz pozwalające na ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko naturalne, w których będzie prowadzona działalność sprzyjająca integracji społecznej. Kluczowym efektem działań powinno być stworzenie trwałych podstaw dla harmonijnego funkcjonowania obiektów zabytkowych w przestrzeni publicznej sprzyjające utrzymywaniu spójności lokalnej społeczności i integrujące mieszkańców.
W ramach typu projektu: **Rewitalizacja obszarów zdegradowanych** za priorytetowe uznaje się kompleksowe projekty na terenach miast, pozwalające na wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany. Interwencja ta powinna pozwolić na pobudzanie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy poprzez wsparcie przedsiębiorczości, samozatrudnienia i gospodarki społecznej, a także poprawę jakości przestrzeni w której funkcjonują. Interwencja obejmie m. in.:

- rozwój, przebudowę i adaptację lokalnej infrastruktury służącej realizacji celów społecznych (w tym mieszkaniowych), gospodarczych, kulturalnych i edukacyjnych, w szczególności powiązanej z działaniami na rzecz rozwoju usług społecznych oraz aktywizacji społecznej i zawodowej,

- porządkowanie oraz przywracanie funkcji społecznych przestrzeniom publicznym (w tym terenom zielonym) poprzez podniesienie ich funkcjonalności i estetyki przy uwzględnieniu wartości wynikających z kontekstu przyrodniczego i kulturowego (wykluczające proceder ich betonowania).

Projekty wynikające z GPR, będą uzupełnione interwencjami realizowanymi w ramach CP 1-4.
Podczas realizacji wyżej wskazanych typów projektów:

- należy uwzględnić poprawę bezpieczeństwa przestrzeni publicznych, w tym dostosowanie przestrzeni publicznych, architektury, transportu i produktów do wymagań wszystkich obywateli – seniorów, osób z niepełnosprawnościami, ale też np. kobiet w ciąży i rodziców z małymi dziećmi tzn. wykorzystywanie projektowania uniwersalnego,
- preferowane będą projekty w zakresie obiegu cyrkularnego i uwzględniające rozwiązania zwiększające odporność na skutki zmian klimatycznych, niskoemisyjne, zasobooszczędne i cyfrowe,
- preferowane będą projekty będące efektem konkursów architektonicznych, urbanistycznych i architektoniczno-urbanistycznych,
- wszelkie dziania powinny być zgodne z duchem European Green Deal, New European Bauhaus, sustainability i SDGs, circular economy itp.

W ramach ww. typów interwencji:

- nie ma możliwości budowania nowych obiektów kubaturowych. W pierwszej kolejności należy wykorzystywać infrastrukturę istniejącą. Przebudowa i rozbudowa obiektów jest dopuszczona tylko w uzasadnionych przypadkach,
- szczególną uwagę należy zwrócić na zachowanie i rozwój zielonej infrastruktury, w szczególności na ochronę drzew, przez cały cykl projektu – w tym wycinania starodrzewia, usuwania zieleni w celu utwardzenia betonem placów i innych przestrzeni publicznych oraz na obszarach zabytkowych. Mając na uwadze konieczność dostosowania obszarów miejskich do zmian klimatycznych, należy również podjąć wysiłki na rzecz zwiększenia powierzchni czynnych biologicznie i uniknięcia tworzenia powierzchni zamkniętych,
- wsparciem nie będą objęte inwestycje w infrastrukturę drogową (w tym parkingi), chyba że stanowią integralną część większego projektu, a ich koszt nie przekracza 15% kosztów kwalifikowalnych operacji. Projekty te nie mogą obejmować budowy nowych dróg lub parkingów ani – w przypadku istniejących – zwiększania ich przepustowości, ani w żaden inny sposób przyczyniać się do zwiększenia natężenia ruchu drogowego.

W CS 5(i) przewidziane są mechanizmy wsparcia poprzez: Mazowieckie Centrum Wsparcia Doradczego (MCWD) oraz Metropolitalne Centrum Wsparcia Doradczego – polegające na wsparciu rozwoju zdolności administracyjnej, w tym wzmocnieniu potencjału JST do kompleksowego zarządzania rozwojem, w tym w zakresie opracowania strategii ponadlokalnych/terytorialnych oraz innych dokumentów planistycznych i analitycznych wspierających kompleksowy rozwój, zarządzanie, monitorowanie i ocenę.
Mechanizm Mazowieckie Centrum Wsparcia Doradczego zostanie skierowany przede wszystkim do miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze wraz z ich obszarami funkcjonalnymi. Natomiast Metropolitalne Centrum Wsparcia Doradczego – przede wszystkim do JST z obszaru RWS, objętych instrumentem ZIT.

Główne grupy docelowe

- interesariusze procesu rewitalizacji, zidentyfikowani w gminnych programach rewitalizacji, w tym m.in. mieszkańcy, właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami, podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność społeczną lub gospodarczą; JST i ich jednostki organizacyjne; organy władzy publicznej.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Jak wynika z analiz, utrudnienia w korzystaniu z oferty dziedzictwa kulturowego oraz budynków i przestrzeni poddawanych renowacji i modernizacji w procesach rewitalizacji, związane są głównie

z brakiem dostosowania ich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i ograniczeniami funkcjonalnymi.
Podejmowana interwencja przyczyni się do zmniejszenia i eliminacji barier utrudniających dostęp do szlaków dziedzictwa kulturowego oraz budynków i przestrzeni poddawanych renowacji i modernizacji w procesach rewitalizacji. Poprzez zastosowanie standardu dostępności: architektonicznego, cyfrowego oraz informacyjno-promocyjnego, produkty powstałe w wyniku realizacji projektów będą dostępne dla ogółu społeczeństwa, w tym również będą odpowiadały na szczególne potrzeby kobiet, osób z niepełnosprawnościami: ruchową, wzrokową, słuchową, intelektualną; osób starszych, opiekunów z dziećmi czy osobami zależnymi.
Pozytywny wpływ na zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami będzie kryterium dostępu warunkującym otrzymanie dofinansowania. W przypadku projektów, w których występował będzie produkt neutralny pod względem zasady równości szans
i niedyskryminacji, zasada niedyskryminacji zostanie zapewniona na poziomie zarządzania projektem i dostępności cyfrowej dokumentacji projektowej publikowanej na stronach zgodnych z WCAG, nawet w przypadku braku kwalifikowalności takich wydatków w projekcie.
Wsparcie będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego oraz że
w przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego, wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych
Planowane interwencje będą realizowane na obszarze całego WM z uwzględnieniem podziału na RWS oraz RMR. Preferencje mogą otrzymać projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. Wsparcie zostanie skierowane do obszarów rewitalizacji wyznaczonych w gminnych programach rewitalizacji wpisanych do wojewódzkiego wykazu programów rewitalizacji.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe
FEM 2021-2027 jest programem co do zasady obejmującym terytorium WM. Realizowane projekty, z uwagi na ich rangę i wpływ, będą miały wymiar europejski. Inwestycje w najważniejsze m.in. z punktu widzenia wartości historycznych, obiekty zabytkowe, posiadające wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową, będą wzmacniać związek WM z europejskim i światowym dziedzictwem kulturowym oraz pozwolą na włączenie podmiotów z innych państw członkowskich UE lub spoza UE w realizację projektów wspieranych w ramach niniejszego Celu. Ponadto zachowanie i rozwój obiektów dziedzictwa kulturowego wpłynie na wzmocnienie tożsamości, atrakcyjności turystycznej, inwestycyjnej, a także osiedleńczej makroregionu. Podejmowane działania będą spójne z celami SUERMB, w zakresie spójności terytorialnej w regionie Morza Bałtyckiego oraz przezwyciężenia podziałów społeczno-gospodarczych.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych
W CS 5(i) będą wdrażane pożyczki inwestycyjne. Finansowane będą inwestycje ukierunkowane na pobudzanie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy poprzez wsparcie przedsiębiorczości, samozatrudnienia i gospodarki społecznej, poprawę jakości przestrzeni. Wsparcie może zostać udzielone wyłącznie na rzecz projektów zgodnych z gminnym programem rewitalizacji dla danego obszaru, na którym projekt jest wdrażany. Program rewitalizacji musi być uwzględniony w wykazie programów rewitalizacji województwa mazowieckiego. Działania z zakresu inwestycji w mieszkalnictwo komunalne będą mogły być wspierane w formie dotacji z uwagi na interes społeczny mieszkańców i zachętę do zwalczania ubóstwa energetycznego. Produkty finansowe będą skomponowane w zależności od typu beneficjenta ostatecznego. Zostanie zastosowane

zróżnicowanie podejście w zależności od typu regionu, uwzględniając różnice potencjału odbiorców wsparcia w ramach RWS wskazanych w mapie pomocy regionalnej.

2.1.9.1.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IX	5(i)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	0	120 000
IX	5(i)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	0	8
IX	5(i)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO114	Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich	m^2	0	2 470 000
IX	5(i)	EFRR	Lepiej rozwinięte	PLRO146	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0	2 470
IX	5(i)	EFRR	Lepiej rozwinięte	PLRO148	Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	0	16
IX	5(i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	0	60 000
IX	5(i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	0	14
IX	5(i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO114	Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich	m^2	0	5 750 000
IX	5(i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRO146	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0	5 750
IX	5(i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRO148	Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	0	36

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
IX	5(i)	EFRR	Lepiej rozwinięte	PLRR048	Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji	osoby	0	2021	120 000	SL2021	nie dotyczy
IX	5(i)	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRR048	Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji	osoby	0	2021	60 000	SL2021	nie dotyczy

2.1.9.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
IX	EFRR	Lepiej rozwinięte	5(i)	127. Pozostała infrastruktura społeczna przyczyniająca się do włączenia społecznego	10 022 742
IX	EFRR	Lepiej rozwinięte	5(i)	166. Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury	8 138 658
IX	EFRR	Lepiej rozwinięte	5(i)	168. Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych	3 238 600
IX	EFRR	Lepiej rozwinięte	5(i)	169. Inicjatywy na rzecz rozwoju terytorialnego, w tym przygotowanie strategii terytorialnych	600 000
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	5(i)	127. Pozostała infrastruktura społeczna przyczyniająca się do włączenia społecznego	24 468 762
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	5(i)	166. Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury	28 271 608
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	5(i)	168. Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych	19 358 630
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	5(i)	169. Inicjatywy na rzecz rozwoju terytorialnego, w tym przygotowanie strategii terytorialnych	245 000
IX	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte razem**	**5(i)**		**22 000 000**
IX	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte razem**	**5(i)**		**72 344 000**
IX	**EFRR**	**ogółem**	**5(i)**		**94 344 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
IX	EFRR	Lepiej rozwinięte	5(i)	01. Dotacja	15 215 858
IX	EFRR	Lepiej rozwinięte	5(i)	03. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	3 459 912
IX	EFRR	Lepiej rozwinięte	5(i)	05. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	3 324 230
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	5(i)	01. Dotacja	67 233 868
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	5(i)	03. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	2 606 167
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	5(i)	05. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	2 503 965

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
IX	EFRR	Lepiej rozwinięte	5(i)	03. Zintegrowane inwestycje terytorialne. Miejskie obszary funkcjonalne	600 000
IX	EFRR	Lepiej rozwinięte	5(i)	18. Inny rodzaj narzędzia terytorialnego. Miasta, małe miasta i przedmieścia	21 400 000
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	5(i)	18. Inny rodzaj narzędzia terytorialnego. Miasta, małe miasta i przedmieścia	72 344 000

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
IX	EFRR	Lepiej rozwinięte	5(i)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	22 000 000
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	5(i)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	72 344 000

2.1.9.2. Cel szczegółowy 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie

2.1.9.2.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

CS 5(ii) będzie osiągnięty poprzez realizację następujących typów projektów:

- **Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego,**
- **Rewitalizacja obszarów zdegradowanych.**

Podstawę prowadzenia działań w obu typach projektów, stanowią, pozytywnie zaopiniowane przez IZ, gminne programy rewitalizacji (GPR), wpisane do Wykazu programów rewitalizacji województwa mazowieckiego i pełniące rolę strategii terytorialnych. GPR uchwalany jest przez radę gminy i wdrażany w sposób partycypacyjny z aktywnym udziałem interesariuszy ze strony partnerów społeczno-gospodarczych oraz społeczeństwa obywatelskiego. GPR-y zawierają wypracowany oddolnie zakres planowanych działań, przedsięwzięć i narzędzi rewitalizacyjnych.
Efektem wsparcia będzie wyprowadzenie obszarów zdegradowanych i ludności zamieszkującej te obszary z sytuacji problemowych oraz aktywizacja społeczno-gospodarcza.
W ramach typu projektu: **Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego** za priorytetowe uznaje się wspieranie mających istotne znaczenie dla lokalnej społeczności obiektów zabytkowych, które funkcjonując w odnowionej formie będą stanowiły ważny element aktywizacji środowiska, zmiany społecznej lub ożywienia miejscowej gospodarki. Z uwagi na ogromne znaczenie dziedzictwa kulturowego w obszarach rewitalizacji, niezwykle ważne jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne i społeczne. Szczególne wsparcie otrzymywać będą obiekty najbardziej zagrożone (z uwagi na zły stan techniczny) oraz zabytki najcenniejsze – posiadające wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową objęte jedną z form ochrony prawnej, przewidzianych w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, które kreują ducha miejsca w obszarach dotkniętych kryzysem. Ponadto nacisk kładziony będzie na projekty uwzględniające rolę zabytków w rozwoju turystyki oraz pozwalające na ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko naturalne, w których będzie prowadzona działalność sprzyjająca integracji społecznej. Kluczowym efektem działań realizowanych w ramach tego typu projektu powinno być stworzenie trwałych podstaw dla harmonijnego funkcjonowania obiektów zabytkowych w przestrzeni publicznej sprzyjające utrzymywaniu spójności lokalnej społeczności i integrujące mieszkańców.
W ramach typu projektu: **Rewitalizacja obszarów zdegradowanych** za priorytetowe uznaje się kompleksowe projekty pozwalające na wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany. Interwencja w ramach tego typu projektu powinna pozwolić na pobudzanie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy poprzez wsparcie przedsiębiorczości, samozatrudnienia i gospodarki społecznej, a także poprawę jakości przestrzeni, w której funkcjonują.
Interwencja obejmie m. in.:

- rozwój, przebudowę i adaptację lokalnej infrastruktury służącej realizacji celów społecznych (w tym mieszkaniowych), gospodarczych, kulturalnych i edukacyjnych, w szczególności powiązanej z działaniami na rzecz rozwoju usług społecznych oraz aktywizacji społecznej i zawodowej,
- porządkowanie oraz przywracanie funkcji społecznych przestrzeniom publicznym (w tym terenom zielonym) poprzez podniesienie ich funkcjonalności i estetyki przy uwzględnieniu wartości wynikających z kontekstu przyrodniczego i kulturowego (wykluczające proceder ich betonowania).

Projekty wynikające z GPR, będą uzupełnione interwencjami realizowanymi w ramach CP 1-4.

Podczas realizacji wyżej wskazanych typów projektów:

- należy uwzględnić poprawę bezpieczeństwa przestrzeni publicznych, w tym dostosowanie przestrzeni publicznych, architektury, transportu i produktów do wymagań wszystkich obywateli – seniorów, osób z niepełnosprawnościami, ale też np. kobiet w ciąży i rodziców z małymi dziećmi tzn. wykorzystać projektowanie uniwersalne,
- preferowane będą projekty w zakresie obiegu cyrkularnego i uwzględniające rozwiązania zwiększające odporność na skutki zmian klimatycznych, niskoemisyjne, zasobooszczędne i cyfrowe,
- preferowane będą projekty będące efektem konkursów architektonicznych, urbanistycznych i architektoniczno-urbanistycznych,
- wszelkie dziania powinny być zgodne z duchem European Green Deal, New European Bauhaus, sustainability i SDGs, circular economy itp.

W ramach ww. typów interwencji:

- nie ma możliwości budowania nowych obiektów kubaturowych. W pierwszej kolejności należy wykorzystywać infrastrukturę istniejącą. Przebudowa i rozbudowa obiektów jest dopuszczona tylko w uzasadnionych przypadkach,
- szczególną uwagę należy zwrócić na zachowanie i rozwój zielonej infrastruktury, w szczególności na ochronę drzew, przez cały cykl projektu – w tym wycinania starodrzewia, usuwania zieleni w celu utwardzenia betonem placów i innych przestrzeni publicznych oraz na obszarach zabytkowych. Mając na uwadze konieczność dostosowania do zmian klimatycznych, należy unikać tworzenia powierzchni uszczelnionych na rzecz zwiększających powierzchnie biologicznie czynne,
- wsparciem nie będą objęte inwestycje w infrastrukturę drogową (w tym parkingi – chyba że stanowią integralną część większego projektu, a ich koszt nie przekracza 15% kosztów kwalifikowalnych operacji.

W CS 5(ii) przewidziany jest mechanizm wsparcia poprzez Mazowieckie Centrum Wsparcia Doradczego (MCWD) – polegający na wsparciu rozwoju zdolności administracyjnej, w tym wzmocnieniu potencjału JST do kompleksowego zarządzania rozwojem, w tym w zakresie opracowania strategii ponadlokalnych/terytorialnych oraz innych dokumentów planistycznych i analitycznych wspierających kompleksowy rozwój, zarządzanie, monitorowanie i ocenę. Mechanizm zostanie skierowany przede wszystkim do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, tj. 101 gmin wskazanych w KSRR.

Główne grupy docelowe

- interesariusze procesu rewitalizacji, zidentyfikowani w gminnych programach rewitalizacji, w tym m.in. mieszkańcy, właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami, podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność społeczną lub gospodarczą; JST i ich jednostki organizacyjne; organy władzy publicznej.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Wsparcie procesu rewitalizacji obszarów wiejskich zostanie udzielone projektom kompleksowym, adresującym zróżnicowane potrzeby i problemy obszarów wiejskich w sferze ekonomicznej, społecznej, przestrzennej, środowiskowej i technicznej. Zaplanowane działania to element podwójnego podejścia (dual approach) do zasady równości szans i niedyskryminacji – na poziomie horyzontalnym obligatoryjny będzie pozytywny wpływ na tę zasadę poprzez konieczność realizacji standardów dostępności, natomiast interwencja zaplanowana w tym celu ma znamiona działań wyrównawczych tzw. specific actions – polega na działaniach niwelujących bariery i zapobiegających dyskryminacji ze względu na miejsce zamieszkania – dzięki wsparciu kompleksowego zintegrowanego rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich. Gminne programy rewitalizacji będą stanowić narzędzia służące rozwiązywaniu złożonych problemów społecznych, gospodarczych i środowiskowych włącznie z wyrównywaniem szans społeczności wiejskich w sferach: gospodarczej, społecznej i środowiskowej.

Wsparcie będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego oraz, że w przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego, wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych

Planowane interwencje będą realizowane na obszarze całego WM z uwzględnieniem podziału na RWS oraz RMR. Preferencje mogą otrzymać projekty skierowane na obszary strategicznej interwencji (OSI) wyznaczone w KSRR i wynikające z SR WM 2030+, tj. miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz gmin zagrożonych trwałą marginalizacją. Wsparcie zostanie skierowane do obszarów rewitalizacji wyznaczonych w gminnych obszarach rewitalizacji wpisanych do wojewódzkiego wykazu programów rewitalizacji.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe

FEM 2021-2027 jest programem co do zasady obejmującym terytorium WM. Realizować jednak będzie projekty, które z uwagi na ich rangę i wpływ, będą miały wymiar europejski. Inwestycje w najważniejsze m.in. z punktu widzenia wartości historycznych obiekty zabytkowe, posiadające wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową, będą wzmacniać związek WM z europejskim i światowym dziedzictwem kulturowym oraz pozwolą na włączeniu podmiotów z innych państw członkowskich UE lub spoza UE w realizację projektów wspieranych w ramach niniejszego Celu. Ponadto zachowanie i rozwój obiektów dziedzictwa kulturowego wpłynie na wzmocnienie tożsamości, atrakcyjności turystycznej, inwestycyjnej, a także osiedleńczej makroregionu. Podejmowane działania będą spójne z celami SUERMB, w zakresie spójności terytorialnej w regionie Morza Bałtyckiego oraz przezwyciężenia podziałów społeczno-gospodarczych.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych

W CS 5(ii) planuje się wdrażanie pożyczki inwestycyjnej. Finansowane będą inwestycje ukierunkowane na pobudzanie aktywności środowisk lokalnych i stymulowanie współpracy poprzez wsparcie przedsiębiorczości, samozatrudnienia i gospodarki społecznej, poprawę jakości przestrzeni, w której funkcjonują. Wsparcie może zostać udzielone wyłącznie na rzecz projektów zgodnych z gminnym programem rewitalizacji dla danego obszaru, na którym projekt jest wdrażany. Program rewitalizacji musi być uwzględniony w wykazie programów rewitalizacji województwa mazowieckiego. Działania z zakresu inwestycji w mieszkalnictwo komunalne będą mogły być wspierane w formie dotacji z uwagi na interes społeczny mieszkańców i zachętę do zwalczania ubóstwa energetycznego. Produkty finansowe będą skomponowane w zależności od typu beneficjenta ostatecznego. Zostanie zastosowane zróżnicowanie podejście w zależności od ustalonych kryteriów.

2.1.9.2.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
IX	5(ii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	0	88 000
IX	5(ii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	0	6
IX	5(ii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	PLRO146	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0	2 050
IX	5(ii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	PLRO148	Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	0	10
IX	5(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO074	Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	0	80 000
IX	5(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO075	Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	0	35
IX	5(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRO146	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	0	9 410
IX	5(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRO148	Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	0	40

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
IX	5(ii)	EFRR	Lepiej rozwinięte	PLRR048	Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji	osoby	0	2021	88 000	SL2021	nie dotyczy
IX	5(ii)	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRR048	Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji	osoby	0	2021	80 000	SL2021	nie dotyczy

2.1.9.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
IX	EFRR	Lepiej rozwinięte	5(ii)	127. Pozostała infrastruktura społeczna przyczyniająca się do włączenia społecznego	3 367 000
IX	EFRR	Lepiej rozwinięte	5(ii)	166. Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury	4 266 000
IX	EFRR	Lepiej rozwinięte	5(ii)	168. Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych	3 367 000
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	5(ii)	127. Pozostała infrastruktura społeczna przyczyniająca się do włączenia społecznego	27 342 513
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	5(ii)	166. Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury	14 806 247
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	5(ii)	168. Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych	15 448 240
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	5(ii)	169. Inicjatywy na rzecz rozwoju terytorialnego, w tym przygotowanie strategii terytorialnych	490 000
IX	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte razem**	**5(ii)**		**11 000 000**
IX	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte razem**	**5(ii)**		**58 087 000**
IX	**EFRR**	**ogółem**	**5(ii)**		**69 087 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
IX	EFRR	Lepiej rozwinięte	5(ii)	01. Dotacja	11 000 000
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	5(ii)	01. Dotacja	46 192 727
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	5(ii)	03. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: pożyczka	6 066 079
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	5(ii)	05. Wsparcie poprzez instrumenty finansowe: dotacje w ramach operacji instrumentu finansowego	5 828 194

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
IX	EFRR	Lepiej rozwinięte	5(ii)	20. Inny rodzaj narzędzia terytorialnego. Obszary wiejskie	11 000 000
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	5(ii)	20. Inny rodzaj narzędzia terytorialnego. Obszary wiejskie	58 087 000

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
IX	EFRR	Lepiej rozwinięte	5(ii)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	11 000 000
IX	EFRR	Słabiej rozwinięte	5(ii)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	58 087 000

2.1.10. Priorytet XII – STEP na Mazowszu

2.1.10.1. Cel szczegółowy 1(vi) wspieranie inwestycji przyczyniających się do realizacji celów Platformy na rzecz Technologii Strategicznych dla Europy (STEP), o których mowa w art. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/795

2.1.10.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Projekty będą realizować cel STEP: wspieranie rozwoju lub wytwarzania technologii krytycznych w całej UE w sektorze biotechnologii, w tym metod i produktów leczniczych znajdujących się w unijnym wykazie produktów leczniczych o krytycznym znaczeniu i ich składników. Projekty będą spełniały co najmniej jeden z dwóch warunków:

- wnoszenie na rynek wewnętrzny innowacyjnego, najnowocześniejszego i przełomowego elementu o znaczącym potencjale gospodarczym,
- przyczynianie się do ograniczania lub zwalczania strategicznej zależności UE.

Planowane typy projektów:

- **Opracowanie nowej metody leczenia choroby Parkinsona** (projekt niekonkurencyjny)**,**
- **Rozwój terapii genowych** (projekty wybierane w sposób konkurencyjny)**.**

Opracowanie nowej metody leczenia choroby Parkinsona (projekt niekonkurencyjny)

Przedsięwzięcie będzie ukierunkowane przede wszystkim na badania służące opracowaniu i rozwojowi nowych metod leczenia z wykorzystaniem terapii genowej, w szczególności opracowanie nowej technologii medycznej do leczenia choroby Parkinsona.

Choroba Parkinsona należy do nieuleczalnych, zwyrodnieniowych i postępujących chorób układu nerwowego. Wylicza się, że na całym świecie na chorobę Parkinsona cierpi blisko 7 mln osób. W samej Europie schorzenie to występuje u ok. 1 mln osób. W Polsce zdiagnozowanych w tym kierunku jest blisko 80 tys. pacjentów. W ciągu każdego roku na Parkinsona zapada średnio 10 na każde 100 tys. osób. Biorąc pod uwagę powyższe statystyki, co roku przybywa w Polsce ok. 4 tys. pacjentów leczonych na chorobę Parkinsona. Choroba Parkinsona stwierdzana jest u osób w wieku 40-60 lat, co przy obserwowanym starzeniu się społeczeństwa Europy znacząco wpłynie na odsetek populacji z diagnozą w jej kierunku. Z uwagi na potrzebę przeciwdziałania niedoborom pracowników, kluczowe są działania mające na celu utrzymanie na rynku pracy jak największej liczby osób w wieku produkcyjnym, w tym ze zdiagnozowaną chorobą Parkinsona i chorobami nowotworowymi.

Przyczyną choroby Parkinsona jest niedobór dopaminy – hormonu, który na skutek zwyrodnień komórek nerwowych jest produkowany w zaburzonej, niższej ilości. Sama dopamina odpowiada za koordynację pracy mięśni. Jeśli jej poziom spadnie o 70%, mózg człowieka nie jest w stanie nadrobić niedoboru hormonu, przez co cierpiący zaczyna odczuwać pierwsze objawy choroby.

Dotychczasowe leczenie choroby Parkinsona polega głównie na minimalizowaniu objawów choroby i opóźnieniu nawet o kilka lat zaawansowanego stadium schorzenia. Najczęściej stosowaną metodą leczenia jest podawanie choremu środków farmakologicznych w postaci prekursora dopaminy (L-DOPA), który nie oddziałuje selektywnie w zadanym obszarze, ale na cały mózg. Dodatkowo, w miarę upływu lat i postępu choroby, leczenie farmakologiczne staje się nieskuteczne, a niekiedy wywołuje wiele objawów niepożądanych. Istnieje również leczenie operacyjne polegające na wszczepieniu do mózgu elektrod, za pośrednictwem których można wytłumić nadmierną aktywność struktur mózgu odpowiedzialnych za objawy choroby Parkinsona, ale ograniczeniem tej metody jest wysoki koszt i konieczność wymiany elektrod co 2-4 lata.

W związku z powyższym istnieje potrzeba szukania nowych metod leczenia, a terapie genowe mózgu wydają się najbardziej obiecujące, tak jak w przypadku choroby Parkinsona.

Wspierany będzie projekt, w ramach którego opracowana i zweryfikowana zostanie procedura selektywnego dostarczenia do konkretnego obszaru mózgu kopii brakującego genu, tj. dekarboksylazy aminokwasów aromatycznych. Kopia genu musi być połączona z wektorem

wirusowym, który służy jako transporter, i precyzyjnie umieszczona w odpowiednim miejscu w mózgu. Ta unikalna operacja prowadzona jest w aparacie rezonansu magnetycznego i na bieżąco monitorowana na ekranach komputerowych. Dzięki umieszczeniu w mózgu brakującego genu inicjowany jest proces wytwarzania dopaminy. Przy wykorzystaniu równocześnie standardowego leczenia, jakim jest doustne podawanie pacjentowi prekursora dopaminy (L-DOPA), będzie on przetwarzany w mózgu do dopaminy, co spowoduje przywracanie normalnej aktywności mózgu i ustępowanie objawów chorobowych. Po potwierdzeniu pozytywnych wyników powyższej technologii medycznej, zostanie przeprowadzona jej komercjalizacja rozumiana jako wprowadzenie na rynek innowacyjnych procedur medycznych z zakresu terapii genowych z wykorzystaniem wektorów wirusowych, które między innymi przyczynią się do pozostawania osób dotkniętych chorobą Parkinsona na rynku pracy. Przewidziane jest wsparcie dla projektu, który znajduje się na poziomie dojrzałości technologicznej co najmniej TRL4.
Technologia ta mogłaby być zastosowana również w terapii genowej mózgu z zastosowaniem wektorów wirusowych i kwasów nukleinowych. Dotychczasowe, i nadal bardzo unikalne, operacje terapii mózgu polegają na wprowadzeniu fragmentów obcych kwasów nukleinowych do mózgu za pomocą fragmentów kwasu nukleinowego i wektora wirusowego z użyciem kaniuli infuzyjnej. Wykonuje się to w aparacie do rezonansu magnetycznego za pomocą długiej igły, którą wprowadza się do głębokich struktur mózgu w zaplanowane wcześniej miejsca. Infuzja wektorów wirusowych, z uwagi na jej sposób rozprzestrzeniania się w mózgu, musi być bardzo długa. Zabiegi takie trwają ok. 12 godzin, co jest przyczyną tego, że nie będą mogły być skomercjalizowane, bo trwają zbyt długo. Należy szukać zatem innego sposobu podania wektorów wirusowych. Tym innym sposobem mogłoby być otwieranie bariery krew mózg, które służy umożliwieniu przedostawaniu się do mózgu elementów krążących we krwi. Podanie wektorów wirusowych bezpośrednio do krwioobiegu żylnego lub tętniczego, przy otwartej wcześniej barierze krew mózg może pozwolić na przeniknięcie materiału genetycznego do wybranych celów w mózgu bez potrzeby wielogodzinnej infuzji.
Technika ta może zrewolucjonizować terapię genową mózgu i być udostępniona całej Europie.
W ramach projektu będzie finansowany zakup niezbędnej, specyficznej aparatury i oprogramowania wykorzystywanych w powyższych procedurach, wraz z konieczną adaptacją pomieszczeń, kluczowych dla rozwoju technologii medycznych objętych projektem, w szczególności: unikalny sprzęt do śródoperacyjnego napromieniania wybranych jednostek chorobowych mózgu i kręgosłupa, robotyczny system do neuronawigacji i naprowadzania na wybrany cel w mózgu i kręgosłupie, zakup osprzętowania do posiadanego już systemu ultradźwiękowego FUS umożliwiającego otwieranie bariery krew mózg, system Brain Tumor Flow, przyłóżkowy aparat do stożkowej tomografii komputerowej, przyłóżkowy rezonans magnetyczny, system do mapowania okolic elokwentnych mózgu, neuromonitoring 32-kanałowego, rama stereotaktyczna do zabiegów terapii genowej mózgu, system do monitorowania ciśnienia śródczaszkowego i innych.
Powyższa technologia będzie opracowywana w Mazowieckim Szpitalu Bródnowskim w Warszawie.

Rozwój terapii genowych (projekty wybierane w sposób konkurencyjny)
Realizowane będą projekty przyczyniające się do rozwoju i zwiększenia dostępności terapii genowych w regionie oraz uniezależnienie od ośrodków zewnętrznych poprzez m.in.:

- uruchomienie lub rozwój produkcji kopii genów lub wektorów wirusowych,
- usprawnienie procesu produkcji i dostosowanie go do wymagań dobrej praktyki produkcyjnej,
- rozwój systemów niezbędnych do wdrożenia zaawansowanych terapii,
- opracowanie i integracja technologii oraz uruchomienie instalacji wykorzystywanych w terapiach genowych,
- obniżenia kosztów terapii,
- wzmocnienie zaplecza badawczego regionu.

Wspierane będą przedsięwzięcia obejmujące utworzenie/rozwój ośrodków/laboratoriów badawczych lub rozwój produkcji elementów wykorzystywanych w terapiach genowych, również z niezbędną rozbudową/przystosowaniem pomieszczeń bezpośrednio wykorzystywanych do prowadzenia prac.

Przewiduje się realizację projektów przyczyniających się do produkcji materiałów niedostępnych „od ręki", które muszą być obecnie zamawiane w odległych ośrodkach poza Europą lub nielicznych funkcjonujących w Europie, takie jak kopie genów lub wektory wirusowe.
Zakup infrastruktury i wyposażenia będzie możliwy wyłącznie jako usługi powiązane, które są kluczowe i specyficzne dla rozwoju lub wytwarzania biotechnologii objętych STEP.

Uzasadnienie formy wsparcia:
Przewiduje się dotacyjną formę wsparcia, ponieważ projekty nie będą generować dochodów ani oszczędności.

Główne grupy docelowe

- pacjenci,
- podmioty wykonujące działalność leczniczą,
- organizacje badawcze,
- jednostki naukowe,
- konsorcja naukowe.

Organizacja badawcza – organizacja prowadząca badania naukowe i upowszechniająca wiedzę np. uczelnia, instytut naukowo-badawczy lub inna jednostka naukowa, agencja zajmująca się transferem technologii itp.
Jednostka naukowa – podmiot prowadzący w sposób ciągły badania naukowe lub prace rozwojowe. Do JN zaliczane są np. uczelnie, instytuty naukowe PAN, instytuty badawcze, międzynarodowe instytuty naukowe, instytuty działające w ramach Sieci Badawczej Łukasiewicz.
Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji
Projekt będzie realizowany z zachowaniem zasad sprzyjających podniesieniu jakości życia i zapewnienia niezależności obywateli, którzy ze względu na stan zdrowia, wiek czy niepełnosprawność napotykają się na ograniczenia w życiu codziennym.
Produkty, usługi i rezultaty projektu będą miały ogólnodostępny charakter, będą oferowane szerokiemu kręgowi adresatów i będą dostępne dla społeczeństwa bez dyskryminacji ze względu na przywołane powyżej cechy, a sama treść projektów nie będzie dyskryminacyjna.
Przewiduje się działania adresowane do osób narażonych na dyskryminację w dostępie do placówek systemu ochrony zdrowia ze względu na ww. cechy, w tym dla osób ze środowisk LGBT+, np. poprzez możliwość premiowania projektów uwzględniających działania wyrównujące szanse ww. grup zagrożonych dyskryminacją.
Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych
Planowana interwencja będzie realizowana na obszarze WM i w przyszłości będzie oddziaływać na obszar UE.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe
Przewiduje się możliwość realizacji przedsięwzięć zgodnych ze SUERMB w obszarze tematycznym Zdrowie, w zakresie działania na rzecz aktywnego i zdrowego starzenia w celu sprostania wyzwaniom związanym ze zmianami demograficznymi oraz zwiększenia zdolności interesariuszy do rozwiązywania regionalnych problemów zdrowotnych.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych
Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.10.1.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
XII	1(vi)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO001	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	szt.	0	0,25
XII	1(vi)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCO002	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji	szt.	0	0,25
XII	1(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO001	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże)	szt.	0	0,75
XII	1(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCO002	Przedsiębiorstwa objęte wsparciem w formie dotacji	szt.	0	0,75

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
XII	1(vi)	EFRR	Lepiej rozwinięte	RCR008	Publikacje w ramach wspieranych projektów	szt.	0	2025	0,5	SL2021	nie dotyczy
XII	1(vi)	EFRR	Słabiej rozwinięte	RCR008	Publikacje w ramach wspieranych projektów	szt.	0	2025	1,5	SL2021	nie dotyczy

2.1.10.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
XII	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(vi)	004. Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w publicznych organizacjach badawczych i instytucjach szkolnictwa wyższego bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	1 267 451
XII	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(vi)	012. Działania badawcze i innowacyjne w publicznych ośrodkach badawczych, instytucjach szkolnictwa wyższego i ośrodkach kompetencji, w tym tworzenie sieci kontaktów (badania przemysłowe, eksperymentalne prace rozwojowe, studia wykonalności)	1 267 451
XII	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(vi)	190. Inwestycje produkcyjne w duże przedsiębiorstwa związane głównie z biotechnologiami	8 674 698
XII	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(vi)	004. Inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w publicznych organizacjach badawczych i instytucjach szkolnictwa wyższego bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi	4 282 549
XII	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(vi)	012. Działania badawcze i innowacyjne w publicznych ośrodkach badawczych, instytucjach szkolnictwa wyższego i ośrodkach kompetencji, w tym tworzenie sieci kontaktów (badania przemysłowe, eksperymentalne prace rozwojowe, studia wykonalności)	4 282 549
XII	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(vi)	190. Inwestycje produkcyjne w duże przedsiębiorstwa związane głównie z biotechnologiami	26 325 302
XII	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte**	**1(vi)**		**11 209 600**
XII	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte**	**1(vi)**		**34 890 400**
XII	**EFRR**	**ogółem**	**1(vi)**		**46 100 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
XII	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(vi)	01. Dotacja	11 209 600
XII	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(vi)	01. Dotacja	34 890 400

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
XII	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(vi)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	11 209 600
XII	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(vi)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	34 890 400

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
XII	EFRR	Lepiej rozwinięte	1(vi)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	11 209 600
XII	EFRR	Słabiej rozwinięte	1(vi)	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	34 890 400

2.1.11. Priorytet XIII – Fundusze Europejskie dla rozwoju umiejętności w dziedzinie gotowości cywilnej Mazowsza

2.1.11.1. Cel szczegółowy 4(g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej

2.1.11.1.1. Interwencje w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

CS 4(g) będzie osiągnięty poprzez realizację następującego typu projektu:

- **Rozwój umiejętności i wzrost bezpieczeństwa mieszkańców Mazowsza**

W obliczu dynamicznie zmieniających się zagrożeń dla bezpieczeństwa, zarówno o charakterze militarnym, jak i cywilnym, WM stoi przed szczególnymi wyzwaniami. Jako region o największej liczbie ludności w Polsce, z gęstą siecią infrastruktury krytycznej i administracyjnej, wymaga szczególnego przygotowania w zakresie gotowości cywilnej. Jednocześnie, pogarszająca się sytuacja geopolityczna, w tym zagrożenia ze strony Rosji, presja migracyjna oraz ryzyko cyberataków i dezinformacji, wymagają zwiększenia odporności społecznej, kompetencji i wiedzy obywateli. W szczególności istotne jest przygotowanie mieszkańców Mazowsza do reagowania w sytuacjach kryzysowych, udzielania pierwszej pomocy, korzystania z systemów ostrzegania oraz znajomości struktur zapewniających bezpieczeństwo ludności i zasad współpracy z administracją publiczną oraz lokalnymi instytucjami odpowiedzialnymi za reagowanie kryzysowe. W kontekście Mazowsza, realizacja działań podnoszących kompetencje w zakresie gotowości cywilnej i zwiększających wiedzę o zagrożeniach jest nie tylko odpowiedzią na krajowe i europejskie strategie, ale także realną potrzebą wynikającą z regionalnych oraz lokalnych uwarunkowań i zagrożeń. Podejmowane działania będą komplementarne do zadań wynikających z ustawy o ochronie ludności i obronie cywilnej z 1 stycznia 2025 r. oraz realizowanych na poziomie krajowym i wojewódzkim. Zgodnie z zapisami ww. aktu prawnego, samorządy mają obowiązek realizować zadania mające na celu podnoszenie kompetencji w zakresie zapewniania bezpieczeństwa i ochrony ludności , a organizacje pozarządowe mogą być ich ważnym partnerem.

Wsparcie będzie realizowane poza systemem PSF. Interwencją będą objęte osoby dorosłe, które z własnej inicjatywy chcą rozwijać swoje umiejętności/kompetencje.

Działania w ramach typu projektu będą miały na celu zwiększenie bezpieczeństwa i odporności społecznej w regionie, poprzez m.in.:

- rozwój umiejętności mieszkańców w zakresie gotowości cywilnej - przygotowanie ludności do właściwego zachowania się w sytuacji wystąpienia zagrożenia,
- podniesienie kompetencji w zakresie cyberbezpieczeństwa, umiejętności weryfikowania rzetelności informacji oraz uważności na możliwe cyberzagrożenia w codziennym życiu.

Wsparcie nie będzie powielało działań realizowanych na poziomie krajowym w ramach FERS.

Co do zasady, przedsięwzięcia planowane do wsparcia nie mają charakteru dochodowego i nie będą generować korzyści finansowych ani niewspółmiernych oszczędności. Interwencja będzie przede wszystkim realizować interes społeczny w postaci poprawy gotowości cywilnej do reagowania w sytuacjach kryzysowych. W związku z tym przewiduje się dotacyjną formę wsparcia.

Główne grupy docelowe

- osoby dorosłe, zainteresowane z własnej inicjatywy wsparciem służącym rozwijaniu umiejętności/kompetencji w zakresie gotowości cywilnej, realizowanym poza BUR.

Działania na rzecz zapewnienia równości, włączenia społecznego i niedyskryminacji

Zgodnie z równościowymi zasadami horyzontalnymi, realizującymi postanowienia rozporządzenia ogólnego, państwa członkowskie mają obowiązek podjęcia działań w celu zapobiegania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Działania zaplanowane w CS 4(g) będą wspierać proces uczenia się przez całe życie, poprzez realizację działań rozwijających kompetencje wśród osób dorosłych, w tym dla grup wykluczonych cyfrowo.
Na poziomie kryteriów wyboru projektów, planuje się zapewnienie równego dostępu do udziału w projektach wszystkim osobom wpisującym się w zakres interwencji. Z kolei zasada niedyskryminacji, równości i włączenia społecznego będzie realizowana na poziomie kryteriów wyboru projektu, obowiązkowych dla każdego projektu i dotyczyć będzie wszystkich etapów ich wdrażania, tj. przygotowania, realizacji, monitorowania i kontroli. Od spełnienia tych kryteriów uzależnione będzie dopuszczenie projektu do dalszego etapu oceny.
Przewiduje się również obowiązkowe stosowanie w projektach standardów dostępności opracowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 wraz z ich bieżącymi aktualizacjami. Na wszystkich etapach realizacji interwencji jako obowiązkowe będzie stosowanie KPP. Wsparcie w ramach programu będzie udzielane wyłącznie projektom i beneficjentom, którzy przestrzegają przepisów antydyskryminacyjnych, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego. W przypadku, gdy beneficjentem będzie JST (lub podmiot przez nią kontrolowany lub od niej zależny), która podjęła jakiekolwiek działania dyskryminujące, sprzeczne z zasadami, o których mowa w art. 9 ust. 3 Rozporządzenia ogólnego wsparcie w ramach programu nie może być udzielone.

Wskazanie konkretnych terytoriów objętych wsparciem, z uwzględnieniem planowanego wykorzystania narzędzi terytorialnych
Planowana interwencja będzie realizowana na obszarze WM i w przyszłości może oddziaływać na obszar UE.

Działania międzyregionalne, transgraniczne i transnarodowe
Zgodnie z zapisami UP 2021-2027 projekty z komponentem transnarodowym możliwe będą do realizacji wyłącznie na poziomie krajowym. Przewiduje się możliwość działań spójnych z celami SUERMB, na rzecz rozwoju innowacyjnej edukacji, w ramach jednego z trzech głównych celów „Wzrost dobrobytu”.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych
Nie planuje się wykorzystania instrumentów finansowych.

2.1.11.1.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
XIII	4(g)	EFS+	Lepiej rozwinięty	PLAGO01	Liczba osób objętych wsparciem w dziedzinie gotowości cywilnej, w przemyśle obronnym lub dziedzinie cyberbezpieczeństwa	osoby	0	4 180
XIII	4(g)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLAGO01	Liczba osób objętych wsparciem w dziedzinie gotowości cywilnej, w przemyśle obronnym lub dziedzinie cyberbezpieczeństwa	osoby	0	6 135

Tabela 3. Wskaźniki rezultatu

Priorytet	Cel szczegółowy	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość bazowa lub wartość odniesienia	Rok odniesienia	Cel końcowy (2029)	Źródło danych	Uwagi
XIII	4(g)	EFS+	Lepiej rozwinięty	PLAGCR01	Liczba osób, które podniosły umiejętności lub kompetencje lub nabyły kwalifikacje w dziedzinie gotowości cywilnej, w przemyśle obronnym lub dziedzinie cyberbezpieczeństwa	osoby	0	2025	3 340	SL2021	nie dotyczy
XIII	4(g)	EFS+	Słabiej rozwinięty	PLAGCR01	Liczba osób, które podniosły umiejętności lub kompetencje lub nabyły kwalifikacje w dziedzinie gotowości cywilnej, w przemyśle obronnym lub dziedzinie cyberbezpieczeństwa	osoby	0	2025	4 900	SL2021	nie dotyczy

2.1.11.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
XIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(g)	151. Wsparcie na rzecz kształcenia dorosłych (z wyłączeniem infrastruktury)	6 678 000
XIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(g)	151. Wsparcie na rzecz kształcenia dorosłych (z wyłączeniem infrastruktury)	15 506 000
XIII	**EFS+**	**Lepiej rozwinięte razem**	**4(g)**	**nie dotyczy**	**6 678 000**
XIII	**EFS+**	**Słabiej rozwinięte razem**	**4(g)**	**nie dotyczy**	**15 506 000**
XIII	**EFS+**	**ogółem**	**4(g)**	**nie dotyczy**	**22 184 000**

Tabela 5. Wymiar 2 – forma finansowania

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
XIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(g)	01. Dotacja	6 678 000
XIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(g)	01. Dotacja	15 506 000

Tabela 6. Wymiar 3 – terytorialny mechanizm realizacji i ukierunkowanie terytorialne

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
XIII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(g)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	6 678 000
XIII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(g)	33. Inne podejścia. Brak ukierunkowania terytorialnego	15 506 000

Tabela 7. Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(g)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	6 678 000
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(g)	10. Działania podejmowane w odpowiedzi na wyzwania wskazane w ramach semestru europejskiego	15 506 000

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Cel szczegółowy	Kod	Kwota (EUR)
VII	EFS+	Lepiej rozwinięte	4(g)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia	6 678 000
VII	EFS+	Słabiej rozwinięte	4(g)	02. Projekty uwzględniające kwestię równouprawnienia	15 506 000

2.2. Priorytety dotyczące pomocy technicznej

2.2.1. Priorytet X – Pomoc techniczna (EFRR)

2.2.1.1. Interwencja w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Celem Priorytetu PT jest wspieranie realizacji FEM 2021-2027. Cel zostanie osiągnięty m.in. poprzez:

- utrzymanie sprawnego i skutecznego systemu zarządzania i zapewnienie potencjału administracyjnego instytucji Programu,
- stosowanie przejrzystych procesów i procedur,
- wspieranie beneficjentów (w tym potencjalnych) w skutecznym aplikowaniu i realizacji projektów,
- prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych, zapewnienie widoczności polityki spójności, roli i znaczenia funduszy UE dla regionu,
- przestrzeganie przez wszystkie strony zaangażowane we wdrażanie Programu postanowień KPP i prawidłową realizację zasad horyzontalnych, ze szczególnym uwzględnieniem barier i potrzeb osób z grup narażonych na dyskryminację (w tym osób LGBT+).

Planowane działania obejmą m.in.:

1. Wsparcie instytucji Programu w zarządzaniu zasobami ludzkimi (ZZL) i wzmocnienie ich potencjału administracyjnego[1]

- utrzymywanie stabilnego poziomu zatrudnienia i zapobieganie fluktuacji wykwalifikowanego personelu poprzez zapewnienie przejrzystych ścieżek kariery i rozwoju kompetencji zawodowych, promowanie elastycznych form pracy,
- zapewnienie wykwalifikowanej kadry kierowniczej posiadającej wiedzę z zarzadzania zespołem, różnorodnością i przestrzeganie norm etycznych,
- podnoszenie poziomu wiedzy i kwalifikacji pracowników w zakresie wdrażania funduszy UE (zmniejszenie obciążeń administracyjnych, stosowanie zielonych i społecznych zamówień, ochrona bioróżnorodności, zasady horyzontalne), poprzez szkolenia dopasowane do potrzeb instytucji,
- utrzymywanie odpowiedniego zaplecza organizacyjnego, technicznego i administracyjnego.

2. Wsparcie skutecznych procedur i procesów we wdrażaniu Programu

- stosowanie przejrzystego procesu zarządzania finansowego i kontroli w realizacji Programu (w tym zamknięcie perspektywy 2014-2020 oraz przygotowanie kolejnej po 2027 r.),
- finansowanie zadań IZ i IP, m.in. przygotowanie, programowanie, organizacja naborów, weryfikacja płatności, monitoring, ewaluacja, księgowanie wydatków, audyt i kontrola Programu (w tym funkcjonowanie KM), rozpatrywanie skarg i odwołań,
- utrzymywanie systemów IT z uwzględnieniem zasad dostępności cyfrowej,
- finansowanie analiz i studiów, ekspertyz i opinii prawnych, a także niezbędnych badań ewaluacyjnych,
- stosowanie przejrzystych i konkurencyjnych procesów zamówień publicznych z odpowiednimi systemami kontroli wewnętrznej:
  - strategiczne wykorzystanie zamówień publicznych do wspierania celów polityki spójności, stosowania kryteriów związanych z jakością i kosztami cyklu życia produktu i usług, ekologicznych, społecznych i innowacyjnych. Przy wyborze wykonawcy usług szkoleniowych będą stosowane kryteria wiedzy i doświadczenia w przedmiocie szkolenia,
- zapobieganie, wykrywanie, korygowanie i raportowanie w obszarze nieprawidłowości i nadużyć finansowych oraz korupcji. IZ będzie posiadać i stosować skuteczne i proporcjonalne środki i procedury zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniające stwierdzone ryzyka, zgodnie z art. 74 ust. 1 lit. c) i lit. d) rozporządzenia ogólnego. Będą stosowane mechanizmy służące zwiększeniu

przejrzystości, zaangażowaniu społeczeństwa obywatelskiego, organizacji typu watch-dog, ocenie ryzyka i działania edukacyjne. IZ zapewni takie działania zapobiegawcze jak:

- zgłaszanie i aktualizowanie nieprawidłowości w systemie IMS, wzmocnienie procedur kontroli w celu unikania konfliktu interesów, np. zwiększenie przejrzystości łańcucha podwykonawców, uwzględniając weryfikację struktury właścicielskiej beneficjentów, wykonawców oraz ekspertów oceniających i nadzorujących projekty,
- utworzenie systemu rejestracji i kontroli przy wyborze projektów dla zachowania ścieżki audytu,
- istnienie mechanizmu oznaczania i wykluczania z dofinansowania osób/podmiotów stanowiących zagrożenie dla interesów UE,
- uwzględnienie nowych ryzyk, np. związanych ze zmianą zasad wydatkowania funduszy UE,
- wykorzystanie dostępnych narzędzi data mining, typu Arachne lub podobnego oraz narzędzi mających na celu wykrywanie podejrzeń nadużyć finansowych, plagiatu,
- promowanie paktów na rzecz uczciwości[2].

3. Wsparcie funkcjonowania komitetów, grup roboczych i doradczych, partnerów

- obsługa prac KM i grup roboczych powoływanych przez KM, w tym Grupy Roboczej ds. monitorowania zasad horyzontalnych, w skład której wejdą przedstawiciele organizacji społecznych zrzeszających osoby z grup narażonych na dyskryminację lub zajmujących się równouprawnieniem danej grupy, a także wsparcie grup doradczych zaangażowanych we wdrażanie Programu, w tym członków KM reprezentujących partnerów oraz społeczeństwo obywatelskie (art. 8 ust. 1 Rozporządzenia ogólnego).
- powołanie Koordynatora ds. Równości i Niedyskryminacji, wspieranie i zwiększenie jego roli we wdrażaniu Programu,
- pomoc w realizacji zasad horyzontalnych, ze szczególnym uwzględnieniem barier i potrzeb osób z grup narażonych na dyskryminację, m.in. ekspertyzy, szkolenia i konferencje tematyczne, materiały informacyjno-edukacyjne, a także audyt istniejących rozwiązań i ocena ich skuteczności dla wypracowania narzędzi i mechanizmów wdrażania horyzontalnych zasad równego traktowania, niedyskryminacji i poszanowania KPP.

4. Wzmocnienie beneficjentów i potencjalnych beneficjentów programu

- rozwój kompetencji niezbędnych do skutecznego aplikowania o fundusze UE, prowadzenia i rozliczania projektów, m.in. organizowanie szkoleń, usług doradczych, konsultacji i spotkań informacyjnych, które będą dopasowane do potrzeb beneficjentów, w tym pomoc w dostosowaniu działań do założeń Europejskiego Zielonego Ładu i DNSH;
- pomoc w wymianie doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie przygotowania i wdrażania projektów;
- podnoszenie wiedzy na temat wdrażania zasad horyzontalnych w realizowanych projektach, szczególnie dla kadry w instytucjach z obszaru edukacji, zdrowia i pomocy społecznej w zakresie przeciwdziałania i zwalczania dyskryminacji osób i grup narażonych/dyskryminowanych.

5. Budowanie potencjału interesariuszy poprzez wsparcie efektywnego zarządzanie PPO w ramach RIS

W ramach PT możliwe będzie wsparcie PPO w zakresie wzmocnienia zdolności interesariuszy, które są niezbędne do efektywnego administrowania i wykorzystania funduszy w CS 1(iii):

- szkolenia, pomoc ekspercka, konsulting i doradztwo, działania informacyjne i promocyjne dotyczące RIS, w tym opracowanie, utrzymanie i aktualizacja strony internetowej,
- wsparcie budowania zdolności interesariuszy w zakresie podnoszenia ich wiedzy na temat rozwoju umiejętności na rzecz RIS, transformacji przemysłowej, przedsiębiorczości i zdolności przedsiębiorstw dostosowania się do zmian oraz w zakresie monitoringu ewaluacji i aktualizacji dokumentów (w tym strategicznych) związanych z RIS.

W przypadku, gdy środki z PT okażą się niewystarczające, IZ będzie mogła podjąć decyzję o wykorzystaniu zapisów art. 37 rozporządzenia 2021/1061 lub zapisów art. 3.4 rozporządzenia 2021/1058.

6. Skuteczna i efektywna informacja i promocja FEM 2021-2027

- utrzymanie portali internetowych poświęconych wdrażaniu projektów FEM 2021-2027 (w tym programów z poprzednich perspektyw i planów po 2027 r.),
- udostępnienie informacji przedstawiających korzyści z FEM 2021-2027 oraz Funduszy UE dla regionu,
- zapewnienie popularyzacji funduszy europejskich, przekazywanie informacji o adresach stron www i w mediach społecznościowych m. in. materiały promocyjne trafiające do jak największej liczby odbiorców oraz zachęcanie do pozyskiwania informacji i korzystania z FE (wybór produktów i środków będzie dostosowany do charakteru organizowanego wydarzenia oraz rozwiązań ekologicznych),
- zapewnienie przestrzegania postanowień KPP oraz prawidłowej realizacji zasad horyzontalnych przez IZ/IP/beneficjentów, (wsparcia eksperckie, szkolenia i konferencje tematyczne). Spójność systemu informacji i komunikacji Programu, w tym wizualizacji marki FE, działań podejmowanych przez IZ/IP, szczegółowy opis określany będzie w Strategii komunikacji FEM 2021-2027 i rocznych planach działań.

Działania komunikacyjne będą prowadzone z uwzględnieniem zasad dostępności, równości szans i niedyskryminacji, postępującej cyfryzacji i zielonego ładu. Podstawową formą informowania przez IZ/IP oraz przygotowania, produkcji, dystrybucji publikacji, materiałów promocyjnych i brandingowych, będzie forma cyfrowa. Wydruk materiałów informacyjnych i promocyjnych zostanie ograniczony do niezbędnego minimum, a zastosowane materiały będą w jak największym stopniu ekologiczne. Gadżety nie są narzędziem promocji FE.

[1] Wsparcie instytucji Programu w zarządzaniu zasobami ludzkimi (ZZL) i wzmocnienie ich potencjału administracyjnego – przy określaniu wsparcia należy wziąć pod uwagę dobre praktyki z lat 2014-2020, w tym wnioski z projektu pilotażowego KE „Frontloading administrative capacity building for post-2020" oraz Narzędzie samooceny budowania zdolności administracyjnych dla instytucji zarządzających funduszami UE w ramach polityki spójności - Polityka regionalna - Komisja Europejska (europa.eu).
[2] Pakt na rzecz uczciwości – Pakt na rzecz uczciwości jest narzędziem przeciwdziałania nadużyciom w zamówieniach publicznych. Podmiot publiczny i oferenci mogą umówić się, że w ramach konkretnego przetargu będą postępować w sposób przejrzysty i odpowiedzialny, zarówno na etapie starania się o kontrakt, jak i w czasie jego realizacji. Ponadto zgadzają się na monitorowanie całego procesu zamówienia przez społecznego obserwatora. Gdy IZ uzna objęcie danego projektu paktem uczciwości za zasadne, to jego finasowanie i wdrażanie IZ będzie konsultować z KM.

Główne grupy docelowe

- instytucje zaangażowane w zarządzanie, wdrażanie i księgowanie wydatków FEM 2021-2027,
- beneficjenci i potencjalni beneficjenci,
- partnerzy, w tym członkowie Komitetu Monitorującego, grup roboczych oraz innych ciał dialogu społecznego funkcjonujący na potrzeby FEM 2021-2027 oraz grup roboczych ds. inteligentnej specjalizacji województwa mazowieckiego oraz Mazowieckiej Rady Innowacyjności,
- potencjalni uczestnicy projektów i uczestnicy projektów,
- ogół społeczeństwa województwa mazowieckiego.

2.2.1.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
X	EFRR	Lepiej rozwinięte	PLRO149	Średnioroczna liczba etatów finansowanych z Pomocy Technicznej	szt.	102	139,10
X	EFRR	Lepiej rozwinięte	PLRO150	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	osoby	92	504
X	EFRR	Lepiej rozwinięte	PLRO151	Liczba przeprowadzonych ewaluacji	szt.	1	8
X	EFRR	Lepiej rozwinięte	PLRO158	Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	szt.	0	3
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRO149	Średnioroczna liczba etatów finansowanych z Pomocy Technicznej	szt.	258	258,34
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRO150	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	osoby	276	936
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRO151	Liczba przeprowadzonych ewaluacji	szt.	5	14
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	PLRO158	Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	szt.	1	5

2.2.1.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (EUR)
X	EFRR	Lepiej rozwinięte	179. Informacja i komunikacja	932 526
X	EFRR	Lepiej rozwinięte	180. Przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i kontrola	13 080 042
X	EFRR	Lepiej rozwinięte	181. Ewaluacja i badania, gromadzenie danych	180 046
X	EFRR	Lepiej rozwinięte	182. Wzmocnienie potencjału organów państwa członkowskiego, beneficjentów i odpowiednich partnerów	756 122
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	179. Informacja i komunikacja	2 816 090
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	180. Przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i kontrola	39 499 807
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	181. Ewaluacja i badania, gromadzenie danych	543 712
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	182. Wzmocnienie potencjału instytucji państwa członkowskiego, beneficjentów i odpowiednich partnerów	2 283 377
X	**EFRR**	**Lepiej rozwinięte razem**		**14 948 736**
X	**EFRR**	**Słabiej rozwinięte razem**		**45 142 986**
X	**EFRR**	**ogółem**		**60 091 722**

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (EUR)
X	EFRR	Lepiej rozwinięte	03 Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci w	14 948 736
X	EFRR	Słabiej rozwinięte	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	45 142 986

2.2.2. Priorytet XI – Pomoc techniczna (EFS+)

2.2.2.1. Interwencja w ramach Funduszy

Powiązane rodzaje działań

Celem Priorytetu PT jest wspieranie realizacji FEM 2021-2027. Cel zostanie osiągnięty m.in. poprzez:

- utrzymanie sprawnego i skutecznego systemu zarządzania i zapewnienie potencjału administracyjnego instytucji Programu,
- stosowanie przejrzystych procesów i procedur,
- wspieranie beneficjentów (w tym potencjalnych) w skutecznym aplikowaniu i realizacji projektów,
- prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych, zapewnienie widoczności polityki spójności, roli i znaczenia funduszy UE dla regionu,
- przestrzeganie przez wszystkie strony zaangażowane we wdrażanie Programu postanowień KPP i prawidłową realizację zasad horyzontalnych, ze szczególnym uwzględnieniem barier i potrzeb osób z grup narażonych na dyskryminację (w tym osób LGBT+).

Planowane działania obejmą m.in.:

1. Wsparcie instytucji Programu w zarządzaniu zasobami ludzkimi (ZZL) i wzmocnienie ich potencjału administracyjnego[1]

- utrzymywanie stabilnego poziomu zatrudnienia i zapobieganie fluktuacji wykwalifikowanego personelu poprzez zapewnienie przejrzystych ścieżek kariery i rozwoju kompetencji zawodowych, promowanie elastycznych form pracy,
- zapewnienie wykwalifikowanej kadry kierowniczej posiadającej wiedzę z zarzadzania zespołem, różnorodnością i przestrzeganie norm etycznych,
- podnoszenie poziomu wiedzy i kwalifikacji pracowników w zakresie wdrażania funduszy UE (zmniejszenie obciążeń administracyjnych, stosowanie zielonych i społecznych zamówień, ochrona bioróżnorodności, zasady horyzontalne), poprzez szkolenia dopasowane do potrzeb instytucji,
- utrzymywanie odpowiedniego zaplecza organizacyjnego, technicznego i administracyjnego.

2. Wsparcie skutecznych procedur i procesów we wdrażaniu Programu

- stosowanie przejrzystego procesu zarządzania finansowego i kontroli w realizacji Programu (w tym zamknięcie perspektywy 2014-2020 oraz przygotowanie kolejnej po 2027 r.),
- finansowanie zadań IZ i IP, m.in. przygotowanie, programowanie, organizacja naborów, weryfikacja płatności, monitoring, ewaluacja, księgowanie wydatków, audyt i kontrola Programu (w tym funkcjonowanie KM), rozpatrywanie skarg i odwołań,
- utrzymywanie systemów IT z uwzględnieniem zasad dostępności cyfrowej,
- finansowanie analiz i studiów, ekspertyz i opinii prawnych, a także niezbędnych badań ewaluacyjnych,
- stosowanie przejrzystych i konkurencyjnych procesów zamówień publicznych z odpowiednimi systemami kontroli wewnętrznej:
  - strategiczne wykorzystanie zamówień publicznych do wspierania celów polityki spójności, stosowania kryteriów związanych z jakością i kosztami cyklu życia produktu i usług, ekologicznych, społecznych i innowacyjnych. Przy wyborze wykonawcy usług szkoleniowych będą stosowane kryteria wiedzy i doświadczenia w przedmiocie szkolenia,
- zapobieganie, wykrywanie, korygowanie i raportowanie w obszarze nieprawidłowości i nadużyć finansowych oraz korupcji. IZ będzie posiadać i stosować skuteczne i proporcjonalne środki i procedury zwalczania nadużyć finansowych, uwzględniające stwierdzone ryzyka, zgodnie z art. 74 ust. 1 lit. c) i lit. d) rozporządzenia ogólnego. Będą stosowane mechanizmy służące zwiększeniu przejrzystości, zaangażowaniu społeczeństwa obywatelskiego, organizacji typu watch-dog, ocenie ryzyka i działania edukacyjne. IZ zapewni takie działania zapobiegawcze jak:

- zgłaszanie i aktualizowanie nieprawidłowości w systemie IMS, wzmocnienie procedur kontroli w celu unikania konfliktu interesów, np. zwiększenie przejrzystości łańcucha podwykonawców, uwzględniając weryfikację struktury właścicielskiej beneficjentów, wykonawców oraz ekspertów oceniających i nadzorujących projekty,
- utworzenie systemu rejestracji i kontroli przy wyborze projektów dla zachowania ścieżki audytu,
- istnienie mechanizmu oznaczania i wykluczania z dofinansowania osób/podmiotów stanowiących zagrożenie dla interesów UE,
- uwzględnienie nowych ryzyk, np. związanych ze zmianą zasad wydatkowania funduszy UE,
- wykorzystanie dostępnych narzędzi data mining, typu Arachne lub podobnego oraz narzędzi mających na celu wykrywanie podejrzeń nadużyć finansowych, plagiatu,
- promowanie paktów na rzecz uczciwości[2].

3. Wsparcie funkcjonowania komitetów, grup roboczych i doradczych, partnerów

- obsługa prac KM i grup roboczych powoływanych przez KM, w tym Grupy Roboczej ds. monitorowania zasad horyzontalnych, w skład której wejdą przedstawiciele organizacji społecznych zrzeszających osoby z grup narażonych na dyskryminację lub zajmujących się równouprawnieniem danej grupy, a także wsparcie grup doradczych zaangażowanych we wdrażanie Programu, w tym członków KM reprezentujących partnerów oraz społeczeństwo obywatelskie (art. 8 ust. 1 Rozporządzenia ogólnego).
- powołanie Koordynatora ds. Równości i Niedyskryminacji, wspieranie i zwiększenie jego roli we wdrażaniu Programu,
- pomoc w realizacji zasad horyzontalnych, ze szczególnym uwzględnieniem barier i potrzeb osób z grup narażonych na dyskryminację, m.in. ekspertyzy, szkolenia i konferencje tematyczne, materiały informacyjno-edukacyjne, a także audyt istniejących rozwiązań i ocena ich skuteczności dla wypracowania narzędzi i mechanizmów wdrażania horyzontalnych zasad równego traktowania, niedyskryminacji i poszanowania KPP.

4. Wzmocnienie beneficjentów i potencjalnych beneficjentów programu

- rozwój kompetencji niezbędnych do skutecznego aplikowania o fundusze UE, prowadzenia i rozliczania projektów, m.in. organizowanie szkoleń, usług doradczych, konsultacji i spotkań informacyjnych, które będą dopasowane do potrzeb beneficjentów, w tym pomoc w dostosowaniu działań do założeń Europejskiego Zielonego Ładu i DNSH;
- pomoc w wymianie doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie przygotowania i wdrażania projektów;
- podnoszenie wiedzy na temat wdrażania zasad horyzontalnych w realizowanych projektach, szczególnie dla kadry w instytucjach z obszaru edukacji, zdrowia i pomocy społecznej w zakresie przeciwdziałania i zwalczania dyskryminacji osób i grup narażonych/dyskryminowanych.

5. Budowanie potencjału interesariuszy poprzez wsparcie efektywnego zarządzanie PPO w ramach RIS

W ramach PT możliwe będzie wsparcie PPO w zakresie wzmocnienia zdolności interesariuszy, które są niezbędne do efektywnego administrowania i wykorzystania funduszy w CS 1(iii):

- szkolenia, pomoc ekspercka, konsulting i doradztwo, działania informacyjne i promocyjne dotyczące RIS, w tym opracowanie, utrzymanie i aktualizacja strony internetowej,
- wsparcie budowania zdolności interesariuszy w zakresie podnoszenia ich wiedzy na temat rozwoju umiejętności na rzecz RIS, transformacji przemysłowej, przedsiębiorczości i zdolności przedsiębiorstw dostosowania się do zmian oraz w zakresie monitoringu ewaluacji i aktualizacji dokumentów (w tym strategicznych) związanych z RIS.

W przypadku, gdy środki z PT okażą się niewystarczające, IZ będzie mogła podjąć decyzję o wykorzystaniu zapisów art. 37 rozporządzenia 2021/1061 lub zapisów art. 3.4 rozporządzenia 2021/1058.

6. Skuteczna i efektywna informacja i promocja FEM 2021-2027

- utrzymanie portali internetowych poświęconych wdrażaniu projektów FEM 2021-2027 (w tym programów z poprzednich perspektyw i planów po 2027 r.),
- udostępnienie informacji przedstawiających korzyści z FEM 2021-2027 oraz Funduszy UE dla regionu,
- zapewnienie popularyzacji funduszy europejskich, przekazywanie informacji o adresach stron www i w mediach społecznościowych m. in. materiały promocyjne trafiające do jak największej liczby odbiorców oraz zachęcanie do pozyskiwania informacji i korzystania z FE (wybór produktów i środków będzie dostosowany do charakteru organizowanego wydarzenia oraz rozwiązań ekologicznych),
- zapewnienie przestrzegania postanowień KPP oraz prawidłowej realizacji zasad horyzontalnych przez IZ/IP/beneficjentów, (wsparcia eksperckie, szkolenia i konferencje tematyczne) Spójność systemu informacji i komunikacji Programu, w tym wizualizacji marki FE, działań podejmowanych przez IZ/IP, szczegółowy opis określany będzie w Strategii komunikacji FEM 2021-2027 i rocznych planach działań.

Działania komunikacyjne będą prowadzone z uwzględnieniem zasad dostępności, równości szans i niedyskryminacji, postępującej cyfryzacji i zielonego ładu. Podstawową formą informowania przez IZ/IP oraz przygotowania, produkcji, dystrybucji publikacji, materiałów promocyjnych i brandingowych, będzie forma cyfrowa. Wydruk materiałów informacyjnych i promocyjnych zostanie ograniczony do niezbędnego minimum, a zastosowane materiały będą w jak największym stopniu ekologiczne. Gadżety nie są narzędziem promocji FE.

[1] Wsparcie instytucji Programu w zarządzaniu zasobami ludzkimi (ZZL) i wzmocnienie ich potencjału administracyjnego – przy określaniu wsparcia należy wziąć pod uwagę dobre praktyki z lat 2014-2020, w tym wnioski z projektu pilotażowego KE „Frontloading administrative capacity building for post-2020" oraz Narzędzie samooceny budowania zdolności administracyjnych dla instytucji zarządzających funduszami UE w ramach polityki spójności - Polityka regionalna - Komisja Europejska (europa.eu).
[2] Pakt na rzecz uczciwości – Pakt na rzecz uczciwości jest narzędziem przeciwdziałania nadużyciom w zamówieniach publicznych. Podmiot publiczny i oferenci mogą umówić się, że w ramach konkretnego przetargu będą postępować w sposób przejrzysty i odpowiedzialny, zarówno na etapie starania się o kontrakt, jak i w czasie jego realizacji. Ponadto zgadzają się na monitorowanie całego procesu zamówienia przez społecznego obserwatora. Gdy IZ uzna objęcie danego projektu paktem uczciwości za zasadne, to jego finasowanie i wdrażanie IZ będzie konsultować z KM.

Główne grupy docelowe

- instytucje zaangażowane w zarządzanie, wdrażanie i księgowanie wydatków FEM 2021-2027,
- beneficjenci i potencjalni beneficjenci,
- partnerzy, w tym członkowie Komitetu Monitorującego, grup roboczych oraz innych ciał dialogu społecznego funkcjonujący na potrzeby FEM 2021-2027 oraz grup roboczych ds. inteligentnej specjalizacji województwa mazowieckiego oraz Mazowieckiej Rady Innowacyjności,
- potencjalni uczestnicy projektów i uczestnicy projektów,
- ogół społeczeństwa województwa mazowieckiego.

2.2.2.2. Wskaźniki

Tabela 2. Wskaźniki produktu

Priorytet	Fundusz	Kategoria regionu	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik	Jednostka miary	Cel pośredni (2024)	Cel końcowy (2029)
XI	EFS+	Lepiej rozwinięte	PLRO149	Średnioroczna liczba etatów finansowanych z Pomocy Technicznej	szt.	34	139,10
XI	EFS+	Lepiej rozwinięte	PLRO150	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	osoby	30	504
XI	EFS+	Lepiej rozwinięte	PLRO151	Liczba przeprowadzonych ewaluacji	szt.	1	8
XI	EFS+	Lepiej rozwinięte	PLRO158	Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	szt.	1	3
XI	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLRO149	Średnioroczna liczba etatów finansowanych z Pomocy Technicznej	szt.	103	258,34
XI	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLRO150	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	osoby	92	936
XI	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLRO151	Liczba przeprowadzonych ewaluacji	szt.	2	14
XI	EFS+	Słabiej rozwinięte	PLRO158	Liczba działań informacyjno-promocyjnych o szerokim zasięgu	szt.	0	5

2.2.2.3. Indykatywny podział zaprogramowanych zasobów (UE) według rodzaju interwencji

Tabela 4. Wymiar 1 – zakres interwencji

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (EUR)
XI	EFS+	Lepiej rozwinięte	179. Informacja i komunikacja	320 628
XI	EFS+	Lepiej rozwinięte	180. Przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i kontrola	4 497 283
XI	EFS+	Lepiej rozwinięte	181. Ewaluacja i badania, gromadzenie danych	61 905
XI	EFS+	Lepiej rozwinięte	182. Wzmocnienie potencjału organów państwa członkowskiego, beneficjentów i odpowiednich partnerów	259 976
XI	EFS+	Słabiej rozwinięte	179. Informacja i komunikacja	1 172 284
XI	EFS+	Słabiej rozwinięte	180 Przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i kontrola	16 443 006
XI	EFS+	Słabiej rozwinięte	181. Ewaluacja i badania, gromadzenie danych	226 337
XI	EFS+	Słabiej rozwinięte	182. Wzmocnienie potencjału instytucji państwa członkowskiego, beneficjentów i odpowiednich partnerów	950 526
XI	**EFS+**	**Lepiej rozwinięte razem**		**5 139 792**
XI	**EFS+**	**Słabiej rozwinięte razem**		**18 792 153**
XI	**EFS+**	**ogółem**		**23 931 945**

Tabela 7. Wymiar 6 – uzupełniające obszary tematyczne EFS+

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (EUR)
XI	EFS+	Lepiej rozwinięte	09. Nie dotyczy	5 139 792
XI	EFS+	Słabiej rozwinięte	09. Nie dotyczy	18 792 153

Tabela 8. Wymiar 7 – wymiar „Równouprawnienie płci” w ramach EFS+, EFRR, Funduszu Spójności i FST

Nr priorytetu	Fundusz	Kategoria regionu	Kod	Kwota (EUR)
XI	EFS+	Lepiej rozwinięte	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	5 139 792
XI	EFS+	Słabiej rozwinięte	03. Projekty neutralne w kwestii równouprawnienia płci	18 792 153

3. PLAN FINANSOWY

Tabela 10. Środki finansowe w podziale na poszczególne lata

Fundusz	Kategoria regionu	2021	2022	2023	2024	2025	2026 Środki finansowe bez kwoty elastyczności	2026 Kwota elastyczności	2027 Środki finansowe bez kwoty elastyczności	2027 Kwota elastyczności	Ogółem
EFRR	Lepiej rozwinięte	0	63 997 981	65 027 456	66 077 764	67 149 074	27 822 041	27 822 041	28 379 342	28 379 342	**374 655 041**
EFRR	Słabiej rozwinięte	0	180 539 397	187 328 819	195 368 764	203 735 806	88 825 245	88 825 245	93 389 942	93 389 942	**1 131 403 160**
EFRR ogółem		**0**	**244 537 378**	**252 356 275**	**261 446 528**	**270 884 880**	**116 647 286**	**116 647 286**	**121 769 284**	**121 769 284**	**1 506 058 201**
EFS+	Lepiej rozwinięte	0	21 664 928	22 013 493	22 369 127	22 731 863	9 418 610	9 418 610	9 607 311	9 607 311	**126 831 253**
EFS+	Słabiej rozwinięte	0	73 994 546	76 777 326	80 070 674	83 501 442	36 406 611	36 406 611	38 282 169	38 282 169	**463 721 548**
EFS+ ogółem		**0**	**95 659 474**	**98 790 819**	**102 439 801**	**106 233 305**	**45 825 221**	**45 825 221**	**47 889 480**	**47 889 480**	**590 552 801**
Suma całkowita		**0**	**340 196 852**	**351 147 094**	**363 886 329**	**377 118 185**	**162 472 507**	**162 472 507**	**169 658 764**	**169 658 764**	**2 096 611 002**

Tabela 11. Łączne środki finansowe w podziale na poszczególne fundusze oraz współfinansowanie krajowe

Numer celu polityki lub celu szczegółowego FST lub pomocy technicznej	Priorytet	Podstawa obliczenia wsparcia unijnego (łączne koszty kwalifikowalne lub wkład publiczny)	Fundusz	Kategoria regionu	Wkład Unii (a)=(g)+(h)	Podział wkładu Unii		Wkład krajowy (b)=(c)+(d)	Indykatywny podział wkładu krajowego		Ogółem (e)=(a)+(b)	stopa dofinansowania (f)=(a)/(e)
						Wkład Unii pomniejszony o kwotę elastyczności (g)	Kwota elastyczności (h)		publiczny (c)	prywatny (d)		
1	Priorytet I	łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Lepiej rozwinięte	49 090 400	48 719 595	370 805	49 090 400	15 092 492	33 997 908	98 180 800	50,00%
		łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	128 567 600	128 567 600	0	22 688 400	5 940 909	16 747 491	151 256 000	85,00%
2	Priorytet II	łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Lepiej rozwinięte	83 406 305	64 244 571	19 161 734	83 406 305	68 668 943	14 737 362	166 812 610	50,00%
		łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	297 721 174	241 981 835	55 739 339	52 539 031	44 682 067	7 856 964	350 260 205	85,00%
2	Priorytet III	łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Lepiej rozwinięte	111 000 000	94 349 074	16 650 926	111 000 000	102 979 129	8 020 871	222 000 000	50,00%
		łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	134 000 000	112 418 979	21 581 021	23 647 059	22 424 855	1 222 204	157 647 059	85,00%
3	Priorytet IV	łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Lepiej rozwinięte	22 000 000	18 699 816	3 300 184	22 000 000	12 000 000	10 000 000	44 000 000	50,00%
		łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	210 000 000	177 789 521	32 210 479	37 058 824	17 647 059	19 411 765	247 058 824	85,00%
4	Priorytet V	łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Lepiej rozwinięte	50 000 000	42 499 583	7 500 417	50 000 000	45 780 000	4 220 000	100 000 000	50,00%
		łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	150 650 000	116 320 086	34 329 914	26 585 295	23 813 824	2 771 471	177 235 295	85,00%
4	Priorytet VI	łączne koszty kwalifikowalne	EFS+	Lepiej rozwinięte	22 300 000	18 499 054	3 800 946	22 300 000	13 847 555	8 452 445	44 600 000	50,00%
		łączne koszty kwalifikowalne	EFS+	Słabiej rozwinięte	123 980 000	103 722 516	20 257 484	21 878 824	18 637 255	3 241 569	145 858 824	85,00%
4	Priorytet VII	łączne koszty kwalifikowalne	EFS+	Lepiej rozwinięte	44 002 735	36 979 620	7 023 115	44 002 735	35 426 917	8 575 818	88 005 470	50,00%
		łączne koszty kwalifikowalne	EFS+	Słabiej rozwinięte	139 284 371	115 263 570	24 020 801	24 579 595	19 535 206	5 044 389	163 863 966	85,00%
4	Priorytet VIII	łączne koszty kwalifikowalne	EFS+	Lepiej rozwinięte	48 710 726	41 279 885	7 430 841	48 710 726	46 762 297	1 948 429	97 421 452	50,00%
		łączne koszty kwalifikowalne	EFS+	Słabiej rozwinięte	166 159 024	138 775 266	27 383 758	29 322 181	25 412 557	3 909 624	195 481 205	85,00%
5	Priorytet IX	łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Lepiej rozwinięte	33 000 000	29 699 816	3 300 184	33 000 000	28 479 207	4 520 793	66 000 000	50,00%
		łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	130 431 000	105 672 254	24 758 746	23 017 236	19 011 390	4 005 846	153 448 236	85,00%

Numer celu polityki lub celu szczegółowego FST lub pomocy technicznej	Priorytet	Podstawa obliczenia wsparcia unijnego (łączne koszty kwalifikowalne lub wkład publiczny)	Fundusz	Kategoria regionu	Wkład Unii (a)=(g)+(h)	Podział wkładu Unii		Wkład krajowy (b)=(c)+(d)	Indykatywny podział wkładu krajowego		Ogółem (e)=(a)+(b)	stopa dofinansowania (f)=(a)/(e)
						Wkład Unii pomniejszony o kwotę elastyczności (g)	Kwota elastyczności (h)		publiczny (c)	prywatny (d)		
PT	Priorytet X	łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Lepiej rozwinięte	14 948 736	12 706 301	2 242 435	14 948 736	14 948 736	0	29 897 472	50,00%
		łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	45 142 986	37 872 600	7 270 386	7 966 410	7 966 410	0	53 109 396	85,00%
PT	Priorytet XI	łączne koszty kwalifikowalne	EFS+	Lepiej rozwinięte	5 139 792	4 368 773	771 019	5 139 792	5 139 792	0	10 279 584	50,00%
		łączne koszty kwalifikowalne	EFS+	Słabiej rozwinięte	18 792 153	15 765 416	3 026 737	3 316 263	3 316 263	0	22 108 416	85,00%
1	Priorytet XII	łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Lepiej rozwinięte	11 209 600	7 534 902	3 674 698	0	0	0	11 209 600	100,00%
		łączne koszty kwalifikowalne	EFRR	Słabiej rozwinięte	34 890 400	28 565 098	6 325 302	0	0	0	34 890 400	100,00%
4	Priorytet XIII	łączne koszty kwalifikowalne	EFS+	Lepiej rozwinięte	6 678 000	6 678 000	0	4 452 000	4 452 000	0	11 130 000	60,00%
		łączne koszty kwalifikowalne	EFS+	Słabiej rozwinięte	15 506 000	15 506 000	0	816 106	816 106	0	16 322 106	95,00%
EFRR ogółem				**Lepiej rozwinięte**	**374 655 041**	**318 453 658**	**56 201 383**	**363 445 441**	**287 948 507**	**75 496 934**	**738 100 482**	**50,76%**
EFRR ogółem				**Słabiej rozwinięte**	**1 131 403 160**	**949 187 973**	**182 215 187**	**193 502 255**	**141 486 514**	**52 015 741**	**1 324 905 415**	**85,40%**
EFS+ ogółem				**Lepiej rozwinięte**	**126 831 253**	**107 805 332**	**19 025 921**	**124 605 253**	**105 628 561**	**18 976 692**	**251 436 506**	**50,44%**
EFS+ ogółem				**Słabiej rozwinięte**	**463 721 548**	**389 032 768**	**74 688 780**	**79 912 969**	**67 717 387**	**12 195 582**	**543 634 517**	**85,30%**
Suma całkowita					**2 096 611 002**	**1 764 479 731**	**332 131 271**	**761 465 918**	**602 780 969**	**158 684 949**	**2 858 076 920**	**73,36%**

4. WARUNKI PODSTAWOWE

Tabela 12. Warunki podstawowe

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
1. Skuteczne mechanizmy monitorowania rynku zamówień publicznych	EFRR FS EFS+ EFMRA FST FAM, IZGW FBW	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych	Tak Warunek podstawowy został spełniony na podstawie art. 83 i 84 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 i 100 dyrektywy 2014/25/UE) Urząd Zamówień Publicznych (dalej UZP)	Istnienie mechanizmów monitorowania obejmujących wszystkie umowy w sprawie zamówień publicznych oraz postępowania w sprawie tych zamówień w ramach Funduszy zgodnie z prawodawstwem Unii dotyczącym zamówień. Wymóg ten obejmuje: **Kryterium 1** Rozwiązania mające zapewnić gromadzenie faktycznych i wiarygodnych danych dotyczących postępowań w sprawie zamówień publicznych o wartości powyżej unijnych progów zgodnie z obowiązkami sprawozdawczymi na mocy art. 83 i 84 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 i 100	Tak	**Spełniony.** Warunek spełniony poprzez Ustawę z dnia 11 września 2019 r. - Prawo zamówień publicznych (Dz.U. 2019 poz. 2019) oraz Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 15 grudnia 2016 r. w sprawie informacji zawartych w rocznym sprawozdaniu o udzielonych zamówieniach, jego wzoru oraz sposobu przekazywania (Dz. U. 2016 poz. 2038). Zgodnie z Art. 83 i 84 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 i 100 dyrektywy 2014/25/UE) Urząd Zamówień Publicznych (UZP) przygotowuje co 3 lata sprawozdania z monitorowania sytemu zamówień publicznych oparte o dane otrzymywane od zamawiających w rocznych sprawozdaniach o udzielonych zamówieniach publicznych, dane pochodzące z bazy TED (Tenders Electronic Daily będącej „Suplementem do Dziennika Urzędowego Unii Europejskiej") oraz informacje o wynikach kontroli prowadzonych przez Prezesa UZP. UZP ma dostęp do wszystkich danych wymaganych w ramach warunkowości podstawowej z wyjątkiem danych dotyczących finalnej ceny po wykonaniu zamówienia, które nie są obligatoryjne. W przypadku podejrzenia zmowy przetargowej, UZP przekazuje informację w tym zakresie do UOKiK, z którym na podstawie odrębnego	**Kryterium 1** Zgodnie z obowiązkami wynikającymi z dyrektyw, UZP przygotowuje co 3 lata sprawozdania z monitorowania sytemu zamówień publicznych oparte o dane otrzymywane od zamawiających w rocznych sprawozdaniach o udzielonych zamówieniach publicznych, dane pochodzące z Platformy e-Zamówienia, dane pochodzące z TED oraz informacje o wynikach kontroli prowadzonych przez Prezesa UZP.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				dyrektywy 2014/25/UE;		porozumienia realizowana jest współpraca obu instytucji i wymiana informacji. http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20190002019/U/D20192019Lj.pdf https://www.gov.pl/web/uzp/sprawozdania-o-funkcjonowaniu-systemu-zamowien-publicznych	
				Kryterium 2 Rozwiązania mające zapewnić, by dane obejmowały co najmniej następujące elementy: a) jakość i natężenie konkurencji: nazwiska/nazwy zwycięskich oferentów, liczba oferentów na początku postępowania oraz wartość umowy; b) informacja o ostatecznej cenie po zakończeniu postępowania i o udziale MŚP jako bezpośrednich oferentów, w przypadku gdy	Tak		**Kryterium 2** UZP posiada dostęp do wszystkich danych wymaganych w ramach warunkowości podstawowej (dane pochodzą z bazy TED prowadzonej przez KE ze sprawozdań rocznych przedkładanych Prezesowi UZP przez zamawiających oraz bazy BZP

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				systemy krajowe podają takie informacje			
				Kryterium 3 Rozwiązania mające zapewnić monitorowanie i analizę danych przez właściwe organy krajowe zgodnie z art. 83 ust. 2 dyrektywy 2014/24/UE i art. 99 ust. 2 dyrektywy 2014/25/UE; **Kryterium 4** Rozwiązania mające zapewnić, by wyniki analiz były udostępniane publicznie zgodnie z art. 83 ust. 3 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 ust. 3 dyrektywy 2014/25/UE;	Tak		**Kryterium 3** Zgodnie z obowiązkami wynikającymi z dyrektyw, UZP przygotowuje co 3 lata sprawozdania z monitorowania sytemu zamówień publicznych oparte o dane otrzymywane od zamawiających w rocznych sprawozdaniach o udzielonych zamówieniach publicznych, dane pochodzące z TED oraz informacje o wynikach kontroli prowadzonych przez Prezesa UZP. **Kryterium 4** UZP publikuje na swojej stronie roczne raporty z funkcjonowania systemu zamówień publicznych oraz okresowe Biuletyny Informacyjne.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				Kryterium 5 Rozwiązania mające zapewnić, by wszelkie informacje wskazujące na przypadki podejrzewanej zmowy przetargowej były przekazywane właściwym organom krajowym zgodnie z art. 83 ust. 2 dyrektywy 2014/24/UE oraz art. 99 ust. 2 dyrektywy 2014/25/UE	Tak		**Kryterium 5.** W przypadku powstania w toku kontroli prowadzonej przez UZP podejrzenia, że w postepowaniu mogło dojść do zmowy przetargowej UZP przekazuje stosowną informację w tym zakresie do UOKIK. Pomiędzy UZP i UOKIK zostało także podpisane porozumienie zakładające współpracę obydwu instytucji, wymianę informacji i doświadczeń. Niezależnie od powyższego instytucje oraz podmioty zamawiające mogą bezpośrednio zwrócić się do UOKIK w przypadku podejrzenia zmowy przetargowej.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
2. Narzędzia i zdolności umożliwiające skuteczne stosowanie zasad pomocy państwa	EFRR FS EFS+ EFMRA FST Nie dotyczy FAM, IZGW i FBW	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych	Tak Warunek podstawowy został spełniony, zgodnie z art. 31b pkt 2) Ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2018 r., poz. 362).	Instytucje zarządzające dysponują narzędziami i zdolnościami umożliwiającymi im weryfikację zgodności z zasadami pomocy państwa: **Kryterium 1** W odniesieniu do przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji oraz objętych wymogiem odzyskania pomocy	Tak	**Spełniony.** Spełnienie warunku zapewnia ustawa z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2018 r., poz. 362) Zgodnie z art. 31b pkt 2) ustawy Prezes UOKiK ma obowiązek ogłaszania w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie internetowej informacji o decyzjach KE dotyczących zwrotu pomocy publicznej. Jednocześnie, zgodnie z art. 37 ust. 5 ustawy, podmioty udzielające pomocy mają obowiązek uzyskać od przedsiębiorców ubiegających się o pomoc publiczną informacje umożliwiające stwierdzenie, czy dany przedsiębiorca znajduje się w trudnej sytuacji na dzień udzielenia pomocy. Funkcję krajowego organu ds. pomocy państwa, odpowiedzialnego za skuteczne wdrażanie i stosowanie unijnych przepisów w zakresie pomocy publicznej, pełni Prezes UOKiK (a w zakresie pomocy publicznej w sektorze rolnym i rybołówstwa - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi). Zgodnie z ww. ustawą, Prezes UOKiK opiniuje projekty programów pomocowych i pomocy indywidualnej, w tym projekty finansowane w ramach środków strukturalnych, notyfikuje je KE, reprezentuje rząd polski w postępowaniu przez Komisją oraz monitoruje pomoc publiczną udzielaną przedsiębiorcom. Ustawa reguluje także obowiązki w zakresie monitorowania pomocy udzielanej polskim przedsiębiorcom, tj.: gromadzenia, przetwarzania oraz	**Kryterium 1** Zgodnie z art. 31b pkt 2) ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (Dz. U. z 2021 r., poz. 743 ze zm.) Prezes UOKiK ma obowiązek ogłaszania w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie www informacji o decyzjach KE dotyczących zwrotu pomocy publicznej. Jednocześnie, podmioty udzielające pomocy są zobligowane do zbadania warunków dopuszczalności pomocy publicznej. Zgodnie z art. 37 ust. 5 ustawy, podmioty udzielające pomocy mają obowiązek uzyskać od przedsiębiorców ubiegających się o pomoc publiczną informacje umożliwiające stwierdzenie, czy dany przedsiębiorca znajduje się w trudnej sytuacji na dzień udzielenia pomocy. Co do zasady dotyczy to też sprawozdań finansowych za okres 3 ostatnich lat obrotowych, sporządzonych zgodnie z przepisami o rachunkowości, na podstawie których weryfikowana jest poprawność przedstawianych danych. W przypadku podmiotów objętych postępowaniem upadłościowym wszelkie zdarzenia w tych postępowaniach są obwieszczane, a dodatkowo przedsiębiorca obowiązany jest posługiwać się nazwą firmy wraz z oznaczeniem „w restrukturyzacji” lub „w upadłości”.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						przekazywana informacji związanych z pomocą publiczną. http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20041231291/U/D20041291Lj.pdf	

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				Kryterium 2 Poprzez dostęp do specjalistycznych porad i wytycznych w kwestiach pomocy państwa udzielanych przez ekspertów ds. pomocy państwa z podmiotów lokalnych lub krajowych			**Kryterium 2** Funkcję krajowego organu ds. pomocy państwa, odpowiedzialnego za skuteczne wdrażanie i stosowanie unijnych przepisów pomocy publicznej, pełni Prezes UOKiK, a w zakresie pomocy publicznej w sektorze rolnym i rybołówstwa - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Prezes UOKiK opiniuje wytyczne dotyczące pomocy publicznej, projekty programów pomocowych i pomocy indywidualnej, w tym finansowane ze środków strukturalnych, notyfikuje je KE, reprezentuje rząd polski w postępowaniu przed Komisją oraz monitoruje udzielaną pomoc publiczną. Ustawa reguluje obowiązki w zakresie monitorowania pomocy udzielanej przedsiębiorcom, tj. gromadzenia, przetwarzania oraz przekazywana informacji w tym zakresie. UOKiK zapewnia pełną informację na stronie urzędu i zależnie od potrzeb prowadzi dla instytucji wdrażających programy warsztaty dotyczące stosowania pomocy publicznej. W ramach współpracy z UOKiK 2 grupy robocze ds. pomocy publicznej udzielanej w ramach funduszy strukturalnych polityki spójności (dla krajowych i regionalnych programów), koordynowane przez MFiPR, opracowują horyzontalne interpretacje dotyczące udzielania pomocy publicznej.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
3. Skuteczne stosowanie i wdrażanie Karty praw podstawowych	EFRR FS EFS+ EFMRA FST FAM IZGW FBW	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych	Tak	Istnienie skutecznych mechanizmów służących zapewnieniu zgodności z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej (zwaną dalej „Kartą"), które obejmują: **Kryterium 1** Ustalenia mające zapewnić zgodność programów wspieranych z Funduszy i ich wdrażania z odpowiednimi postanowieniami Karty	Tak	**Spełniony.** W celu spełnienia warunku wypracowano jednolitą procedurę określającą obowiązki wszystkich instytucji zaangażowanych we wdrażanie programów operacyjnych w zakresie zapewnienia ich zgodności z Kartą Praw Podstawowych (KPP). Procedura obejmuje monitorowanie, przygotowanie i zgłaszanie podejrzeń o niezgodności projektów z KPP i dotyczy wszystkich programów realizowanych w ramach wskazanych 8 funduszy. Procedura dotyczy weryfikacji zgodności z KPP zarówno na etapie złożenia wniosku o dofinansowanie jak i w trakcie realizacji projektów. Podejrzenia o niezgodności projektów i/lub działań Beneficjenta lub IP/IW/IZ z KPP zgłaszane są odpowiednio do IP/IW/IZ/Rzecznika Funduszy UE (w	**Kryterium 1. Spełnione** Jednolita procedura dotyczy weryfikacji zgodności z KPP na każdym etapie wdrażania programu, w tym od złożenia wniosku o dofinansowanie, jak i w trakcie realizacji projektów. Procedury dotyczące podejrzenia o niezgodności projektów i/lub działań Beneficjenta lub IP/IW/IZ z KPP są w niej również uregulowane. Ponadto, dokument „samoocena…" opisuje system ochrony praw umocowanych w KPP w kontekście funduszy unijnych oraz obowiązki spoczywające na beneficjencie i na instytucjach.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				Kryterium 2 Rozwiązania dotyczące zgłaszania komitetowi monitorującemu przypadków niezgodności operacji wspieranych z Funduszy z Kartą oraz skarg o nieprzestrzeganie Karty złożonych zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi na mocy art. 69 ust. 7.		zakresie programów finansowanych z EFMRA, FAM, IZGW i FBW istnieje właściwy odpowiednich Rzecznika Funduszy). Właściwa instytucja dokonuje analizy, podejmuje czynności w celu zweryfikowania stanu faktycznego i rozstrzyga o zasadności zgłoszenia. W przypadku potwierdzenia naruszenia artykułów KPP w zależności od charakteru sprawy właściwa instytucja przekazuje zgłoszenie naruszenia do odpowiednich służb, tj. RPO, PIP, Rzecznika Praw Pacjenta lub/i właściwych organów ścigania. IZ Programu przygotowuje roczną zbiorczą informację o wszystkich zgłoszeniach dotyczących niezgodności projektów z KPP, w celu rozpatrzenia przez KM Programu oraz prowadzi w politykę informacyjną w ww. obszarze. KM podejmuje decyzję o podjęciu właściwych działań zaradczych w odniesieniu do zgłoszonych przypadków. **Kryterium 1** W celu spełnienia warunku opracowano dokument pn. samoocena spełnienia warunku: skuteczne stosowanie i wdrażanie Karty praw podstawowych w Polsce, który zawiera m.in. jednolitą ramową procedurę określającą obowiązki wszystkich instytucji zaangażowanych we wdrażanie programów w zakresie zapewnienia ich zgodności z Kartą Praw Podstawowych (KPP). Procedura obejmuje wszystkie etapy realizacji programu i dotyczy wszystkich programów realizowanych w	**Kryterium 2 Spełnione** Jednolita procedura dotyczy weryfikacji zgodności z KPP zarówno na etapie złożenia wniosku o dofinansowanie, jak i w trakcie realizacji projektów. Podejrzenia o niezgodności projektów i/lub działań Beneficjenta lub IP/IW/IZ z KPP zgłaszane są odpowiednio do IP/IW/IZ/Rzecznika Funduszy UE (w przypadku programów finansowanych z EFMRA, FAM, IZGW i FBW istnieje właściwy odpowiednik). Właściwa instytucja dokonuje analizy, podejmuje czynności weryfikujące stan faktyczny i rozstrzyga o zasadności zgłoszenia. IZ programu odpowiedzialna jest również za prowadzenie polityki informacyjnej w ww. obszarze.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						ramach 8 funduszy objętych rozporządzeniem ogólnym (rozporządzenie PE i Rady nr 1060/2021 z dnia 24 czerwca 2021 r.). **Kryterium 2** W celu spełnienia warunku wypracowano jednolitą ramową procedurę określającą obowiązki wszystkich instytucji zaangażowanych we wdrażanie wszystkich 8 programów w zakresie zapewnienia ich zgodności z Kartą Praw Podstawowych (KPP), wspomnianą w kontekście kryterium 1. Procedura obejmuje również zgłaszanie podejrzeń o niezgodności projektów z KPP.	
4. Wdrażanie i stosowanie Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE	EFRR FS EFS+ EFMRA FST FAM IZGW FBW	Warunek mający zastosowanie do wszystkich celów szczegółowych	Tak	Istnienie krajowych ram zapewniających realizację Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, które obejmują: **Kryterium 1** Cele ogólne obejmujące wymierne wartości docelowe, mechanizmy gromadzenia danych i monitorowania	Tak	**Spełniony**. Warunek spełniony jest poprzez przyjęcie Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 przyjętej Uchwałą nr 27 Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. oraz przyjętą w dniu 7.06.2022 r. Strategią rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.). Strategia rozwoju usług społecznych zakłada realizację procesu deinstytucjonalizacji, czyli przechodzenia od opieki o charakterze instytucjonalnym do opieki świadczonej w środowisku rodzinnym i społeczności lokalnej. Usługi społeczne będą koncentrować się na rodzinie i dzieciach, seniorach, osobach z niepełnosprawnościami oraz osobach	**Kryterium 1 Spełnione** Ramy polityki krajowej dla zapewnienia wdrażania realizacji KPON stanowi Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 przyjęta przez Radę Ministrów 16 lutego 2021 r., która określa cele i działania do osiągnięcia w oznaczonym czasie ze wskaźnikami i odpowiedzialnymi podmiotami, a także mechanizmy monitoringu realizacji celów i działań oraz gromadzenia danych w tym zakresie. Ponadto, w zakresie realizacji procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych, m.in. dla osób. z niepełnosprawnościami (OzN) odpowiednim dokumentem strategicznym jest również Strategia

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie bezdomności. W ramach zapewnienia wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami zaplanowano działania z zakresu wspierania niezależności i zaplanowano wdrożenie systemowej usługi mieszkalnictwa wspomaganego (Cel szczegółowy nr 3). Rozwijane będą mieszkania wspomagane z koszykiem zróżnicowanych usług oraz będą podejmowane działania z zakresu rozwoju i upowszechniania Centrów Opiekuńczo-Mieszkalnych. **Link do dokumentu:** https://dziennikustaw.gov.pl/MP/2021/218/M2021000021801.pdf https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20220000767/O/M20220767.pdf W zakresie zgodności przygotowania i wdrażania programów współfinansowanych w ramach 8 funduszy z postanowieniami Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych (KPON), w tym zgłaszania komitetowi monitorującemu przypadków niezgodności operacji wspieranych przez fundusze z KPON, przyjęto jednolitą procedurę na poziomie umowy partnerstwa oraz dla każdego z programów. Procedura dotyczy weryfikacji zgodności z KPON zarówno na etapie złożenia wniosku o dofinansowanie jak i w trakcie	rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) przyjęta przez Radę Ministrów 7.06.2022 r (SRUS). Przyjęcie i wdrożenie SRUS umożliwia zatem realizację celów w obszarze deinstytucjonalizacji wskazanych w Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030 oraz zapewni monitoring realizacji wskaźników dotyczących tego obszaru dla OzN.
				Kryterium 2 Rozwiązania mające zapewnić, by w ramach przygotowywania i wdrażania programów odpowiednio zostały odzwierciedlone polityka, prawodawstwo i normy w zakresie dostępności			**Kryterium 2 Spełnione** Kryterium zostanie spełnione poprzez zobowiązanie IZ do realizacji następujących działań: (1)wskazania konkretnych artykułów KPON związanych z zakresem wsparcia planowanym do realizacji w ramach programu, (2)zapewnienia zgodności z KPON wszelkich procesów i procedur realizowanych na każdym etapie wdrażania programu, tj. programowania, wyboru i realizacji projektów, a także kontroli projektów, monitorowania i ewaluacji, co znajdzie odzwierciedlenie m.in. w treści procedur/wytycznych/regulaminów określających sposób realizacji poszczególnych procesów związanych z wdrażaniem programu, (3)oceny projektów pod kątem kryterium dotyczącego zgodności z KPON, (4)zapewnienia stosowania standardów dostępności poprzez Wytyczne określające standardy zapewniania dostępności w inwestycjach

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						realizacji projektów. Podejrzenia o niezgodności projektów i/lub działań Beneficjenta lub IP/IW/IZ z KPON zgłaszane są odpowiednio do IP/IW/IZ/Rzecznika Funduszy UE (w zakresie programów finansowanych z EFMRA, FAM, IZGW i FBW istnieje właściwy odpowiednich Rzecznika Funduszy). Właściwa instytucja dokonuje analizy, podejmuje czynności w celu zweryfikowania stanu faktycznego i rozstrzyga o zasadności zgłoszenia. W przypadku potwierdzenia naruszenia artykułów KPON w zależności od charakteru sprawy właściwa instytucja przekazuje zgłoszenie naruszenia do odpowiednich służb, tj. RPO, PIP, Rzecznika Praw Pacjenta lub/i właściwych organów ścigania. IZ Programu przygotowuje roczną zbiorczą informację o wszystkich zgłoszeniach dotyczących niezgodności projektów z KPON, w celu rozpatrzenia i akceptacji przez KM Programu oraz prowadzi w politykę informacyjną w ww. obszarze. KM podejmuje decyzję o podjęciu właściwych działań zaradczych w odniesieniu do zgłoszonych przypadków	finansowanych w ramach polityki spójności, (5)realizacji działań informacyjnych/świadomościowych związanych z przestrzeganiem KPON, (6)wprowadzenia do systemu realizacji programu procedury zgłaszania podejrzeń i skarg dotyczących niezgodności interwencji/działań z KPON.
				Kryterium 3 Rozwiązania dotyczące sprawozdawania komitetowi monitorującemu przypadków niezgodności operacji			**Kryterium 3 Spełnione** Kryterium zostanie spełnione poprzez wprowadzenie obowiązkowego rocznego raportowania Komitetowi Monitorującemu o zgłoszonych przypadkach niezgodności interwencji/działań z KPON oraz skargach na nieprzestrzeganie KPON. KM będzie informowany o charakterze i liczbie skarg i przypadków niezgodności

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				wspieranych z Funduszy z Konwencją oraz skarg o nieprzestrzeganie Konwencji złożonych zgodnie z rozwiązaniami przyjętymi na mocy art. 69 ust. 7.			interwencji realizowanej w ramach programu z zapisami KPON oraz o tym, jakie czynności w związku z ich wystąpieniem podjęły właściwe instytucje. W przypadku naruszeń systemowych lub powtarzających się, po przedstawieniu sprawozdania przez IZ, KM będzie mógł powziąć szereg działań, aby przeciwdziałać ich występowaniu w przyszłości. Zakres prerogatyw KM w tym względzie zostanie określony w regulaminie KM, w oparciu o minimalne uprawnienia określone dla KM wszystkich programów, w tym: (1) możliwość powołania grupy roboczej do rozpatrzenia danego zagadnienia/zidentyfikowanego problemu, (2) przeprowadzenie dalszych analiz w celu opracowania szczegółowych zaleceń/rekomendacji dotyczących najbardziej powtarzalnych naruszeń, czy też (3) intensyfikacji prowadzonych działań świadomościowych i informacyjnych.
Tematyczne warunki podstawowe							
CP 1 1.1 Dobre zarządzanie krajową lub regionalną strategią inteligentnej specjalizacji	EFRR	Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii. Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej	TAK	**Kryterium 1.** Aktualna analiza wyzwań związanych z upowszechnianiem innowacji oraz cyfryzacją.	TAK	**Na poziomie krajowym:** Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju- Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/informacje-o-strategii-na-rzecz-odpowiedzialnego-rozwoju Strategia Produktywności - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/strategia-produktywnosci-2031	**Kryterium 1. Spełnione** **Na poziomie krajowym:** 1. Wyzwania w zakresie rozwoju innowacyjności zidentyfikowano w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju oraz Strategii Produktywności (w ramach opisu celu dotyczącego trwałego wzrostu gospodarczego opartego coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną), a także w Strategii Produktywności 2030.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
		specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości.				Strategia Cyberbezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej na lata 2019-2024 – Ministerstwo Cyfryzacji https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/strategia-cyberbezpieczenstwa-rzeczypospolitej-polskiej-na-lata-2019-2024 Raport Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju – OECD Economic Survey Poland z 2018 r., którego tematem przewodnim było wzmocnienie innowacyjności w Polsce – OECD https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-surveys-poland-2018_eco_surveys-pol-2018-en oraz z 2023 r., poświęconego w głównej mierze transformacji cyfrowej https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/6fc99a4b-en.pdf?expires=1727721058&id=id&accname=guest&checksum=A63727B127B200DEFF10BE2C66C0B810 Smart Industry Polska 2016-2021 - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://www.siemens.com/pl/pl/o-firmie/raporty-siemens/raporty.html Analizy dot. digitalizacji i przemysłu 4.0 będące podstawą działań FPPP - Fundacja Platforma Przemysłu Przyszłości https://przemyslprzyszlosci.gov.pl/baza-wiedzy/biblioteka-4-0/ Analizy wskazujące bariery i potrzeby przedsiębiorstw w zakresie rozwoju innowacji i transformacji cyfrowej	2. Bieżąca identyfikacja i analiza barier odbywa się w ramach posiedzeń Rady ds. Innowacyjności 3. Analizy specjalistyczne w zakresie barier oraz potrzeb rozwojowych różnych podmiotów uczestniczących w procesie przedsiębiorczego odkrywania oraz w transferze i dyfuzji innowacji (np. resortów i agencji wykonawczych, Grup Roboczych ds. Krajowych Inteligentnych Specjalizacji, ośrodków innowacji, DIH) oraz analizy barier dotyczące poszczególnych zagadnień tematycznych jak np. dot. transformacji cyfrowej 4. Analiza barier przeprowadzana na poziomie regionalnym w celu uwzględnienia rozwiązań w działaniach podejmowanych na poziomie krajowym m.in. we współpracy z Urzędami Marszałkowskimi.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						zlecane przez MRiT – Ministerstwo Rozwoju i Technologii Smart.gov.pl	
						Na poziomie regionalnym: Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2030 roku (RIS 2030), s. 31, https://mazovia.pl/resource/69428/209911/RIS+Mazovia+2030.pdf Broszura informacyjna nt. RIS (j. angielski) https://mazovia.pl/resource/69428/214156/Broszura+RIS+Mazovia+2030+%2528EN%2529.pdf Raporty z przeprowadzonych badań i analiz z lat 2016-2023, https://mazovia.pl/pl/rozwoj-regionalny/innowacyjnosc/opracowania-i-publikacje/archiwum-publikacji-z-lat-2016-2023.html Opracowania i publikacje związane z RIS, https://mazovia.pl/pl/rozwoj-regionalny/innowacyjnosc/opracowania-i-publikacje/ Analiza ryzyka RIS 2030, https://mazovia.pl/pl/rozwoj-regionalny/innowacyjnosc/regionalna-strategia-innowacji-dla-mazowsza/dokumenty-wdrozeniowe/analiza-ryzyka-ris.html	**Na poziomie regionalnym:** Źródłem informacji w zakresie wyzwań związanych z dyfuzją innowacji występujących w województwie mazowieckim są badania i analizy, ale również interesariusze uczestniczący w procesie przedsiębiorczego odkrywania. Najważniejsze opracowania to: •cykliczny raport "Analiza wąskich gardeł dyfuzji innowacji na Mazowszu, w tym cyfryzacji", •badania i analizy horyzontalne (np. „Analiza i wyznaczenie pokrewnej różnorodności branż tj. branż pokrewnych, których rozwój może być wspierany w ramach Mazowieckiego Systemu Innowacji”), •badania i analizy tematyczne wynikające z potrzeb zidentyfikowanych w procesie przedsiębiorczego odkrywania lub w oparciu o ustalenia z badań horyzontalnych (np. „Określenie aktualnych i przyszłych potrzeb oraz możliwości technologicznych w zakresie transformacji cyfrowej przedsiębiorstw w kierunku Przemysłu 4.0 w ramach następujących branż na Mazowszu: budowlana, logistyczna, medyczno – farmaceutyczna i rolno – spożywcza”). Wiele uwagi poświęcono analizie potrzeb dużych przedsiębiorstw działających w województwie mazowieckim oraz mapowaniu ekosystemów przedsiębiorczości i innowacji w

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							subregionach. Nadal prowadzone będą badania i analizy, w tym kolejna edycja „Analizy wąskich gardeł dyfuzji innowacji, w tym cyfryzacji na Mazowszu", „Analizy potencjału sektora B+R w województwie mazowieckim", a także ewaluacja śródokresowa wdrażania RIS oraz przegląd inteligentnej specjalizacji. Informacji na temat wąskich gardeł dyfuzji innowacji dostarczają też bezpośrednio uczestnicy spotkań grup roboczych ds. IS, Mazowieckiej Rady Innowacyjności i Forum IOB.
				Kryterium 2. Istnienie właściwej regionalnej lub krajowej instytucji lub podmiotu odpowiedzialnego za zarządzanie strategią inteligentnej specjalizacji.	TAK	**Na poziomie krajowym:** Dokument Krajowa Inteligentna Specjalizacja - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://smart.gov.pl	**Kryterium 2. Spełnione** **Na poziomie krajowym:** 1. Minister wł. ds. gospodarki posiada kompetencje w zakresie zadań dot. inteligentnej specjalizacji-tworzenie koncepcji, wdrażanie, proces przedsiębiorczego odkrywania, monitorowanie, ewaluacja. 2. Minister wł. ds. gospodarki koordynuje i monitoruje krajowe i regionalne inteligentne specjalizacji oraz inicjuje współpracę zagraniczną w tym zakresie. 3. Prowadzenie przez Ministra wł. ds. gospodarki polityki innowacyjnej, technologicznej i przemysłowej, m.in. koordynacja prac Rady ds. Innowacyjności (program Start In Poland, koordynacja Rady Centrum Łukasiewicz, aprobata sprawozdań, planów działalności strategii, kieruków działalności Sieci Badawczej Łukasiewicz, ulga na B+R, ulga IP Box, ulga na prototyp i na robotyzację, Akademia Menadżera Innowacji, Reforma nauki, doktoraty wdrożeniowe,

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							testy i pilotaże instrumentów w projekcie InnoLAB, Mapa GOZ), wskazywanie kluczowych technologii dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz tworzenie technologicznych map drogowych i planów rozwoju technologii. 4. Wskazanie przez RM.Ministra wł. ds. gospodarki do koordynowania KIS w dokumencie Krajowa Inteligentna Specjalizacja.
						Na poziomie regionalnym: Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2030 roku, podrozdział 7.1. Instytucje zaangażowane we wdrażanie RIS Mazovia 2030, s. 54, https://mazovia.pl/resource/69428/209911/RIS+Mazovia+2030.pdf Programy wdrożeniowe dla RIS, https://mazovia.pl/pl/rozwoj-regionalny/innowacyjnosc/regionalna-strategia-innowacji-dla-mazowsza/dokumenty-wdrozeniowe/program-wdrozeniowy-ris.html Uszczegółowienie samooceny https://mazovia.pl/pl/rozwoj-regionalny/innowacyjnosc/regionalna-strategia-innowacji-dla-mazowsza/warunkowosc-podstawowa.html	**Na poziomie regionalnym:** Struktura wdrażania Regionalnej Strategii Innowacji dla Mazowsza jest zobrazowana w strategii. Zarząd Województwa Mazowieckiego koordynuje wdrażanie RIS. Instytucją Zarządzającą RIS, odpowiedzialną za opracowanie i aktualizacje strategii, opracowanie dokumentów wdrożeniowych i monitorowanie jest Zespół Rozwoju i Zarządzania Regionalną Strategią Innowacji w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego w Warszawie. Instytucje Wdrażające poszczególne zadania zostały wskazane w programie wdrożeniowym. W sposób ciągły funkcjonują gremia angażujące interesariuszy w proces przedsiębiorczego odkrywania: Mazowiecka Rada Innowacyjności, grupy robocze ds. inteligentnej specjalizacji, Forum IOB. Obszerny opis roli i sposobu funkcjonowania gremiów odpowiedzialnych za wdrażanie strategii inteligentnej specjalizacji i utrzymanie procesu przedsiębiorczego odkrywania zostały zawarte w osobnym opracowaniu - uszczegółowieniu samooceny.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							Instytucja Zarządzająca RIS przynajmniej raz w roku kalendarzowym przekazuje członkom KM FEM informację na temat statusu spełnienia warunku.
				Kryterium 3. Narzędzia monitorowania i ewaluacji w celu pomiaru realizacji celów strategii.	TAK	**Na poziomie krajowym:** Dokument Krajowa Inteligentna Specjalizacja - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://smart.gov.pl Strona internetowa dot. KIS - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://smart.gov.pl Narzędzie informatyczne SmartRadar - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://smartradar.smart.gov.pl/ Ewaluacja ex-ante i mid-term projektu pozakonkursowego - Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości https://smart.gov.pl Ewaluacja wsparcia w ramach PO IR w zakresie krajowych inteligentnych specjalizacji - Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej https://www.ewaluacja.gov.pl/strony/badania-i-analizy/wyniki-badan-ewaluacyjnych/badania-ewaluacyjne/ewaluacja-wsparcia-w-ramach-po-ir-w-zakresie-krajowych-inteligentnych-specjalizacji/	**Kryterium 3. Spełnione** **Na poziomie krajowym:** 1. Stały monitoring inteligentnych specjalizacji w oparciu o dane z realizacji krajowych i regionalnych programów operacyjnych, Horyzont 2020/Europa, w tym z uwzględnieniem listy wskaźników wspólnych i listy wskaźników kluczowych, którego efektem jest informacja zarządcza m.in. o zgłaszanych i pozytywnie ocenionych projektach z poszczególnych KIS, o wskaźniku sukcesu oraz o zainteresowaniu poszczególnymi specjalizacjami. 2. Wykorzystanie narzędzia informatycznego Smart Radar agregującego dane dot. inteligentnych specjalizacji 3. Prowadzenie monitoringu realizacji Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (wskazujący na stopień osiągania celów S3 jakim jest wzrost innowacyjności) oraz Strategii Produktywności (w zakresie polityki technologicznej). 4. Działalność Grup Roboczych ds. KIS, Grupy Konsultacyjnej ds. KIS wywiady z przedsiębiorcami, spotkania grup focusowychB-Labs, S-Labs, ewaluacja projektu Monitoring KIS, ewaluacje i analizy tematyczne wykonywane przez PARP oraz Ministra wł. ds. gospodarki w ramach projektu Monitoring KIS.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						Na poziomie regionalnym: Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2030 roku", podrozdział 7.4. System monitorowania i ewaluacji RIS, s. 60, https://mazovia.pl/resource/69428/209911/RIS+Mazovia+2030.pdf Programy wdrożeniowe dla RIS, https://mazovia.pl/pl/rozwoj-regionalny/innowacyjnosc/regionalna-strategia-innowacji-dla-mazowsza/dokumenty-wdrozeniowe/program-wdrozeniowy-ris.html Plan ewaluacji RIS, https://mazovia.pl/pl/rozwoj-regionalny/innowacyjnosc/regionalna-strategia-innowacji-dla-mazowsza/dokumenty-wdrozeniowe/plan-ewaluacji-ris.html Informacja monitoringowa RIS, https://mazovia.pl/pl/rozwoj-regionalny/innowacyjnosc/regionalna-strategia-innowacji-dla-mazowsza/dokumenty-wdrozeniowe/monitoring-ris.html	**Na poziomie regionalnym:** Monitoring RIS jest działaniem ciągłym i ma na celu zapewnienie bieżącego dostępu do informacji na temat postępów realizacji strategii. System monitorowania stanowi punkt wyjścia do ewaluacji regionalnej polityki innowacyjności, w tym oceny jej skutków. Monitoring RIS odbywa się na kilku poziomach, tj.: • system monitorowania Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego, dostarczający informacji o zjawiskach makroekonomicznych dotyczących województwa, • system monitorowania RIS, oparty na programach wdrożeniowych, dostarczający informacji o realizacji poszczególnych działań, • system monitorowania FEM, dostarczający informacji o projektach zgłaszanych do dofinansowania, umożliwiający ilościową i jakościową analizę popytu na wsparcie. Realizacja celów strategicznych jest monitorowana na podstawie wskaźników dostępnych w statystyce publicznej. System monitorowania wykorzystuje także systemy informatyczne SL i Smart Radar. System ewaluacji jest koordynowany w oparciu o Plan ewaluacji RIS.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				Kryterium 4. Funkcjonowanie współpracy z zainteresowanymi stronami („proces przedsiębiorczego odkrywania").	TAK	**Na poziomie krajowym:** Dokument Krajowa Inteligentna Specjalizacja- Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://smart.gov.pl Regulamin Grup Roboczych ds. krajowej inteligentnej specjalizacji z dnia 26 kwietnia 2024 r. - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://smart.gov.pl Analizy w zakresie identyfikacji trendów rozwojowych, potrzeb i barier rozwojowych w zakresie rozwoju branż i technologii m.in. analizy branżowe, analizy foresight, Business Technology Roadmaps – Ministerstwo Rozwoju i Technologii/ Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości https://smart.gov.pl	**Kryterium 4. Spełnione** **Na poziomie krajowym:** 1. Zapewnienie ciągłości prac Grup Roboczych ds. KIS z udziałem przedstawicieli przedsiębiorstw, jednostek naukowych, instytucji otoczenia biznesu, administracji publicznej oraz organizacji pozarządowych, skutkujące zmianami na liście i w opisach KIS w związku z analizą trendów rozwojowych, identyfikacją barier w realizacji inwestycji w określonych obszarach B+R, 2.Funkcjonowanie Grupy Konsultacyjnej ds. KIS składającej się z przedstawicieli administracji centralnej i samorządowej oraz Prezydiów GR ds. KIS, zajmujących się polityką innowacyjnną i technologiczną oraz inteligentnymi specjalizacjami na poziomie krajowym i regionalnym. 3.Ciągła organizacja wywiadów z przedsiębiorcami i spotkań fokusowych (tzw. B-labs i S-labs) z udziałem przedstawicieli przedsiębiorstw i jednostek naukowych, stanowiących element procesu przedsiębiorczego odkrywania 4.Planowane uruchomienie dedykowanych konkursów w ramach Ścieżki SMART w FENG.
						Na poziomie regionalnym: Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2030 roku, podrozdział 7.1. Instytucje zaangażowane we wdrażanie RIS Mazovia 2030, s. 54, https://mazovia.pl/resource/69428/209911/RIS+Mazovia+2030.pdf	**Na poziomie regionalnym:** Proces przedsiębiorczego odkrywania na Mazowszu jest realizowany w sposób ciągły od 2013 r. „Kolektywne przywództwo" zgodne z metodyką RIS3 jest zapewniane dzięki współpracy w ramach grup roboczych ds. inteligentnej specjalizacji, Mazowieckiej Rady

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						Dokumenty kierunkowe dla inteligentnej specjalizacji, https://mazovia.pl/pl/rozwoj-regionalny/innowacyjnosc/regionalna-strategia-innowacji-dla-mazowsza/dokumenty-wdrozeniowe/dokumenty-kierunkowe-dla-inteligentnej-specjalizacji.html	Innowacyjności i Forum Instytucji Otoczenia Biznesu. Proces przedsiębiorczego odkrywania jest wzmacniany dzięki współpracy z innymi gremiami, m.in. regionalnymi grupami interesariuszy tworzonymi na potrzeby projektów międzynarodowych. Najważniejszym efektem współpracy z interesariuszami jest oddolne wypracowywanie dokumentów kierunkowych dla inteligentnej specjalizacji. Dokumenty te np. priorytetowe kierunki badań, „Wykaz kompetencji społecznych i osobistych na potrzeby inteligentnej specjalizacji województwa mazowieckiego – mapa potrzeb w zakresie kompetencji" identyfikują konkretne nisze, na których należy koncentrować wsparcie w ramach inteligentnej specjalizacji. Dzięki kryteriom wyboru projektów odnoszącym się do dokumentów kierunkowych możliwe jest ścisłe powiązanie konkursów w programie regionalnym z inteligentną specjalizacją.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				Kryterium 5. Działania mające na celu poprawę krajowych lub regionalnych systemów badań i innowacji, w stosownych przypadkach.	TAK	**Na poziomie krajowym:** Zarządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie utworzenia Rady ds. Innowacyjności z późn. zm., - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20160000063/O/M20160063.pdf Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o zmianie niektórych ustaw określających warunki prowadzenia działalności innowacyjnej -Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20160001933/T/D20161933L.pdf Ustawa z dnia 9 listopada 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy otoczenia prawnego działalności innowacyjnej -Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170002201/T/D20172201L.pdf Program Ministra na lata 2019 – 2021 Przemysł 4.0 - ustanowiony na podstawie art. 21a ustawy z dnia 30 maja 2008 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej (Dz. U. z 2018 r. poz. 141, z późn. zm.) - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologia/przemysl-4-0 Ustawa z dnia 18 marca 2018 r. Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce - Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	**Kryterium 5. Spełnione** **Na poziomie krajowym:** 1. Przyjęcie rozwiązań legislacyjnych sprzyjających podejmowaniu i prowadzeniu działalności innowacyjnej, m.in. ustawy o innowacyjności, Konstytucja dla Biznesu, Ulga podatkowa na prace B+R, Prosta spółka akcyjna, Mały ZUS, Ulga podatkowa IP Box, ulga podatkowa na robotyzację, ulga podatkowa na prototyp, ustawa o Fundacji Platformy Przemysłu Przyszłości, zniesienie podwójnego opodatkowania funduszy VC 2. Przyjęcie rozwiązań legislacyjnych umożliwiających reformę nauki - mi.in. ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, utworzenie Sieci badawczej Łukasiewicz (reforma instytutów badawczych) 3. Działania koordynacyjne, zmierzające do zapewnienia synergii polityk na poziomie krajowym i regionalnym w ramach Rady ds. Innowacyjności

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180001668/T/D20181668L.pdf Ustawa z dnia 21 lutego 2019 r. o Sieci Badawczej Łukasiewicz - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20190000534/T/D20190534L.pdf Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju - Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/informacje-o-strategii-na-rzecz-odpowiedzialnego-rozwoju Strategia Produktywności - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/strategia-produktywnosci-2031 Krajowe Klastry Kluczowe – lista, konkurs na KKK - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://www.gov.pl/web/rozwoj/lista-kkk Kierunki rozwoju polityki klastrowej po 2020 r.- Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologia/krajowe-klastry-kluczowe Konkurs dot. rozwoju potencjału koordynatorów KKK - Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości https://www.parp.gov.pl/component/grants/grants/rozwoj-potencjalu-koordynatorow-krajowych-klastrow-kluczowych Analiza potencjału Ośrodków Innowacji akredytowanych przez Ministerstwo	

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						Przedsiębiorczości i Technologii do świadczenia usług w zakresie Industry 4.0 - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/raporty-dotyczace-instytucji-otoczenia-biznesu Analiza potencjału ośrodków innowacji i ich wpływu na realizację założeń (koncepcji) inteligentnych specjalizacji w Polsce - Ministerstwo Rozwoju i Technologii/Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/raporty-dotyczace-instytucji-otoczenia-biznesu Dokument Krajowa Inteligenta Specjalizacja - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://smart.gov.pl	
						Na poziomie regionalnym: Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2030 roku, Załącznik nr 1. Inteligentna specjalizacja województwa mazowieckiego, s. 66, https://mazovia.pl/resource/69428/209911/RIS+Mazovia+2030.pdf Programy wdrożeniowe dla RIS, https://mazovia.pl/pl/rozwoj-regionalny/innowacyjnosc/regionalna-strategia-innowacji-dla-mazowsza/dokumenty-wdrozeniowe/program-wdrozeniowy-ris.html Priorytetowe kierunki badań, https://mazovia.pl/pl/rozwoj-regionalny/innowacyjnosc/regionalna-	**Na poziomie regionalnym:** Realizacja strategii podporządkowana jest zagadnieniom zidentyfikowanym w procesie oddolnym, odnoszącym się do specyfiki i potencjału województwa. RIS uwzględnia jednak kwestie poruszane m.in. w Zaleceniu Rady z dnia 20 lipca 2020 r. w sprawie krajowego programu reform Polski na 2020 r., zawierającym opinię Rady na temat przedstawionego przez Polskę programu konwergencji na 2020 r. w zakresie, w jakim odpowiednie działania leżą w kompetencjach samorządu województwa. Należą do nich: • poprawa odporności, dostępności i skuteczności systemu ochrony zdrowia (zagadnienia dotyczące zdrowia w

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						strategia-innowacji-dla-mazowsza/dokumenty-wdrozeniowe/dokumenty-kierunkowe-dla-inteligentnej-specjalizacji.html	obszarze specjalizacji „wysoka jakość życia”), • łagodzenie wpływu kryzysu na zatrudnienie (działania dotyczące rozwoju kadr i zapewniania kompetencji, obszar specjalizacji „wysoka jakość życia” w odniesieniu do środowiska pracy), • zapewnienie przedsiębiorstwom dostępu do finansowania i płynności (współpraca i działania adresowane do instytucji otoczenia biznesu, obszar specjalizacji „nowoczesny ekosystem biznesowy”).
				Kryterium 6. W stosownych przypadkach, działania wspierające transformację przemysłową.	TAK	**Na poziomie krajowym:** Fundacja Platforma Przemysłu Przyszłości www.fppp.gov.pl , https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/fundacja-platforma-przemyslu-przyszlosci-18812863 Mapa drogowa transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://www.gov.pl/web/rozwoj-technologia/rada-ministrow-przyjela-projekt-mapy-drogowej-goz https://www.gov.pl/web/ncbr/kpo-goz https://kpo.parp.gov.pl/component/content/article/86924:uzyskaj-dofinansowanie-na-rozwoj-ekoinnowacyjnosci-w-swoim-biznesie-parp-wspiera-inwestycje-w-goz Standaryzacja Hubów Innowacji Cyfrowych - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://www.gov.pl/web/rozwoj/mpit-oglasza-konkurs-dla-hubow-innowacji-cyfrowych	**Kryterium 6. Spełnione** **Na poziomie krajowym:** Transformację w kierunku: 1. gospodarki o obiegu zamkniętym: wdrożenie Mapy drogowej GOZ, prace KIS ds. GOZ, działania dot. rozszerzonej odpowiedzialności producenta oraz śladu środowiskowego i ekoprojektowania, gospodarowanie surowcami, GreenTech JST, działania w KPO Inwestycje we wdrażanie technologii środowiskowych, w tym związanych z gospodarką o obiegu zamkniętym, reforma KPO dot. tworzenia ram dla rynku surowców wtórnych, Kredyt ekologiczny. 2. przemysłu 4.0 oraz transformacja cyfrowa: FPPP - standaryzacja i integracja działań szkoleniowo-doradczych, Ulga podatkowa na robotyzację, tworzenie DIH i standaryzacja usług, EDIH), Komitet techniczny ds. sztucznej inteligencji, Polityka dla rozwoju Sztucznej Inteligencji w Polsce do 2020 r., Projekt ustawy o systemach sztucznej inteligencji, Doktorat

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						Narodowy Plan Szerokopasmowy - Ministerstwo Cyfryzacji https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/narodowy-plan-szerokopasmowy---zaktualizowany Polityka SI - Ministerstwo Cyfryzacji https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20210000023 Program Otwierania Danych na lata 2021 - 2027 - Ministerstwo Cyfryzacji https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/otwarte-dane-publiczne Strategia Transformacji do Gospodarki Neutralnej Klimatycznie - Ministerstwo Klimatu i Środowiska Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 - Ministerstwo Klimatu i Środowiska https://www.gov.pl/web/klimat/krajowy-plan-na-rzecz-energii-i-klimatu Moj prąd, Czyste powietrze - Ministerstwo Klimatu i Środowiska/Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej https://mojprad.gov.pl/ , http://www.czystepowietrze.gov.pl/ Plan Rozwoju Elektromobilności - Ministerstwo Klimatu i Środowiska https://www.gov.pl/web/klimat/elektromobilnosc Mapa drogowa GOZ - Ministerstwo Rozwoju i Technologii https://www.gov.pl/web/rozwoj-praca-technologia/rada-ministrow-przyjela-projekt-mapy-drogowej-goz	wdrożeniowy, Projekt AI4Youth, AI Tech, Polityka danych, Program Otwierania Danych (2021–2027), Narodowy Plan Szerokopasmowy. 3. gospodarki neutralnej klimatycznie: Strategia Transformacji do Gospodarki Neutralnej Klimatycznie, KPEiK 2021-2030, Program Czyste Powietrze i Program Mój Prąd, Plan Rozwoju Elektromobilności.
						Na poziomie regionalnym:	**Na poziomie regionalnym:** Strategia uwzględnia globalne problemy związane z rozwojem, takie jak kryzys

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						RIS 2030 https://mazovia.pl/resource/69428/209911/RIS+Mazovia+2030.pdf Programy wdrożeniowe dla RIS, https://mazovia.pl/pl/rozwoj-regionalny/innowacyjnosc/regionalna-strategia-innowacji-dla-mazowsza/dokumenty-wdrozeniowe/program-wdrozeniowy-ris.html Priorytetowe kierunki badań, https://mazovia.pl/pl/rozwoj-regionalny/innowacyjnosc/regionalna-strategia-innowacji-dla-mazowsza/dokumenty-wdrozeniowe/dokumenty-kierunkowe-dla-inteligentnej-specjalizacji.html Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego https://geodezja.mazovia.pl/strategia-rozwoju-spoleczenstwa-informacyjnego.html Plan gospodarki odpadami https://mazovia.pl/resource/5339/zalacznik_-_plan_gospodarki_odpadami.pdf Uszczegółowienie samooceny https://mazovia.pl/pl/rozwoj-regionalny/innowacyjnosc/regionalna-strategia-innowacji-dla-mazowsza/warunkowosc-podstawowa.html	klimatyczny i rozwój cyfrowy. Obszar specjalizacji „inteligentne systemy w przemyśle i infrastrukturze” obejmuje zagadnienie rozwoju Przemysłu 4.0, natomiast „nowoczesny ekosystem biznesowy” uwzględnia problematykę związaną z niskoemisyjnością i transformacją w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym. Dodatkowo w strategii zidentyfikowano kategorię „tradycyjnych gałęzi przemysłu”, wymagających szczególnej interwencji w celu przeciwdziałania dysproporcjom rozwojowym województwa. W celach i działaniach strategii uwzględniono potrzebę zapewnienia kompetencji dla rozwoju nowoczesnej gospodarki, czego skutkiem było opracowanie „Wykazu kompetencji społecznych i osobistych na potrzeby inteligentnej specjalizacji województwa mazowieckiego – mapy potrzeb w zakresie kompetencji”. W celu oceny uwarunkowań i perspektyw transformacji cyfrowej wybranych branż przeprowadzono badanie „Określenie aktualnych i przyszłych potrzeb oraz możliwości technologicznych w zakresie transformacji cyfrowej przedsiębiorstw w kierunku Przemysłu 4.0 w ramach następujących branż na Mazowszu: budowlana, logistyczna, medyczno–farmaceutyczna i rolno–spożywcza”. WM angażuje się w projekty międzynarodowe, których celem jest doskonalenie instrumentów polityki, m.in. w obszarze transformacji cyfrowej, efektywności energetycznej i ekonomii społecznej.
				Kryterium 7.	TAK		**Kryterium 7. Spełnione**

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				Środki służące zacieśnieniu współpracy z partnerami spoza danego państwa członkowskiego w obszarach priorytetowych wspieranych w ramach strategii inteligentnej specjalizacji.		**Na poziomie krajowym:** Informacja o udziale polskich podmiotów m.in. w partnerstwach ponadnarodowych S3 oraz projektach międzynarodowych w ramach programu Horyzont 2020/Europa - Komisja Europejska/Ministerstwo Rozwoju i Technologii/Krajowy Punkt Kontaktowy/Sieć Badawcza Łukasiewicz - Branżowe Punkty Kontaktowe PR Horyzont 2020/Horyzont Europa https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/thematic-platforms, https://smart.gov.pl , https://www.kpk.gov.pl/analizy-i-statystyki https://orgmasz.pl/branzowe-punkty-kontaktowe-bpk/ Konkursy dla przedsiębiorstw uruchamiane w ramach poszczególnych programów w zakresie internacjonalizacji i współpracy międzynarodowej Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej https://www.interregeurope.eu/in-my-country/poland/ Krajowy Punkt Kontaktowy PR Horyzont 2020/Horyzont Europa https://www.kpk.gov.pl/inne-programy/horyzont-2020, https://www.kpk.gov.pl/horyzont-europa Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości https://www.parp.gov.pl/component/grants/grants/innovoucher https://www.parp.gov.pl/component/grants/grants/wsparcie-na-utworzenie-partnerstwa	**Na poziomie krajowym:** 1.Współpraca instytucjonalna w zakresie partnerstw międzynarodowych - wymiana wiedzy i dobrych praktyk, wsparcie tworzenia partnerstw międzynarodowych, wsparcie umiędzynarodowienia przedsiębiorstw - Partnerstwa S3 przy KE, Interreg, EIT, Horyzont 2020/ Horyzont Europa, Innovoucher, TravelGrants, bilateralne projekty akceleracyjne, mechanizm IPCEI, program INNOGLOBO 2. Instrumenty wsparcia ukierunkowane na internacjonalizację polskich firm wspierające współpracę z partnerami zagranicznymi – m.in.: Promocja Marki Innowacyjnych MŚP, Poland Prize, Polskie Mosty Technologiczne, Granty na Eurogranty, Międzynarodowe Agendy Badawcze, StartUp Booster Poland

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						https://www.parp.gov.pl/component/grants/grants/startup-booster-poland---oferta-dla-startupow Polska Agencja Inwestycji i Handlu https://www.paih.gov.pl/pmt Ministerstwo Edukacji i Nauki https://www.gov.pl/web/nauka/granty-na-granty-promocja-jakosci-iii Fundacja na rzecz Nauki Polskiej https://www.fnp.org.pl/oferta/miedzynarodowe-agendy-badawcze-mab/	
						Na poziomie regionalnym: Regionalna Strategia Innowacji dla Mazowsza do 2030 r., s 47, https://mazovia.pl/resource/69428/209911/RIS+Mazovia+2030.pdf Programy wdrożeniowe dla RIS, https://mazovia.pl/pl/rozwoj-regionalny/innowacyjnosc/regionalna-strategia-innowacji-dla-mazowsza/dokumenty-wdrozeniowe/program-wdrozeniowy-ris.html Uszczegółowienie samooceny, https://mazovia.pl/pl/rozwoj-regionalny/innowacyjnosc/regionalna-strategia-innowacji-dla-mazowsza/warunkowosc-podstawowa.html	**Na poziomie regionalnym:** Cel strategiczny IV „Wzrost umiędzynarodowienia mazowieckiego ekosystemu innowacji" obejmuje wsparcie produkcji ukierunkowanej na eksport, umiędzynarodowienie modeli biznesowych firm, budowę Marki Mazowsza, jak również wspieranie podmiotów z województwa w aplikowaniu do międzynarodowych projektów B+R+I. Zadania ujęte w programie wdrożeniowym obejmują projekty ponadregionalne. Województwo Mazowieckie aktywnie ubiega się o udział i uczestniczy w projektach INTERREG.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
1.2.Krajowy lub regionalny plan sieci szerokopasmowej	EFRR	Udoskonalanie łączności cyfrowej	TAK	Istnienie krajowego lub regionalnego planu w zakresie sieci szerokopasmowej, który obejmuje: **Kryterium 1.** ocenę luki inwestycyjnej, którą należy zlikwidować, aby zapewnić wszystkim obywatelom Unii dostęp do sieci o bardzo dużej przepustowości przeprowadzoną w oparciu o: a) aktualną mapę istniejącej prywatnej i publicznej infrastruktury oraz jakości usług, z wykorzystaniem standardowych wskaźników mapowania infrastruktury szerokopasmowej; b) konsultacje w sprawie planowanych inwestycji zgodnie z wymogami dotyczącymi pomocy państwa.	TAK	**Spełniony.** Spełnieniem warunku jest Narodowy Plan Szerokopasmowy (NPS) przyjęty uchwałą nr 27/2020 RM z dnia 10 marca 2020 r. NPS zgodnie z kryteriami zawiera: • oszacowanie luki inwestycyjnej w dostępie do sieci o bardzo dużej przepustowości z uwzględnieniem 3 scenariuszy: 1) bazowego - utrzymanie w latach 2018-2025 dotychczasowego potencjału inwestycyjnego w sieci szerokopasmowej 2) optymistycznego - zwiększenie w latach 2018-2025 komercyjnych nakładów na inwestycje w sieci szerokopasmowe i intensyfikację inwestycji komercyjnych 3) pesymistycznego - spadek w latach 2018-2025 komercyjnych nakładów na inwestycje w sieci szerokopasmowe i stopniową stagnację inwestycji komercyjnych, • modele interwencji publicznych uzasadnionych różnymi modelami inwestycyjnymi, które zapewniają m.in. dostępność usług w sensie ekonomicznym i otwartość sieci, a także są dostosowane do różnych form i źródeł pomocy finansowej, adekwatnej do zidentyfikowanych zawodności rynku, • opis środków służących podaży i popytowi, w tym bezpośrednio usprawniających inwestycje szerokopasmowe oraz wzmacniające wykorzystanie usług dostępu do sieci wysokich przepustowości,	**Kryterium 1. Spełnione** *Narodowy Plan Szerokopasmowy w zakresie zapewnienia stacjonarnego dostępu do internetu* wskazuje lukę inwestycyjną i finansową spełnienia w Polsce następujących celów Europejskiej Agendy Cyfrowej oraz Komunikatu ws. społeczeństwa gigabitowego (rozdział 3): a) powszechny dostęp do internetu o przepustowości co najmniej 30 Mb/s do roku 2020, b) dostęp do internetu o przepustowości co najmniej 100 Mb/s, z możliwością modernizacji do przepustowości mierzonych w Gb/s, dla wszystkich gospodarstw domowych do roku 2025, c) dostęp do internetu o przepustowości co najmniej 1 Gb/s dla wszystkich miejsc stanowiących główną siłę napędową rozwoju społeczno-gospodarczego do roku 2025; d) dostęp do w pełni rozwiniętych komercyjnych usług w sieciach 5G w co najmniej 1 głównym mieście do 2020 roku oraz dostęp do usług w sieciach 5G we wszystkich głównych obszarach miejskich oraz wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych do roku 2025 (rozdział 4).
				Kryterium 2. uzasadnienie planowanej interwencji	TAK		**Kryterium 2. Spełnione** NPS zawiera (rozdział 5) zapisy spełniające kryterium w zakresie modeli

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				publicznej w oparciu o modele zrównoważonych inwestycji, które: a) poprawiają przystępność cenową i dostęp do otwartych i perspektywicznych usług i infrastruktury wysokiej jakości; b) pozwalają dostosować formy pomocy finansowej do zidentyfikowanych niedoskonałości rynku; c) umożliwiają komplementarne stosowanie różnych form finansowania ze źródeł unijnych, krajowych lub regionalnych;		• informacje o sposobach eksperckiego wsparcia interesariuszy inwestycji szerokopasmowych, • opis monitoringu postępów realizacji planu szerokopasmowego ze standardowymi wskaźnikami monitoringowymi, który prowadzi koordynator NPS we współpracy z UKE jako regulatorem rynku telekomunikacyjnego. **Link do dokumentu:** https://mc.bip.gov.pl/programy-realizowane-w-mc/narodowy-plan-szerokopasmowy.html	interwencji publicznych uzasadnionych różnymi modelami inwestycyjnymi, które zapewniają m.in. dostępność usług w sensie ekonomicznym i otwartość sieci, a także są dostosowane do różnych form i źródeł pomocy finansowej, adekwatnej do zidentyfikowanych zawodności rynku. Modele interwencji publicznej zostały zdelimitowane w odniesieniu do źródła pochodzenia środków przeznaczonych na wsparcie inwestycji szerokopasmowych (środki europejskie/środki krajowe i quasi-komercyjne) oraz na formę wsparcia (bezzwrotna dotacja, instrumenty zwrotne i pomoc zwrotna, partnerstwo publiczno-prywatne oraz inwestycje kapitałowe).
				Kryterium 3. działania wspierające popyt na sieci o bardzo dużej przepustowości i ich wykorzystanie, w tym działania mające na celu ułatwienie ich wprowadzania, w szczególności przez skuteczne wdrożenie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/61/UE;	TAK		**Kryterium 3. Spełnione** NPS w rozdziale 5 i 6 zawiera opis środków służących podaży i popytowi, w tym bezpośrednio usprawniających inwestycje szerokopasmowe oraz wzmacniające wykorzystanie usług dostępu do sieci wysokich przepustowości. Działania wspierające inwestycje szerokopasmowe zostały skupione wokół eliminowania barier administracyjno-prawnych w telekomunikacyjnym procesie inwestycyjnym i działań o charakterze wykonawczym (od odpowiedzialnej aktywności regulacyjnej krajowego organu regulacyjnego dla rynku

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							telekomunikacyjnego – Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej – oraz organu ochrony konkurencji – Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – do ogólnokrajowych kampanii informacyjnych dotyczących inwestycji szerokopasmowych). Z kolei działania wspierające popyt na usługi dostępu do szybkiego internetu polegać będą m.in. na udostępnianiu narzędzi agregujących popyt, kampaniach społecznych wzmacniających świadomość korzyści płynących z korzystania z szybkiego internetu oraz ewentualnych działaniach finansowych, wspierających potrzebujących użytkowników końcowych w zapewnieniu możliwości korzystania z tych usług.
				Kryterium 4. mechanizmy pomocy technicznej i doradztwa specjalistycznego, takie jak biura kompetencji w zakresie łączności szerokopasmowej, w celu wzmocnienia zdolności lokalnych zainteresowanych stron i udzielania doradztwa projektodawcom.	TAK		**Kryterium 4.** Departament Telekomunikacji funkcjonujący w strukturze urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw informatyzacji pełni funkcję Broadband Competence Office i krajowego punktu kontaktowego do spraw rozwoju sieci szerokopasmowych.
				Kryterium 5. mechanizm monitorowania oparty na standardowych wskaźnikach	TAK		**Kryterium 5. Spełnione** Monitoring będzie prowadzony przez koordynatora NPS we współpracy z regulatorem rynku telekomunikacyjnego – Prezesem Urzędu Komunikacji

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				mapowania infrastruktury szerokopasmowej**.**			Elektronicznej przy użyciu standardowych wskaźników monitoringowych.
2.1.Ramy strategiczne polityki na rzecz wsparcia renowacji budynków pod kątem efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i niemieszkalnych	EFRR, FS	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	TAK	**Kryterium 1**. Przyjęcie krajowej długoterminowej strategii renowacji na rzecz wsparcia renowacji krajowych zasobów budynków mieszkalnych i niemieszkalnych, zgodnie z wymogami dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/8441; strategia ta: a) zakłada szacunkowe cele pośrednie na lata 2030, 2040 i 2050; b) przedstawia indykatywny zarys zasobów finansowych na wspieranie realizacji strategii; c) określa skuteczne mechanizmy promowania inwestycji w renowację budynków.	TAK	**Spełniony** Spełnienie warunku stanowi Długoterminowa strategia renowacji budynków (DSRB) jako wymóg wynikający z art. 2a dyrektywy 2010/31/UE z dnia 19 maja 2010 r. w sprawie charakterystyki energetycznej budynków. W zakresie kryterium 2 dotyczącego działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej w celu osiągnięcia wymaganych oszczędności energii warunek należy uznać za spełniony w oparciu o przekazany do Komisji Europejskiej w dniu 30 grudnia 2019 r. Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030. **Link do dokumentu:** https://www.gov.pl/attachment/64841ec3-1e9c-49d9-85f7-2a58bead36b2	**Kryterium 1. Spełnione** Długoterminowa strategia renowacji budynków wyznacza cele pośrednie na lata 2030, 2040 i 2050, które zostały określone w scenariuszu rekomendowanym renowacji budynków, a także przedstawia analizę różnych wariantów realizacji renowacji: 1. scenariusz szybkiej i głębokiej termomodernizacji, 2. scenariusz termomodernizacji etapowej, 3. scenariusz rekomendowany (rozdział 9). Ponadto, zawiera szczegółowe zestawienie krajowych polityk oraz narzędzi finansowych wspierających renowację budynków, do których przedstawiono wykaz środków budżetowych (rozdział 5). Dodatkowo DSRB zawiera orientacyjną skalę wsparcia renowacji budynków (rozdział 9), oraz wskazuje mechanizmy ułatwiające inwestorem podejmowanie i przeprowadzanie renowacji budynków (rozdział 8). DSRB zawiera wytyczne w zakresie dalszych działań dotyczących wsparcia renowacji budynków w Polsce. DSRB poza wypełnieniem wymogów wynikających z warunku 2.1, spełnia również wymagania nałożone art. 2a dyrektywy 2010/31/UE.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				Kryterium 2. Działania na rzecz poprawy efektywności energetycznej w celu osiągnięcia wymaganych oszczędności energii		**Kryterium 2** https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/krajowy-plan-na-rzecz-energii-i-klimatu-na-lata-2021-2030-przekazany-do-ke	**Kryterium 2. Spełnione** Kryterium dotyczące działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej w celu osiągnięcia wymaganych oszczędności energii należy uznać za spełnione w oparciu o przekazany do Komisji Europejskiej w dniu 30 grudnia 2019 r. *Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030*. Ponadto, w dniu 16 czerwca 2021 r., za pośrednictwem Stałego Przedstawiciela RP przy UE, przekazano do Dyrekcji Generalnej ds. Energii *(DG ENER)* Komisji Europejskiej dokument pn. *Informacja w sprawie metod i środków stosowanych w Polsce służących wdrożeniu art. 7, 7a i 7b dyrektywy 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej* - zawierający opis szczegółowej metody funkcjonowania systemów zobowiązujących do efektywności energetycznej oraz alternatywnych środków z dziedziny polityki, o których mowa w art. 7a oraz 7b ww. dyrektywy. W wymienionych dokumentach zawarto informacje na temat działań podjętych i planowanych na rzecz poprawy efektywności energetycznej w celu osiągnięcia wymaganych oszczędności energii, w tym m.in. łącznej kwoty wymaganych oszczędności w zakresie końcowego wykorzystania energii w terminie do 31 grudnia 2030 r.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
2.2. Zarządzanie w sektorze energii	EFRR, FS	Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 , w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	TAK	Przedłożenie Komisji Zintegrowanego krajowego planu w dziedzinie energii i klimatu zgodnie z art. 3 rozporządzenia (UE) 2018/1999 i z zapewnieniem spójności z określonymi w porozumieniu paryskim długoterminowymi założeniami dotyczącymi redukcji emisji gazów cieplarnianych; plan ten obejmuje: **Kryterium 1.** 1. wszystkie elementy wymagane we wzorze przedstawionym w załączniku I do rozporządzenia (UE) 2018/1999	TAK	**Spełniony** Przekazanie Komisji Europejskiej dn. 30 grudnia 2019 r. Krajowego planu na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 (KPEiK), przyjętego przez Komitet do Spraw Europejskich na posiedzeniu 18 grudnia 2019 r., wypełnia obowiązek nałożony na Polskę przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu. Informacja o przekazaniu KPEiK Komisji Europejskiej w dniu 30 grudnia 2019 r., została przyjęta przez Radę Ministrów dnia 28 czerwca 2021 r. KPEiK pozostaje spójny ze Strategią zrównoważonego rozwoju transportu do 2030 roku, Polityką ekologiczną Państwa 2030, Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030 oraz uwzględnia założeniami Polityki energetycznej Polski do 2040 r. KPEiK przedstawia założenia i cele oraz polityki i działania na rzecz realizacji 5 wymiarów unii energetycznej: Bezpieczeństwa energetycznego, Wewnętrznego rynku energii, Efektywności energetycznej, Obniżenia emisyjności, Badań naukowych, innowacji i konkurencyjności. KPEiK wyznacza cele klimatyczno-energetyczne na 2030 r. .m.in.: • 7% redukcji emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych	**Kryterium 1. i 2. Spełnione** KPEiK zawiera działania na rzecz realizacji 5 wymiarów unii energetycznej: Bezpieczeństwa energetycznego, Wewnętrznego rynku energii, Efektywności energetycznej, Obniżenia emisyjności, Badań naukowych, innowacji i konkurencyjności. KPEiK wyznacza cele klimatyczno-energetyczne na 2030 r. : •7% redukcji emisji gazów cieplarnianych w sektorach nieobjętych systemem ETS w porównaniu do 2005 r., •21-23% udziału OZE w finalnym zużyciu energii brutto (cel 23% możliwy do osiągnięcia dzięki dodatkowym środkom unijnych, w tym na sprawiedliwą transformację), uwzględniając: 14% udziału OZE w transporcie i roczny wzrost udziału OZE w ciepłownictwie i chłodnictwie o 1,1 pkt. proc. średniorocznie. •wzrost efektywności energetycznej o 23% w porównaniu z prognozami PRIMES2007, •redukcję do 56-60% udziału węgla w produkcji energii elektrycznej Krajowe założenia i cele polskiej polityki energetyczno-klimatycznej szczegółowo opisane zostały w rozdziale drugim dokumentu, natomiast rozdział trzeci wskazuje polityki i środki mające służyć ich realizacji. Analizę skutków planowanych polityk i środków przedstawiono w Załączniku nr 2 do KPEiK.
				Kryterium 2. 2. zarys planowanych zasobów i mechanizmów finansowych w odniesieniu do środków promujących energię niskoemisyjną.	TAK		

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						systemem ETS w porównaniu do poziomu w roku 2005, • 21-23% udziału OZE w finalnym zużyciu energii brutto (cel 23% będzie możliwy do osiągnięcia w sytuacji przyznania Polsce dodatkowych środków unijnych, w tym przeznaczonych na sprawiedliwą transformację), uwzględniając: 14% udziału OZE w transporcie i roczny wzrost udziału OZE w ciepłownictwie i chłodnictwie o 1,1 pkt. proc. średniorocznie. • wzrost efektywności energetycznej o 23% w porównaniu z prognozami PRIMES2007, • redukcję do 56-60% udziału węgla w produkcji energii elektrycznej. Link do dokumentu: https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/krajowy-plan-na-rzecz-energii-i-klimatu-na-lata-2021-2030-przekazany-do-ke	
2.3. Skuteczne wspieranie wykorzystania energii odnawialnej w poszczególnych sektorach i w całej Unii	EFRR, FS	Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	TAK	Istnienie środków, które zapewniają: **Kryterium 1.** 1. zgodność z wiążącym krajowym celem dotyczącym energii odnawialnej na 2020 r. i z udziałem bazowym energii odnawialnej do 2030 r. lub podjęcie dodatkowych środków	TAK	**Spełniony** Spełnieniem warunku jest osiągnięcie w Polsce udziału energii z OZE w końcowym zużyciu energii brutto w 2020 r na poziomie 15% lub podjęcie dodatkowych działań zaradczych dla utrzymania ścieżki osiągnięcia celu. Cel z 2020 roku stanowi poziom odniesienia do wyznaczenia celu na 2030 r. i obejmuje obszary: elektroenergetyki, transportu, ciepła i chłodu. Cel udziału OZE w elektroenergetyce ma być	**Kryterium 1. Spełnione** Instrumenty służące osiągnięciu celu OZE: • Główny mechanizm to aukcyjny system wsparcia. Na aukcjach OZE zakontraktowano w l. 2016-2018 - ok. 2000 MW, w 2019 r. – ok. 3000 MW, w 2020 - ok. 2500 MW, w 2021 r. - ok. 3900 MW. W l. 2022-2023 – ok. 1350 MW. Nowelizacja ustawy OZE przedłużyła udzielanie pomocy publicznej w systemie

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				w przypadku gdy udział bazowy nie jest utrzymywany przez okres jednego roku zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001 i rozporządzeniem (UE) 2018/1999;		osiągnięty głównie w dzięki aukcjom OZE z lat 2018-2020 a także produkcji energii pozyskanej z realizacji programów "Mój Prąd", „Moja elektrownia wiatrowa”, "Energia Plus", „Agroenergia”, „Energia dla wsi”, a także „Czyste powietrze”. W ramach przeprowadzonych środków zaradczych trzeba wymienić przede wszystkim: - znaczny wolumen energii przeznaczony i zakontraktowany w ramach aukcji, w szczególności w latach 2019-2020, - wprowadzony w 2018 roku bardzo korzystny i unikalny system net-meteringu dla rozliczania prosumentów, tzw. system opustów. W celu osiągnięcia wymaganego poziomu udziału energii z OZE w elektroenergetyce kontynuowane będą obowiązujące mechanizmy wsparcia systemowego, takie jak system aukcyjny, systemy FiT/FiP oraz programy wsparcia inwestycyjnego źródeł OZE, zmodyfikowany zostanie dedykowany prosumentom model, co pozwoli na jego dostosowanie do wymagań regulacji wchodzących w skład pakietu „Czysta Energia dla Wszystkich Europejczyków”. Link do ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (Dz.U. z 2020 r. poz. 261, z późn. zm.): http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20150000478/U/D20150478Lj.pdf	aukcyjnym oraz systemach FIT/FIP do 30.06.2047 r. • Systemy cen i premii gwarantowanych FIT/FIP dedykowanych małym wytwórcom OZE w technologii biogazowej, biomasowej, biometanowej oraz hydroenergetycznej • Prosumencki system opustów oparty o rozliczenia energii z mikroinstalacji w ramach net-meteringu, a także w oparciu o system wartościowy (tzw. net-billing) • Program "Mój Prąd" dotąd zapewnił wsparcie dla instalacji o mocy 3166 MW. We wrześniu 2024 r. rozpoczął się nabór do jego 6. edycji wraz z nowymi elementami - magazyny energii i „Moja elektrownia wiatrowa” • Programy "Energia Plus" dla przedsiębiorców oraz „Agroenergia” i ,,Energia dla Wsi” dla rolników • Morskie farmy wiatrowe umożliwią skokowy przyrost mocy zainstalowanej OZE. Rozwój tej technologii stanowić centralny element osiągnięcia celów energetyczno-klimatycznych

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						Ustawa z dnia 17 września 2021 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2021 r. poz. 1873) https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210001873/O/D20211873.pdf Ustawa z dnia 17 grudnia 2020 r. o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych (Dz. U. 2024 poz. 182): https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20240000182/O/D20240182.pdf	
				Kryterium 2. 2. zgodnie z wymogami dyrektywy (UE) 2018/2001 i rozporządzenia (UE) 2018/1999 – zwiększenie udziału energii odnawialnej w sektorze ciepłownictwa i chłodnictwa zgodnie z art. 23 dyrektywy (UE) 2018/2001.		Rozporządzenie Ministra Energii z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku i warunków technicznych zakupu ciepła z odnawialnych źródeł energii oraz warunków przyłączenia instalacji do sieci (Dz. U. 2017 poz. 1084), http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170001084/O/D20171084.pdf	**Kryterium 2. Spełnione** Promowaniu rozwoju OZE w zakresie produkcji ciepła i chłodu służą: • Rozporządzenie Ministra Energii z dnia 18 maja 2017 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku i warunków technicznych zakupu ciepła z odnawialnych źródeł energii poszerzające katalog podmiotów zobowiązanych do zakupu ciepła z OZE. • Program „Czyste Powietrze umożliwiający wymianę starych i nieefektywnych źródeł ciepła na paliwo stałe na nowoczesne źródła ciepła spełniające najwyższe normy i termomodernizację budynków- kontynuacja do 2029 r. • W celu rozwoju produkcji ciepła i chłodu z OZE powołano Zespół ds. określenia modelu funkcjonowania rynku ciepła, który opracował Strategię dla Ciepłownictwa, określającą kierunki

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							transformacji sektora w Polsce w zakresie niskoemisyjności i będzie stanowić podstawę dla działań podejmowanych w tym obszarze w najbliższych latach. • Ponadto programy wsparcia inwestycyjnego w zakresie indywidualnych źródeł ciepła z OZE, takie jak program "Czyste powietrze" oraz inne programy podlegać będą stosownym zmianom i udoskonaleniom, a zależności od potrzeb otrzymają komplementarne wsparcie.
2.4.Skuteczne ramy zarządzania ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi i katastrofami.	EFRR, FS	Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	TAK	Istnienie krajowego lub regionalnego planu zarządzania ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi i katastrofami i, opracowanego na podstawie ocen ryzyka, z uwzględnieniem prawdopodobnych skutków zmian klimatu i istniejących strategii na rzecz przystosowania się do zmian klimatu; plan ten obejmuje: **Kryterium 1.** opis kluczowych ryzyk, ocenionych zgodnie z art. 6 ust. 1 decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1313/2013/UE1,	TAK	**Spełniony.** Spełnieniem warunku jest krajowy plan zarządzania ryzykiem opracowany na podstawie ocen ryzyka, z uwzględnieniem prawdopodobnych skutków zmian klimatu oraz istniejących strategii adaptacji do zmian klimatu oraz istniejące strategie adaptacji do zmian klimatu. Polska opracowała w celu spełnienia kryteriów w ramach warunku: Streszczenie istotnych elementów krajowej oceny ryzyka oraz Streszczenie istotnych elementów krajowej oceny zdolności zarządzania ryzykiem odpowiadające im zakresem przedmiotowym.	**Kryterium 1. Spełnione** Streszczenie istotnych elementów krajowej oceny ryzyka zawiera w szczególności rozdziały opisujące: 1) identyfikację ryzyka, analizę oraz szacowanie, 2) typologię zagrożeń, 3) matrycę ryzyka, 4) zagrożenia naturalne, 5) zagrożenia cywilizacyjne i powodowane intencjonalną działalnością człowieka 6) potencjalne skutki dla ludności, gospodarki, mienia infrastruktury i środowiska naturalnego;

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				odzwierciedlający bieżący profil ryzyka i jego ewolucję w orientacyjnym okresie 25–35 lat. Ocena opiera się – w przypadku ryzyk związanych z klimatem – na prognozach i scenariuszach dotyczących zmian klimatu			
				Kryterium 2. opis środków w zakresie zapobiegania klęskom żywiołowym i katastrofom oraz gotowości i reagowania na klęski żywiołowe i katastrofy podejmowanych w odpowiedzi na zidentyfikowane kluczowe ryzyka. W odniesieniu do wspomnianych środków zostaną określone priorytety w zależności od danych ryzyk i ich wpływu na gospodarkę, braków w zakresie zdolności oraz skuteczności i wydajności, z uwzględnieniem ewentualnych rozwiązań alternatywnych			**Kryterium 2. i 3. Spełnione** Streszczenie istotnych elementów krajowej oceny zdolności zarządzania ryzykiem zawiera: 1cele strategiczne, 2)działania zmierzające do osiągnięcia celów strategicznych i redukcji ryzyka 3)część A Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego (KPZK): charakterystykę zagrożeń i ich ocenę ryzyka, zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego dla faz: zapobieganie i przygotowanie 4)część B KPZK: zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego dla faz: reagowanie i odbudowa 5)wdrażanie środków zapobiegania ryzyku i zapewnienia gotowości: - współpraca między siłami uczestniczącymi - zestawienie organów odpowiedzialnych na odp. poziomie administracyjnym kraju -procedury zarządzania kryzysowego, w tym ochrony infrastruktury krytycznej,

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				Kryterium 3. informacje na temat zasobów i mechanizmów finansowania dostępnych na pokrycie kosztów operacyjnych i kosztów utrzymania związanych z zapobieganiem klęskom żywiołowym i katastrofom oraz gotowością i reagowaniem na klęski żywiołowe i katastrofy			- procedury organizacji łączności, monitorowania zagrożeń, informowania, ostrzegania i alarmowania -komunikację ryzyka -organizację ratownictwa i opieki medycznej i ewakuacji z obszarów zagrożonych, -zasady oraz tryb oceniania i dokumentowania szkód -procedury uruchamiania rezerw strategicznych -priorytety ochrony i odtwarzania infrastruktury krytycznej - finansowanie
2.5. Aktualizowane planowanie koniecznych inwestycji w sektorze wodno-ściekowym	EFRR, FS	Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	TAK	Dla każdego sektora lub obu tych sektorów istnieje krajowy plan inwestycji, który obejmuje: **Kryterium 1.** ocenę obecnego stanu wdrożenia dyrektywy Rady 91/271/EWG1 i dyrektywy Rady 98/83/WE2;	TAK	**Spełniony** Spełnieniem warunku jest przygotowanie planu inwestycji, który obejmuje ocenę obecnego stanu wdrożenia dyrektywy (91/271/EWG) dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych i dyrektywy w sprawie wody pitnej (98/83/WE), tj.: 1. VI aktualizacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (przyjętej przez Radę Ministrów 5 maja 2022 r.) 2. Programu inwestycyjnego w zakresie poprawy jakości i ograniczenia strat wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi Dokumenty obejmują m.in.: • określenie i planowanie, w tym indykatywne szacunkowe dane finansowe, wszelkich inwestycji publicznych:	**Kryterium 1. Spełnione** Warunek spełniony jest poprzez przyjęcie Programu inwestycyjnego w zakresie poprawy jakości i ograniczenia strat wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Program Inwestycyjny) oraz VI aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (AKPOŚK 2022). Ocena obecnego stanu wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG przedstawiona jest w AKPOŚK 2022 w rozdziale 10. Ocena inwestycji zaplanowanych w AKPOŚK 2022 w aspekcie wypełnienia warunków dyrektywy 91/271/EWG oraz w zał. 3 (kolumny 31-34). Plan Inwestycyjny zawiera ocenę stanu wdrożenia dyrektywy 98/83/WE w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi wraz z wyznaczeniem kluczowych potrzeb inwestycyjnych wymaganych do

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						a) wymaganych do wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG, b) wymaganych do wdrożenia dyrektywy 98/83/WE; c) wymaganych, aby zaspokoić potrzeby wynikające z dyrektywy (UE) 2020/2184 , w szczególności w odniesieniu do zmienionych parametrów jakości określonych w załączniku I do tej dyrektywy; • oszacowanie inwestycji niezbędnych do odnowienia istniejącej infrastruktury wodno- ściekowej oraz wskazanie potencjalnych źródeł finansowania publicznego o ile są one niezbędne. Link do dokumentów: https://www.gov.pl/attachment/a7096f8e-5961-4719-8c03-4b36cf61f56a	wdrożenia tej dyrektywy oraz do spełnienia wymagań wynikających z jej rewizji, dyrektywy 2020/2184 z dnia 16 grudnia 2020 r.
				Kryterium 2. określenie i planowanie, w tym indykatywne szacunkowe dane finansowe, wszelkich inwestycji publicznych: a) wymaganych do wdrożenia dyrektywy 91/271/EWG, wraz z określeniem priorytetów ze względu na wielkość aglomeracji i wpływ na środowisko oraz z podziałem inwestycji na poszczególne aglomeracje b) wymaganych do wdrożenia dyrektywy 98/83/WE; c) wymaganych, aby zaspokoić potrzeby wynikające z dyrektywy (UE) 2020/21843	TAK		**Kryterium 2. Spełnione** W AKPOŚK 2022 priorytetyzację aglomeracji niespełniających warunków dyrektywy 91/271/EWG opisano w rozdziale 6.2. (oraz w kolumnie 14 załącznika nr 3), planowane inwestycje w rozdziale 7, ocenę potrzeb finansowych na realizację inwestycji ujęto w rozdziale 11. Program Inwestycyjny identyfikuje 14 obszarów działań służących zapewnieniu jakości i bezpieczeństwa oraz przedstawia priorytety zidentyfikowane na poziomie regionalnym ze wskazaniem kategoryzacji inwestycji w sektorze zaopatrzenia w wodę (Tabela 14 w Programie Inwestycyjnym, s. 51). Wykaz inwestycji zgłoszonych przez gminy i przedsiębiorstwa świadczące usługi w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę w procesie ankietyzacji zawierają Załączniki 1 i 2 do Programu inwestycyjnego).
				Kryterium 3. oszacowanie inwestycji niezbędnych do odnowienia istniejącej infrastruktury wodno-ściekowej, w tym sieci, w zależności od ich	TAK		**Kryterium 3. Spełnione** Informacje dotyczące odnowienia istniejącej infrastruktury kanalizacyjnej ujęte są w AKPOŚK w rozdziale 7. Omówienie inwestycji zaplanowanych na lata 2021-2027 w aglomeracjach (oraz w kolumnie 44-45, 49-50 oraz 52 załącznika nr 3). Z planów inwestycyjnych wynika,

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				wieku i planów amortyzacji			że w ramach AKPOŚK 2022 planowane jest zmodernizowanie 3 173 km sieci kanalizacyjnej, w tym 1 036 km w aglomeracjach niespełniających warunków dyrektywy 91/271/EWG. W Programie Inwestycyjnym zawarto szacunkowe koszty wskazanych inwestycji, w tym koszty wynikające z wymogu badania większej liczby parametrów jakości wody, jak i modernizacji sieci dystrybucji wody z uwzględnieniem jej wieku i planów amortyzacji oraz oszacowano nakłady finansowe na odnowienie infrastruktury. Szacunkowe koszty całkowite oszacowane na podstawie danych statystycznych ekstrapolowanych na obszary priorytetowe za pomocą wyznaczonego na podstawie ankietowania PWiK i gmin wskaźnika przeliczeniowego wyniosły ok. 44 mld złotych, w tym ok. 26 mld zł na inwestycje związane z siecią dystrybucji (w tym modernizacji sieci).
				Kryterium 4. wskazanie potencjalnych źródeł finansowania publicznego, jeżeli są potrzebne w celu uzupełnienia opłat pobieranych od użytkowników	TAK		**Kryterium 4. Spełnione** Informacja o źródłach finansowania ujęta w rozdziale 12. (oraz w kolumnach 114-122 załącznika nr 3) przewiduje, że głównymi źródłami finansowania inwestycji ujętych w AKPOŚK 2022 będą: 1.środki unijne w ramach programów polityki: •Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, •Program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko, •Programy Regionalne,

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							2. Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych, 3. krajowe fundusze ekologiczne: NFOŚGW i WFOŚGW 4.środki własne gmin. W Planie Inwestycyjnym oceniono możliwości finansowania inwestycji z zysków pochodzących z opłat od użytkowników oraz, w przypadku potrzeby ich uzupełnienia, wskazano możliwe źródła finansowania ze środków krajowych i zagranicznych. Publiczne fundusze krajowe pochodzą głównie z funduszy zarządzanych przez NFPŚGW i WFOŚGW oraz budżetów JST i budżetu centralnego. Głównymi środkami finansowania z zagranicznych źródeł są fundusze strukturalne i Fundusz Spójności. Inne zagraniczne źródła to środki np.: Mechanizmu finansowego EOG czy Norweskiego Mechanizmu Finansowego.
2.6. Aktualizowane planowanie w zakresie gospodarowania odpadami	EFRR, FS	Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	TAK	Istnienie planu (planów) gospodarowania odpadami, jak określono w art. 28 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE, obejmujący (obejmujące) całe terytorium państwa członkowskiego; plan ten obejmuje (plany te obejmują): **Kryterium 1.**	TAK	**Spełniony** Warunek należy uznać za spełniony w oparciu o aktualny stan prawny oraz dokument strategiczny, tj. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami. Do 12 lipca 2023 r obowiązywał Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2022 wraz z załącznikiem zawierającym ocenę luki inwestycyjnej. Obecnie od dnia 13 lipca 2023 r. obowiązuje Krajowy plan gospodarki odpadami 2028. KPGO 2028 stanowi aktualizację KPGO 2022. Do opracowania KPGO 2028 punkt wyjścia stanowiły cele zawarte w dyrektywach Parlamentu Europejskiego w zakresie ciągłego ulepszania zasad	**Kryterium 1. Spełnione** Spełnienie kryterium zapewnia : KPGO 2028, wraz z m.in. załącznikiem 2 do KPGO 2028. KPGO 2028 wraz z oceną luki inwestycyjnej zawartą w załączniku nr 2 zawiera aktualną w odniesieniu do obszaru całego kraju analizę stanu gospodarki odpadami komunalnymi dla poszczególnych rodzajów odpadów z uwzględnieniem ilości, składu morfologicznego i źródeł ich powstawania. W zakresie analizy luki inwestycyjnej oceniono istniejący potencjał instalacji gospodarki odpadami i PSZOK oraz

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				analizę bieżącej sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami na danym obszarze geograficznym, w tym rodzaj, ilość i źródło powstających odpadów oraz ocenę kształtowania się tych danych w przyszłości, z uwzględnieniem spodziewanych skutków środków określonych w programie (programach) zapobiegania powstawaniu odpadów opracowanym (opracowanych) zgodnie z art. 29 dyrektywy 2008/98/WE		gospodarki odpadami oraz zapobiegania powstawaniu odpadów. KPGO 2028 wskazuje kierunki polityki dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów oraz gospodarowania odpadami oraz określa środki i działania służące osiągnięciu wyznaczonych celów. Wobec czego ciągłość spełnienia warunku została bezwzględnie zapewniona dla perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027. Link do Krajowego planu gospodarki odpadami 2028 https://dziennikustaw.gov.pl/MP/2023/702	określono zapotrzebowanie na inwestycje mające na celu zapewnienie osiągnięcia celów UE dotyczących zapobiegania powstawaniu odpadów oraz gospodarowania odpadami.
				Kryterium 2. ocenę istniejących systemów zbierania odpadów, w tym materialnego i terytorialnego zakresu selektywnego zbierania oraz środków służących poprawie jego funkcjonowania oraz potrzeby stworzenia nowych systemów zbierania	TAK	Spełnienie kryterium poprzez KPGO 2028 Link do Krajowego planu gospodarki odpadami 2028 https://dziennikustaw.gov.pl/MP/2023/702 Link do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 29 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20170000019/O/D20170019.pdf	**Kryterium 2. Spełnione** Spełnienie kryterium poprzez KPGO 2028. KPGO 2028 zawiera ocenę istniejących systemów zbierania odpadów, w tym zakresu rzeczowego i terytorialnego selektywnego zbierania oraz środków usprawniających jej działanie, a także potrzeby nowych systemów zbiórki. Już w KPGO 2022 wskazano potrzebę wprowadzenia jednolitych standardów selektywnego zbierania odpadów komunalnych na terenie całego kraju. Określono je w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 29 grudnia 2016 r. ws.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						Link do rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 10 maja 2021 r. w sprawie sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20210000906/O/D20210906.pdf	szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów. W 2021 r. nowe rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska w tej sprawie wprowadziło zmiany nazw frakcji odpadów, które gminy są zobowiązane zbierać selektywnie. Nowe rozporządzenie dostosowuje terminologię tj. frakcję „odpadów ulegających biodegradacji, ze szczególnym uwzględnieniem bioodpadów zastąpiono terminem „bioodpady". Sposób selektywnego zbierania odpadów nie różni się od już obowiązującego. Załącznik do KPGO 2028, na podstawie analizy potrzeb dot. systemu selektywnego zbierania, wskazuje, że w kolejnych latach powinien nastąpić rozwój PSZOK wraz z punktami napraw i wymiany rzeczy używanych oraz określa potrzeby w tym zakresie.
				Kryterium 3. ocenę luki inwestycyjnej uzasadniającą potrzebę zamknięcia istniejących obiektów gospodarowania odpadami oraz wprowadzenia dodatkowej lub zmodernizowanej infrastruktury gospodarowania odpadami, z informacją o źródłach dostępnych	TAK	Link do aktualizacji KPGO - Załącznik dot. luki inwestycyjnej http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20210000509/O/M20210509.pdf	**Kryterium 3. Spełnione** Spełnione poprzez przyjęcie nowego załącznika do KPGO 2022. W załączniku nr 2 do KPGO 2028 zawarto ocenę potrzeb inwestycyjnych w skali kraju w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, infrastruktury selektywnego zbierania odpadów oraz instalacji do przetwarzania odpadów. Po przeprowadzonych analizach zidentyfikowano jako priorytetowe instalacje do recyklingu oraz działania inwestycyjne w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów. W załączniku przedstawiono również informacje o źródłach finansowania kosztów

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				dochodów na pokrycie kosztów operacyjnych i kosztów utrzymania;			eksploatacji i utrzymania instalacji w kraju.
				Kryterium 4. informacje dotyczące kryteriów lokalizacji do celów identyfikacji przyszłych lokalizacji obiektów oraz dotyczące wydolności przyszłych instalacji przetwarzania odpadów.	TAK	Link do Krajowego planu gospodarki odpadami 2028 https://dziennikustaw.gov.pl/MP/2023/702	**Kryterium 4. Spełnione** Spełnione poprzez art. 35 ust. 1 pkt 4 lit. c) ustawy o odpadach, KPGO 2028, załącznik nr 2 do KPGO 2-28, WPGO. Uchwalanie i obowiązywanie planów gospodarki odpadami reguluje ustawa z 14 grudnia 2012 r. o odpadach, zgodnie z którą plany gospodarki odpadami opracowuje się na poziomie krajowym i wojewódzkim. WPGO powinien być zgodny z KPGO i służyć realizacji zawartych w nim celów, które należy uznać jako uniwersalne w skali całego kraju. Wobec tego Załącznik nr 2 do KPGO 2028 – ocena luki inwestycyjnej - zawiera oszacowanie potrzeb na moce przerobowe instalacji w skali kraju. Funkcjonująca i planowana infrastruktura wraz z lokalizacją i przepustowością dotyczące odpadów komunalnych określone są natomiast wprost w planach inwestycyjnych (załącznik do WPGO), w których procesie przyjmowania bierze udział minister do spraw klimatu, aby zapewnić jednolite zasady planowania w gospodarce odpadami dla całego kraju. W uzasadnionych przypadkach KPGO 2028 określa kryteria lokalizacji instalacji i obiektów gospodarki odpadami, tj. w zakresie: lokalizacji PSZOKów; instalacji dla odpadów medycznych i weterynaryjnych; składowania odpadów w podziemnych wyrobiskach górniczych,

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							np. z grupy 01, 06 i 10 i innych również niebezpiecznych np. z procesów oczyszczania spalin.
2.7. Ramy działań priorytetowych w przypadku koniecznych środków ochrony obejmujących dofinansowanie unijne	EFRR,FS	Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	TAK	**Kryterium 1.** W przypadku interwencji wspierających środki ochrony przyrody w związku z obszarami Natura 2000 objętymi zakresem dyrektywy Rady 92/43/EWG: istnienie ram działań priorytetowych na podstawie art. 8 dyrektywy 92/43/EWG, które obejmują wszystkie elementy wymagane we wzorze ram działań priorytetowych na lata 2021–2027 uzgodnionym przez Komisję i państwa członkowskie, w tym określenie środków priorytetowych i oszacowanie potrzeb w zakresie finansowania.	TAK	**Spełniony.** Spełnieniem warunku jest przyjęcie dokumentu: „Priorytetowe Ramy Działań w zakresie finansowania europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 na lata 2021-2027". (ang: Prioritised Action Framework, PAF). Dokument zawiera informacje nt. działań priorytetowych niezbędnych do zrealizowania na terenie obszarów sieci Natura 2000 po 2020 r. oraz wskazanie potencjalnych źródeł ich finansowania w zakresie: planowania ochrony, ochrony siedlisk i gatunków stanowiących przedmioty ochrony, badań naukowych, monitoringu przyrodniczego, działań edukacyjnych i promocyjnych oraz rozwoju zielonej infrastruktury, a także podsumowanie dotychczasowych działań podejmowanych na rzecz sieci Natura 2000 finansowanych z dostępnych środków krajowych i funduszy UE w latach 2014 – 2020. W dokumencie na postawie danych przekazanych przez sprawujących nadzór nad obszarami Natura 2000 określono odrębnie dla każdego obszaru Natura 2000 działania niezbędne do wykonania na jego terenie, w celu poprawy lub zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, w tym ptaków, stanowiących ich przedmiot ochrony. Dodatkowo zaplanowano działania związane z zarządzaniem	**Kryterium 1. Spełnione** Działania dotyczące utrzymania dotychczasowej gospodarki na terenach siedlisk gatunków przyrodniczych i poprawie ich ochrony w formie czynnej, przewidują m.in.: • zachowanie siedlisk przyrodniczych i populacji gatunków, w tym: - ekstensywna gospodarka rolna, rybacka i leśna uwzględniająca ochronę siedlisk - zabezpieczenie/odtworzenie miejsc rozrodu gatunków chronionych - wykup gruntów • odtwarzanie zdegradowanych siedlisk i wzmacnianie zagrożonych gatunków: - powstrzymanie naturalnej sukcesji siedlisk - przywrócenie/polepszenie reżimu hydrologicznego - zwalczanie gatunków ekspansywnych/obcych - restytucja gatunków zagrożonych - udrożnienie ciągłości korytarzy ekologicznych - utrzymanie ośrodków hodowli/rehabilitacji dzikich zwierząt. • wsparcie zarządzania i nadzoru nad obszarami Natura 2000: - opracowanie/aktualizacja planów zadań ochronnych /planów ochrony wszystkich obszarów Natura 2000 - monitoring sieci Natura 2000 - badania i działania dot. edukacji i komunikacji dot. ochrony obszarów sieci Natura 2000

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						obszarami sieci Natura 2000 (w tym aktualizacją dokumentów planistycznych), edukacją i promocją, potrzebami w zakresie prowadzenia dalszych badań, monitoringiem, oraz turystycznym udostępnieniem obszarów. W dokumencie ujęto również działania realizowane poza granicami sieci Natura 2000 zaliczane do tzw. zielonej infrastruktury. Link do dokumentu: https://www.gov.pl/web/gdos/wytyczne-i-poradniki2	- budowa /rozwój infrastruktury turystycznej rozprowadzającej ruch turystyczny na obszarach sieci Natura 2000.
3.1. Kompleksowe planowanie transportu na odpowiednim poziomie	EFRR, FS	Rozwój odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej, bezpiecznej, zrównoważonej i intermodalnej sieci TEN-T Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do sieci TEN-T oraz mobilności transgranicznej	TAK	Funkcjonowanie multimodalnego mapowania istniejącej i planowanej infrastruktury – z wyjątkiem szczebla lokalnego – do 2030 r., które: **Kryterium 1.** zawiera ocenę ekonomiczną planowanych inwestycji, opartą na analizie zapotrzebowania i modelach przepływów transportowych, które powinny uwzględniać spodziewany wpływ otwarcia rynków usług kolejowych;	TAK	**Na poziomie krajowym:** Szczegółowy opis sposobu wypełnienia tego kryterium i całego warunku w załączonym raporcie. Spełnienie warunku zapewnia przyjęcie pakietu następujących narzędzi oraz dokumentów na poziomie krajowym: • Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r., która zakłada aktualizację obecnie obowiązujących programów sektorowych. https://www.gov.pl/web/infrastruktura/projekt-strategii-zrownowazonego-rozwoju-transportu-do-2030-roku2 • Zintegrowanego (multimodalnego) modelu ruchu • Opracowanie lub aktualizacja planów sektorowych w zakresie transportu w tym zapewnienie środków na realizację i utrzymanie istniejącej i planowanej infrastruktury:	**Kryterium 1. Spełnione** **Na poziomie krajowym:** Zgodnie z przekazanym raportem, w Polsce funkcjonuje spójny system kompleksowego planowania rozwoju transportu na poziomie krajowym. Kierunki rozwoju infrastruktury transportu wynikają wprost (1) ze Strategii Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 r., która stanowi główny element systemu dokumentów związanych z kreowaniem polityki transportowej w Polsce. Natomiast w (2) planach sektorowych dla poszczególnych gałęzi transportu (drogowego, kolejowego, morskiego, wodnego śródlądowego i lotniczego) uszczegóławiane są niezbędne do podjęcia działania. Wynikające z ww. dokumentów plany i zamierzenia inwestycyjne zostały objęte (3) oceną ekonomiczną, opartą o analizę zapotrzebowania dokonaną przy użyciu (4) modelowania ruchu.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						1) Rządowy Program Budowy Dróg Krajowych do 2030 r. z perspektywą do 2033 r. https://www.gov.pl/web/infrastruktura/rzadowy-program-budowy-drog-krajowych-do-2030-r-z-perspektywa-do-2033-r 2) Krajowy Program Kolejowy do 2030 r. https://www.gov.pl/web/infrastruktura/krajowy-program-kolejowy 3) Program rozwoju polskich portów morskich do 2030 r. https://www.gov.pl/web/gospodarkamorska/program-rozwoju-polskich-portow-morskich-do-2030-roku 4) Krajowy Program Żeglugowy do 2030 r. https://www.gov.pl/web/infrastruktura/krajowy-program-zeglugowy-do-roku-2030 5) Polityka rozwoju lotnictwa cywilnego w Polsce do 2030 r. (z perspektywą do 2040) https://www.gov.pl/web/infrastruktura/polityka-rozwoju-lotnictwa-cywilnego-w-polsce-do-2030-r-z-perspektywa-do-2040-r 6) Plan zamierzeń państwa oraz zatwierdzonych do realizacji przedsięwzięć w związku z budową Centralnego Portu Komunikacyjnego – w perspektywie obejmującej Strategię Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku https://www.cpk.pl/pl/inwestycja/program-wieloletni 7) Kierunki rozwoju transportu intermodalnego w Polsce do 2030 r. z persp. do 2040 r.	

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						https://www.gov.pl/web/infrastruktura/kierunki-rozwoju-transportu-intermodalnego 8) Program Budowy 100 Obwodnic na lata 2020 – 2030 oraz aktualizacji tego dokumentu do 2030 r. https://www.gov.pl/web/infrastruktura/program-budowy-100-obwodnic-na-lata-2020--2031 https://www.gov.pl/web/infrastruktura/warunkowosc-podstawowa • Bieżące przekazywanie informacji do KE w oparciu o Krajowy Plan Wdrożenia TSI Sterowanie w Polsce o statusie i harmonogramie zabudowy ERTMS na infrastrukturze kolejowej Krajowe ramy polityki rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych przyjęte przez RM 29 marca 2017 r. • Program Wzmocnienia Krajowej Sieci Drogowej do 2030 roku oraz Program Bezpiecznej Infrastruktury Drogowej na lata 2021-2024 • Narodowy Program Poprawy Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego na l. 2021-2030.	
						Na poziomie regionalnym: Spełnieniem warunku na poziomie regionalnym jest uchwalenie przez Zarząd Województwa Mazowieckiego dokumentu: Regionalny Plan Transportowy Województwa Mazowieckiego w perspektywie do 2030 roku. https://bip.mazovia.pl/pl/bip/zarzad/rejestr-uchwal-zarzadu/uchwala-201745323-	**Na poziomie regionalnym:** Spełnieniem warunku na poziomie regionalnym jest uchwalenie przez Zarząd Województwa Mazowieckiego dokumentu: Regionalny Plan Transportowy Województwa Mazowieckiego w perspektywie do 2030 roku: Regionalny plan transportowy jest zgodny i uwzględnia wszystkie dokumenty

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						zarzadu-wojewodztwa-mazowieckiego-z-dnia-2023-12-05.html Prognoza oddziaływania na środowisko do Regionalnego planu transportowego województwa mazowieckiego w perspektywie do 2030 roku: https://mazovia.pl/pl/bip/dokumenty-strategiczne/regionalny-plan-transportowy-wojewodztwa-mazowieckiego-w-perspektywie-do-2030-roku.html	dotyczące planowania transportu na szczeblu krajowym W Planie dokonano oceny planowanych inwestycji w oparciu o wieloaspektową analizę popytu, która stanowiła uproszczone podejście do modelowania ruchu. W przeprowadzonych analizach uwzględniono funkcjonowanie wszystkich elementów systemu transportowego w regionie. W analizie popytu określone zostały między innymi główne generatory ruchu, powiązania funkcjonalne oraz potoki ruchu w poszczególnych rodzajach transportu. wykorzystany w Planie wykonany został w 2021 roku na zlecenie Województwa Mazowieckiego przez Politechnikę Krakowską i stanowi aktualizację modelu podróży województwa mazowieckiego, wykonanego w 2015 r. w ramach opracowania pt. Wykonanie modeli podróży w województwie mazowieckim, w ramach projektu „Trendy rozwojowe Mazowsza". W aktualizacji modelu wykorzystany został także krajowy Zintegrowany Model Ruchu (ZMR), opracowywany przez Centrum Unijnych Projektów Transportowych (CUPT). Dla każdego z wyodrębnionych zadań inwestycyjnych na poziomie regionalnym dokonano oszacowania kosztów realizacji inwestycji.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				Kryterium 2. jest spójne z elementami zintegrowanego krajowego planu w dziedzinie energii i klimatu dotyczącymi transportu;	TAK	**Na poziomie krajowym:** Szczegółowy opis sposobu wypełnienia tego kryterium i całego warunku w załączonym raporcie. Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 (KPEiK) https://www.gov.pl/web/aktywa-panstwowe/krajowy-plan-na-rzecz-energii-i-klimatu-na-lata-2021-2030-przekazany-do-ke	**Kryterium 2. Spełnione** **Na poziomie krajowym:** Funkcjonujący w Polsce system kompleksowego planowania rozwoju transportu jest spójny z Krajowym planem na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030 (KPEiK). KPEiK zawiera działania na rzecz realizacji 5 wymiarów unii energetycznej oraz wyznacza cele klimatyczno-energetyczne na 2030 r., w tym m.in. 14% udział OZE w końcowym zużyciu energii brutto w 2030 r. w transporcie. Kluczowe działania w tym zakresie podejmowane są w sektorze wytwarzania i dystrybucji energii. Działania w sektorze transportu (ujęte w Strategii oraz planach sektorowych) będą przyczyniać się do: obniżenia emisyjności, efektywności energetycznej, bezpieczeństwa energetycznego oraz rozwoju badań naukowych, innowacji i konkurencyjności.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						Na poziomie regionalnym: https://bip.mazovia.pl/pl/bip/zarzad/rejestr-uchwal-zarzadu/uchwala-201745323-zarzadu-wojewodztwa-mazowieckiego-z-dnia-2023-12-05.html https://mazovia.pl/pl/bip/dokumenty-strategiczne/regionalny-plan-transportowy-wojewodztwa-mazowieckiego-w-perspektywie-do-2030-roku.html	**Na poziomie regionalnym:** Spełnieniem warunku na poziomie regionalnym jest uchwalenie przez Zarząd Województwa Mazowieckiego dokumentu: Regionalny Plan Transportowy Województwa Mazowieckiego w perspektywie do 2030 roku: Plan transportowy zakłada minimalizację negatywnego oddziaływania transportu na globalne zmiany klimatyczne oraz stan środowiska naturalnego w województwie. Proponowane są takie rozwiązania, które mają na celu korzystne dla środowiska zmiany w strukturze przewozów osób i towarów, strukturze pojazdów i taboru, względnie działania ograniczające transportochłonność. W tym kontekście szczególne znaczenie mają zmiany idące w kierunku zmniejszenia emisji oraz rozwoju rozwiązań multimodalnych. Zapisy Planu transportowego, a zwłaszcza określone w dokumencie cele strategiczne i szczegółowe oraz przypisane im działania są zgodne z krajową polityką na rzecz energii i klimatu. W dokumencie dokonano oceny zagrożeń klimatycznych i wrażliwości regionalnego systemu transportowego na te zagrożenia. W oparciu o dostępne dane dokonano oceny emisji gazów cieplarnianych.
				Kryterium 3. obejmuje inwestycje w korytarze sieci bazowej TEN-T zgodnie	TAK	**Spełnienie warunku realizowane będzie na poziomie krajowym:** https://www.gov.pl/web/infrastruktura/projekt-strategii-zrownowazonego-rozwoju-transportu-do-2030-roku2	**Kryterium 3. Spełnione** **Na poziomie krajowym:** Funkcjonujący w Polsce system kompleksowego planowania rozwoju transportu uwzględnia wynikające z przepisów unijnych zobowiązanie do

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				z definicją w rozporządzeniu w sprawie CEF, zgodnie z odpowiednimi planami prac dotyczącymi korytarzy sieci bazowej TEN-T;		https://www.gov.pl/web/infrastruktura/rzadowy-program-budowy-drog-krajowych-do-2030-r-z-perspektywa-do-2033-r https://www.gov.pl/web/infrastruktura/krajowy-program-kolejowy https://www.gov.pl/web/gospodarkamorska/program-rozwoju-polskich-portow-morskich-do-2030-roku https://www.gov.pl/web/infrastruktura/krajowy-program-zeglugowy-do-roku-2030 https://www.gov.pl/web/infrastruktura/polityka-rozwoju-lotnictwa-cywilnego-w-polsce-do-2030-r-z-perspektywa-do-2040-r https://www.cpk.pl/pl/inwestycja/program-wieloletni https://www.gov.pl/web/infrastruktura/kierunki-rozwoju-transportu-intermodalnego https://www.gov.pl/web/infrastruktura/program-wzmocnienia-krajowej-sieci-drogowej-do-2030-roku	ukończenia do 2030 r. sieci bazowej TEN-T. Plany prac korytarzy sieci TEN-T opracowywane są przez Koordynatorów Europejskich w zgodzie i w oparciu o cele transeuropejskiej sieci transportowej, do których należą: przyczynianie się do zwiększenia spójności, wydajności, zrównoważonego charakteru transportu, a także zwiększanie korzyści dla użytkowników oraz priorytety, m.in. dotyczące zapewnienia optymalnej integracji różnych rodzajów transportu i interoperacyjności w obrębie rodzajów transportu, uzupełniania brakujących ogniw i rozwiązania problemu wąskich gardeł, w szczególności na odcinkach transgranicznych, promowania efektywnego i zrównoważonego wykorzystywania infrastruktury oraz, w razie konieczności, zwiększania przepustowości. Polskie plany obejmują m.in. inwestycje na odcinkach korytarzy sieci bazowej TEN-T Bałtyk-Adriatyk i Morze Północne-Bałtyk.
				Kryterium 4. w przypadku inwestycji poza korytarzami sieci bazowej TEN-T, w tym na odcinkach transgranicznych, zapewnia komplementarność przez zapewnienie wystarczającego rozwoju	TAK	**Na poziomie krajowym:** Szczegółowy opis sposobu wypełnienia tego kryterium i całego warunku w załączonym raporcie. https://www.gov.pl/web/infrastruktura/rzadowy-program-budowy-drog-krajowych-do-2030-r-z-perspektywa-do-2033-r https://www.gov.pl/web/infrastruktura/krajowy-program-kolejowy https://www.gov.pl/web/gospodarkamorska/program-rozwoju-polskich-portow-morskich-do-2030-roku	**Kryterium 4. Spełnione** **Na poziomie krajowym:** Funkcjonujący w Polsce system kompleksowego planowania rozwoju transportu zapewnia łączność regionów i lokalnych społeczności, w tym Obszarów Strategicznej Interwencji z siecią bazową TEN-T. W celu poprawy dostępności transportowej poszczególnych regionów, jak i w ramach tych regionów, podejmowane będą inwestycje łączące

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				połączeń sieci miejskich, regionów i lokalnych społeczności z siecią bazową TEN-T i jej węzłami;		https://www.gov.pl/web/infrastruktura/krajowy-program-zeglugowy-do-roku-2030 https://www.gov.pl/web/infrastruktura/polityka-rozwoju-lotnictwa-cywilnego-w-polsce-do-2030-r-z-perspektywa-do-2040-r https://www.cpk.pl/pl/inwestycja/program-wieloletni https://www.gov.pl/web/infrastruktura/kierunki-rozwoju-transportu-intermodalnego https://www.gov.pl/web/infrastruktura/program-budowy-100-obwodnic-na-lata-2020---2031 https://www.gov.pl/web/infrastruktura/program-wzmocnienia-krajowej-sieci-drogowej-do-2030-roku	miasta i regiony, działania wpływające na poprawę komunikacji transportowej pomiędzy stolicami województw, pomiędzy najbliższymi dużymi ośrodkami miejskimi oraz powiązania ich z obszarami pozamiejskimi. W zadanie zwiększania dostępności wpisują się takie projekty, jak np. projekt Via Carpatia, projekt Via Baltica, inwestycje krajowe, łączące część ośrodków miejskich wschodniej Polski z Warszawą czy tzw. „Wschodnia Magistrala Kolejowa". Realizowane będą również inwestycje polegające na budowie, przebudowie oraz remontach poszczególnych rodzajów dróg, obwodnic i mostów. Inwestycje w transport kolejowy prowadzone na liniach o znaczeniu krajowym będą uzupełnione komplementarnymi projektami na liniach o znaczeniu regionalnym oraz lokalnym.
						Na poziomie regionalnym: https://bip.mazovia.pl/pl/bip/zarzad/rejestr-uchwal-zarzadu/uchwala-201745323-zarzadu-wojewodztwa-mazowieckiego-z-dnia-2023-12-05.html https://mazovia.pl/pl/bip/dokumenty-strategiczne/regionalny-plan-transportowy-wojewodztwa-mazowieckiego-w-perspektywie-do-2030-roku.html	**Na poziomie regionalnym:** Spełnieniem warunku na poziomie regionalnym jest uchwalenie przez Zarząd Województwa Mazowieckiego dokumentu: Regionalny Plan Transportowy Województwa Mazowieckiego w perspektywie do 2030 roku. Planowane inwestycje wynikające z dokumentu zapewniają komplementarność z siecią TEN-T przez zapewnienie odpowiednich połączeń sieci miejskich, regionów i lokalnych społeczności do sieci i jej węzłów. Sformułowane w dokumencie cele strategiczne i szczegółowe określają zasady funkcjonowania i rozwój

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							regionalnego systemu transportowego z uwzględnieniem rozwoju sieci dróg wojewódzkich służącej zarówno głównym miastom regionu, jak i miastom powiatowym o zdolnościach rozwojowych, umożliwiających powiązanie tych miast ze sobą oraz w układach międzyregionalnych i krajowych. Za szczególnie istotne przyjmuje się także budowę lub modernizację ciągów dróg wojewódzkich uzupełniających sieć krajową oraz dowiązujących ośrodki do sieci TEN-T. W dokumencie określono proponowaną listę działań, których realizacja wpłynie na poprawę dostępności i spójności regionalnego systemu transportowego.
				Kryterium 5. zapewnia interoperacyjność sieci kolejowej oraz, w stosownych przypadkach, przedstawia sprawozdanie z wdrażania europejskiego systemu zarządzania ruchem kolejowym (ERTMS) zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2017/61;	TAK	**Spełnienie warunku realizowane będzie na poziomie krajowym:** Szczegółowy opis sposobu wypełnienia tego kryterium i całego warunku w załączonym raporcie. Polska zapewnia interoperacyjność sieci i będzie monitorować stan wdrożenia ERTMS zgodnie ze zmianami wprowadzanymi aktualnie w przepisach dotyczących sieci TEN-T. https://www.gov.pl/web/infrastruktura/krajowy-plan-wdrozenia-technicznej-specyfikacji-interoperacyjnosci-sterowanie	**Kryterium 5. Spełnione** **Na poziomie krajowym:** Funkcjonujący w Polsce system kompleksowego planowania rozwoju transportu uwzględnia kwestie interoperacyjności sieci kolejowej. Działania w tym zakresie realizowane będą w głównej mierze na szczeblu krajowym. Polegać one będą m.in. na wdrażaniu systemów ERTMS na liniach kolejowych. Głównym dokumentem w zakresie wdrażania ERTMS na liniach kolejowych w Polsce dotychczas były Krajowy Plan Wdrażania Technicznej Specyfikacji Interoperacyjności „Sterowanie” (z 2017 r.) wraz z Suplementem do Krajowego Planu Wdrażania Technicznej Specyfikacji Interoperacyjności „Sterowanie” (z 2018 r.). Zgodnie z wymaganiami najnowszej TSI Sterowanie

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							(rozporządzenie wykonawcze Komisji 2023/1695) do dnia 15.06.2024 r. Polska opracowała i przekazała do KE nową wersję Krajowego Planu Wdrażania Technicznej Specyfikacji Interoperacyjności „Sterowanie". Kwestia wdrażania ERTMS została również uwzględniona w KPK do 2030 r., a system ten będzie wdrażany także w ramach Inwestycji Podprogramu Kolejowego CPK. Polska będzie monitorować stan wdrażania ERTMS na sieci kolejowej zgodnie z planowanymi zmianami w przepisach w tym zakresie.
				Kryterium 6. wspiera multimodalność, określając potrzeby w zakresie transportu multimodalnego lub przeładunkowego oraz terminali pasażerskich	TAK	**Na poziomie krajowym:** Szczegółowy opis sposobu wypełnienia tego kryterium i całego warunku w załączonym raporcie. https://www.gov.pl/web/infrastruktura/projekt-strategii-zrownowazonego-rozwoju-transportu-do-2030-roku2 https://www.gov.pl/web/infrastruktura/kierunki-rozwoju-transportu-intermodalnego https://www.cpk.pl/pl/inwestycja/program-wieloletni	**Kryterium 6. Spełnione** **Na poziomie krajowym:** Funkcjonujący w Polsce system kompleksowego planowania rozwoju transportu wspiera rozwój transportu intermodalnego – m.in. identyfikuje potrzeby rozbudowy odpowiedniej infrastruktury punktowej i liniowej oraz inne niezbędne działania. Kwestie zapewnienia odpowiedniej łączności międzygałęziowej znajdują swoje odzwierciedlenie również w poszczególnych dokumentach wdrożeniowych, w których zwraca się uwagę na działania integrujące różne gałęzie transportu, np. w portach morskich, lotniskach, terminalach intermodalnych
						Na poziomie regionalnym: https://bip.mazovia.pl/pl/bip/zarzad/rejestr-uchwal-zarzadu/uchwala-201745323-zarzadu-wojewodztwa-mazowieckiego-z-dnia-2023-12-05.html	**Na poziomie regionalnym:** Spełnieniem warunku na poziomie regionalnym jest uchwalenie przez Zarząd Województwa Mazowieckiego dokumentu: Regionalny Plan

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							Transportowy Województwa Mazowieckiego w perspektywie do 2030 roku. W zakresie rozwoju transportu multimodalnego na poziomie regionalnym planowane jest prowadzenie działań w zakresie organizacji komunikacji “poprzecznej” z rejonów słabiej skomunikowanych do stacji i przystanków kolejowych oraz budowa tras rowerowych, które będą pełnić rolę uzupełniającą dla systemu transportu publicznego, umożliwiając dojazd do stacji i przystanków kolejowych w celu kontynuowania podróży pociągiem. Planowana jest również integracja biletowa, wprowadzanie specjalnych ofert taryfowych zachęcających do korzystania z transportu publicznego oraz wsparcie działań w zakresie multimodalności poprzez dofinansowanie ze środków własnych lub unijnych inwestycji realizowanych na szczeblu lokalnym (w ramach FEM 2021-2027).
				Kryterium 7. obejmuje środki istotne z punktu widzenia planowania infrastruktury, mające na celu promowanie paliw alternatywnych zgodnie z odpowiednimi krajowymi ramami polityki;	TAK	**Na poziomie krajowym:** Szczegółowy opis sposobu wypełnienia tego kryterium i całego warunku w załączonym raporcie. https://www.gov.pl/attachment/c3db2c7c-adc7-4b56-9bae-be4ec1e48683 https://www.gov.pl/web/infrastruktura/rzadowy-program-budowy-drog-krajowych-do-2030-r-z-perspektywa-do-2033-r https://www.gov.pl/web/gddkia/vi-plan-lokalizacji-ogolnodostepnych-stacji-ladowania-stacji-gazu-ziemnego-oraz-punktow-tankowania-wodoru	**Kryterium 7. Spełnione** **Na poziomie krajowym:** Funkcjonujący w Polsce system kompleksowego planowania rozwoju transportu uwzględnia kwestię promowania paliw alternatywnych. Krajowe ramy polityki rozwoju infrastruktury paliw alternatywnych (z 2017 r.) określają m.in. cele dotyczące rozbudowy infrastruktury do ładowania pojazdów elektrycznych i do tankowania gazu ziemnego w postaci CNG i LNG (czyli paliw alternatywnych, które już funkcjonują na rynku paliw

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						https://www.gov.pl/web/klimat/porozumienie-sektorowe-gospodarka-wodorowa https://www.gov.pl/web/klimat/polska-strategia-wodorowa-do-roku-2030 https://www.gov.pl/web/infrastruktura/polityka-rozwoju-lotnictwa-cywilnego-w-polsce-do-2030-r-z-perspektywa-do-2040-r https://www.gov.pl/web/gospodarkamorska/program-rozwoju-polskich-portow-morskich-do-2030-roku https://www.gov.pl/web/infrastruktura/krajowy-program-zeglugowy-do-roku-2030 https://www.gov.pl/web/infrastruktura/kierunki-rozwoju-transportu-intermodalnego	transportowych; przy jednoczesnym poparciu dla innych paliw alternatywnych) oraz rynku pojazdów napędzanych tymi paliwami, a także instrumenty wspierające osiągnięcie tych celów. Natomiast sektorowe dokumenty programowe w odniesieniu do poszczególnych gałęzi transportu (w szczególności na drogach krajowych, w portach lotniczych na sieci bazowej TEN-T, w portach morskich czy śródlądowych) uwzględniają kwestie promocji paliw alternatywnych i tworzą otoczenie niezbędne do rozwoju i funkcjonowania paliw alternatywnych.
						Na poziomie regionalnym: https://bip.mazovia.pl/pl/bip/zarzad/rejestr-uchwal-zarzadu/uchwala-201745323-zarzadu-wojewodztwa-mazowieckiego-z-dnia-2023-12-05.html Prognoza oddziaływania na środowisko do Regionalnego planu transportowego województwa mazowieckiego w perspektywie do 2030 roku: https://mazovia.pl/pl/bip/dokumenty-strategiczne/regionalny-plan-transportowy-wojewodztwa-mazowieckiego-w-perspektywie-do-2030-roku.html	**Na poziomie regionalnym:** Spełnieniem warunku na poziomie regionalnym jest uchwalenie przez Zarząd Województwa Mazowieckiego dokumentu: Regionalny Plan Transportowy Województwa Mazowieckiego w perspektywie do 2030 roku. Rozwój infrastruktury paliw alternatywnych na terenie województwa mazowieckiego jest zgodny z Krajowymi ramami polityki o elektromobilności i paliwach alternatywnych. Planowane jest prowadzenie działań na poziomie regionalnym, które w głównej mierze będą opierały się na: • zakupie pojazdów niskoemisyjnych oraz wsparciu finansowym projektów dotyczących rozwoju paliw alternatywnych,

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							• budowie stacji ładowania taboru elektrycznego, • budowie stacji ładowania/tankowania. Działania realizowane również będą poprzez dofinansowanie ze środków własnych lub unijnych inwestycji realizowanych na szczeblu lokalnym (w ramach FEM 2021-2027, specjalnych programów). Przykładem tego jest program „Mazowieckiego Instrumentu Wsparcia Ochrony Powietrza" czy program „Mazowsze dla czystego powietrza", który wspiera działania gmin.
				Kryterium 8. przedstawia rezultaty oceny ryzyk dla bezpieczeństwa ruchu drogowego zgodnie z istniejącymi krajowymi strategiami bezpieczeństwa ruchu drogowego, wraz z mapowaniem dróg i odcinków narażonych na takie ryzyka oraz ustaleniem związanych z tym priorytetów inwestycyjnych;	TAK	**Na poziomie krajowym:** Szczegółowy opis sposobu wypełnienia tego kryterium i całego warunku w załączonym raporcie. https://www.krbrd.gov.pl/narodowy-program-brd-2021-2030/ https://www.gov.pl/web/infrastruktura/program-bezpiecznej-infrastruktury-drogowej-na-lata-2021-2024 https://www.gov.pl/web/infrastruktura/program-wzmocnienia-krajowej-sieci-drogowej-do-2030-roku https://www.gov.pl/web/infrastruktura/rzadowy-program-budowy-drog-krajowych-do-2030-r-z-perspektywa-do-2033-r https://www.gov.pl/web/infrastruktura/program-budowy-100-obwodnic-na-lata-2020---2031	**Kryterium 8. Spełnione** **Na poziomie krajowym:** Funkcjonujący w Polsce system kompleksowego planowania rozwoju transportu spełnia wymogi ujęte w kryterium. Narodowy Program Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego na lata 2021-2030 stanowi szczegółowe i wieloaspektowe podsumowanie oceny zagrożeń dla bezpieczeństwa ruchu drogowego. W odniesieniu do każdego z pięciu filarów bezpieczeństwa ruchu drogowego (tj. Filaru I – System zarządzania bezpieczeństwem ruchu drogowego, Filaru II – Bezpieczny człowiek, Filaru III – Bezpieczne drogi, Filaru IV – Bezpieczny pojazd oraz Filaru V – Ratownictwo i opieka powypadkowa)

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							identyfikuje czynniki zagrożenia oraz grupy ryzyka (tam, gdzie to dotyczy), a także wskazuje działania niezbędne do podjęcia. Natomiast dokumenty wdrożeniowe obejmujące kwestie bezpieczeństwa ruchu drogowego stanowią plan działań – zarówno inwestycyjnych, jak i legislacyjnych oraz dotyczących kampanii społecznych. Ponadto w ramach funkcjonującego systemu zarządzania bezpieczeństwem infrastruktury drogowej prowadzona jest cykliczna ocena ryzyka i ocena bezpieczeństwa sieci.
						Na poziomie regionalnym: https://bip.mazovia.pl/pl/bip/zarzad/rejestr-uchwal-zarzadu/uchwala-201745323-zarzadu-wojewodztwa-mazowieckiego-z-dnia-2023-12-05.html Prognoza oddziaływania na środowisko do Regionalnego planu transportowego województwa mazowieckiego w perspektywie do 2030 roku: https://mazovia.pl/pl/bip/dokumenty-strategiczne/regionalny-plan-transportowy-wojewodztwa-mazowieckiego-w-perspektywie-do-2030-roku.html	**Na poziomie regionalnym:** Spełnieniem warunku na poziomie regionalnym jest uchwalenie przez Zarząd Województwa Mazowieckiego dokumentu: Regionalny Plan Transportowy Województwa Mazowieckiego w perspektywie do 2030 roku. Działania wpływające na bezpieczeństwo ruchu drogowego prowadzone są zgodnie z istniejącymi krajowymi strategiami bezpieczeństwa ruchu drogowego. Podejmowane są działania wpływające na poprawę bezpieczeństwa ruchu oraz prowadzone są akcje mające na celu podnoszenie świadomości kierowców, Na podstawie przeprowadzonej oceny ryzyk i zagrożeń na drogach opracowana została mapa, na której zostały przedstawione drogi i odcinki dróg dotkniętych zagrożeniami dla bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							Zgodnie z wykazem dróg wojewódzkich na terenie województwa mazowieckiego z największą liczbą zdarzeń drogowych określone zostały priorytety inwestycyjne planowane do realizacji na poziomie regionalnym, mające na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa uczestników ruchu, również niezmotoryzowanych.
				Kryterium 9. dostarcza informacji na temat zasobów finansowania odpowiadających planowanym inwestycjom, koniecznych do pokrycia kosztów operacyjnych i kosztów utrzymania istniejącej i planowanej infrastruktury.	TAK	**Na poziomie krajowym:** Szczegółowy opis sposobu wypełnienia tego kryterium i całego warunku w załączonym raporcie. https://www.gov.pl/web/infrastruktura/rzadowy-program-wsparcia-zadan-zarzadcow-infrastruktury-kolejowej-w-tym-w-zakresie-utrzymania-i-remontow-do-2028-roku2 https://www.gov.pl/web/infrastruktura/program-budowy-100-obwodnic-na-lata-2020---2031 https://www.gov.pl/web/infrastruktura/rzadowy-program-budowy-drog-krajowych-do-2030-r-z-perspektywa-do-2033-r https://www.gov.pl/web/infrastruktura/program-bezpiecznej-infrastruktury-drogowej-na-lata-2021-2024 https://www.gov.pl/web/infrastruktura/program-wzmocnienia-krajowej-sieci-drogowej-do-2030-roku https://www.gov.pl/web/infrastruktura/krajowy-program-zeglugowy-do-roku-2030 https://www.ums.gov.pl/programy_wieloletnie/09-04-58_WPR_S3975_2017_plik3.pdf	**Kryterium 9. Spełnione** **Na poziomie krajowym:** Funkcjonujący w Polsce system kompleksowego planowania rozwoju transportu obejmuje informacje na temat finansowania realizacji inwestycji oraz utrzymania infrastruktury transportowej. Kwestia finansowania planowanych działań inwestycyjnych zasadniczo jest uregulowana w dokumentach wdrożeniowych, niemniej jednak zakres tych informacji jest różny w zależności od dokumentów. Opracowano programy utrzymaniowe dla infrastruktury transportu, za której utrzymanie odpowiada państwo, tj. infrastruktury kolejowej (z wyłączeniem dworców), drogowej oraz wodnej śródlądowej i morskiej. Są również takie dokumenty, które z uwagi na ogólny charakter dokumentu czy cechy danej gałęzi transportu nie zawierają szczegółowych danych finansowych. Sytuacja taka dotyczy transportu lotniczego oraz transportu intermodalnego (ich funkcjonowanie opiera się w głównej mierze na podmiotach prywatnych, zatem nie

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							przewiduje się finansowania realizacji tych inwestycji z budżetu państwa).
						Na poziomie regionalnym: https://bip.mazovia.pl/pl/bip/zarzad/rejestr-uchwal-zarzadu/uchwala-201745323-zarzadu-wojewodztwa-mazowieckiego-z-dnia-2023-12-05.html Prognoza oddziaływania na środowisko do Regionalnego planu transportowego województwa mazowieckiego w perspektywie do 2030 roku: https://mazovia.pl/pl/bip/dokumenty-strategiczne/regionalny-plan-transportowy-wojewodztwa-mazowieckiego-w-perspektywie-do-2030-roku.html	**Na poziomie regionalnym:** Spełnieniem warunku na poziomie regionalnym jest uchwalenie przez Zarząd Województwa Mazowieckiego dokumentu: Regionalny Plan Transportowy Województwa Mazowieckiego w perspektywie do 2030 roku. Plan transportowy zawiera analizę finansową, która uwzględnia inwestycje realizowane na poziome regionalnym w zakresie eksploatacji i utrzymania zarówno istniejącej jak i nowej infrastruktury oraz taboru, które beneficjenci zobowiązani będą ponieść w związku z realizacją inwestycji. Plan zawiera również zestawienie kosztów utrzymania infrastruktury kolejowej będącej w zarządzie Warszawskiej Kolei Dojazdowej oraz kosztów utrzymania infrastruktury drogowej (drogi wojewódzkie na terenie Mazowsza będące w zarządzie Województwa Mazowieckiego). Plan wskazuje źródła finansowania planowanych inwestycji z podziałem na zagraniczne publiczne, krajowe publiczne oraz prywatne.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
4.1.Ramy strategiczne polityki na rzecz aktywnych polityk rynku pracy	EFRR, EFS+	**EFRR** Poprawa skuteczności i poziomu włączenia społecznego rynków pracy oraz dostępu do wysokiej jakości zatrudnienia poprzez rozwój infrastruktury społecznej i wspieranie ekonomii społecznej **EFS+** **4(a)** Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, także	Spełnione	Istnienie ram strategicznych polityki na rzecz aktywnych polityk rynku pracy w świetle wytycznych dotyczących zatrudnienia; ramy te obejmują: **Kryterium 1** Rozwiązania w zakresie sporządzania profilów osób poszukujących pracy i oceny ich potrzeb **Kryterium 2** Informacje o wolnych miejscach pracy i możliwościach zatrudnienia z uwzględnieniem potrzeb na rynku pracy **Kryterium 3** Rozwiązania służące zapewnieniu, by opracowanie tych ram, ich wdrożenie, monitorowanie i przegląd były prowadzone w ścisłej współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi stronami	Spełnione	Ramy strategiczne polityki na rzecz aktywnej polityki rynku pracy stanowi ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2024 r. poz. 475, z późn. zm.) wraz z aktami wykonawczymi. Ustawa jest aktem prawnym szczegółowo definiującym rolę poszczególnych szczebli Publicznych Służb Zatrudnienia ((PSZ): minister właściwy ds. pracy, samorząd województwa, samorząd powiatu, urząd wojewody) i instytucji rynku pracy oraz współpracę z podmiotami zewnętrznymi (np. instytucje szkoleniowe, agencje zatrudnienia). Ustawa i akty wykonawcze stanowią obligatoryjne wytyczne dla poszczególnych procesów związanych z działaniami na rzecz aktywnej polityki rynku pracy, w szczególności w zakresie usług rynku pracy, stosowanych instrumentów i form pomocy. Ustawa zawiera także wytyczne w odniesieniu do procedur badania efektywności zadań PSZ (wskaźniki efektywności kosztowej i zatrudnieniowej oraz urzędów pracy na rzecz aktywizacji bezrobotnych). **Link do dokumentów:** https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/akty-prawne. Warunek jest spełniony poprzez przygotowanie m.in. następujących narzędzi: • Indywidualnego Planu Działania • Centralnej Bazy Ofert Pracy • Aplikacji Mobilnej ePraca	**Kryterium 1 Spełnione** Urząd pracy ma obowiązek przygotować IPD dla każdego bezrobotnego w terminie 60 dni od dnia rejestracji w urzędzie. Urząd pracy ustalając sytuację bezrobotnego i dostosowując dla niego pomoc bierze pod uwagę wiele czynników, m.in. wykształcenie, doświadczenie zawodowe, umiejętności i uprawnienia zawodowe, dyspozycyjność, czas pozostawania bez pracy, miejsce zamieszkania, zaangażowanie w samodzielne poszukiwanie pracy i możliwości podjęcia pracy lub działalności gospodarczej. Ww. informacje pozyskiwane są podczas rejestracji bezrobotnego oraz w wywiadzie (w tym z wykorzystaniem kwestionariusza udostępnianego w systemie teleinformatycznym przez ministra właściwego do spraw pracy). Powiatowy urząd pracy w okresie realizacji IPD ma obowiązek kontaktować się z bezrobotnym co najmniej raz na 60 dni w celu monitorowania sytuacji i postępów w realizacji działań przewidzianych w IPD. Ww. kontakt może być realizowany przez powiatowy urząd pracy w formie spotkania, rozmowy telefonicznej lub wymiany informacji drogą elektroniczną / pocztową. Spełnienie kryterium zapewnia Indywidualny Planu Działania (IPD) -art. 34a Ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
		poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej **4(b)** Modernizacja instytucji i służb rynków pracy celem oceny i przewidywania zapotrzebowania na umiejętności oraz zapewnienia terminowej i odpowiednio dopasowanej pomocy i wsparcia na rzecz dostosowania umiejętności i kwalifikacji zawodowych do potrzeb rynku pracy oraz na rzecz przepływów i mobilności na rynku pracy		**Kryterium 4** Rozwiązania dotyczące monitorowania, ewaluacji i przeglądu aktywnych polityk rynku pracy **Kryterium 5** W odniesieniu do interwencji na rzecz zatrudnienia ludzi młodych – sprawdzone empirycznie, ukierunkowane ścieżki kariery przeznaczone dla ludzi młodych niepracujących, niekształcących się ani nieszkolących się, w tym działania informacyjne i oparte na wymogach jakościowych uwzględniających kryteria wysokiej jakości przygotowania zawodowego i staży, w tym w kontekście realizacji programów gwarancji dla młodzieży		• Systemu rad rynku pracy (przy ministrze właściwym do spraw pracy, marszałku województwa i staroście) • Realizację badania "Bezrobotni i poszukujący pracy zarejestrowani w urzędach pracy", w którym na podstawie informacji z urzędów pracy w jednolitym systemie informatycznym zbierane są m. in. dane nt. liczby aktywizowanych bezrobotnych w rozbiciu na poszczególne formy aktywizacji. Na podstawie powyższych danych MRPiPS przygotowuje raporty i analizy. • Analizy efektywności wybranych form aktywizacji bezrobotnych realizowanych przez powiatowe urzędy pracy, finansowanych z Funduszu Pracy. Kluczowe mierniki to efektywność zatrudnieniowa i kosztowa. • Realizacja projektu pt. „Wypracowanie metodologii i wdrożenie monitorowania efektywności zatrudnieniowej podstawowych form aktywizacji zawodowej bezrobotnych w okresie dłuższym niż 12 miesięcy od zakończenia działań urzędu pracy"(POWER 2014-2020) • Planu realizacji Gwarancji dla Młodzieży w Polsce" zaktualizowany w sierpniu 2022r. • Rozwój usług elektronicznych realizowanych na rzecz klientów PUP, w tym umożliwiających wnioskowanie o formy pomocy a także korzystanie z usług pośrednictwa pracy poprzez zapewnienie pełnego dostępu do ofert pracy w bazie ofert pracy, umożliwienie przygotowania i udostępnienia CV w	http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20040991001/U/D20041001Lj.pdf **Kryterium 2 Spełnione** Powiatowe urzędy pracy (PUP) przyjmują i realizują oferty pracy przestrzegając zasady jawności i równego dostępu do ofert pracy. Każda przyjęta i realizowana oferta pracy przez urząd pracy jest automatycznie przekazywana do internetowej bazy ofert pracy udostępnianej przez ministra wł. ds pracy, której rolę pełni Centralna Baza Ofert Pracy (CBOP). CBOP i aplikacja mobilna ePraca to nieograniczony dostęp do aktualnej informacji o ofertach pracy w kraju i za granicą, upowszechnionych przez sieć EURES. CBOP i aplikacja mobilna ePraca udostępniają informacje o organizowanych przez PUPy stażach, przygotowaniu zawodowym dorosłych, a także organizowanych przez PUP i WUP szkoleniach, targach i giełdach pracy, praktykach studenckich organizowanych w instytucjach publicznych oraz wyszukiwanie praktyk i staży zgłaszanych przez pracodawców. CBOP jest zintegrowana z systemami Wortal PSZ (psz.praca.gov.pl), praca.gov.pl, SyriuszStd (wykorzystywanym przez PUP), WUP Viator (wykorzystywanym przez WUP). CBOP jest dostępna z komputera, tabletu i smartfona. Aplikacja mobilna ePraca dostępna jest na platformie iOS i Android

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						bazie CV, wdrożenie mechanizmów automatycznego doboru ofert pracy. Uruchomienie wybranych usług w ramach aplikacji mobilnej – mObywatel. **Link do ustawy :** http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20040991001/U/D20041001Lj.pdf	Spełnienie kryterium zapewnia Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (art. 4 ust. 1 pkt 7 lit. e) http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20040991001/U/D20041001Lj.pdf Centralna Baza Ofert Pracy http://oferty.praca.gov.pl/ **Kryterium 3 Spełnione** Kluczowe działania na rzecz aktywnej polityki rynku pracy: 1. rady rynku pracy, działające przy ministrze wł. ds pracy, marszałku województwa (WUP), i staroście (PUP). Tworzą jem.in. przedstawiciele reprezentatywnych organizacji pracodawców i związków zawodowych, KWRiST , samorządu terytorialnego i nauki. **Konsultacje społeczne aktów prawnych** regulujących całokształt funkcjonowania PSZ, prowadzone są na każdym etapie prac nad projektem 2. **Rola Rady Dialogu Społecznego**. Przegląd otoczenia prawnego rynku pracy, kształt i stan są przedmiotem prac RDS, a zmiany prawa dotyczące aktywnych polityk rynku pracy przed wdrożeniem są przedmiotem konsultacji w ramach tego ciała. 3. Rola Konwentu Dyrektorów WUPi Rada Forum Dyrektorów PUP.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							Minister wł. ds. pracy publikuje corocznie na stronie www katalog podstawowych form aktywizacji zawodowej rozumianych jako usługi i instrumenty finansowane ze środków Funduszy Pracy, dla których w danym roku są określane wskaźniki, o których mowa w art. 4 ust. 11 pkt 2 lit b i c ustawy. Opiniowanie planów i sprawozdań Funduszu Pracy należy do kompetencji rad rynku pracy, a monitoring i ocenę polityk rynku pracy realizuje RDS. Spełnienie kryterium zapewnia: **Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (rozdział 5, rozdział 8, art. 22),** http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20040991001/U/D20041001Lj.pdf **Ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego** https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20150001240/U/D20151240Lj.pdf **Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lipca 2011 r. w sprawie szczegółowych zadań i organizacji Ochotniczych Hufców Pracy** http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20111550920/O/D20110920.pdf

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							Kryterium 4 Spełnione Minister wł. ds. pracy, z Prezesem GUS prowadzi badanie "Bezrobotni i poszukujący pracy zarejestrowani w urzędach pracy", w którym zbierane są m. in. dane nt. liczby aktywizowanych bezrobotnych w rozbiciu na formy aktywizacji. Minister wł. ds. pracy co rok dokonuje analizy efektywności wybranych form aktywizacji bezrobotnych realizowanych przez PUP, finansowanych z Funduszu Pracy. Kluczowe mierniki to efektywność zatrudnieniowa i kosztowa. W POWER 2014-2020 realizowany jest projekt „Wypracowanie metodologii i wdrożenie monitorowania efektywności zatrudnieniowej podstawowych form aktywizacji zawodowe bezrobotnych w okresie dłuższym niż 12 miesięcy od zakończenia działań urzędu pracy". Spełnienie kryterium zapewnia: **Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (rozdział 8, art.22) i Ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej** http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20040991001/U/D20041001Lj.pdf https://www.gov.pl/web/rodzina/efektywnosc-form-promocji-zatrudnienia

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							https://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy/bezrobocie-rejestrowane **Kryterium 5 Spełnione** Wsparcie osób młodych, w tym młodzieży NEET, w aktywizacji zawodowej odbywa się w ramach GdM. Plan realizacji GdM w Polsce, zatwierdzony 1.08.2022, osadzony jest na 4 filarach – urzędach pracy, ochotniczych hufcach pracy, projektach centralnych i programie pożyczkowym. W wyniku diagnozy sytuacji osób młodych na rynku pracy, opartej o dane z GUS i Eurostatu, wyróżniono 4 grupy priorytetowe: (1) Osoby w wieku 15–17 lat, które porzucają naukę lub zaniedbują obowiązek szkolny lub edukację; (2) Osoby w wieku 18–29 lat: ○ zarejestrowane jako bezrobotne; ○ młodzież NEET; ○ osoby bezrobotne lub poszukujące pracy, osoby kończące naukę lub absolwenci uczelni wyższych; (3) Osoby, które opuściły opiekę zastępczą; (4) Kobiety poniżej 30 roku życia wychowujące dzieci. W Planie zawarto priorytety wsparcia np. wysoka jakość ofert, w tym staży, jako kluczowych form aktywizacji osób młodych i rozwoju ich umiejętności. Standardy jakości staży, obowiązujące przy wdrażaniu GdM regulowane są ustawą o promocji zatrudnienia (Dz.U. z 2024 r. poz.475) i rozp. MPiPS z

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							20.08.2009 w sprawie szczegółowych warunków odbywania stażu przez bezrobotnych (Dz.U.z 2009 r.poz.1160). Spełnienie kryterium zapewnia: **Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Rozdział V, art. 50 ust. 1,art. 53)** http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20040991001/U/D20041001Lj.pdf **Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lipca 2011 r. w sprawie szczegółowych zadań i organizacji Ochotniczych Hufców Pracy (Dz. U. z 2011 r., poz. 920)** http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20111550920/O/D20110920.pdf **Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 sierpnia 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania stażu przez bezrobotnych (Dz. U. z 2009 r., poz. 1160)** http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20091421160/O/D20091160.pdf **Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 kwietnia 2014 r. w sprawie przygotowania zawodowego dorosłych (Dz. U. z 2014 r., poz. 497)**

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20140000497/O/D20140497.pdf
4.2.Krajowe ramy strategiczne na rzecz równouprawnienia płci	EFRR, EFS+	EFRR: Poprawa skuteczności i poziomu włączenia społecznego rynków pracy oraz dostępu do wysokiej jakości zatrudnienia poprzez rozwój infrastruktury społecznej i wspieranie ekonomii społecznej EFS+: Wspieranie zrównoważonego pod względem płci uczestnictwa w rynku pracy, równych warunków pracy oraz lepszej równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym poprzez dostęp do przystępnej cenowo opieki nad dziećmi i osobami wymagającymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu	Spełniony	Istnienie krajowych ram strategicznych polityki na rzecz równouprawnienia płci, które obejmują: **Kryterium** 1 Identyfikację w oparciu o rzetelne podstawy wyzwań związanych z równouprawnieniem płci; **Kryterium 2** Środki na rzecz rozwiązania problemu zróżnicowania sytuacji kobiet i mężczyzn w zakresie zatrudnienia, płac i emerytur oraz na rzecz promowania równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, w tym przez poprawę dostępu do wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem, wraz z celami końcowymi, przy jednoczesnym poszanowaniu roli i autonomii partnerów	Spełniony	**Spełniony** Spełnieniem warunku jest przyjęty przez Radę Ministrów 24 maja 2022 r. Krajowy Program Działań na Rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030 (KPDRT). KPDRT obejmuje następujące priorytety: Polityka antydyskryminacyjna, Praca i zabezpieczenia społeczne, Edukacja, Zdrowie, Dostęp do dóbr i usług, Budowanie świadomości, Gromadzenie danych i badania, Koordynacja. Priorytety, działania i zadania określone w Programie są spójne z priorytetami i kierunkami działań państwa określonymi w innych dokumentach rządowych w zakresie równego traktowania m.in. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Programie Dostępność Plus 2018-2025, projekcie Strategii na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2020-2030, Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, Krajowym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2022, Programie integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030. **Link do dokumentu :** https://monitorpolski.gov.pl/MP/2022/640	**Kryterium 1. Spełnione** KPDRT obejmuje następujące priorytety: Polityka antydyskryminacyjna, Praca i zabezpieczenia społeczne, Edukacja, Zdrowie, Dostęp do dóbr i usług, Budowanie świadomości, Gromadzenie danych i badania, Koordynacja. Zidentyfikowano następujące wyzwania dla równości między kobietami a mężczyznami: 1. Niższy poziom zatrudnienia kobiet 2. Luka płacowa i luka emerytalna na niekorzyść kobiet 3. Niski odsetek kobiet na najwyższych stanowiskach 4. Niski poziom kobiet w STEM Jeżeli chodzi o przemoc wobec kobiet, zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej w (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 424), działania przeciw przemocy są uregulowane w Rządowym Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej, który jest przyjmowany przez Radę Ministrów. **Link do dokumentów:** Krajowy Program Działań na Rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030 https://monitorpolski.gov.pl/MP/2022/640 Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 424)i Rządowy

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				społecznych; **Kryterium 3** Rozwiązania dotyczące monitorowania, ewaluacji i przeglądu ram strategicznych polityki i metod gromadzenia danych w oparciu o dane segregowane ze względu na płeć; **Kryterium 4.** Rozwiązania dotyczące zapewnienia, aby opracowanie tych ram, ich wdrożenie, monitorowanie i przegląd były prowadzone w ścisłej współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w tym podmiotami ds. równości, partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.			Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 (M.P. z 2023 r. poz. 1232, z 2024 r. poz. 823): https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2024/pozycja/424 https://monitorpolski.gov.pl/MP/rok/2023/pozycja/1232 https://monitorpolski.gov.pl/MP/rok/2024/pozycja/823 **Kryterium 2. Spełnione** Priorytet II – Praca i zabezpieczenia społeczne - obejmuje działania na rzecz: równowagi między życiem zawodowym a prywatnym rodziców i opiekunów; włączenia społecznego pod kątem równouprawnienia płci; wyrównywania szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy; zwiększania zatrudnienia kobiet, zwłaszcza w starszych grupach wiekowych oraz żyjących w ubóstwie; zwiększenia udziału kobiet na stanowiskach kierowniczych oraz prowadzących działalność gospodarczą również w obszarach nowych technologii, dążenie do równości płac kobiet i mężczyzn za tą samą wykonywaną pracę lub pracę o równej wartości, wyeliminowanie różnic w płacach i emeryturach ze względu na płeć, zarządzania różnorodnością oraz klauzul społecznych w zamówieniach publicznych. W programie wskazane są ramy czasowe dla każdego z zadań, instytucje odpowiedzialne i

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							współpracujące, a także wskaźniki z wartością bazową i docelową. **Link do dokumentu:** Krajowy Program Działań na Rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030 https://monitorpolski.gov.pl/MP/2022/640 **Kryterium 3. Spełnione** Ministra ds. Równości opracowuje i przedkłada Radzie Ministrów do 31 marca każdego roku, sprawozdanie za poprzedni rok, zawierające m.in. raport z realizacji KPDRT. Ponadto, celem wsparcia działań Koordynatora Programu, powołany zostanie Zespół, którego zadaniem będzie cykliczne monitorowanie osiągania zakładanych wskaźników, ujętych w załączniku nr 1 do KPDRT. Powołanie Zespołu nastąpi na podstawie przepisów ustawy o Radzie Ministrów. Zadania Zespołu Monitorującego KPDRT mogą także odnosić się do sygnalizowania ryzyka w realizacji poszczególnych priorytetów, a także wskazywania na poziom osiąganych zmian w życiu społecznym i gospodarczym. Dane segregowane ze względu na płeć będą cyklicznie zbierane. Przewidziano też działania na rzecz rozbudowy systemu gromadzenia danych równościowych, w tym w rozbiciu na płeć. Zgodnie z art. 11 ustawy, sprawozdanie z realizacji Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej jest składane corocznie, w terminie do 30 września, Sejmowi i Senatowi

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							Rzeczypospolitej Polskiej przez Radę Ministrów. **Link do dokumentów:** Krajowy Program Działań na Rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030 https://monitorpolski.gov.pl/MP/2022/640 Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 424) i Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 (M.P. z 2023 r. poz. 1232, z 2024 r. poz. 823): https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2024/pozycja/424 https://monitorpolski.gov.pl/MP/rok/2023/pozycja/1232 https://monitorpolski.gov.pl/MP/rok/2024/pozycja/823 **Kryterium 4. Spełnione** KPDRT poddano szerokim konsultacjom ze stronami zainteresowanymi: • „Zgłoś pomysł" 4.07-19.11.2020 r. poprzez formularz internetowy na stronie Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania. • publicznym (24.11-18.12.2020 r.) • w BIP MRiPS • z KWRiST (17.11.2020 r.-11.05.2021 r.) Realizacja działań przewiduje współpracę z partnerami społecznymi, organizacjami

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							pozarządowymi i samorządami. Współpraca ta będzie przebiegała w różnoraki sposób, w zależności od sposobu obranego przez instytucję wiodącą np. na zasadzie powierzenia realizacji zadania publicznego, konkursu czy zamówień publicznych. Odpowiednie podmioty ds. równości, partnerzy społeczni i organizacje społeczeństwa obywatelskiego wchodzą w skład zespołów, których zadaniem jest m.in. monitorowanie realizacji obu programów. Oba sprawozdania wymienione w kryterium 3 podlegać będą szerokim konsultacjom z wszystkimi interesariuszami. **Link do dokumentów:** Krajowy Program Działań na Rzecz Równego Traktowania na lata 2022-2030 https://monitorpolski.gov.pl/MP/2022/640 Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 424) i Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 (M.P. z 2023 r. poz. 1232, z 2024 r. poz. 823): https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2024/pozycja/424 https://monitorpolski.gov.pl/MP/rok/2023/pozycja/1232 https://monitorpolski.gov.pl/MP/rok/2024/pozycja/823

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
4.3.Ramy strategiczne polityki na rzecz systemu kształcenia i szkolenia na wszystkich szczeblach	EFRR, EFS+	EFRR, Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online **EFS+** **4(g)** Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji	Spełniony	Istnienie krajowych lub regionalnych ram strategicznych polityki w zakresie systemu kształcenia i szkolenia, które obejmują **Kryterium 1** Oparte na rzetelnych danych systemy przewidywania i prognozowania umiejętności; **Kryterium 2** Mechanizmy oparte na rzetelnych danych systemy przewidywania i prognozowania umiejętności; **Kryterium 3** Środki na rzecz zapewnienia równego dostępu do wysokiej jakości, przystępnego cenowo, odpowiedniego, wolnego od segregacji kształcenia i szkolenia sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz uczestnictwa w takim kształceniu i szkoleniu i ukończenia go, a także nabywania	Spełniony	Spełnienie warunku zapewnia Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030: • część ogólna (przyjęta uchwałą Rady Ministrów nr 12/2019 w dniu 25.01.2019 r.) • część szczegółowa (przyjęta uchwałą Rady Ministrów nr 195/2020 w dniu 28.12.2020 r.). Raport „Strategia umiejętności OECD: Polska" stanowi istotny wkład do części szczegółowej Strategii, zwłaszcza w obszarze rozwijania umiejętności w miejscu pracy. (raport ogłoszono 11.12.2019 r.). Spełnieniem warunku jest ponadto system narzędzi funkcjonujących w obszarze kształcenia, m.in.: • system monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów ELA, • monitoring karier absolwentów publicznych i niepublicznych szkół ponadpodstawowych, • prognoza zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy, reforma systemu oświaty (kształcenie ogólne, kształcenie zawodowe), • reforma szkolnictwa wyższego, • ustawa o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji, • Międzyresortowy Zespół do spraw uczenia się przez całe życie i ZSK, • Rada Interesariuszy ZSK, • Rada Programowa do spraw kompetencji,	**Kryterium 1 Spełnione** Ramy strategiczne zostały określone w: 1.Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), 2. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna) – Priorytet 4. Zbudowanie efektywnego systemu diagnozowania i informowania o obecnym stanie i zapotrzebowaniu na umiejętności, 3. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część szczegółowa) – Obszar oddziaływania VI Doradztwo zawodowe, Temat działania 19: Tworzenie efektywnych mechanizmów informowania o zapotrzebowaniu na zawody, kwalifikacje i umiejętności na poziomie krajowym i regionalnym. Ponadto, corocznie ustalana jest prognoza zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy. **Link do dokumentów:** https://zsu2030.mein.gov.pl/app/files/ZSU2030_ogolna.pdf https://zsu2030.mein.gov.pl/app/files/ZSU2030_szczegolowa.pdf **Kryterium 2 Spełnione** Ramy strategiczne zostały określone w: 1.Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), 2. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna) – Priorytet 4.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
		cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej **4(f)** Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności		kluczowych kompetencji na wszystkich poziomach, w tym na poziomie szkolnictwa wyższego **Kryterium 4** Mechanizm koordynacji obejmujący wszystkie poziomy kształcenia i szkolenia, w tym szkolnictwo wyższe, oraz jasny podział obowiązków między odpowiednimi organami krajowymi lub regionalnymi **Kryterium 5** Rozwiązania dotyczące monitorowania, ewaluacji i przeglądu ram strategicznych polityki **Kryterium 6** Środki skierowane do osób dorosłych o niskich umiejętnościach zawodowych i niskich kwalifikacjach i osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społeczno-ekonomicznej oraz		• Sektorowe Rady do spraw kompetencji, • Program Senior+, • Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji, • projekt „Szansa - nowe możliwości dla dorosłych", • program "Doktorat wdrożeniowy", • finansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli, • szkolenia branżowe dla nauczycieli kształcenia zawodowego. **Link do dokumentów:** https://zsu2030.mein.gov.pl/app/files/ZSU2030_ogolna.pdf https://zsu2030.mein.gov.pl/app/files/ZSU2030_szczegolowa.pdf	Zbudowanie efektywnego systemu diagnozowania i informowania o obecnym stanie i zapotrzebowaniu na umiejętności, 3. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część szczegółowa) – Obszar oddziaływania VI Doradztwo zawodowe, Temat działania 19: Tworzenie efektywnych mechanizmów informowania o zapotrzebowaniu na zawody, kwalifikacje i umiejętności na poziomie krajowym i regionalnym. Ponadto, funkcjonuje system monitorowania Ekonomicznych Losów Absolwentów ELA, monitoring karier absolwentów publicznych i niepublicznych szkół ponadpodstawowych. **Link do dokumentów:** https://zsu2030.mein.gov.pl/app/files/ZSU2030_ogolna.pdf https://zsu2030.mein.gov.pl/app/files/ZSU2030_szczegolowa.pdf **Kryterium 3 Spełnione** Ramy strategiczne zostały określone w: 1. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2. ZSU 2030 (cz. ogólna) – Priorytet 1 Priorytet 6, 3. ZSU 2030 (cz. szczegółowa) – Obszar oddziaływania I Ponadto: a) akty prawne dot. równego dostępu do kształcenia: Prawo oświatowe, ustawa o

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
		edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami		ścieżki poprawy umiejętności; **Kryterium 7** Środki na rzecz wspierania nauczycieli, osób prowadzących szkolenia i kadry akademickiej w odniesieniu do odpowiednich metod nauczania, oceny i walidacji kompetencji kluczowych **Kryterium 8** Środki na rzecz wspierania mobilności osób uczących się i kadry oraz transnarodowej współpracy podmiotów świadczących usługi w zakresie kształcenia i szkolenia, w tym przez uznawanie efektów uczenia się i kwalifikacji.			systemie oświaty, Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, rozporządzenie MEN ws. ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach […], tworzona ustawa o wsparciu dzieci, uczniów i rodzin (wykaz prac legisl. RM UD319) b) przedsięwzięcie MEN: „Włączeni w edukację" (wdrożenie edukacji włączającej wysokiej jakości, zapewniającej wszystkim dzieciom i uczniom warunki do rozwijania potencjału oraz nabywania wiedzy i umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania w życiu dorosłym i włączenia społecznego; obejmuje prace legisl. i działania wdrożeniowe, w tym projekty: • Wspieranie dostępności edukacji dla dzieci i młodzieży • Szkoła dostępna dla wszystkich • Przygotowanie kompleksowego wsparcia poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego • Budowa skoordynowanego systemu pomocy specjalistycznej opartego na Specjalistycznych Centrach Wspierających Edukację Włączającą **Link do dokumentów:** https://zsu2030.mein.gov.pl/app/files/ZSU2030_ogolna.pdf https://zsu2030.mein.gov.pl/app/files/ZSU2030_szczegolowa.pdf

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							Kryterium 4. Spełnione Ramy strategiczne zostały określone w: 1. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna) – Priorytet 5. Wypracowanie skutecznych i trwałych mechanizmów współpracy i koordynacji międzyresortowej oraz międzysektorowej w zakresie rozwoju umiejętności, 2. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część szczegółowa) – wszystkie Obszary oddziaływania poprzez wskazanie podmiotów kluczowych dla realizacji Tematu działania. Dodatkowo ma zastosowanie w szczególności rozdział 3. „Zasady realizacji Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 jako polityki publicznej”, 3. Ustawie o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji – rozdział 8 ustawy (Koordynacja funkcjonowania Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji), 4. Ustawie o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości – art. 4c ustanawiający: a) Radę Programową do spraw kompetencji, b) sektorowe rady do spraw kompetencji. Ponadto: projekt MEN: „Wsparcie i rozwój mechanizmów współpracy i koordynacji na szczeblu krajowym i regionalnym w zakresie uczenia się przez całe życie”, projekt FRSE/MEN „Rozwój współpracy i koordynacji w zakresie uczenia się przez całe życie”.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							https://zsu2030.mein.gov.pl/app/files/ZSU2030_ogolna.pdf https://zsu2030.mein.gov.pl/app/files/ZSU2030_szczegolowa.pdf **Kryterium 5. Spełnione** Ramy zostały określone w: 1. ZSU 2030 (część ogólna) – Priorytet 5. oraz rozdział 10. 2. ZSU 2030 (część szczegółowa) – rozdział 3. 3. Ustawie o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji – rozdział 8 ustawy 4. Ustawie o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości – art. 4c ustanawiający: a) Radę Programową do spraw kompetencji, b) sektorowe rady do spraw kompetencji. Ponadto: a) funkcjonowanie Międzyresortowego Zespołu do spraw uczenia się przez całe życie i Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji, b) projekt MEiN „Wsparcie i rozwój mechanizmów współpracy i koordynacji na szczeblu krajowym i regionalnym w zakresie uczenia się przez całe życie”. Przegląd śródokresowy i ewaluacja wdrażania ZSU 2030, w tym ewaluacja koordynacji jej wdrażania na poziomie krajowym i wojewódzkim, zostały przewidziane do realizacji przez Ministerstwo Edukacji i Nauki. Planowana data przeglądu śródokresowego i ewaluacji: III kw. 2025 – I kw. 2026).

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							https://zsu2030.mein.gov.pl/app/files/ZSU2030_ogolna.pdf https://zsu2030.mein.gov.pl/app/files/ZSU2030_szczegolowa.pdf **Kryterium 6 Spełnione** Ramy zostały określone w: 1. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), 2. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna) – Priorytety: 1. Podnoszenie poziomu umiejętności kluczowych u dzieci, młodzieży i osób dorosłych; 2. Rozwijanie i upowszechnianie kultury uczenia się nastawionej na aktywny i ciągły rozwój umiejętności; 4. Zbudowanie efektywnego systemu diagnozowania i informowania o obecnym stanie i zapotrzebowaniu na umiejętności; 6. Wyrównywanie szans w dostępie do rozwoju (…), 3. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część szczegółowa) – Obszary oddziaływania: I Umiejętności podstawowe, przekrojowe i zawodowe dzieci, młodzieży i dorosłych; IV Rozwijanie umiejętności poza edukacją formalną; V Rozwijanie umiejętności w miejscu pracy; VI Doradztwo zawodowe; VIII Planowanie uczenia się przez całe życie i potwierdzanie umiejętności. Ponadto:

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							a) funkcjonowanie Uniwersytetów Drugiego i Trzeciego Wieku, b) przedsięwzięcie MEiN: „Lokalne Ośrodki Wiedzy i Edukacji”, c) projekt FRSE: „Szansa - nowe możliwości dla dorosłych”, d) program Senior+. https://zsu2030.mein.gov.pl/app/files/ZSU2030_ogolna.pdf https://zsu2030.mein.gov.pl/app/files/ZSU2030_szczegolowa.pdf **Kryterium 7 Spełnione** Ramy zostały określone w: 1. ustawie Karta Nauczyciela – Rozdział 7a: Finansowanie dokształcania i doskonalenia zawodowego nauczycieli, 2. rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie dofinansowania doskonalenia zawodowego nauczycieli, szczegółowych celów szkolenia branżowego oraz trybu i warunków kierowania nauczycieli na szkolenia branżowe, 3. ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce – Dział XII Finansowanie systemu szkolnictwa wyższego i nauki oraz gospodarka finansowa uczelni (m.in. „Doktorat wdrożeniowy”), 4. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna) – Priorytety: 2. Rozwijanie i upowszechnianie kultury uczenia się (…); 5. Wypracowanie skutecznych i trwałych mechanizmów

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							(…); 6. Wyrównywanie szans w dostępie do rozwoju (…), 5. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część szczegółowa) – Obszary oddziaływania: III Rozwijanie umiejętności w edukacji formalnej – kadry uczące; IV Rozwijanie umiejętności poza edukacją formalną; VII Współpraca pracodawców z edukacją formalną i pozaformalną; VIII Planowanie uczenia się przez całe życie i potwierdzanie umiejętności. https://zsu2030.mein.gov.pl/app/files/ZSU2030_ogolna.pdf https://zsu2030.mein.gov.pl/app/files/ZSU2030_szczegolowa.pdf **Kryterium 8 Spełnione** Ramy zostały określone w: 1. Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej ws. postępowania w celu uznania świadectwa lub innego dokumentu (…), 2. Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej ws. kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych, 3. Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej ws. warunków, jakie musi spełnić osoba ubiegająca się o uzyskanie dyplomu zawodowego (…), 4. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część ogólna) – Priorytety: 2 Rozwijanie i upowszechnianie kultury uczenia się (…); 5 Wypracowanie

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							skutecznych i trwałych mechanizmów (…), 5. Zintegrowanej Strategii Umiejętności 2030 (część szczegółowa) – Obszary oddziaływania: III Rozwijanie umiejętności w edukacji formalnej – kadry uczące; IV Rozwijanie umiejętności poza edukacją formalną; VII Współpraca pracodawców z edukacją formalną i pozaformalną; VIII Planowanie uczenia się przez całe życie i potwierdzanie umiejętności. Ponadto funkcjonowanie: a) Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej, b) Narodowego Centrum Nauki, c) Sieci Badawczej Łukasiewicz, d) Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, e) Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji. https://zsu2030.mein.gov.pl/app/files/ZSU2030_ogolna.pdf https://zsu2030.mein.gov.pl/app/files/ZSU2030_szczegolowa.pdf
4.4.Krajowe ramy strategiczne polityki na rzecz włączenia społecznego i ograniczenia ubóstwa	EFRR, EFS+	**EFRR** Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz	Spełniony	Istnienie krajowych lub regionalnych ram strategicznych polityki lub ram ustawodawczych na rzecz włączenia społecznego i ograniczenia ubóstwa, które obejmują: **Kryterium 1**	Spełniony	Spełnieniem warunku jest Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do roku 2030” (KPPUiWS) oraz w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) KPPUiWS przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 17 sierpnia 2021 r. to	**Kryterium 1 Spełnione** Diagnoza w Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu (KPPUiWS) dotyczy ubóstwa i wykluczenia społecznego. Dokument zawiera analizę danych ogólnokrajowych oraz według makroregionów, stopnia urbanizacji, typów gospodarstw domowych. W diagnozie uwzględnione zostały takie

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
		grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne **EFS+** **4(h)** Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji		Opartą na rzetelnych danych diagnozę ubóstwa i wykluczenia społecznego, w tym ubóstwa dzieci, w szczególności pod względem równego dostępu do dobrej jakości usług dla dzieci znajdujących się w trudnej sytuacji, a także pod względem bezdomności, segregacji przestrzennej i edukacyjnej, ograniczonego dostępu do podstawowych usług i infrastruktury oraz szczególnych potrzeb osób w każdym wieku znajdujących się w trudnej sytuacji; **Kryterium 2** Środki na rzecz zapobiegania i zwalczania segregacji we wszystkich dziedzinach, w tym ochrony socjalnej, rynków pracy sprzyjających włączeniu społecznemu i dostępu do wysokiej jakości usług dla osób w		dokument o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, w którym przedstawiono działania do realizacji celów związanych z przeciwdziałaniem ubóstwu i wykluczeniu społecznemu „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju" oraz celu szczegółowego w tym obszarze wskazanego w Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego (SRKL) -tj.: redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. Wśród krajowych dokumentów strategicznych o szczególnym znaczeniu dla polityki walki z ubóstwem i wykluczeniem należy wymienić, poza SRKL:, Narodowy Program Mieszkaniowy, Strategię na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030, Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego oraz opracowywaną Politykę Migracyjną. 7 czerwca br. Rada Ministrów przyjęła uchwałę w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.). https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20220000767/O/M20220767.pdf Razem z obowiązującymi aktami prawnymi: - ustawą 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U. z 2024 r. poz. 1283);	problemy jak ubóstwo dzieci, bezdomność, ograniczony dostęp do usług społecznych oraz specyficzne potrzeby grup zagrożonych wykluczeniem. Diagnoza zawiera również informacje dotyczące dostępu do edukacji, w tym edukacji wczesnej i opieki. Opisany został obszar wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, wykluczenia mieszkaniowego, ubóstwa osób pracujących i osób starszych oraz przedstawiona została sytuacja cudzoziemców - tytuły pobytowe, dostęp do usług. Diagnoza obejmuje również usługi w ramach pomocy społecznej - usługi w miejscu zamieszkania a domy pomocy społecznej, środowiskowe domy samopomocy, mieszkania chronione. Przy opracowaniu diagnozy opierano się m.in. na danych Głównego Urzędu Statystycznego, Eurostatu oraz sprawozdaniach resortowych. https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20210000843 **Kryterium 2 Spełniony** KPPUiWS koncentruje się na: • przeciwdziałaniu ubóstwu i wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży, • przeciwdziałaniu bezdomności, • rozwijaniu usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami, starszych i innych potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, • wspieraniu osób i rodzin poprzez działania instytucji pomocy społecznej

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				trudnej sytuacji, w tym migrantów i uchodźców; **Kryterium 3** Środki na rzecz przejścia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej; **Kryterium 4** Rozwiązania dotyczące zapewnienia, aby opracowanie tych ram, ich wdrożenie, monitorowanie i przegląd były prowadzone w ścisłej współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w tym partnerami społecznymi i odpowiednimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.		- ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2024 r. poz. 177 z późn. zm.); - ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.); - ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U. poz. 1818); - ustawą z dnia 23 października 2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz.U. z 2024 r. poz. 296 z późn. zm.) - ustawą z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2023 r. poz. 1993 z późn. zm.) - ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. o pomocy państwa w ponoszeniu wydatków mieszkaniowych w pierwszych latach najmu mieszkania (Dz.U. z 2024 r. poz. 506), - ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy ((Dz. U. z 2024 r. poz. 475, z późn. zm.) tworzą krajowe ramy strategiczne i prawne. **Link do dokumentu:**	oraz działania podmiotów ekonomii społecznej, • wspieraniu integracji cudzoziemców poprzez rozwój usług społecznych dla migrantów oraz ich integracji na rynku pracy. We wszystkich obszarach uwzględniono działania na rzecz przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej. https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20210000843 **Kryterium 3 Spełnione** Opracowywano Strategię rozwoju usług społecznych polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) . Zawiera ona diagnozę obszarów procesu DI wraz z wnioskami, wizję, cele strategiczne oraz kierunki interwencji i zasady realizacji polityki publicznej w danym obszarze. Strategia będzie realizowana w obszarach: opieki nad dzieckiem, w tym z niepełnosprawnością, nad osobami starszymi, wsparcia osób z niepełnosprawnościami, wsparcia osób w kryzysie psychicznym i w kryzysie bezdomności. Strategia rozwoju usług społecznych obejmuje np: 1. priorytetowe podejście do usług społecznych realizowanych w środowisku 2. rozwój lokalnych i zindywidualizowanych usług, które ograniczą opiekę instytucjonalną 3. wykorzystanie potencjału instytucjonalnej opieki długoterminowej

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20210000843	na rzecz rozwoju nowych usług środowiskowych 4. zabezpieczenie usług stacjonarnej opieki długoterminowej, jako ostatni i najmniej pożądany element systemu 5. rozwój mieszkalnictwa treningowego i wspomaganego z koszykiem usług 6. system koordynacji i standaryzacji usług społecznych – funkcja koordynatora usług społecznych 7. systemową usługę asystencji osobistej. https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20220000767/O/M20220767.pdf **Kryterium 4 Spełnione** Oba dokumenty opracowano we współpracy z przedstawicielami społeczeństwa obywatelskiego i interesariuszy problematyki ubóstwa i wykluczenia społecznego. Uwzględniono rezultaty pracy niezależnych tematycznych grup eksperckich dla obszarów: rodzina i dziecko, os. starsze, z niepełnosprawnościami, z zaburzeniami psychicznymi, bezdomne i cudzoziemcy. Grupy eksperckie wypracowały założenia, wykorzystane do zaplanowania działań w KPPUiWS i Strategii DI. Monitorowanie działań odbywać się będzie w partnerstwie i z udziałem interesariuszy, w tym organizacji społeczeństwa obywatelskiego i podmiotów społecznych

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							zaangażowanych bezpośrednio w obszarach objętych dokumentami W resorcie właściwym ds. rodziny i zabezpieczenia społecznego powołane zostaną Zespoły z udziałem organizacji społeczeństwa obywatelskiego i podmiotów społecznych, administracji centralnej, samorządów wojewódzkich i lokalnych. Dane do monitorowania realizacji działań będą zbierane zgodnie z przyjętym harmonogramem w ramach każdego z Priorytetów (KPPiUWS) i opracowanego zestawu wskaźników rezultatu (Strategia DI). https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20210000843
4.5. Krajowe strategiczne ramy polityki na rzecz integracji Romów	EFS+	Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej społeczności marginalizowanych, takich jak Romowie **4(l)** Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	Spełniony	Istnienie krajowych strategicznych ram polityki na rzecz integracji Romów, które obejmują: 1. środki na rzecz przyspieszenia integracji Romów oraz zapobiegania i eliminowania segregacji, uwzględniające aspekt płci oraz sytuację młodych Romów, oraz określające podstawowe, wymierne cele pośrednie i cele końcowe;	Spełniony	Spełnieniem warunku jest Program integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021-2030 przyjęty 21 grudnia 2020 r. przez Radę Ministrów. Dokument obejmuje działania przyspieszające integrację Romów, zapobiegające i eliminujące wykluczenie, z uwzględnieniem płci i sytuacji młodych Romów oraz wyznacza podstawowe etapy oraz cele do osiągnięcia. Realizacja Programu integracji została uruchomiona w dniu 3 lutego 2021 r., tak, aby zachować ciągłość działań prowadzonych w 2020 r., w ramach poprzedniego wieloletniego Programu	**Kryterium 1.Spełnione** Program integracji kontynuuje poprzednie, szeroko zakrojone działania na rzecz wyrównania szans Romów i ich integracji społecznej i obywatelskiej. Wskazuje cztery tzw. szczególne grupy wsparcia (rozdz. 4.5.3.), w tym m.in.: kobiety i dziewczęta romskie oraz młodzież romską. Dokument opisuje mierniki i wskaźniki (rozdz. 4.4.), służące monitorowaniu osiągania założonych celów (rozdz. 4.2.). **Kryterium 2. Spełnione** Program integracji zapewnia narzędzia monitorowania osiągania celów (rozdz. 4.6.4.) i ewaluacji (rozdz. 4.6.5.).

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
				2. rozwiązania dotyczące monitorowania, ewaluacji i przeglądu środków na rzecz integracji Romów; 3. rozwiązania dotyczące uwzględniania problematyki włączenia Romów na poziomie regionalnym i lokalnym; 4. rozwiązania dotyczące zapewnienia, aby opracowanie tych ram, ich wdrożenie, monitorowanie i przegląd były prowadzone w ścisłej współpracy z romskim społeczeństwem obywatelskim i wszystkimi innymi odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w tym na poziomie regionalnym i lokalnym.		integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014-2020. Systemowe działania Polski na rzecz poprawy sytuacji Romów są podejmowane nieprzerwanie od 2001 r., obejmując szerokie spectrum działań i przy zapewnieniu stałego finansowania z budżetu państwa. **Link do dokumentu:** https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/rada-ministrow-uchwalila-nowy-program-integracji-spolecznej-i-obywatelskiej-romow-w-polsce-na-lata-2021-2030	Jednocześnie, zapewnia możliwość ewentualnej modyfikacji metod i środków służących realizacji celów Programu integracji. Poza standardową sprawozdawczością, Program integracji kładzie nacisk na zbieranie danych, „mapujących" sytuację społeczności romskiej i umożliwiających pogłębioną analizę pojawiających się problemów. **Kryterium 3. Spełnione** Włączenie problematyki romskiej do realizowanych polityk publicznych zostało opisane w Programie integracji (rozdz. 3), w tym zwłaszcza w odniesieniu do polityki społecznej, rynku pracy, przestępstw z nietolerancji, nienawiści i ksenofobii, bezpłatnej pomocy prawnej oraz podtrzymania tożsamości kulturowej. Podczas gdy Program Integracji pełni rolę wspierającą, władze lokalne powinny również wypełniać swoje obowiązki wobec wszystkich obywateli, zgodnie z zasadą pomocniczości. **Kryterium 4. Spełnione** Włączenie właściwych interesariuszy zostało zapewnione na etapie projektowania założeń Programu integracji, m.in. przez system konsultacji społecznych – projekt został skierowany do 53 organizacji pozarządowych, głównie romskich, biorących dotychczas udział w realizacji poprzedniego Programu integracji, a także do jednostek samorządu terytorialnego. Ponadto,

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							MSWiA w trybie roboczym na bieżąco monitoruje prowadzone działania, co dało możliwość takiego skonstruowania Programu, który uwzględnił pojawiające się problemy. Dla zapewnienia udział Romów w procesie tworzenia zadań Program integracji podtrzymał wymóg prowadzenia przez jednostki samorządu terytorialnego corocznych konsultacji na poziomie lokalnym z przedstawicielami społeczności romskiej. Partycypacja Romów na poziomie regionalnym jest zapewniona poprzez udział w komisjach oceniających wnioski w urzędach wojewódzkich, a na poziomie centralnym poprzez udział przedstawicieli Romów w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych (mechanizmy te zostały opisane w rozdz. 4.5.2.)
4.6. Ramy strategiczne polityki na rzecz opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej	EFRR, EFS+	**EFRR** Zapewnienie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej **EFS+**	Spełniony	Istnienie krajowych lub regionalnych ram strategicznych polityki na rzecz zdrowia, które obejmują: **Kryterium 1** Mapowanie potrzeb w zakresie opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej, w tym pod względem personelu medycznego i pielęgniarskiego, w celu zapewnienia zrównoważonych i skoordynowanych środków;	Spełniony	Spełnienie warunku zapewni przyjęcie (odpowiednio dla każdego z kryteriów): • mapy potrzeb zdrowotnych (MPZ) w nowej formule, zgodna z nowelizacją ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej, wraz z krajowym planem transformacji (KPT) i wojewódzkimi planami transformacji (WPT) oraz Strategii Rozwoju Usług Społecznych (SRUS) opracowywana przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej w zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych (wykraczającym poza opiekę zdrowotną)., • polityki publicznej *Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu*	**Kryterium 1 Spełnione** Spełnienie kryterium zapewnia publikacją Mapy Potrzeb Zdrowotnych (MPZ) w formule obejmującej analizy oraz wyzwania systemu opieki zdrowotnej, a także krajowy oraz wojewódzkie plany transformacji, które wdrażają rekomendacje zawarte w MPZ. MPZ obejmują cały system, czyli wszystkie poziomy opieki opisane rodzajami świadczeń (od POZ po opiekę paliatywną i hospicyjną), z uwzględnieniem zasobów w systemie. W proces mapowania opieki długoterminowej wpisuje się także Strategia Rozwoju Usług Społecznych (SRUS) oraz Regionalne Plany Rozwoju Usług Społecznych i

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
		4(k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej		**Kryterium 2** Środki na rzecz zapewnienia efektywności, trwałości, dostępności i przystępności cenowej usług opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej, w tym ze szczególnym uwzględnieniem osób wykluczonych z systemów opieki zdrowotnej i opieki długoterminowej oraz osób, do których najtrudniej jest dotrzeć; **Kryterium 3** Środki na rzecz wspierania usług środowiskowych i opartych na rodzinie poprzez deinstytucjonalizację, w tym profilaktyki i podstawowej opieki zdrowotnej, opieki w domu i usług środowiskowych.		*ochrony zdrowia na lata 2021–2027 z perspektywą do 2030 r.* (Zdrowa Przyszłość) oraz SRUS, • polityk publicznych *Strategia Deinstytucjonalizacji: opieka zdrowotna nad osobami z zaburzeniami psychicznymi, Strategia Deinstytucjonalizacji: opieka zdrowotna nad osobami starszymi*, SRUS. Kolejne wymienione wyżej dokumenty dostępne pod adresem: http://dziennikmz.mz.gov.pl/DUM_MZ/2021/69/akt.pdf https://basiw.mz.gov.pl/index.html#/visualization?id=3304 http://dziennikmz.mz.gov.pl/DUM_MZ/2021/80/akt.pdf https://edzienniki.duw.pl/legalact/2021/6115/ http://edzienniki.bydgoszcz.uw.gov.pl/legalact/2021/6818/ http://edziennik.lublin.uw.gov.pl/legalact/2021/6121/ https://bip.lubuskie.uw.gov.pl/ochrona_zdrowia/wojewodzki-plan-transformacji-wojewodztwa-lubuskiego http://dziennik.lodzkie.eu/WDU_E/2021/6669/akt.pdf http://edziennik.malopolska.uw.gov.pl/legalact/2021/7877/ https://edziennik.mazowieckie.pl/legalact/2021/12691/ https://duwo.opole.uw.gov.pl/WDU_O/2022/44/akt.pdf https://edziennik.bialystok.uw.gov.pl/legalact/2021/5202/	Deinstytucjonalizacji. SRUS prezentuje koncepcję deinstytucjonalizacji zakładającą przechodzenie od instytucjonalnej do opieki świadczonej w środowisku rodzinnym i lokalnym dla obszarów usług społecznych (osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze, rodziny oraz dzieci i młodzież w pieczy zastępczej, osoby z problemami zdrowia psychicznego, osoby bezdomne). Na szczeblu lokalnym i regionalnym plany rozwoju i deinstytucjonalizacji usług zawierają diagnozy potrzeb w obszarach objętych deinstytucjonalizacją oraz stanowią uporządkowaną koncepcję zmiany na poziomie regionalnym. Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 https://www.gov.pl/web/zdrowie/zdrowa-przyszlosc-ramy-strategiczne-rozwoju-systemu-ochrony-zdrowia-na-lata-2021-2027-z-perspektywa-do-2030 Krajowy Plan Transformacji na lata 2022-2026 http://dziennikmz.mz.gov.pl/DUM_MZ/2021/80/akt.pdf Wojewódzkie Plany Transformacji na lata 2022-2026 https://basiw.mz.gov.pl/strategie/wojewodzkie-plany-transformacji/

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
						http://edziennik.rzeszow.uw.gov.pl/legalact/2021/4777/ http://edziennik.gdansk.uw.gov.pl/legalact/2021/5058/ http://dzienniki.slask.eu/legalact/2021/8394/ http://edziennik.kielce.uw.gov.pl/legalact/2021/4764/ http://edziennik.olsztyn.uw.gov.pl/legalact/2021/5087/ http://edziennik.poznan.uw.gov.pl/WDU_P/2021/9999/akt.pdf http://e-dziennik.szczecin.uw.gov.pl/legalact/2021/5716/ https://www.gov.pl/web/zdrowie/zdrowa-przyszlosc-ramy-strategiczne-rozwoju-systemu-ochrony-zdrowia-na-lata-2021-2027-z-perspektywa-do-2030	Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20220000767 Regionalne Plany Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji **Kryterium 2 Spełnione** Spełnieniem kryterium jest głównie dokument strategiczny „Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 r.” Jego celem jest zapewnienie obywatelom równego i adekwatnego do potrzeb zdrowotnych dostępu do wysokiej jakości świadczeń zdrowotnych przez przyjazny, nowoczesny i efektywny system ochrony zdrowia. Dokument określa ramy strategiczne działań koniecznych do podjęcia na podstawie diagnozy z MPZ. Przy projektowaniu tego dokumentu w centrum został postawiony pacjent, a wszelkie działania są podporządkowane przede wszystkim konieczności zapewnienia równej dostępności do świadczeń zdrowotnych. Ponadto, środki mające na celu zapewnienie wydajności, trwałości, dostępności i przystępności usług zdrowotnych zawarte są w Krajowym Planie Transformacji na lata 2022-2026 i Wojewódzkich Planach Transformacji na lata 2022-2026. Z kolei Strategia Rozwoju Usług Społecznych

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							prezentuje koncepcję deinstytucjonalizacji społecznych usług opiekuńczych. Jednym z zadań wskazanych w SRUS do realizacji na szczeblu lokalnym i regionalnym są plany rozwoju i deinstytucjonalizacji usług. Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 https://www.gov.pl/web/zdrowie/zdrowa-przyszlosc-ramy-strategiczne-rozwoju-systemu-ochrony-zdrowia-na-lata-2021-2027-z-perspektywa-do-2030 Krajowy Plan Transformacji na lata 2022-2026 http://dziennikmz.mz.gov.pl/DUM_MZ/2021/80/akt.pdf Wojewódzkie Plany Transformacji na lata 2022-2026 https://basiw.mz.gov.pl/strategie/wojewodzkie-plany-transformacji/ Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20220000767 Regionalne Plany Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							Kryterium 3 Spełnione Kryterium to w zakresie opieki wypełniają dwa dokumenty o charakterze strategicznym: a) Strategia Deinstytucjonalizacji: opieka zdrowotna nad osobami z zaburzeniami psychicznymi, b) Strategia Deinstytucjonalizacji: opieka zdrowotna nad osobami starszymi. Stanowią one załączniki do dokumentu „Zdrowa Przyszłość". Ponadto, również opracowany Krajowy Plan Transformacji oraz Wojewódzkie Plany Transformacji na lata 2022-2026 zawierają środki mające na celu promowanie usług środowiskowych i rodzinnych poprzez deinstytucjonalizację – zawarte w nich działania obejmują wzmocnienie profilaktyki i opieki podstawowej. Ponadto, Strategia Rozwoju Usług Społecznych adresuje kwestie związane z polityką społeczną, a na poziomie województw przygotowane zostały plany rozwoju i deinstytucjonalizacji usług społecznych. Dokumenty te są wobec siebie komplementarne, tak aby zapewnić najwyższą jakość kompleksowej opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia w codziennym funkcjonowaniu w szczególności z uwagi na starszy wiek, niepełnosprawność, problemy z zakresu zdrowia psychicznego, uzyskaną w efekcie koordynacji opieki zdrowotnej i społecznej.

Warunki podstawowe	Fundusz	Cel szczegółowy	Spełnienie warunku podstawowego	Kryteria	Spełnienie kryteriów	Odniesienie do odpowiednich dokumentów	Uzasadnienie
							Zdrowa Przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 https://www.gov.pl/web/zdrowie/zdrowa-przyszlosc-ramy-strategiczne-rozwoju-systemu-ochrony-zdrowia-na-lata-2021-2027-z-perspektywa-do-2030 Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.) https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20220000767 Krajowy Plan Transformacji na lata 2022-2026 http://dziennikmz.mz.gov.pl/DUM_MZ/2021/80/akt.pdf Wojewódzkie Plany Transformacji na lata 2022-2026 https://basiw.mz.gov.pl/strategie/wojewodzkie-plany-transformacji/ Regionalne Plany Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji

5. INSTYTUCJE PROGRAMU

Tabela 13. Instytucje programu

Instytucje programu	Nazwa Instytucji	Imię i nazwisko osoby odpowiedzialnej za kontakty	E-mail
Instytucja zarządzająca	Zarząd Województwa Mazowieckiego	Adam Struzik, Marszałek Województwa Mazowieckiego	sekretariatKM@mazovia.pl
Instytucja audytowa	Szef Krajowej Administracji Skarbowej	Dominik Zalewski, Dyrektor Departamentu Audytu Środków Publicznych w Ministerstwie Finansów	sekretariat.DAS@mf.gov.pl
Podmiot otrzymujący płatności od Komisji	Minister właściwy ds. finansów publicznych	Dorota Jaworska, Dyrektor Departamentu Instytucji Płatniczej w Ministerstwie Finansów	sekretariat.IP@mf.gov.pl

6. PARTNERSTWO

Przed rozpoczęciem prac związanych z przygotowaniem programu na lata 2021-2027 został powołany zespół redakcyjno-programowy programu regionalnego (Zarządzenie nr 56/19 Marszałka Województwa Mazowieckiego z dnia 2 kwietnia 2019 r.), w skład którego wchodzą marszałek, wicemarszałkowie, dyrektorzy departamentów merytorycznych oraz dyrektorzy instytucji pośredniczących.
W ramach zespołu powołano podzespoły tematyczne dla każdego Celu Polityki od 1-5. Przewodniczący mogą zapraszać na posiedzenia podzespołów przedstawicieli przedsiębiorców i pracodawców, instytucji naukowych i jednostek badawczo-naukowych, organizacji pozarządowych, jednostek samorządu terytorialnego, instytucji rządowych, czy też potencjalnych uczestników projektów w celu uzgodnienia adekwatnych założeń programu.
W celu zapewnienia efektywnego wsparcia ze środków funduszy polityki spójności w perspektywie finansowej 2021-2027, począwszy od procesu programowania, poprzez wdrażanie, monitorowanie i ewaluację, niezwykle istotny jest dobór do współpracy właściwych i aktywnych interesariuszy, w związku z tym metodyka wyboru partnerów została oparta przede wszystkim o zasadę reprezentatywności i przedstawicielstwa.
Przyjmując te założenia, Instytucja Zarządzająca, opierając się na dotychczasowych doświadczeniach w zakresie programowania i wdrażania programów, podjęła działania mające na celu zapewnienie, aby w całym procesie aktywnie uczestniczyły reprezentatywne organizacje partnerów społecznych, w szczególności organizacje międzybranżowe i organizacje sektorowe, zrzeszające zarówno potencjalnych beneficjentów, uczestników jak i otoczenie projektów. Znajomość specyfiki obszarów tematycznych programu regionalnego i sytuacji odbiorców wsparcia pozwala takim partnerom na bardziej precyzyjną diagnozę, definiowanie celów, które mają zostać osiągnięte przez realizację programu, na szybszą identyfikację barier we wdrażaniu polityk publicznych oraz daje możliwość przeprowadzania trafnej diagnozy szans i zagrożeń, w tym problemów beneficjentów i uczestników wsparcia udzielanego ze środków funduszy polityki spójności UE.
Do współpracy zaproszono przedstawicieli władz lokalnych i regionalnych, partnerów gospodarczych i społecznych, przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego, organizacji promujących włączenie społeczne, prawa podstawowe, równouprawnienie płci, niedyskryminację oraz prawa osób niepełnosprawnych.
Zarząd Województwa Mazowieckiego przyjął informację dotyczącą zaangażowania szerokiego grona partnerów w prace nad programem regionalnym, uwzględniając regionalne, lokalne, miejskie i inne władze publiczne, partnerów gospodarczych i społecznych, odpowiednie organy reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, takie jak partnerzy środowiskowi, organizacje pozarządowe oraz organy odpowiedzialne za promowanie: włączenia społecznego, praw człowieka, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji oraz instytucje badawcze i uniwersytety.
Do współpracy zaproszono przedstawicieli reprezentujących poniższe instytucje:

1) urzędy administracji centralnej: Ministerstwo Cyfryzacji, Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Energi, Ministerstwo Gospodarki Morskiej i Żeglugi Śródlądowej, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii, Ministerstwo Inwestycji i Rozwoju, Ministerstwo Zdrowia,
2) Mazowiecka Rada Innowacyjności,
3) Mazowiecka Rada Działalności Pożytku Publicznego,
4) Wojewódzka Komisja Dialogu Społecznego,
5) Rada Głowna Instytutów Badawczych,
6) uczelnie: Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Uniwersytet Warszawski, Warszawski Uniwersytet Medyczny, Szkoła Główna Handlowa, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, Politechnika Warszawska,
7) przedstawiciele instytucji samorządowych: Związek Miast Polskich, Związek Województw RP,

8) Konwent Powiatów Województwa Mazowieckiego, Konwent Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Województwa Mazowieckiego;
9) przedstawiciele organizacji działających na rzecz równości szans i niedyskryminacji, włączenia społecznego i społeczeństwa obywatelskiego: Federacja MAZOWIA, Fundacja Aktywizacja, Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego,
10) organizacje pracodawców: Lewiatan, Business Center Club, Warszawska Izba Gospodarcza,
11) Sieć Badawczą Łukasiewicz.

Partnerzy są angażowani w prace nad projektem programu regionalnego na lata 2021-2027 na każdym kluczowym etapie. Kolejne wersje projektu dokumentu przekazywane są za pośrednictwem poczty elektronicznej z prośbą o przedstawienie swoich propozycji bądź uwag do danej wersji. Partnerzy mają odpowiednio dużo czasu na ustosunkowanie się, istnieje również możliwość zgłaszania uwag w dowolnym momencie, poza danym etapem konsultacji, do których IZ odnosi się na kolejnym etapie. IZ zamieszcza do publicznej wiadomości (na stronie internetowej) podsumowanie z zestawieniem uwag zgłoszonych przez partnerów wraz z odniesieniem się do nich przez IZ. Partnerzy są na bieżąco informowani, że w każdym momencie mogą inicjować współpracę z własnej inicjatywy. Forma współpracy jest uzależniona od decyzji partnerów. IZ jest otwarta na współpracę w ramach wybranych przez partnerów kanałów komunikacji tj. spotkania, wymiana uwag w formie elektronicznej w zależności od zgłaszanych przez nich potrzeb.

Partnerzy mogą być także, zgodnie z zakresem merytorycznym, angażowani w prace podzespołów powołanych do poszczególnych celów polityki.

Na stronie internetowej funduszedlamazowsza.eu publikowane są komunikaty nt. przebiegu prac oraz zaangażowania parterów społeczno-gospodarczych. Każda zainteresowana osoba, także spoza grupy partnerów może zgłosić swoje uwagi lub propozycje kontaktując się z IZ za pośrednictwem poczty elektronicznej.

Planuje się wykorzystanie środków pomocy technicznej na działania służące wzmocnieniu potencjału partnerów i organizacji pozarządowych w zakresie zarządzania programem regionalnym. Zwiększenie potencjału, m.in. poprzez wsparcie szkoleniowe, służyć ma wzmocnieniu kompetencji przedstawicieli tych podmiotów w celu osiągnięcia wysokiej efektywności działań realizowanych w programie, poprzez m.in. udział w konsultowaniu kryteriów i dokumentów programowych oraz udział w Komitecie Monitorującym. Powyższe działania pozytywnie wpłyną na aktywność tych podmiotów w procesie zarządzania programem regionalnym.

Na poziomie programu krajowego zostanie spełniony warunek zapewnienia przez państwo członkowskie minimum 0,25% alokacji EFS+ (realnie planowane jest 0,5% EFS+) na wsparcie systemowe partnerów społecznych oraz organizacji pozarządowych. W programie regionalnym planuje się zaangażowanie tych podmiotów w realizację celów szczegółowych określonych w rozporządzeniu EFS+ poprzez ich udział jako parterów w projektach (preferencje w kryteriach wyboru), udział w konkursach, w których zostali zidentyfikowani jako potencjalni beneficjenci oraz jako realizatorzy projektów będących w wyłącznej kompetencji NGO (konkursy profilowane). Planuje się także wprowadzenie kryterium premiującego działania realizowane w ramach partnerstwa publiczno-społecznego. W ramach realizowanych projektów będzie możliwe podejmowanie uzupełniających działań służących wzmocnieniu potencjału partnerów społecznych oraz organizacji pozarządowych. Zgodnie z zasadą partnerstwa niezależne organy ochrony praw podstawowych i organizacje praw człowieka będą zaangażowane we wszystkie etapy programowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji inwestycji w infrastrukturę edukacyjną społeczną i zdrowotną, a także w projekty EFS+, aby zapewnić poszanowanie zasad niezależnego życia, niesegregacji i niedyskryminacji zgodnie z Konwencją ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych i KPP. Obywatelska część Komitetu Monitorującego będzie realizowana poprzez przeprowadzenie przejrzystego i bezstronnego procesu wyłaniania swoich przedstawicieli między sobą, co zagwarantuje szeroki udział organizacji, liczba przedstawicieli części obywatelskiej nie powinna być mniejsza niż liczba partnerów społecznych i gospodarczych łącznie. Przestrzeganie KPP będzie monitorowane przez cały okres programowania. Pomoc techniczna będzie finansować działania w celu zapewnienia skutecznej realizacji zasad horyzontalnych. W trakcie wyłaniania składu Komitetu zostaną stworzone uwarunkowania organizacyjne umożliwiające zaangażowanie organizacji społecznych zajmujących się problematyką

równości w prace Komitetu Monitorującego dla każdego z warunków określonych w rozporządzeniu ogólnym. IZ opierając się na danych diagnostycznych pochodzących z badań i analiz, tam gdzie to będzie zasadne, zaproponuje rozwiązania minimalizujące ryzyko dyskryminacji w obszarach wsparcia programu. KM może również wnioskować o przeprowadzenie dodatkowych analiz w tym zakresie.

7. KOMUNIKACJA I WIDOCZNOŚĆ

Komunikacja o Programie to informowanie o jego ofercie, rezultatach i wpływie PS na rozwój Mazowsza, kształtowania postaw i budowania identyfikacji obywateli z UE. Należy informować o znaczeniu środków UE, bez których nie można osiągnąć dużych efektów poprzez samodzielne działania realizowane jedynie z BP czy regionu, eksponować korzyści. Szczególne miejsce mają działania podnoszące świadomość ogółu społeczeństwa o wartości dodanej wsparcia UE, o korzyściach i wspólnych dla UE wartościach leżących u podstaw projektów realizowanych w ramach programu. Informowanie jest elementem krajowego systemu komunikacji marki FE.
Działania prowadzi IZ, IP, oraz IK UP we współpracy z instytucjami w systemie wdrażania oraz partnerami społeczno-gospodarczymi i beneficjentami. Organy właściwych władz publicznych (krajowych, regionalnych i lokalnych) zapewnią widoczność wsparcia we wszystkich działaniach bezpośrednio związanych z operacjami wspieranymi z FE, podejmowanych w zakresie ich odpowiedzialności materialnej lub terytorialnej, w ramach planowania, finansowania, realizacji lub nadzoru nad realizacją projektów otrzymujących dofinansowanie z UE. W celu uniknięcia podwójnych standardów komunikacji obowiązkiem właściwej komunikacji objęte są również inne organy właściwych władz publicznych, jeżeli ich zakres odpowiedzialności obejmuje planowanie, finansowanie, realizację lub nadzór nad realizacją projektów otrzymujących dofinansowanie UE. W komunikacji akcentowane są strategie UE, podkreślając wkład projektów w ich realizację. Wymiar unijny zapewniony jest przez m.in. zaproszenia KE na wydarzenia związane z projektami, uwzględnienie wystąpień KE w scenariuszu wydarzeń, włączenie cytatu KE do informacji prasowej itd. Szczegóły założeń przedstawionych w tym rozdziale znajdują się w SK FEM 2021-2027.

Cele
Działania realizują cele określone w ww. SK:
- aktywizacja do sięgania po FE,
- wsparcie w realizacji projektów,
- zwiększenie świadomości nt. działań rozwojowych w regionie realizowanych z udziałem FE, znaczenia przynależności do UE i roli w kształtowaniu przyszłości EU, na temat wartości EU w tym równości, niedyskryminacji, włączenia społecznego w celu zwalczania negatywnych stereotypów dot. grup narażonych na dyskryminację,
- zapewnienie transparentności w wydatkowaniu środków z FE.

Działania prowadzone są wyłącznie w obszarze FE z wyłączeniem działań mających inny cel np. promowania instytucji lub osób i działań o charakterze politycznym.

Grupy docelowe
- potencjalni beneficjenci, w tym m.in. grupy priorytetowe, wymagające działań dedykowanych do tzw. beneficjentów projektów trudnych,
- beneficjenci,
- społeczeństwo regionu, w tym potencjalni uczestnicy i potencjalni beneficjenci, którzy nie otrzymali dofinansowania, młodzież, osoby o niskim poziomie wiedzy o FE, seniorzy oraz środowiska opiniotwórcze.

Kanały komunikacji
Kanały i narzędzia są dobierane do grupy docelowej i wynikają z analizy bieżących trendów konsumpcji mediów, szczególnie w socialmediach i publikacjach, a wybór konkretnych kanałów i narzędzi jest powiązany z wyznaczonymi celami.
Priorytetowe kanały skierowane do poszczególnych grup docelowych to m.in.:
- do potencjalnych i rzeczywistych beneficjentów: portal FEM 2021-2027 oraz powiadomienia i newslettery on-line, eventy, szkolenia, webinaria, tutoriale, sieć PIFE, portal FE (wspólny portal dla wszystkich programów), publikacje,

- do ogółu społeczeństwa: eventy, stoisko wystawiennicze podczas imprez, media lokalne (telewizja, radio, prasa), internet w kampaniach szerokiego zasięgu, socialmedia i kampanie w kanałach płatnych,
- do mediów: informacje prasowe, wystąpienia w roli ekspertów, śniadania prasowe.

Duży nacisk położony jest na wykorzystanie potencjału komunikacyjnego beneficjentów, zaangażowanie ich w działania i w rolę ambasadorów marki FE. Obowiązki informacyjno-promocyjne beneficjentów są załącznikiem do umowy. Odpowiednia komunikacja ma zastosowanie do programów pomocy, pakietów projektów, a operacje strategiczne podlegają specjalnym działaniom promocyjnym.

Budżet

Szacunkowy budżet na działania IZ i IP wynosi 6 978 913 EUR, w tym 5 024 817 EUR wsparcia z UE (0,25% alokacji programu) Funduszu EFRR i EFS+. Kwoty w podziale na grupy docelowe i cele określane są w rocznych planach.

Budżet jest wstępnie podzielony na 3 cele:

- 35%: potencjalni beneficjenci,
- 15%: beneficjenci,
- 50%: społeczeństwo regionu.

Monitoring i ewaluacja

Działania podlegają ewaluacji i monitoringowi.

Ocena strategiczna obejmuje systematyczne monitorowanie osiągania założonych celów i wskaźników SK FEM 2021-2027. Realizowane jest regularnie badanie społeczeństwa pod kątem oceny wiedzy, świadomości i rozpoznawalności FE w celu dostarczenia rekomendacji do planowania kolejnych działań i podejmowania działań naprawczych.

Monitoringowi i ocenie podlega m.in. wskaźniki oddziaływania (jednostka miary: %, sposób pomiaru: bad. społ., częstot. pomiaru: co 2 lata, wb. na 2020 r.) m.in.:

- % dostrzegających wpływ FE na rozwój regionu (wb.87%),
- znajomość celów, obszarów lub działań, na które przeznaczane są FE w programie (wb.24%),
- % mieszkańców regionu uważających, że osobiście korzystają z FE (wb.61%).

8. STOSOWANIE STAWEK JEDNOSTKOWYCH, KWOT RYCZAŁTOWYCH, STAWEK RYCZAŁTOWYCH I FINANSOWANIA NIEPOWIĄZANEGO Z KOSZTAMI

Tabela 14. Stosowanie stawek jednostkowych, kwot ryczałtowych, stawek ryczałtowych i finansowania niepowiązane

Planowane stosowanie art. 94 i 95 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów	**TAK**	**NIE**
Od momentu przyjęcia, program będzie wykorzystywał refundację wkładu Unii w oparciu o stawki jednostkowe, kwoty ryczałtowe i stawki ryczałtowe w ramach priorytetu zgodnie z art. 94 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (jeżeli tak, proszę wypełnić aneks 1)	nie dotyczy	NIE
Od momentu przyjęcia, program będzie wykorzystywał refundację wkładu Unii w oparciu o finansowanie niepowiązane z kosztami zgodnie z art. 95 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów (jeżeli tak, proszę wypełnić aneks 2)	nie dotyczy	NIE

ANEKS 3. WYKAZ PLANOWANYCH OPERACJI O ZNACZENIU STRATEGICZNYM W WRAZ Z HARMONOGRAMEM

1. E-zdrowie dla Mazowsza 3 (2025-2029)
2. Rozwiązania cyfrowe dla mazowieckiej administracji (2025-2029)
3. Smart Villages 2 (2024-2027)
4. Mazowsze bez smogu (2022-2028)
5. Zakup 15 sztuk pojazdów kolejowych (2022-2027)
6. Zakup 14 sztuk pojazdów kolejowych II (2024-2027)
7. Przedsiębiorco zainwestuj w swoją kadrę! – dofinansowanie szkoleń dla pracowników mazowieckiego rynku pracy w regionie Warszawskim Stołecznym (RWS) oraz regionie Mazowieckim Regionalnym (RMR) (2023-2029)
8. Mazowiecka Szkoła Przyszłości (2025-2029)
9. Zawodowe Mazowsze Przyszłości – innowacyjne kształcenie zawodowe (2025-2029)
10. Mazowiecki program stypendialny dla uczniów szkół zawodowych (2023-2028)
11. Mazowiecki program stypendialny dla uczniów uzdolnionych (2023-2029)
12. Zwiększenie samodzielności seniorów w miejscu ich zamieszkania (2024-2027)